

831

PABOVA

839

Francis Blomefield.
ector of Fersfield in Norfolk. 1730
 W. Sc. Toms

Q. CVRTII RVFI
Historiarum libri,
accuratissime editi.

LVGD. BATAVORVM,
Ex officina Elzeviriana. Anno 1656

UNIVERSITARIA

R. BIBLIOTECA

SCAFFALE

6

184

PADOVA

DONO
ORTO BOTANICO

Viro Per - Illustri,

C O N S T A N T I N O
H V Y G E N S,

*Equiti; Zulichemi, Zeelhemi, Mon-
nickenlandia, &c. Domino; Cel-
sissimo Principi Auriaco à
Consiliis & Secretis.*

Vt in castris, Nobilissime viro-
rum, castra legas, inter tubas,
tubas audias, ut Principis in-
victi affecla ac comes, Princi-
pem, victorem orbis, ante oculos atque
inter manus habeas, fatale illud nomen,
Magnum Alexandrum, merito offerre
tibi visum fuit: non Apellis manu, quod
volebat olim ipse, aut Lysippi, sed auctoris
candidissimi, delineatum. Is est Q. Cur-
tius, historicorum, ut à tuo Heinsio vo-
catur, vere Venus. Nam, ut illa, cum ex
undis, quod Græcorum habent fabulæ,
emergeret, simplicitate inprimis for-
mam, quanquam exquisitam, tuebatur;
ita scriptor hic, per se disertus, si quis
alius, communem laudem, propriam ac
* 2 suam

suam fecit, quia non affectat; sui similis
ubique; etiam cum dispar sibi esse voluit.
In orationibus nimirum, quæ, ut brevi-
tate ac acumine in toto corpore emi-
nent, ita hoc in primis admirandum ha-
bent, quod cum artis habeant non pa-
rum, sponte tamen natæ videantur. Ita
narrat, ut credatur; ita dicit, ut non verba
sed sententias persuadeat, cum dicit: ita
judicat de suo Principe, ut, quem merito
cum omnibus commendat, non immeri-
to, cum opus est, ac suo quasi jure, repre-
hendat: ne aut nimium dedisse Regi ma-
ximo, aut quicquam sine causa detraxisse
videatur. Adeo, ut cum virtutes omnes
maximi historici, lectori suo præstet; pri-
mam tamen primo loco habeat, ne fal-
sum dicat. Nam qui vitia virtutibus in
Principe permixta, prætermittunt, ea ipsa
pariter ac fidem suam, accusanda gravius
posteritati tradunt. Cujus libertati nemo,
nisi cum periculo, præscribit. Jam, pru-
dentiam, quis satis commendare potest?
quæ nec putide accersitur, nec foris, sed
ex ipsis factis ac narratione, oritur, & ne
desideres, occurrit. In locis autem descri-
bendis, quæ amœnitas, quæ suavitas, Dii
boni! ut naturam non tam pingat, quam
cum ea certet, & exhibeat ante oculos
quod

quod tantum scribit. semper æmulus
illius: vel quod minimo negotio, & quasi
sine cura, excidisse videantur quæ nar-
rando exprimit: vel, quod feliciter, &
tanquam altera natura, situs habitusque
ejus repræsentet, quæ sine arte placet. Ac-
cipe igitur, Vir maxime, purissimum au-
torem; eleganter, nisi fallor, ac terse
expressum: accipe historicorum Vene-
rem, doctorum amor. Cui cum certatim
eruditi nostri temporis, quos demereris,
famam scriptis suis astruant; rogare au-
deo, ut in primis nomen tuum jungi iis
ac præfigi patiaris, qui jam eam consecuti
sunt. Quales antiquissimi scriptores sunt,
quibus, ut exemplo esse possint cæteris,
æternitatem suam sola ars conservat. cu-
jus specimen hic do, & quam commen-
datam tibi volo. Amplissime ac Nobi-
lissime Vir, vale. Lugdun. Batavor.

Per-ill. N. T.

addictissimus

JOH. ELSEVIRIUS.

Q. CVRTIO RVFO
TESTIMONIA.

C. Suetonius Tranquillus in Indice excellentium Rhetorum, libello ejus mutilo in
M S S. præposito:

Q. CVRTIVS RVFVS.]

C. Cornelius Tacitus, Annal. xi.

Ne tamen miles otium exueret, inter Mosam Rhenumque, trium & viginti millium spatio, fossam perduxit (Corbulo) qua incerta Oceani vetarentur. insignia tamen triumphi indulgit Cæsar (Claudius.) quamvis bellum negavisset. Nec multo post CVRTIVS RVFVS eundem honorem adipiscitur, qui in agro¹ Mattiacorecluserat specus quærendis venis argenti: Unde tenuis fructus, nec in longum, fuit. At legionibus cum damno labor; effodere vivos, quæque in aperto gravia, humum inframoliri. quibus subactus miles, & quia plures per provincias tolerabantur, componit occultas literas nomine exercituum, precantium imperatorem, ut quibus permissurus

¹ Al. Maciaco, vel Mazyaco. Vide Lips. Saturn. II.

T E S T I M O N I A.

missurus esset exercitus, triumphalia ante
tribueret. De origine ² CVRTII RVFI,
quem gladiatore genitum quidam prodi-
dere, neque falsa promiserim; & vera exe-
qui pudet. Postquam adolevit, sectator
quaestoris, cui Africa obtigerat, dum in oppi-
do Adrumeto vacuis per medium diei por-
ticibus secretus agitatur, oblata ei species
muliebris ultra modum humanum, & au-
dita est vox: Tu es, Rufe, qui in hanc pro-
vinciam pro consule venies. Tali omine in-
spem sublatus, digressusque in Urbem, &
largitione amicorum, ³ simul acri ingenio,
quaesturam, & mox nobiles inter candida-
tos, praturam Principis suffragio assequi-
tur: cum hisce verbis Tiberius dedecus na-
taliū ejus velavisset, CVRTIVS RV-
FVS VIDETVR MIHI EX SE NA-
TVS. Longa posthac senecta, & adversus
superiores tristi adulatione, arrogans mi-
noribus, inter pares difficilis. Consulare im-
perium, triumphī insignia, ac postremo A-
fricam obtinuit: atque ibi defunctus, fa-
tale praesagium implevit.

* 4

C. Pli-

² QVINTI addit Catanæus.

³ Singulārī citat Catanæus.

TESTIMONIA.

C. Plinius Cæcilius Secundus Epistol.
lib. VII. Epist. XXVII. ad Suram,
De Curtio Rufo.

Et mihi discendi, & tibi docendi facultatem otium præbet. Igitur perquam velim scire, esse phantasmata, & habere propriam figuram, numenque aliquod putet inane: seu vanam ex metu nostro imaginem capere. Ego ut esse credam, in primis eo ducor, quod audio accidisse CURTIO RUFO. Tenuis adhuc & obscurus obtinenti Africam comes hæserat. inclinato die spatiabatur in porticu; offertur ei mulieris figura humanâ grandior, pulchriorque. perterritus, Africam se futurorum prænunciam dixit: iturum eum Romam, honoresque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem provinciam reversurum, ibique moriturum. Facta sunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientique nave, eadem figura in litore occurrisse narratur. Ipse certe implicitus morbo, futura præteritis, adversa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperante, projecit.

 uæ editione proxima, de scriptis Curtii, ac autore, in limine præmiseram, contrahenda, mihi visa sunt; ut obiter de præstantissimo scriptore, quæ de ipso scire interest, approbem lectori. Præter M. Tullium, ac Juvenalem, apud quos hoc nomen extat, Tacitus, ac Plinius; quemadmodum ex testimoniis quæ jam præmisimus, apparet, Curtii cujusdam meminerunt. Et uterque Rufi addidit cognomen. Neque aliter Tranquillus, in Catalogo, quo Rhetores præclari indicantur, qui libello de iisdem mutilo præmittitur in Mss. Esse autem nostrum, cujus tres postremi meminere, inter eruditos fere convenit: nec multum abest, quin plerique omnes, rhetorem, causidicum, declamatorem, etiam quæstorem, ac prætorem, consulemque, ac Africæ proconsulem, eundem cum historico, qui Magni Alexandri res conscripsit, arbitrentur. Quemadmodum vixisse sub Augusto, ac Tiberio, sed & scripsisse, quidam & sub Claudio superfuisse, existimant. A quibus nobilissimus Rutgerfius seorsim abiit, qui sub Vespasiano floruisse in Variis probavit. quem non temere

re-

AD LECTOREM.

rejiciendum , & cum cura adeundum
 cenfeo. Quanquam , ne de veritate qui-
 dem amplius quærendum videretur , si
 habendam Catanæo fidem , omnibus
 constaret , qui in manu exarato exempla-
 ri , ipsam hanc historiam de gestis Alexan-
 dri scriptam , Q. Curtio , & quidem Ru-
 fo , qui Augusto Cæsare ac Tiberio flo-
 ruerit , inscribi sic testatur : *Legi in fide di-
 gno exemplari , Historiam de gestis Alexan-
 dri , compositam à Q. Curtio Rufo , qui inibi
 fatetur , se fuisse sub Augusto & Tiberio ,
 & sub Vespasiano , quantum conjectura as-
 sequi possumus. Cætera incerta sunt. &
 quia cætera , hoc ipsum. Imo & hoc ipsum
 magis , quia cæteris Vespasianum jungit.
 Jam , qui politissimum dicendi genus , &
 purissimam Latinitatem , certum ævi ar-
 gumentum arbitrantur ; neminem Lati-
 nè sub Vespasiano , qui antiquitatem ac-
 curate exprimeret , scripsisse , quomodo
 probabunt ? Quam si ævo nostro ac pa-
 rentum , eleganter quidam expresserunt ,
 nondum video , cur à Romanis id remo-
 veamus , quod ne nostris quidem , ex fe-
 licis imitatione , hætenus negatum est.
 Quippe , & hodie ætatem quisque aut
 scriptorem eligit quem imitetur , ut cum
 cura imitetur quem elegit. Ut omittam*

AD LECTOREM.

principem historiæ Sallustium, ætate integra à scriptis C. Cæsaris, coævi, abiisse; cum diversum in dicendo: tum qui Græcis suis, tanquam peregrinus, hæret. Vt & maximus scriptorum Tacitus post illum. Librum primum ac secundum, facile recentioribus ascribes; qui historiam, Curtium, facilius supplere potuerunt. Et hoc ipsi produnt. Hujus quoque bono: ut diversitas, videlicet, scribendi, pro encomio autoris sit, à quo longissimè absunt. Porro, ut in viam redeam: In autore lacteo ac minime fucato, bonum mihi factum videbatur, si simpliciter ac sine apparatu scenico prodiret: ideoque ornatum adhibui, qui nudum commendare posset. Do optimam editionem, sed cum aliis collatam. Regis expeditionem, quam describit, accuratè expressam, aliaque ejusdem generis, addo; de cæteris securus. Ne vel Observationibus vel Notis, hac præsertim forma, commendetur, qui sine istis voluit intelligi ac potest. Denique, ut verbo dicam omnia, matronam exhibeo, sed pudicam. quæ in publicum sic prodit, ut non alio quam suo cultu commendetur.

ALEXAN-

ALEXANDER MAGNVS,
ex nummo argenteo.

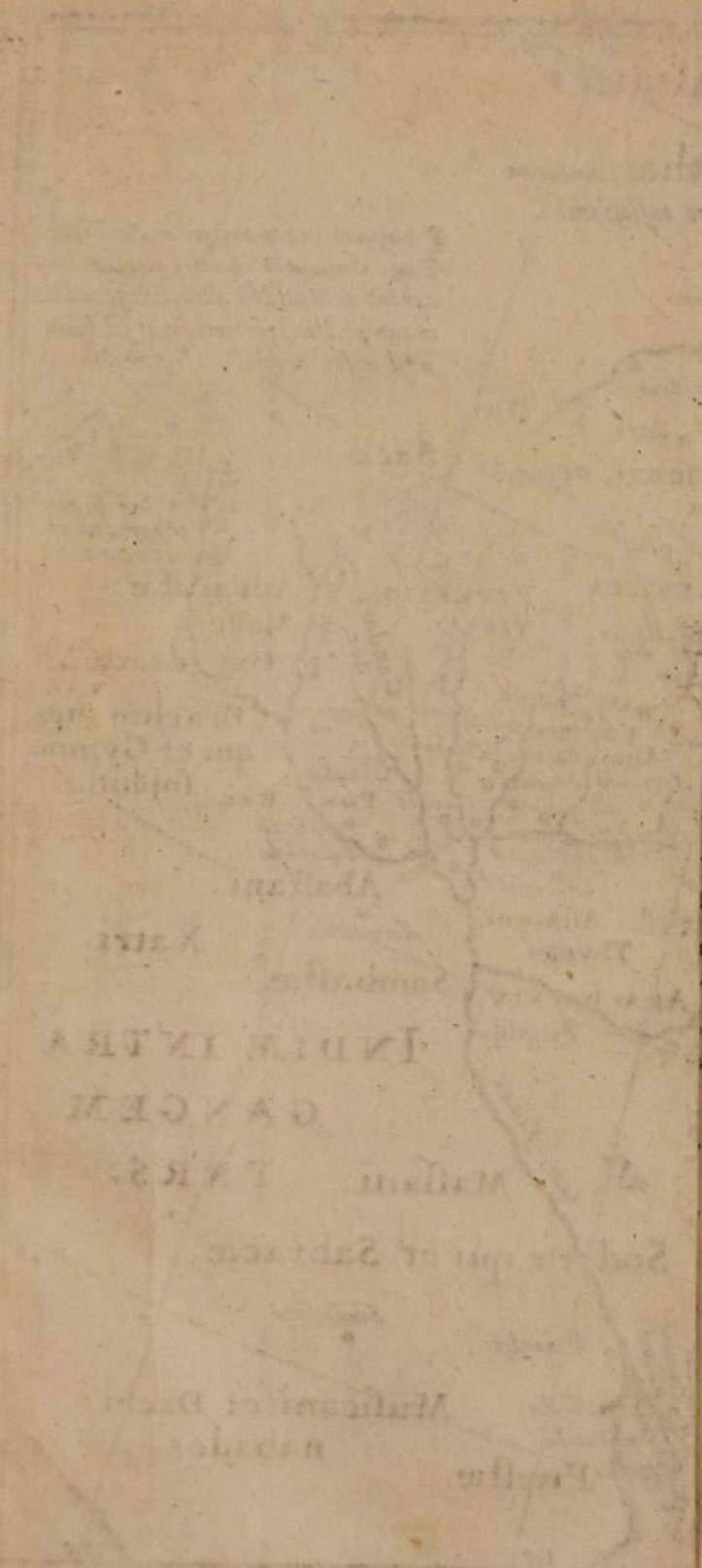

Εἶδος Ἀλεξάνδρου τὸ δ' ἔην,
κόσμοιο τρώπαιον·
ἐκ γενεῆς, θηητῶν, τοῦ Διὸς,
ἐκ κεράτων.

HEINSIUS.

1
1780

INDIA INTRA
GANGETM

ALEXANDRI MAGNI MAREM HYRCANUM SIVE CASPIUM QUOD ET PONTICUM NON SEMEL A CURTO VOCATUR MAREM ETIAM AB ARRIANO

Scythæ Asiaticæ.
Abij Scythæ, omnium barbarorum iustissimi.

Paropamisus mons quem Macedones Caucasum in Alexandri gloriam vocabant nulli in Asia altitudine secundus in quo præter terebinthum et silphium nihil nasci tradidit Aristobulus.

Mare Hyrcanum sive Caspium, quod et Ponticum non semel a Curtio vocatur Marem etiam ab Arriano.

* Erythraeum sive Rubrum Mare dictum non à colore, sed ab Erythro rege. Extatq; haud procul à continenti insula quadam, palmetis frequentibus confita, et in medio ferè nemore columna eminentis Erythri monumentum, litteris gentis eius inscripta, testis O. Curtius. Oaracta vocatur hæc insula, apud Arrianum. Hoc mare margariferum esse scribit Plinius, Aelianus, Philostratus, alij.

SUPPLEMENTI
IN Q. CURTIUM,
De rebus gestis ALEXANDRI MAGNI,
LIBER PRIMVS.

PHILIPPVS MACEDO (qui primus omnium regum ejus gentis, Macedonia regnum, subacta tota Gracia, ad summam potentiam euexit) Amyntæ, viri prudentissimi, omnibusque imperatoris virtutibus instructi, filius fuit. Is Amyntas ex Eurydice uxore tres filios suscepit, Alexandrum, Perdiccam, & Philippum Alexandri Magni patrem; atque filiam, Euryonem. Insuper autem Eurydices uxoris, qua nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum virum, regnumque adultero tradendum suscepit, oppressus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Post mortem Amyntæ, Alexander, major natu filius, regno potitus est. Qui inter initia regni, cogente sane durissimo necessitatis telo, bellum ab Illyriis pacta mercede, datoque Philippo fratre obside, redemit. Interjecto quoque tempore, per eundem obsidē cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis incrementa profuit. Siquidem tota custodiendi pueri cura, Epaminondæ strenuissimo Thebanorum

A

norum duci, atq; philosopho præstantissimo, hac conditione demandata est, ut commissum sibi puerum diligenter servaret, & summo studio in id juxta incumberet, ut moribus principe dignis atque honestis disciplinis quam optime imbueretur. Fovebat ea tempestate laudatissimus princeps domi filio suo Epaminonda præceptorem Pythagoricum, sub quo Philippus multum profecit. Interea temporis Alexander, insidiis matris Eurydices adpetitus, occubuit: cui tamen antea Amyntas, in scelere deprehenso propter communes liberos, ignarus iisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. Frater quoque ejus Perdiccas, simili insidiarum fraude, relicto parvulo filio decipitur. Sub idem tempus, Philippus commodum è custodia elapsus, diu, non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, serumq; auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo, regnum Macedonicum male affectum, cum bellicis artibus tum philosophia præceptis præmunitus, adprehendit, anno CCCC ab urbe condita, Olympiade CV. Circa prima itaque regni primordia, rerum infinita multitudine in diversas trahente partes, finitimis undique in Macedoniam irruentibus populis, bellisque veluti conspiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis, uno tempore confluentibus, rex Philippus cautius omnino agendum esse considerans, (omnibus enim par esse non poterat) alia interposita pactione composuit, alia redemit, facillimis aggressis, ut militum trepidos firmaret animos, & sibi hostium contemptum demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit, quibus per insidias victus, metu gravioris belli cum interficere posset, omnes incolumes sine pretio dimisit: quæ res illi magnam & gratiam & autoritatem conciliavit. Captis deinde Paonibus, bellum in Illyrios trans-

transtulit : ibi multis hostium millibus caesis , Larissam urbem nobilissimam cepit.

Hinc Thessalos , non cupiditate praeda , sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adungere gestiebat , nihil minus quam bellum metuentes , adoritur . Quibus ex improvise praoccupatis , atque in potestatem redactis , jungendo equitum peditumque fortissimas turmas & copias , invictissimum fecit exercitum . Quibus rebus feliciter gestis , Olympiada , Neoptolemi regis Molossorum filiam , uxorem ducit , conciliante nuptias altore virginis Arisba rege Molossorum , qui sororem Olympiadis , Troadam , in matrimonio habebat : quae causa illi exitii malorumque omnium fuit . Nam dum regni incrementa affinitate Philippi se acquisiturum sperat , proprio regno ab eodem privatus , in exilio consenuit . Post nuptias autem Philippus per quietem visus est conjugii alvo insignem affixisse bullam , cujus sculptura , quemadmodum is existimaverat , leonis haberet imaginem . Quod vates ita sunt interpretati : Ipsam quidem esse gravidam , animosum quoque & leonis natura praeditum infantem parituram . Deinde cum Philippus urbem Methonem expugnaret , jactu sagittae dextrum amisit oculum . Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit , mitisque etiam adversus victos fuit . Pagas etiam capiens , imperio suo adjecit . Triballorum quoque gentem , & quicquid praeterea terrarum in proximo erat , invadens omnia , uno velut impetu devicit . Debellatis finitimis , atque confirmato jam Macedonia regno , cum domum redisset , natus est ipsi Alexander filius ex Olympiade uxore , VI I I idus Aprilis , dicit Plutarchus : ab eo autem qui illum in Latinum convertit , scribitur , circa idus Augusti : quod sane , cujus sit error , dubium est . Porro Philippus , veluti e specula quadam , libertati omnium insidiatus , Graecorum civitates , qua domi-

nandi libidine singula imperare cogitaverant, omnes in suam redegit potestatem. Inferioribus enim contra superiores suadens certamina, omnibus ad invicem callide incitatis, à Thebanis etiam (qui tamen antea eum, tanquam hostem, repellere conabantur) contra Lacedemonios & Phocenses, qui, templo Apollinis spoliato, milites conduxerant, necessitate urgente, dux electus oppressis sacrilegis, magnamq; inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad ultimum efficitur dominus ac princeps, & victos pariter atque victores servitutem subire coëgit. Inde in Cappadociam trajiciens, captis & occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedoniae adjecit. Olyntho quoque expugnata Thraciam invasit. Nam cum eum fratres duo Thraciae reges, de terminis regni ambigentes, disceptationum suarum judicem eligerent, Philippus ad iudicium velut ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu venit, & utrumque regno, de quo disceptabant, spoliavit. Omnes sane principes docens, concordiam maximum, ad conservanda imperia atque principatus stabiliendos, adminiculum esse.

Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excelsa indolis manifestissima proferre indicia cœpit. Cumque ex aequalibus nonnulli ex eo percunctarentur, ad Olympicum nunquid stadium libens decertaret? (plurimum enim pedum celeritate pollebat) Libens equidem, inquit, si decertaturos mecum reges sim habiturus. Olim cum forte absente Philippo legati à Persarum rege venissent, eos cum hospitio tum consuetudine captos, jucundissima sibi familiaritate conjunxit: admirantes quod is nihil aut humile aut puerile sciscitaretur, sed aut viarum longitudinem, aut superiorum itinerum modos perquirebat, multa super rege qualis in hostes esset, nunc super Persis, quæ
vires,

vires, aut qua esset potentia, rogitabat. Quas res admirati legati, late diffusam Philippi gravitatem nihil præ hujus pueri indole & majore quam ætas pateretur animi magnitudine duxerunt. Quoties à Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parta victoria nunciabatur, haud magnopere letabatur, cæterum ad suos ajebat æquales, Omnia, ô pueri, genitor occupabit, ita ut ne vobiscum grande ullum ac insigne facinus ostentare mihi sit reliquum. Non enim ipsum ulla illecebrarum, aut pecuniæ, sed sola virtutis ac gloria cupido tenebat: quoque majores à patre facultates acciperet, eo se minora gerere posse existimabat. Quocirca, crescente dominio, gerendis præclaris rebus materiam magna ex parte exhaustum iri ratus, non opes, non deliciarum usus, verum certamina & pugnas ardebat, & principatum, unde sibi ob virtutum gloriam, nominisq; immortalitatem (quæ spes nec Alexandrum, nec quenquam alium bonum, unquam sefellit) compararet, affectabat. Quamobrem ipsius cura, compluribus (uti par erat) nutritoribus, paedagogis, ac præceptoribus est demandata: in primis tamen Aristoteli, ex cujus disciplina decem ferme annis informatus est. Eodem fere tempore Philippus Delphos misit consulens de successore; responsumque tale accepisse ferunt: Is demum tuo imperio omnique orbe potietur, quemcunque Bucephalus sessorem passus fuerit. Erat autem Bucephalus equus forma spectabilis atque ferocissimus, quem Philonicus Thessalus Philippo XIII talentis emerat. Hunc diu Philippus sub claustris præferratis asservari jussit: mansit tamen ita ferus, ut plane nullus eum ne tangere quidem ausus fuerit. Quare factum est, ut eum Philippus removeri atque abjici jufferit. Alexander vero dum forte adesset, Qualem, inquit, isti equum perdunt, dum eo per imperitiam ac mollitiem uti ne-

sciunt? Cumque mira arte sine verberibus tractasset equum, tandemque conscensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est, ac molliter flexis habenis quum equum reduxisset, descendens caput exosculatus pater, emissis lacrymis, Aliud, inquit, ô fili, tibi par regnum quære, quando te jam Macedonia non capit. Prasagiit vir prudens tam excelsæ indoli non suffecturam paternam ditionem. Post hæc Philippus toti Græciæ bellum inferre statuit. ad quod percommodum ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, in potestatem redegisset; eandem sibi resistantem obsidione cinxit: relicto domi ad regni curam filio Alexandro, tum XVI annos nato. Hæc urbs à Pausania Spartanorum rege condita, à Constantino postmodum gloria opibusq; aucta atque renovata, & à nomine suo Constantinopolis dicta, circiter MCL annos sacratissimi Imperii sedes totiusque Orientis caput fuit. Nunc tamen (proh dolor) fœdissima atque impiissima Turcarum gentis imperio subjacet. Sed ut ad Philippum redeam. Exhaustis in obsidione opibus, piraticam aggreditur, centumque septuaginta navium spolia rapuit, atque militibus suis distribuit. Ne autem in unius urbis obsidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonesi urbes expugnavit; filium deinde Alexandrum XVIII annos natum, virtutis & promptitudinis in rebus agendis manifestissima, ut sub patris militia tirocinii rudimenta deponeret, ad se accersivit. Cum quo in Scythiam prædandi causa, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus, est profectus. Eaque expugnata, viginti millia puerorum ac fœminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil, XX millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa sunt. Sed revertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes se transitum duros, ni portionem accipiant

piant prædæ. Hinc jurgium, mox & prælium, in
 quo ita in femore vulneratus est Philippus, ut per
 corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum
 putarent, præda amissa est. Quam primum ex vul-
 nere convaluit, diu dissimulatum bellum Athenien-
 sibus infert. Cujus causa Thebani se junxere, me-
 tuentes, ne victis Atheniensibus, veluti vicinum bellum
 incendium, ad se transfret. Inita societate inter ci-
 vitates paulo ante infestissimas, legationibus totam
 fatigant Græciam, communem hostem communibus
 viribus summovendum putantes. Quædam civi-
 tates motæ, Atheniensibus sese jungunt: quædam
 autem belli metus ad Philippum traxit. In hac pu-
 gna Philippus Alexandrum filium alteri cornu præ-
 fecit. Vbi laudatissimi herois virtus clarissime emi-
 cuit. Talem enim in eadem pugna se præstitit, ut non
 inferior patre, imo etiam nulli secundus extiterit:
 postea quoque eam victoriam sibi invidia ac fraude
 patris præreptam fuisse conquestus sit. Commisso ita-
 que apud Charoneam prælio, etsi Athenienses nu-
 mero militum longe præstarent, à Macedonibus ta-
 men, continuo ac diuturno bellandi usu exercitatis-
 simis, vincuntur. Non autem immemores præstinæ
 gloriæ cecidere. Hic dies universæ Græciæ & glo-
 riam dominationis, & vetustissimam libertatem fini-
 nit. Cæterum cum Philippus semper erga Alexan-
 drum optime affectus fuisset, tandem ex Cleopatra
 noverca, Olympiadi superinducta, discordia orta
 est causam adhibuit Attalus avunculus Cleopatræ:
 qui cum in nuptiis Macedones exhortaretur, deos
 orarent, ut ad regni successionem, legitimus ex Phi-
 lippo & Cleopatra crearetur hæres; excandescens
 Alexander. O improbum caput, inquit, nos vero tibi
 nothi videmur? simulque in eum conjecit poculum.
 Insurgens inde pater contra Alexandrum, stricto
 eum petiit ferro, ictus tamen, inclinatione corporis

ab Alexandro evitatus, inanis excidit. Tunc Alexander convitiis patrem adortus, receptam Olympiadem matrem secum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobrata sibi à Demarato Corinthio hac eorum discordia, paulo post multis precibus agre revocavit. Inter hac nuptias Cleopatra filia, & Alexandri fratris Olympiadis, quem pulso Arisba regem Epiri fecerat, Philippus celebrat. Dies erat pro magnificentia duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, insignis. Sed nec ludorum celebritas deerat. ad quorum spectaculum Philippus, cum sine custodibus medius inter duos Alexandros, filium generumque, procederet, Pausanias, nobilis ex Macedonibus nemini suspectus adolescens, occupatum angustiis Philippum in transitu obtruncavit, diemque latitiae destinatum, foedum luctu funeris fecit. Hic puer stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat, qui eum etiam postea, tanquam vile scortum, libidini convivarum subiecit. De quo, Philippo conquestus, qui multum quidem ex rei turpitudine est motus, sed Attalo, ob magnam familiaritatem, & quod ejus opera tunc uteretur, ut noceret induci haud potuit. Erat etiam Attalus, ob Cleopatram, proxime à rege in matrimonium acceptam, arctissima ei junctus cognatione, copiarumque in Asiam praemissarum dux fuerat delectus; vir in rebus bellicis egregiae fortitudinis. Idcirco rex potius, ut Pausaniae animum justissimo dolore incensum mulceret, est conatus: datisque ei magnis muneribus, loco insuper honestiori, inter corporis sui custodes, honoravit. Sed ille implacabili ardens ira, decrevit, non tantum de eo qui sibi injuriam intulisset, sed & qui ulcisci illatam noluisset, pœnam sumere. Vixit Philippus annos XLVII, regnavit XXV, Macedonum rex XXIII: cui maxima opes erant instrumenta bellorum; divitiarum questu quam custodia solertior:

itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat: Misericordia in eo & perfidia pari jure dilecta. Nulla apud eum turpis ratio vincendi: blandus pariter & insidiosus alloquio: qui plura promitteret quam prastaret: in seria & jocos artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quærere, solemnibus illi consuetudo. Inter hæc eloquentia, & insignis oratio, acuminis & solertia plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deesset ornatu.

L I B E R II.

Anno ab urbe condita ccccxxvi mortuo Philippo, Alexander filius, (ob magnitudinem rerum gestarum Magnus appellatus) vigesimo ætatis anno plenus invidia, & gravissimis odiis ac periculis undique circumseptus, assequutus est imperium. Nec enim vicina barbarorum provincia & nationes modeste servitutem ferebant, avita vero dominia patriosque principatus affectabant. Primo omnium autem quotquot paterna cædis causa fuerant, gravibus affectis pœnis. Deinde sepultura ejusdem maximam impendit curam. Principatum vero multo melius quam quisquam existimasset, confirmavit. Juvenis enim, atque ob ætatem adhuc teneram ab aliquibus contemptui habitus, vulgus ipsum humanissimis sermonibus ita in sui benevolentiam traxit, ut & spem maximam omnibus faceret, & metum simul atque contemptum sui universis dederet. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit. Quo factò tantum sibi conciliavit favorem, ut alii corpus, non virtutem, alii vero nomen regis solum immutatum

esse dicerent. Et quum initio tumultus undique contra ipsum exorti essent, audacia & animi constantia incredibili citissime motus omnes compressit. Profectus deinde Corinthum in Peloponnesum, generali totius Græciæ concilio, contra Persas (quorum erat eo tempore summum in terris imperium, quique Græciam sæpe multis cladibus afflixerant) Imperator est designatus. Siquidem pater ejus idem bellum inchoaverat, morte tamen præventus, consummare haud potuerat. In hujus belli apparatu nunciatur, Athenienses, Thebanos, & Lacedæmonios, ab eo ad Persas defecisse, autoremque ejus defectionis, magno auri pondere à Persis corruptum, Demosthenem oratorem extitisse. Quibus motibus occursum, tanta celeritate, instructo paratoque exercitu, Græciam oppressit. ut quem venire non senserant, videre se vix crederent. In transitu hortatus Thessalos, beneficiorum patris commonefaciens, commemorata etiam veteri cognatione quæ sibi cum illis per Herculem esset, sermonibusque humanissimis, ut magna à se sperarent, persuasos induxit, ut, communi totius Thessaliæ decreto, universa gentis dux crearetur, omniaque vestigalia atque redditus suos ei traderent. Tanta autem in juvene celeritas, tamque efficax in rebus agendis diligentia, omnes qui per contemptum ab eo erant alienati, perterrefecit. Athenienses itaque sicuti primi defecerunt, ita etiam primi pœnitere cœperunt; pueritiam Alexandri antea spretam supra virtutem veterum ducum extollentes: missisque legatis, bellum deprecabantur. Quibus auditis & graviter increpatis, bellum remisit. In ea legatione Demosthenem quoque fuisse ferunt, sed cum cæteris ad Alexandrum non pervenit: siquidem à Cytherone Athenas reversus est: sive correptus timore, quod frequenter Philippum cum suis vituperasset, atque in sua republica contra Macedones verba fecisset,

sive

sive ut regi Persarum (à quo magnam auri sum-
 mam , ut Macedonum causam oppugnaret, accepisse
 dicebatur) omnem de se suspicionem eximeret. Hoc
 quoque ipsi ab Æschine exprobratum ajunt, qui in
 oratione quadam de acceptis muneribus ita dicit: In
 presens sane regium aurum sumptus huic suppedit-
 tat. Sed hoc deinceps haud sufficiet , cum nulla opes
 moribus improbis satis esse possint. Alexander sedatis
 motibus qui in Gracia erant exorti , antequam in
 Asiam cum exercitu trajiceret , per Thraciam iter
 faciens, Paones, Triballos, Illyrios, aliosque finitimos
 petere instituit , quos novis rebus studere acceperat.
 Nam quod regno ejus tum finitimi , tum maxime
 infidi erant, minime negligendos censuit, praesertim
 cum in tam longinquas à domo regiones cum exer-
 citu profecturus esset. Ex Amphipoli igitur cum co-
 piis profectus in Thraces , (quos Graci Autonomos
 vocant, nullius imperio, nullius legibus obnoxios) de-
 cem dierum itinere ad Hæmum montem pervenit:
 ibi, circa aditus angustias, negotiatorum atque Thra-
 cum ingentem manum collectam obviam habuit.
 Infederant montis verticem , curribusque pro vallo,
 qua patebat aditus, utebantur: inde pugnaturi, si ne-
 cessitas postulasset. Sin autem ex adversa montis par-
 te peterentur , currus in Alexandri phalangem ma-
 gno impetu erant immissuri. quod & fecerunt. Sed
 milites ab Alexandro edocti , alii laxatis ordinibus,
 alii corpora humi strata scutis contegentes , pericu-
 lum omne devitarunt. Hinc alacriores facti, ingentem
 clamore in hostes feruntur , eosque uno impetu supe-
 ravere. Alexander, protinus superato iugo, per Hæ-
 mum montem in Triballos ad flumen Lygium pro-
 fectus est. Syrmus Triballorum rex erat : is cognito
 Alexandri adventu , uxores ac pueros , cateramque
 imbellem turbam , ad Danubium in insulam Pene-
 cam confestim misit. quo & Thraces Triballis fini-
 timis

timi se receperant. Nec multo post & ipse Syrmus
 eodem fugit. Reliqua Triballorum multitudo ad al-
 teram insulam se contulerat, eo in loco, ex quo pridie
 Alexander moverat situm. Alexander Triballos re-
 petens, hostes ex sylvis in aperta provocatos superat,
 tribus millibus caesis, reliquis in fugam coniectis,
 paucisque captis. Post hanc pugnam Alexander ad
 Danubium profectus, ad insulam in quam Triballi
 ac Thracæ confugerant, contendit: cui tamen bar-
 bari summa vi restiterunt; quod erat iis facilius,
 quoniam & naves pauca erant, & insula maxima
 pars prærupta ac præceps, & fluminis cursus, utpote
 in angusto conclusus, concitator. Quapropter Ale-
 xander abductis inde navibus, trajecto noctu flumi-
 ne, MCCCC equitibus, peditibusque IV millibus, Ge-
 tæ (quorum circiter IV millia equitum, peditumque
 supra X millia prohibendi animo in aduersa ripa ar-
 matos viderat) petiit. Quo factò territi Geta, ne
 primum quidem imperum sustinuerent. Rex prorsus
 ingentis audaciæ iis visa, Alexandrum tam facile
 unica nocte Danubium, omnium Europæ fluminum
 amplissimum atque altissimum, nullo ponte injecto,
 transisse. Confugientibus igitur illis in sylvarum soli-
 tudines atque latebras, Rex urbem vacuam nactus,
 cepit, soloque aquavit. Huc loci venire legati à ca-
 teris Danubii accolis, à Syrmo Triballorum rege,
 atque Germanis, ad Alexandrum, ut cum eo ami-
 citiæ fœdus inirent. Quibus in fidem & amicitiam
 acceptis è Germanis quaesivit, Quidnam in humanis
 rebus præ cæteris extimescerent; ratus nominis sui
 magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam vi-
 deri. Illi hoc se in primis timere responderunt, ne for-
 te in sese aliquando cœlum rueret. Alexander nihil
 motus responsi superbia, tantum adjecit: Germanos
 superbos esse, eosque domum remisit. Inde in Agria-
 nos & Pæonas iter persequenti nunciatum est, Cly-
 tum

tum Bardiles ab eo defecisse, Glauciamque Taulantiorum regem se ei conjunxisse. Erant & qui nunciarent fore, ut Autariata ipsum in itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Lagaro Agriatorum regi (qui patri Philippo admodum charus, Alexandro quoque perquam familiaris erat) commisso, insuper Cyna sorore, ubi Pellam revertisset, ultro in uxorem promissa, ipse ad Clytum Glauciamque magna celeritate contendit, eosque vario praelio vicit atque prostravit. Hac agenti, superveniunt nuncii, multos in Gracia res novas moliri, civitatesque non paucas, & in primis Thebanos, ab eo defecisse. Qua re motus Alexander, in Macedoniam est reversus, ut factum in Gracia tumultum reprimeret. Thebanis autem, conantibus praesidium Macedonicum ex arce Thebana (quam Cadmeam vocant) depellere, ipsamque, praetis fossis, & munitissimo vallo cinctam, obsidentibus, rex cum exercitu magnis itineribus profectus, non longe à Thebis cum omnibus copiis infedit. Itaque Thebanorum duces, quoniam Alexander praeter spem omnium advenerat, ac incertum erat, utrum auxilia, sicuti à nonnullis civitatibus petierant, illis adventura essent, de belli ratione consultare ceperunt. Omnibus tandem consentientibus belli discrimen subire constituerunt. Sed rex suos continuit, illis spatium poenitendi mutandique consilii exhibens, nullo pacto futurum existimans, ut una civitas contra tantas copias esset pugnatura. Habebat enim ultra xxx mill. peditum, equitumque ad 111 millia, omnes laboribus bellicis exercitatissimos. Quorum virtuti confisus, Persicum bellum susceperat. Sane si Thebani temporum fortuna cedentes, pacem petiissent, rex eorum postulatis libentissime annuisset. Nam tum mirifico studio ad Persas in Asiam transire properabat. Cum tamen armis, non precibus uti decrevissent, Alexander Ma-

cedo-

cedones ad praelium instruxit. A Thebanis, contra hostes numero longe superiores, summis viribus atque impigre decertatum est. Interim Macedonibus, qui custodia Cadmea arcis praerant, à tergo invadentibus, circumventi Thebani, in ipsa pugna ceciderunt. Capta Civitas & direpta, urbs eversa funditus est. Qua quidem in re ea spes idque consilium extitit Alexandro, ut hujusmodi casu ac terrore compressi Graci, quietius dum abesset, agerent: cum alioqui incusantibus Thebanos sociis Phocensibus ac Plataensibus morem gerere gratificarique concupisceret. Plures sex millibus oppetiere. Triginta millia vendidit, ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum argenti summam coëgit. Pindari vatis tamen stirpi pepercit; summum in doctos favorem manifestissimo exemplo testatus. Non omnittendum videtur quod hic rerum gestarum Alexandri scriptores de Timoclea referunt, quam insignem Thebanam foeminam Thracius quidam dux constuprasset dicitur. Quumque post id eam posceret pecuniam, solus à muliere ad puteum seductus fuisse, in quo diceret pretiosiora rerum suarum occultari. Ducem igitur super os putei, spectandi causa inclinatum, illa in profundum detrusit; superneque injectis lapidibus oppressit. Ob id facinus adductam ad se in vinculis foeminam, percunctatus est Alexander quanam esset? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, sum soror, qui contra Philippum electus imperator fortiter pugnans pro Gracia libertate occubuit. Magnanimitatem mulieris & constantiam admiratus rex, liberam eam cum filiis dimisit. Athenienses Thebarum casum moleste & cum summa commiseratione ferentes profugis portas contra regis edictum aperuerunt. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione, denuo bellum deprecantibus, ita demum remisit, ut oratores & duces, quorum

fidu-

fiducia toties rebellent, sibi dedantur. Eo tamen demum res est deducta, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur. qui confestim ad Darium regem Persarum profecti sunt. Caterum coactis in Isthmo Græcis, & expeditionem in Persas decernentibus, Alexandro plures philosophi & oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui tum versabatur Corinthi, & Alexandrum parvi faciens, in Cranio habitabat: miratus Alexander, ad eum in sole apricantem venit, rogans, reine cujusquam indigeat: at ille, Vt paulum, inquit, à sole discedas. Quo responso Alexandrum adeo delectatum ferunt, ut ad suos conversus dixerit, se Diogenem esse velle si Alexander non esset.

Rebus Græcia compositis, adventante vere, ipsaque Græcia cum Macedonia Antipatro (cui ex amicis maxime fidebat) commissis, ad Hellepontum cum exercitu profectus, in Asiam incredibili ardore mentis accensus trajecit. Cum autem delati in continentem essent, primus Alexander jaculum, velut in hostilem terram, conjecit, armatusque, de navi, tripudianti similis, prosiluit, atque ita hostias cedit, precatus ne se regem illa terra invita accipiant. Inde hostem petens, milites à populatione Asia prohibuit, parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venerint. In exercitu ejus fuerunt xxxii millia peditum, non supra v millia equitum, navesque clxxx. Hac tam parva manu universum terrarum orbem utrum sit admirabilius quod vicerit, an quod aggredi ausus fuerit, incertum est: cum ad tam periculosum bellum, non juvenes robustos, nec primo ætatis flore, sed veteranos, plerosque etiam emerita militia, qui cum patre patruisque militaverant, elegit, ut non tam milites, quam militia magistris, electos putares. Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit, ut si principia castrorum cerne-

res, senatum te alicujus prisca Reipubl. videre dice-
 res. Itaque nemo in pralio fugam, sed omnes victo-
 riam animis conceperant, nec in pedibus cuiquam
 spes, sed in lacertis fuit. Alexander deinde passim
 peractis sacrificiis, maxime apud Trojam ad Achil-
 lis tumulum, in quem genus suum ex materna linea
 referebat, eum ob id felicissimum adolescentem pra-
 dicans, quod suarum virtutum praconem Home-
 rum invenisset, ad interiora Darii regis Persarum
 contendit. Hunc Darium Arsani filium, qui deci-
 mus quartus à Cyro, totius orientis monarchiam te-
 nebat, hac potissimum causa aggredi voluit, quod à
 patre suo Philippo tributum requisierat. Darius au-
 tem, missa prius superba, contumeliosa, atque impe-
 riosissima legatione, se regem regum, ac consangu-
 neum Deorum, Alexandrum vero famulum suum,
 appellans, Satrapis suis id negotii dederat, ut insa-
 nientem istum Philippi adolescentulum (sic enim
 eum per contemptum appellabat) verberibus puerili-
 bus graviter casum, indutumque post veste purpu-
 rea, sibi vinctum traderent, navibusque una cum
 nautis submersis, omnes ejus milites ad ulteriora
 maris rubri transportarent. Qui mandatum regis
 exequi volentes, ad Granicum amnem (qui Troa-
 dem à Propontide determinat) magna manu, vide-
 licet viginti millibus peditum, & pari equitum nu-
 mero, confluxerunt, & præruptam fluminis ripam,
 qua Alexandro omnino trajiciendum erat, obsede-
 runt. Alexander, etiamsi praesentissimum pericu-
 lum instare cerneret: quippe cum suis ex inferiore
 atque instabili loco, (erat enim cum udus, tum caeno-
 lubricus) utpote ex flumine adversus hostes in emi-
 nenti ripa stantes, dimicandum foret: sua tamen
 fortuna ac virtuti simulque fortitudini militum
 confusus, amnem trajecit. Et primo quidem non sper-
 nenda difficultate pressus, tandem tamen hostes, non

tam sua arte, quam virtute Macedonum, vicit atque prostravit. In eo conflictu Persarum viginti millia peditum, & CCL. equites, caesa, Macedonum non plus xxxix interfecti sunt. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum peperit. Sardis enim maritimi barbarorum imperii propugnaculum cepit, iisque ac ceteris Lydiae populis, ut legibus uterentur suis, concessit. Ephesum, quarto post pugnam die, lapsa inde praeter metu praesidio, occupavit. Interim ex Magnesia & Trallibus legati venerunt, urbium suarum deditorem pollicentes; ad quas in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingentis mercenariis, parique Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter ducentis misit. Miletum deinde sibi resistentem oppugnavit: eaque potius, versus Halicarnassum iter ingreditur. Omnibus interjacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnassum urbem permunitam obsedit, eamque non sine labore expugnatam, solo aquavit. Ingressus Cariam, Ada Cariae regina, (qua regno ab Orontobate, quem Darius miserat, pulsa, nihil quicquam in tota Caria, praeter Alinda, ejus provinciae urbem munitissimam, tenebat) Alexandro obviam profecta, Alinda urbe tradita, eum in filium adoptavit. Rex nec liberalitatem foeminae nec filii nomen aspernatus, urbem eidem custodiendam reliquit. Tota deinde Caria subacta, memor accepti beneficii, eam universam Adae imperio subjecit. Hinc in Lyciam & Pamphyliam tendit, eo consilio, ut ora maritima ad Phoeniciam & Ciliciam usque in potestatem redacta, navales copias hostibus inutiles redderet. Devictisque rebellibus Pisidiae populis, summo mentis ardore, nec minore alacritate, adversus Darium, quem cum multis militantium millibus adventare constabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, est ingressus.

LIBER III.

BREVIARIUM LIBRI.

1. **C**elনারum urbe & arce recepta, primariam Phrygia urbem Alexander ingreditur: in qua fatalem Gordii nodum solvit. ac deinde obviam Dario ire statuit.

2. Exercitus Persici lustratio. de quo quum Darii jussu Charidemus Atheniensis verum liberumque protulisset judicium; capite mulctatus est.

3. Pompæ Persarum regum, orto Sole demum procedentium, tum copiarum Alexandri descriptio.

4. Desertas ab Arsene Darii præfecto Cilicie fauces Alexander opportune occupat.

5. Cum in Cydnum flumen abluendi corporis gratia intempestive descendisset, gravissimo morbo corripitur rex ipse.

6. Qui à fido sapientique medico Philippo, cui à toto exercitu ingentes gratia habentur, pristina valetudini mox restituitur.

7. Vegetior factus, Darium aggredi cogitat, Sisenemque Persam, imprudentia delinquentem, occidi jubet.

8. Darii ante pugnam consilia: tum exercitus Persici consternatio; proxima internecionis præsagium.

9. Vtriusque exercitus membra præcipua & collatio.

10. Alexandri oratio ad milites.

11. Pugna cruenta, in qua 100000 peditum ac 10000 equitum Persarum occumbunt: reliquis fufis fugatisque.

12. Castris Darii ingenti præda potitur Alexander.

13. Matris & uxoris Darii, nec non aliarum nobilium captivarum luctum, ob regem quem putabant interfecit, regio prorsus animo levat Alexander.

14. Da-

14. *Darii gazam immensam, cum ingenti nobilium numero, Parmenioni proditorie Damasci præfectus tradit.*

UNTER hæc, Alexander ad conducendum ex Peloponneſo militem Cleanthro cum pecunia miſſo, Lyciæ Pamphiliæque rebus compoſitis, ad urbem Celænas exercitū admovit. Media illa tempeſtate mœnia interfluebat Marſyas amnis, fabuloſis Græcorum carminibus inclytus. Fons ejus ex ſummo montis cacumine excurrens, in ſubjectam petram magno ſtrepitu aquarum cadit: inde diffuſus, circumjectos rigat campos, liquidus, & ſuas duntaxat undas trahens. Itaque color ejus placido mari ſimilis, locum poëtarum mendacio fecit: quippe traditum eſt, nymphas amore amnis retentas, in illa rupe conſidere. Cæterum quædiu intra muros fluit, nomen ſuum retinet. At cum extra munimenta ſe evolvit, majore vi ac mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem deſtitutam à ſuis intrat: arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem præmiſit, qui denuntiaret, ni dederent, ipſos ultima eſſe paſſuros. Illi caduceatorem in turrim, & ſitu & opere multum editam, perductum, quanta eſſet altitudo, intueri jubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipſum & incolas æſtimatione munimenta metiri: ſe ſcire inexpugnabiles eſſe: ad ultimum, pro fide morituros. Cæterum, ut circumſideri arcem, & omnia ſibi in dies arctiora viderunt eſſe: ſexaginta dierum inducias pacti, ut, niſi intra eos auxilium Darius ipſis miſiſſet, dederent urbem: poſtquam nihil inde præſidii mittebatur, ad præſtitutam diem permiſere ſe Regi. Superveniunt deinde legati Athenien-

nienſium, petentes, ut capti apud Granicum am-
nem redderentur ſibi. Ille non hos modo, ſed
etiam cæteros Græcos reſtitui ſuis, juſſurum re-
ſpondit, finito Perſico bello. Cæterum Dario im-
minens, quem nondum Euphratem ſuperasſe co-
gnoverat, undique omnes copias contrahit, totis
viribus tanti belli diſcrimen aditurus. Phrygia
erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis
quam urbibus frequens. Tunc habebat quondam
nobilem Midæ regiam, Gordium nomen eſt urbi,
quam Sangarius amnis præterfluit; pari intervallo
Pontico & Cilicio mari diſtantiem. Inter hæc ma-
ria, anguſtiſſimum Aſiæ ſpatium eſſe comperi-
mus, utroque in arctas fauces compellente terram.
Quæ quia continenti adhæret, ſed magna ex parte
cingitur fluctibus, ſpeciem inſulæ præbet: ac, niſi
tenue diſcrimen objiceret, maria, quæ nunc divi-
dit, committeret. Alexander, urbe in ſuam ditio-
nem redacta, Iovis templum intrat, vehiculum,
quo Gordium Midæ patrem veſtum eſſe conta-
bat, adſpexit, cultu haud ſane à vilioribus vul-
gatiſque uſu abhorrens. Notabile erat vinculum
adſtrictum, compluribus nodis in ſemeripſos im-
plicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affir-
mantibus, editam eſſe oraculo ſortem, Aſiæ po-
ſitutum qui inexplicabile vinculum ſolviffet; cu-
pido inceſſit animo ſortis ejus explendæ. Circa re-
gem erat & Phrygum turba, & Macedonum; illa
explicatione ſuſpenſa, hæc ſolicita ex temeraria
regis fiducia: quippe ſeries vinculorum erat ita
adſtricta, ut unde nexus inciperet quo ve ſe con-
deret, nec ratione, nec viſu percipi poſſet. Sol-
vere aggreſſus injecerat curam, ne in omen verte-
retur irritum inceptum. Ille nequicquam diu lu-
ctatus cum latentibus nodis, Nihil, inquit, intereſt
quomodo ſolvatur, gladioque ruptis omnibus lo-
ris,

rīs, oraculi sortem vel elusit, vel implevit. Cum deinde Darium, ubicunque esset, occupare statuisset: ut à tergo tuta relinqueret, Amphoterum classi ad oram Helleſponti, copiis autem præfecit Hegelochum, Lesbium, & Chium, & Con, præſidiis hostium liberaturos. His talenta ad bellum usum quingenta attributa. Ad Antipatrum, & eos, qui Græcas urbes tuebantur, sexcenta missa. Ex fœdere naves sociis imperat, quæ Helleſponto præſiderent. Nondum enim Memnonem vita excessisse cognoverat. in quem omnes intenderat curas; satis gnarus, cuncta in expedito fore, si nihil ab eo moveretur. Iamq; ad urbem Ancyram ventum erat, ubi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat. Huic juncti erant Hæteri: unde quidam Venetos trahere originem credunt: omnisque hæc regio paruit regi, datisque obsidibus, tributum (quod ne Persis quidem tulissent) pendere ne cogerentur, impetraverunt. Calas huic regioni præpositus est. ipse, assumptis qui ex Macedonia nuper advenerant, Cappadociam petiit.

2. At Darius, nunciata Memnonis morte, haud secus quam par erat, motus, ommissa omni alia spe, statuit ipse decernere. quippe quæ per duces suos acta erant, cuncta damnabat; ratus pluribus curam, omnibus abfuisse fortunam. Igitur castris ad Babylonem positis, quo majore animo caperent bellum, universas vires in conspectum dedit: & circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xerxis exemplo, numerum copiarum iniit. Orto sole, ad noctem ægmina, sicut descripta erant, intravere vallum. inde occupaverant emissâ Mesopotamiæ campos, equitum peditumque propemodum innumerabilis turba, majorem quam pro numero speciem gerens. Persarum erant centum millia, in quibus
eques

eques triginta millia implebat. Medi decem equi-
 tum, quinquaginta millia peditum habebant. Bar-
 canorum equitum duo millia fuere, armati bi-
 pennibus, levibusque scutis cetræ maximæ spe-
 ciem reddentibus. peditum decem millia pari ar-
 matura sequebantur. Armenii quadraginta millia
 miserant peditum, additis septem millibus equi-
 tum. Hyrcani egregii, ut inter illas gentes, sex mil-
 lia expleverant, equis militatura. Derbices quadra-
 ginta millia peditum armaverant. Pluribus hære-
 bant ferro præfixæ hastæ, quidam lignum igni du-
 raverant. hos quoque duo millia equitum ex ea-
 dem gente comitata sunt. A Caspio mari octo mil-
 lium pedester exercitus venerat: ducenti equites.
 Cum his erant ignobiles Asiæ gentes, duo millia
 peditum, equitum duplicem paraverant nume-
 rum. His copiis triginta millia, Græcorum merce-
 de conducta, egregiæ juventutis adjecta sunt.
 Nam Bactrianos & Sogdianos, & Indos, cæteros-
 que rubri maris accolæ, ignota etiam ipsi gentium
 nomina, festinatio prohibebat acciri. Nec quic-
 quam illi minus, quam multitudo militum, defuit:
 cujus tum universæ aspectu admodum lætus, pur-
 puratis solita vanitate spem ejus infantibus, con-
 versus ad Eudemum Atheniensem, belli peritum
 & ob exilium infestum Alexandro, (quippe Athe-
 nis, jubente eo, fuerat expulsus) percunctari cœ-
 pit; satisne ei videretur instructus ad obterendum
 hostem. At ille, & suæ fortis & regiæ superbix ob-
 litus: *Verum, inquit, & tu forsan audire nolis, &
 ego, nisi nunc dixero, alias nequaquam confitebor.
 Hic tanti apparatus exercitus, hac tot gentium, &
 totius Orientis excita sedibus suis moles, finitimis
 potest esse terribilis: nitet purpura, aurumque fulget
 armis & opulentia, quantam qui oculus non subje-
 cere, animis concipere non possunt. Sed Macedonum*
acies

acies torva sane & inculta, clypeis hastisque immobilis, cuneos, & conferta robora virorum reget. Ipsi phalangem vocant peditum stabile agmen. Vir viro, armis arma conferta sunt: ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines servare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt: obistere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam, non duces magis quam milites callent. Et ne auri argentique studio teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit. Fatigatis humus cubile est: cibus, quem occupant, satiat. tempora somni arctiora quam nobis sunt. Iam Thessali equites & Acarnanes, Aetolique, invicta bello manus, fundis, credo, & hastis igne duratus, repellentur: pari robore opus est. In illa terra quae hos genuit, auxilia quarendae sunt. Argentum istud atque aurum, ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi etiam suam naturam plerumque fortuna corrumpere. Itaque veritatis impatiens, hospitium ac supplicem, tunc maxime utilia suadentem, abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille, ne tum quidem libertatis oblitus: Habeo, inquit, paratum mortis meae ultorem, expetet poenas mei consilii spreto ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem licentia regni subito mutatus, documentum eris posteris, homines, cum se permisere fortunae, etiam naturam dediscere. Haec vociferantem, quibus erat imperatum, jugulant: Sera deinde poenitentia subiit regem: ac vera dixisse confessus, eum sepeliri iussit.

3. Thymodes erat Mentoris filius, impiger juvenis, cui praecipitum est à rege, ut omnes peregrinos milites, in quos plurimum habebat spei, à Pharnabazo acciperet; opera eorum usurus in bello. Ipsi Pharnabazo tradit imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de instantibus curis, agitabant etiam per somnum species imminenti-
tium

rium rerum: sive illas ægritudo, sive divinatio animi præfagientis accersit. Castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei visa sunt, & paulo post Alexander adduci ad ipsum, in eo vestis habitus, quo ipse fuisset: equo deinde per Babylonem vectus, subito cum ipso equo oculis esse subductus. Ad hæc vates varia interpretatione curam distrinxerant: alii lætum id regi somnium esse dicebant, quod castra hostium arsisent, quod Alexandrum deposita regia veste, in Persico & vulgari habitu perductum esse vidisset. Quidam non ita augurabantur: quippe illustria Macedonum castra visa, fulgorem Alexandro portendere, quem regnum Asiæ occupaturum esse, haud ambigere: quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cum appellatus est rex. Vetera quoque omnia, ut fit, sollicitudo revocaverat. Darium enim in principio imperii vaginam acinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Græci uterentur, protinusque Chaldæos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Cæterum ipse & vatium responso, quod edebatur in vulgus, & specie, quæ per somnum oblata erat, admodum lætus, castra ad Euphratem movere jubet. Patrio more Persarum traditum est, orto sole demum procedere. Die jam illustri signum è tabernaculo regis buccina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis: Ignis, quem ipsi sacrum & æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi, patrium carmen canebant. Magos trecenti & sexaginta quinque juvenes sequebantur, puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero, quippe Persis quoque in totidem dies descriptus est annus. Currum deinde

deinde Iovi sacratum albentes vehebant equi, hos eximiæ magnitudinis equus, quem Solis appellabant, sequebatur. Aureæ virgæ & albæ vestes, regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem, multo auro argentoque cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium; variis armis & moribus. Proximi ibant, quos Persæ immortales vocant, ad decem millia. cultus opulentia barbaræ non alios magis honestabat. Illi aureos torques, illi vestem auro distinctam habebant, manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas. Exiguo intervallo, quos cognatos regis appellant, decem & quinque millia hominum. Hæc vero turba muliebriter propemodum culta, luxu magis, quam decoris armis conspicua erat. Doryphori vocabantur. Proximum his agmen, soliti vestem excipere regalem. Hi currum regis antebant, quo ipse eminens vehebatur. Vtrumque currus latus deorum simulachra ex auro argentoque expressa decorabant. Distinguebant internitentes gemmæ jugum: ex quo eminebant duo aurea simulachra cubitalia; quorum alterum pacis, alterum belli gerebat effigiem. Inter hæc auream aquilam, pinnas extendenti similem, sacraverant. Cultus regis, inter omnia, luxuria notabatur. Purpureæ tunicae medium album intextum erat. Pallam auro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se corruerent, adornabant: & zona aurea muliebriter cinctus, acinacem suspenderat, cui ex gemma erat vagina. Cydarim Persæ regium capitis vocabant insigne: hoc cærulea fascia albo distincta circuibat. Currum decem millia hastatorum sequebantur. hastas argento exornatas, spicula auro præfixa gestabant. Dextera lævaque regem ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta millibus peditum.

ditum. quos equi regis quadringenti sequebantur. Intervallo deinde unius stadii, matrem Darii Syfigambim currus vehebat. & in alio erat conjunx. Turba fœminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim inde, quas armamaxas appellant, sequebantur. In his erant liberi regis, & qui educabant eos, spadonumque grex, haud sane illis gentibus vilis. Tum regiæ pellices trecentæ sexaginta vehebantur, & ipsæ regali cultu, ornatuque. post quas pecuniam regis sexcenti muli & trecenti cameli vehebant; præsidio sagittariorum prosequente. Propinquorum amicorumque conjuges huic agmini proximæ, lixarumq; & calonum greges, vehebantur. Vltimi erant cum suis quisque ducibus, qui cogèrent agmen, leviter armati. Contra, si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat, equis, virisque non aurea, non discolori veste, sed ferro atque ære fulgentibus. Agmen & stare paratum, & sequi, nec turba, nec sarcinis prægrave; intentum ad ducis non signum modo, sed etiam nutum. Et castris locus, & exercitui commeatus suppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit.

4. Darius autem tantæ multitudinis rex, loci, in que pugnavit, angustiis reductus est ad paucitatem, quam in hoste contempserat. Interea Alexander, Abistamene Cappadociæ præposito, Ciliciam petens, cum omnibus copiis in regionem, quæ Castra Cyri appellatur, pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus, cum adversus Crœsum in Lydiam exercitum duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolæ dicunt arctissimas fauces, munimenta quæ manu ponimus, naturali situ imitante. Igitur Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Memnon suavisset, quondam salubre con-

consilium sero exsequi statuit : igne ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat : quicquid usui esse potest, corrumpit : sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longe utilius fuit, angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare præsidio, jugumque opportune itineri imminens obtinere; unde inultus subeuntem hostem aut prohibere, aut opprimere potuisset. Tum paucis, qui callibus præsiderent, relictis, retro ipse concessit; populator terræ, quam à populationibus vindicare debuerat. Ergo qui relictis erant, proditos se rati, ne conspectum quidem hostis sustinere voluerunt, cum vel pauciores locum obtinere potuissent. Namque perpetuo jugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum à mari surgat, velut sinu quodam flexuque curvatum, rursus altero cornu in diversum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsum mari cedit, asperi tres aditus & perangusti sunt, quorum uno Cilicia intranda est, campestris eadem, qua vergit ad mare, planiciem ejus crebris distinguuntibus rivis. Pyramus & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus, non spacio aquarum, sed liquore memorabilis: quippe leni tractu à fontibus labens, puro solo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus, quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare evadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carminibus verustas exederat. Monstrabantur urbium sedes Lyrnissi & Thebes; Typhonis quoque specus, & Corycium nemus, ubi crocum gignitur, cæteraque in quibus nihil præter famam duraverat. Alexander fauces jugi, quæ Pylæ appellantur, intravit: contemplatus locorum situm, non alias magis dicitur admiratus esse

esse felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent qui subeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos. Dorsum montis imminebat viæ, non angustæ modo, sed plerunque præruptæ, crebris oberrantibus rivis, qui ex radicibus montium manant. Thracas tamen leviter armatos præcedere jusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat jugum: intentos arcus habebant, moniti, non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson, cui tum maxime Persæ subjiciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis invaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmissio, posteaquam Barbaros adventu suorum fugatos esse cognoverat, urbem à se conservatam intrat.

5. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, interfluit; & tunc æstas erat, cujus calor non aliam magis quam Ciliciæ oram vapore solis accendit; & diei fervidissimum tempus cœperat. Pulvere ac sudore simul perfusum regem invitavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque veste deposita, in conspectu agminis (decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis, levi ac parabili cultu corporis se esse contentum) descendit in flumen, vixque ingressi subito horrore artus rigere cœperunt: pallor deinde suffusus est, & totum propemodum corpus vitalis calor reliquit. Expiranti similem, ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo, & pene jam luctus in castris erat. Flentes querebantur, in tanto impetu cursuque rerum, omnis ætatis ac memoriæ clarissimum regem non in acie saltem, non ab hoste dejectum, sed abluentem aqua corpus,

pus, ereptum esse, & extinctum: instare Darium, victorem; antequam vidisset hostem. Sibi easdem terras quas victores peragrassent, repetendas: omnia aut ipsos aut hostes populosos: per vastas solitudines: etiamsi nemo insequi velit, euntes, fame atque inopia debellari posse. Quem signum daturum fugientibus? quem ausurum Alexandro succedere? iam ut ad Hellespontum fuga penetrarent, classem qua transeant, quem præparaturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa. illum florem juventæ, illam vim animi, eundem regem & commilitonem divelli à se & abripi, immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat. allevabat rex oculos, & paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnoverat. Laxataque vis morbi ad hoc solum videbatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animum autem ægritudo corporis urgebat. quippe Darium quinto die in Ciliciam fore nunciabatur. Vincitum ergo se tradi, & tantam victoriam eripi sibi è manibus, obscuraque & ignobili morte in tabernaculo extingui se, querebatur. Admissisque amicis, pariter & medicis: *In quo me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorum exaudire videor: & qui ultro intuli bellum, jam provocor. Darius ergo, cum tam superbas literas scriberet, fortunam meam in consilio habuit. sed nequicquam, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia & segnes medicos non expetunt tempora mea. Vel mori strenue, quam tarde convalescere, mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis in medicis est; sciant, me non tam mortis, quam belli remedium querere. Ingentem omnibus incusserat curam tam præcepta temeritas ejus. Ergo pro se quisque precari cœpere, ne festinatione periculum augeret, sed esset in*

potestate medentium. Inexperta remedia haud injuria ipsis esse suspecta, quum ad perniciem ejus etiam à latere ipsius pecunia sollicitaret hostis. Quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturum se pronunciarı jussit. Itaque ne aurum quidem quenquam arbitrabatur experiri remedium, quod propter novitatem possit esse suspectum.

6. Erat inter nobiles medicus à Macedonia regem secutus, Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi; puero comes, & custos salutis datus, qui non ut regem modo, sed etiam ut alumnus eximia charitate diligebat. Is non præceps se, sed strenuum remedium afferre, tantamque vim morbi potionem medicatam levaturum esse promisit. Nulli promissum ejus placebat, præter ipsum cujus periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius, quam moram, perpeti poterat. Arma & acies in oculis erant: & victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset: id ipsum, quod post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægre ferens. Inter hæc à Parmenione fidissimo purpuratorum litteras accipit, quibus ei denunciabatur, ne salutem suam Philippo committeret: mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis ejus, esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem litteræ incusserant, & quicquid in utramque partem aut motus, aut spes subjecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseverem: ut si venenum datum fuerit, ne immerito quidem, quicquid acciderit, evenisse videatur? Damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est, alieno me mori scelere, quam metu nostro. Diu animo in diversa versato, nulli quid scriptum esset enunciat, epistolamque sigillo anuli sui impresso,

pul-

pulvino, cui incubabat, subiecit. Inter has cogitationes biduo absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viso, Alexander, levato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accipit poculum, & haurit interritus: tum epistolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit oculos; ratus aliquas conscientiae notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epistola perlecta, plus indignationis, quam pavoris ostendit: projectisque amiculo & litteris ante lectum: *Rex, inquit, semper quidem spiritus meus ex te pependit, sed nunc vero (arbitror) sacro & venerabili ore trahitur. Crimen parricidii quod mihi obiectum est, tua salus diluet. Servatus à me vitam mihi dederis, oro, quaesoque: omissoque metu, patere medicamentum concipi venis. Laxa paulisper animum, quem solitudine intempestiva amici sane fideles, sed moleste seduli, turbant. Non securum modo hæc vox, sed etiam lætum Regem ac plenum bonæ spei fecit. Itaque si dii, inquit, Philippe, tibi permisissent, quo maxime modo animum velles experiri meum, alio profecto voluisses. Sed certiore, quam expertus es, ne optasses quidem. Hac epistola accepta, tamen, quod dilueras, bibi. nunc credo, te non minus pro tua fide, quam pro mea salute sollicitum.* Hæc elocutus, dexteram Philippo offert. Cæterum tanta vis medicaminis fuit, ut quæ sequuta sunt, criminationem Parmenionis adjuverint. Interclusus spiritus arcte meabat, nec Philippus quidquam inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admovit, ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore excitavit. Atque ut primum mentis compotem esse sensit, modo matris, sororumque, modo tantæ victoriæ appropinquantis admonere non destitit. Ut vero me-

dicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit: primo animus vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit. Quippe post tertium diem, quam in hoc statu fuerat, in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum Regem, quam Philippum intuebatur exercitus: pro se quisque dexteram ejus amplexi, grates habebant, velut presenti Deo. Namque haud facile dictu est, præter ingenitam illi genti erga Reges suos venerationem, quantum hujus quoque Regis vel admirationi dediti fuerint, vel charitate flagraverint. Iam primum nihil, nisi divina ope, aggredi videbatur. Nam cum esset præsto ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat: ætas quoque vix tantis maturatione rebus, sed abunde sufficiens, omnia etiam ejus opera honestabat, & quæ leviora haberi solent, plerunque in re militari gratiora vulgo sunt. exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque, paululum à privato abhorrens, militaris vigor, queis ille vel ingenii dotibus, vel animi artibus, ut pariter charus ac venerandus esset, effecerat.

7. At Darius nuntio de adversa valetudine ejus accepto, celeritate quanta poterat, tam grave agmen ad Euphratem contendit: junctoque eo pontibus, quinque tamen diebus trajecit exercitum, Ciliciam occupare festinans. Iamque Alexander viribus corporis receptis, ad urbem Solos pervenerat: cujus potitus, ducentis talentis, nomine multæ, exactis, arci præsidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque otium reddens, ostendit quanta fiducia Barbaros sperneret: quippe Æsculapio, & Minervæ ludos celebravit. Spectanti nuntius lætus affertur ex Halicarnasso, Persas acie à suis esse superatos, Myn-dios quoque & Caunios, & pleraque tractus ejus,
sue

suæ facta ditionis. Igitur edito spectaculo ludicro,
 castrisque motis, & Pyramo amne ponte juncto,
 ad urbem Mallon pervenit: inde alteris castris ad
 oppidum Castabalum. Ibi Parmenio Regi occur-
 rit, quem præmiserat ad explorandum iter saltus,
 per quem ad urbem Isson nomine penetrandum
 erat. Atque ille angustiis ejus occupatis, & præsi-
 dio modico relicto, Isson quoque desertam à Bar-
 baris ceperat, Inde progressus: deturbatis qui in-
 teriora montium obsidebant, præsidiis cuncta fir-
 mavit: occupatoque itinere, sicut paulo ante di-
 ctum est, idem & author & nuntius venit. Isson
 inde Rex copias admovit: ubi consilio habito,
 utrumne ultra progrediendum foret, an ibi oppe-
 riendi essent milites novi, quos ex Macedonia ad-
 ventare constabat: Parmenio non alium locum
 prælio aptiorè esse censebat. quippe illic utriusque
 Regis copias numero futuras pares, cum angustiæ
 multitudinem non caperent. planitiem ipsis cam-
 posque esse vitandos, ubi circumiri, ubi ancipiti acie
 opprimi possent: timere, ne non virtute hostium,
 sed lassitudine sua vincerentur: Persas recentes in-
 de successuros, si laxius stare potuissent. Facile ra-
 tio tam salubris consilii accepta est. Itaque inter
 angustias saltus hostem opperiri statuit. Erat in
 exercitu Regis, Sifenes Perses, quondam à Præ-
 tore Ægypti missus ad Philippum, donisque, &
 omni honore cultus exilium patria sede mutave-
 rat: secutus deinde in Asiam Alexandrum, inter
 fideles socios habebatur. Huic epistolam Creten-
 sis miles obsignatam anulo, cujus signum haud sa-
 ne notum erat, tradidit. Nabarzanes Prætor Da-
 rii miserat eam, hortabaturque Sifenem, ut di-
 gnum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet:
 magno id ei apud Regem honori fore. Has literas
 Sifenes, utpote innoxius, ad Alexandrum sæpe de-

ferretentavit. Sed cum tot curis apparatusque belli Regem videret urgeri, aptius subinde tempus expectans, suspicionem initi scelesti consilii præbuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, lectamque eam ignoti anuli sigillo impresso, Sifeni dari iusserat, ad æstimandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies non adierat Regem, scelesto consilio eam visus est suppressisse, & in agmine à Cretenfisibus haud dubie jussu Regis occisus est.

8. Iamque Græci milites, quos Thymondas à Pharnabazo acceperat, præcipua spes, & prope modum unica, ad Darium pervenerant. Hi magnopere suadebant, ut retro abiret, spatiososque Mesopotamiæ campos repeteret. Si id consilium damnaret, at ille divideret saltem copias innumerales, neu sub unum fortunæ ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc consilium Regi, quam purpuratis ejus displicebat: ancipitem fidem, & mercede venalem prodicionem imminere, & dividi non ob aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum esset, traderent Alexandro. Nihil tutius esse, quam circumdatos eos exercitu toto obrui telis; documentum non inultæ perfidiæ futuros. At Darius, ut erat sanctus & mitis, se verò tantum facinus negat esse facturum, ut suam secutos fidem, suos milites jubeat trucidari. Quam deinde amplius nationum exterarum, salutem suam credituram sibi, si tot militum sanguine imbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere. De futuros eos qui suaderent, si suavisse periculum esset. Denique, ipsos quotidie ad se vocari in consilium, variasque sententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserint. Itaque Græcis nuntiari jubet, ipsum quidem benevolentiam illo-

rum

rum gratias agere. cæterum si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum. Fama bella stare: & eum qui recedat, fugere credi. Trahendi vero belli vix ullam esse rationem. Tantæ enim multitudini, utiq; cum jam hyems instaret, in regione vasta, & invicem à suis atque hoste vexata, non suffectura alimenta. Ne dividi quidem copias posse, servato more majorum, qui universas vires semper discrimini bellorum obtulerant. Et hercule, terribilem antea Regem, & absentia sua ad vanam fiduciam elatum, posteaquam adventare se senserit, cautum pro temerario factum, delituisse inter angustias saltus; ritu ignobilium ferarum, quæ strepitu prætereuntium audito, sylvarum latebris se occuluerunt. Iam etiam valetudinis simulatione frustrari suos milites, sed non amplius ipsum esse passurum detrectare certamen. In illo specu, in quem pavidi recessissent, oppresurum esse cunctantes. Hæc magnificentius jactata, quam verius. Cæterum pecunia omni, rebusque preciosissimis, Damascum Syriæ, cum modico præsidio militum missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequentibus, more patrio, agmen conjuge & matre. Virgines quoque cum parvo filio comitabantur patrem. Forte eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, pervenit. Nec dubitaverè Persæ, quin Ippo relicta, quam ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam faucii quidam & invalidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. Quos omnes, instinctu purpuratorum, barbara feritate sævientium, præcis adustisque manibus circumduci, ut copias suas noscerent, satisque omnibus spectatis, nuntiare, quæ vidissent, Regi suo iussit. Motis ergo castris, superat Pyramum amnem, in tergis,

ut credebatur, fugientium hæsurus. At illi, quorum amputaverat manus, ad castra Macedonum penetrant, Darium, quam maximo cursu possent, sequi nuntiantes. Vix fides habebatur. Itaque speculatores, in maritimas regiones præmissos, explorare jubet, ipsene adesset, an præfectorum aliquis speciem tribuisset universi venientis exercitus. Sed cum speculatores reverterentur, procul ingens multitudo conspecta est. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaque velut continenti incendio ardere visa, cum incondita multitudo maxime propter jumenta laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra jussit, lætus, quod omni expectiverat voto, in illis potissimum angustiis decernendum esse. Cæterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, verebatur: nec injuria, ex his quæ tribuisset sibi, quam mutabilis esset, reputabat. Vnam superesse noctem, quæ tanti discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebant majora periculis præmia: & sicut dubium esset an vinceret, ita illud utique certum esse, honeste & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare jussit, ac deinde tertia vigilia instructos & armatos esse. Ipse in jugum editi montis ascendit, multisque colloquentibus facibus patrio more, sacrificium Diis præsidibus loci fecit. Iamque tertium, sicut præceptum erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus & prælio: strenueque jussi procedere, oriente luce pervenerunt ad angustias, quas occupare decreverant. Darium triginta inde stadia abesse, præmissi judicabant. Tunc consistere agmen jubet, armisque ipse sumptis aciem ordinabat. Dario adventum hostium payidi agrestes nuntiaverunt:

runt: vix credenti, occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo non mediocri omnium animos formido incefferat. quippe itineri quam prælio aptiores erant, raptimque arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrentium, suosque ad arma vocantium, majorem metum incussit. Alii in jugum montis evaserant, ut hostium agmen inde prospicerent: equos plerique frænabant: discors exercitus, nec ad unum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbaverat. Darius initio montis jugum cum parte copiarum occupare statuit; & à fronte, & à tergo circumiturus hostem: à mari quoque, quo dexterum ejus cornu tegebatur, alios objecturus, ut undique urgeret. Præter hæc viginti millia præmissa cum sagittariorum manu, Pyramum amnem, qui duo agmina interfluebat. transire, & objicere sese Macedonum copiis jussit. Si id præstare non possent, retrocedere in montes, & occulte circumire ultimos hostium. Cæterum destinata salubriter omni ratione, potentior fortuna discussit: quippe alii præ metu imperium exequi non audebant, alii frustra exequiebantur: quia ubi partes labant, summa turbatur.

9. Acies autem hoc modo stetit: Nabarzanes equitatu dextrum cornu tuebatur, additis funditorum sagittariorumque viginti ferme millibus. In eodem Thymondas erat, Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpositus. Hoc erat haud dubium robur exercitus, par Macedonicæ phalangi acies. In lævo cornu Aristomedes Thessalus viginti millia Barbarorum peditum habebat. In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes. Ipsum Regem in eodem cornu dimicaturum tria millia delectorum equitum assueta corporis custodiæ, & pedestris acies quadraginta millia sequebantur. Hyrcani deinde Medique equites: his pro-

ximi cæterarum gentium equites dextera lævaque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum, sex millia jaculatorum funditorumque antecede-
bant. Quidquid in illis angustiis adiri poterat, im-
pleverant copix: cornuaque hinc à jugo, illinc à
mari stabant: uxorem matremque Regis, & alium
fœminarum gregem, in medium agmen accepe-
rant. Alexander phalangem, qua nihil apud Ma-
cedonas validius erat, in fronte constituit. dexte-
rum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur.
huic proximi stabant Cœnos, & Perdicas, & Me-
leager, & Ptolemæus, & Amyntas, sui quisque
agminis duces. In lævo quod ad mare pertinebat,
Craterus & Parmenio erant, sed Craterus Parme-
nioni parere iussus. Equites ab utroque cornu
locati: dexterum Macedones Thessalis adjunctis,
lævum Peloponneses tuebantur. Ante hanc aciem
posuerat funditorum manum, sagittariis admixtis.
Thraces quoque & Cretenses ante agmen ibant, &
ipsi leviter armati. At iis, qui præmissi à Dario ju-
gum montis infederant, Agrianos opposuit, ex
Græcia nuper advectos. Parmenioni autem præce-
perat, ut, quantum posset, agmen ad mare exten-
deret, quo longius abesset montibus, quos occupa-
verant Barbari. At illi, neque obstare venientibus,
nec circumire prætergressos ausi; funditorum ma-
xime aspectu territi, profugerant. Ea, res Alexan-
dro tutum agminis latus, quod ne superne incessere-
tur, timuerat, præstitit. Triginta & duo armatorum
ordines ibant. neq; enim latius extendi aciem pa-
tiebantur angustix. Paulatim deinde se laxare sinus
montium, & majus spatium aperire cœperant; ita
ut non pedes solum pluribus ordinibus incedere,
sed etiam à lateribus circumfundi posset equitatus.

10. Iam in conspectu, sed extra teli jactum utra-
que acies erat, cum priores Persæ inconditum &

truncem sustulere clamorem. Redditur & à Macedonibus major exercitus, impar numero, sed jugis montium vastisque saltibus repercussus, quippe semper circumjecta nemora petræque, quantumcunque acceperere vocem, multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat; identidem manu suos inhibens, ne impensius ob nimiam festinationem concitato spiritu capefferent bellum. Cumque agmen obequitaret, varia oratione, ut cujusque animis aptum erat, milites alloquebatur. *Macedones, tot bellorum in Europa victores, ad subigendam Asiam, atque ultima Orientis, non ipse magis, quam suo ductu profecti, inveterata virtutis admonebantur. Illos terrarum orbis liberatores, emensosque olim Herculis & Liberi patris terminos, non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus imposuiros jugum. Macedonum Bactra & Indos fore: minima esse, qua nunc intuerentur, sed omnia victoria parari. Non prærumpitis petrus Illyricorum, & Thraciæ saxis, sterilem laborem fore; spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad hæc Atheniensium Philippus pater invocabatur, domitæque nuper Bæotia, & urbis in ea nobilissimæ ad solum dirutæ species representabatur animis: jam Granicum amnem, jam tot urbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaque qua post tergum erant, strata, & pedibus ipsorum subjecta, memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat, ab iis gentibus illata Græciæ bella: Darii prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam, terramque populantium, ut neque fontium haustum, nec solitos cibos relinquerent. Dein Deum templa ruinis & ignibus esse deleta. Urbes eorum expugnatas, fœdera humani divinique juris violata referebat. Illyricos vero & Thracas,*

rapto

raptò vivere affuetos, aciem hostium, auro purpuraque fulgentem, intueri jubebat, prædam, non arma gestantem. Irent, & imbellibus fœminis aurum viri eriperent. Aspera montium suorum juga, nudosque colles, & perpetuo rigentes gelu, ditibus Persarum campis agrisque mutarent.

II. Iam ad teli jactum pervenerant, cum Persarum equites ferociter in lævum cornu hostium investiti sunt. Quippe Darius equestri prælio decernere optabat; phalangem Macedonici exercitus robur esse conjectans. Iamque etiam dextrum Alexandri cornu circuibat: quod ubi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad jugum montis iussis subsistere; cæteros in medium belli discrimen strenue transfert. Subductis deinde ex acie Thesfalici equitibus, Præfectum eorum occulte circuire tergum suorum jubet, Parmenionique conjungi, & quod is imperasset, impigre exsequi. Iamque ipsi in medium Persarum undique circumfusi egregie se tuebantur: conferti, & quasi cohærentes, tela vibrare non poterant. Simul ut erant emissâ, in eisdem concurrentia implicabantur, levique & vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo cominus pugnam coacti conferere, gladios impigre stringunt. Tum vero multum sanguinis fuscum est: duæ quippe acies ita cohærebant, ut armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent: non timido, non ignavo cessare tum licuit: collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promovebant gradum, cum hostem prostraverant. At illos novus excipiebat adversarius fatigatos. nec vulnerati, ut alias solent, acie poterant excedere, cum hostis instaret à fronte, à tergo sui urgerent. Alexander, non ducis magis, quam mili-

militis, munera exsequebatur; opimum decus
cæso Rege expetens. quippe Darius curru sublimis
eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad in-
cessendum, ingens incitamentum. Ergo frater ejus
Oxathres cum Alexandrum instare ei cerneret,
equites, quibus præerat, ante ipsum currum Re-
gis objecit, armis & robore corporis multum su-
per cæteros eminens, animo vero & pietate in-
paucissimis: illo utique prælio clarus, alios im-
providè instantes prostravit, alios in fugam aver-
tit. At Macedones, ut circa Regem erant, mutua
adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen
irrupunt. Tum vero similis ruinæ strages erat.
Circa currum Darii jacebant nobilissimi duces,
ante oculos Regis egregia morte defuncti, omnes
in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, ad-
verso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Ati-
cies, & Trountes, & Sabaces Prætor Ægypti,
magnorum exercituum præfecti, noscitantur:
circa eos cummulata erat peditum equitumque ob-
scurior turba. Macedonum quoque, non quidem
multi, sed promptissimi tamen, cæsi sunt. Inter
quos Alexandri dexterum femur leviter mucrone
perstrictum est. Iamque, qui Darium vehebant,
equi confossi hastis, & dolore efferati, jugum qua-
tere, & Regem curru excutere cœperant: cum ille,
veritus ne vivus veniret in hostium potestatem,
desilit, & in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur,
imponitur: insignibus quoque Imperii, ne fugam
proderent, indecorè abjectis. Tum vero, cæteri dis-
sipantur metu. & quæ cuique patebat ad fugam
via erumpunt, arma jacentes, quæ paulo ante ad
tutelam corporum sumpserant: adeo pavor etiam
auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à
Parmenione missus, & forte in id cornu omnes
fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equi-
tes

tes vehementer urgebant. Iamque una ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenue circumactis equis dilapsi, rursus in prælium redeunt, sparsosque & in compositos victoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde prosterunt. Equi pariter equitesque Persarum, serie laminarum graves, agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur: quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant. Hac tam prospera pugna nuntiata, Alexander non ante ausus persequi Barbaros, utrinque jam victor instare fugientibus cœpit. Haud amplius Regem quam mille equites sequebantur: cum ingens multitudo hostium caderet. Sed quis aut in victoria aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darii partibus steterant, Amynta duce (prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti à cæteris, haud sane fugientibus similes, evaserant. Barbari longe diversam fugam intendunt: alii qua rectum iter in Persidem ducebat: quidam circuitus, rupes, saltusque montium occultos petivere, pauci castra Darii. Sed jam illa quoque hostis victor intraverat, omni quidem opulencia ditia. Ingens auri argentique pondus, non belli, sed luxuriæ apparatus, diripuerant milites. Cumque plus raperent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempserat. Iamque ad fœminas perventum erat. quibus, quo chariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur: nec corporibus quidem vis ac libido patcebat. Omnia plânctu, tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant: nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines atatesque victoris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc vero impotentis fortunæ

species conspici potuit, cum ii, qui tum Dario tabernaculum exornaverant, omni luxu & opulentia instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino, reservabant. Namque id solum intactum omiserant milites; ita tradito more, ut victorem victi Regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos animosque in semet converterant, captiva mater, conjunxque Darii. Illa non majestate solum, sed etiam ætate venerabilis: hæc formæ pulchritudine. nec illa quidem sorte corrupta, acceperat in sinum filium, nondum sextum ætatis annum egressum, in spem tantæ fortunæ, quantam paullo ante pater ejus amiserat, genitum. At in gremio anus aviæ jacebant adultæ virgines duæ, non suo tantum, sed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium feminarum turba constiterat, laceratis crinibus, abscissaque veste, pristini decoris inmemores; Reginas, dominasque, veris quondam, tunc alienis nominibus vocantes. Illæ suæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darius stetit, quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant. Negabant se captas, si viveret Rex. Sed illum, equos subinde mutantem, longius fuga abstrulerat. In acie autem cæsa sunt Persarum peditum centum millia: decem vero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti saucii fuere, triginta omnino & duo ex peditibus desiderati sunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens victoria stetit.

12. Rex, qui diu Darium persequendo fatigatus erat, posteaquam & nox appetebat, & eum assequendi spes non erat, in castra paullo ante à suis capta pervenit. Invitari deinde amicos, quibus maxime assueverat, jussit: quippe summa duntaxat cutis in femore perstricta, non prohibebat interesse convivio. Tum repente è proximo tabernaculo

naculo lugubris clamor, barbaro ululatu, planctuque permixtus, epulantes conterrit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum Regis, verita ne majoris motus principium esset, armare se cœperat. Causa pavoris subiti fuit, quod mater uxorque Darii, cum captivis mulieribus nobilibus Regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu ejulatuque deflebant. Unus namque è captivis spadonibus, qui forte ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Darius (sicut paullo ante dictum est) ne cultu proderetur, abjecerat, in manibus ejus, qui repertum ferebat, agnovit: ratusque interfecto detractum esse, falsum nuntium mortis ejus attulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortunæ Darii, & pietati earum illacrymassè fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardeis prodiderat, peritum Persicæ linguæ, ire ad consolandas eas jusserat. Veritus deinde, ne proditor, captivarum iram doloremque gravaret, Leonatum ex purpuratis suis misit jussum indicare, falso lamentari eas Darium vivum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum in quo captivæ erant, pervenit, missumque à Rege se nuntiare jubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes, adesse supremam horam, missosque qui occiderent captas. Itaque, ut quæ nec prohibere possent, nec admittere auderent, nullo responso dato, tacite opperiebantur victoris arbitrium. Leonatus, expectato diu qui se intromitteret, posteaquam nemo producere audebat, relictis in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbaverat fœminas, quod irrupisse, non admittus videbatur. Itaque mater & conjunx provolutæ ad pedes orare cœperunt, ut prius quam interficerentur, Da-

rii corpus ipsis patrio more sepelire permetteret: functas supremo in Regem officio se impigre morituras. Leonatus, & vivere Darium, & ipsas non incolumes modo, sed etiam apparatu pristinae fortunæ Reginas fore. Tum mater Darii allevari se passa est. Alexander postera die, cum curam sepeliendis militibus impenderet, quorum corpora invenerat, Persarum quoque nobilissimis eundem honorem haberi jubet; matrique Darii permittit, quos veller, patrio more sepeliret. Illa paucos arcta propinquitate conjunctos pro habitu præsentis fortunæ humari jussit; apparatus funerum, quo Persæ suprema officia celebrarent, invidiosum fore existimans, cum victores haud pretiose cremarentur. Iamque justis defunctorum corporibus solutis, præmittit ad captivas, qui nuntiarent ipsum venire; inhibitaque comitantium turba, tabernaculum cum Hephæstione intrat. Is longe omnium amicorum charissimus erat Regi: cum ipso pariter educatus, secretorum omnium arbiter, libertatis quoque in admonendo eo non alius jus habebat; quod tamen ita usurpabat, ut magis à Rege permissum, quam vindicatum ab eo videretur. & sicut ætate par erat Regi, ita corporis habitu præstabat. Ergo Regina illum Regem esse ratæ, suo more veneratæ sunt. Inde ex spadonibus captivis, quis Alexander esset, monstrantibus, Syfigambis advoluta est pedibus ejus: ignorationem nunquam antea visi Regis excusans. Quam manu allevans Rex, Non errasti, inquit, mater; nam & hic Alexander est. Equidem, si hac continentia animi ad ultimum vitæ perseverare potuisset, feliciorum fuisse crederem, quam visus est esse, cum Liberi patris imitaretur triumphum, ab Hellesponto usque ad Oceanum omnes gentes victoria emensus: si vicisset profecto superbiam atque iram, mala in-

victa:

victa: si abstinuisset inter epulas cædibus amico-
 rum; egregiosque bello viros, & tot gentium se-
 cum domitores, indicta causa veritus esset occide-
 re. Sed nondum fortuna se animo ejus infuderat.
 Itaque orientem eam, moderate & prudenter tulit,
 ad ultimum magnitudinem ejus non cepit. Tum quidem ita se gessit, ut omnes ante eum Re-
 ges, & continentia & clementia vincerentur: vir-
 gines, & Reginas excellentis formæ, tam sancte
 habuit, quam si eodem, quo ipse, parente genitæ
 forent. Conjugem ejusdem, quam nulla ætatis suæ
 pulchritudine corporis vicit, adeo ipse non viola-
 vit, ut summam adhibuerit curam, ne quis captivo
 corpori illuderet. Omnem cultum reddi fœminis
 jussit, nec quidquam ex pristina fortunæ magnifi-
 centia captivis, præter fiduciam, defuit. Itaque Sy-
 sigambis, Rex, inquit, *mereris, ut ea precemur*
tibi, quæ Dario nostro quondam precatæ sumus: &
(ut video) dignus es, qui tantum Regem non felici-
tate solum, sed etiam æquitate superaveris. Tu qui-
dem matrem me & Reginam vocas, sed ego me
tuam famulam esse confiteor. Et præterita fortuna
fastigium capio, & præsentis jugum pati possum.
Tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius
clementia quam sævitia vis esse testatum. Rex bo-
 num animum habere eas jussit: Darii deinde fi-
 lium collo suo admovit. Atque nil ille conspectu
 tunc primum à se visi conterritus, cervicem ejus
 manibus amplectitur. Motus ergo Rex constantia
 pueri, Hephæstionem intuens, *Quam vellem,* in-
 quit, *Darius aliquid ex hac indole hausisset!* Tum
 tabernaculo egressus, tribus aris in ripa Pyrami
 amnis, Iovi, atque Herculi, Minervæque sacratis,
 Syriam petit, Damascum, ubi Regis gaza erat,
 Parmenione præmissa.

13. Atque is, cum præcessisse Darii satrapam

comperisset, veritus ne paucitas suorum spernere-
tur, accersere majorem manum statuit. Sed forte
in exploratores ab eo præmissos incidit nomine
Mardus; qui ad Parmenionem perductus, litteras
ad Alexandrum à Præfecto Damasci missas, tra-
dit ei: nec dubitare eum, quin omnem regiam
supellectilem cum pecunia traderet, adjecit. Par-
menio, asservari eo jussu, litteras aperit: in queis
erat scriptum, ut mature Alexander aliquem ex
ducibus suis mitteret cum manu exigua. Itaque re
cognita, Mardum datis comitibus ad proditorem
remittit. Ille è manibus custodientium lapsus, Da-
mascum ante lucem intrat. Turbaverat ea res Par-
menionis animum, insidias timentis, & ignotum
iter sine duce non audebat ingredi. Felicitati ta-
men Regis sui confusus, agrestes, qui duces itineris
essent, excipi jussit: quibus celeriter repertis, quarto
die ad urbem pervenit, jam metuente Præfecto,
ne sibi fides habita non esset. Igitur, quasi parum
munimentis oppidi fidens, ante solis ortum pecu-
niam regiam, quam gazam Persæ vocant, cum
preciosissimis rerum efferri jubet, fugam simu-
lans, revera ut prædam hosti offerret. Multa mil-
lia virorum fœminarumque excedentem oppido
sequebantur; omnibus miserabilis turba, præter
eum, cujus fidei commissa fuerat: quippe quo ma-
jor proditoris merces foret, objicere hosti parabat
gratiorem omni pecunia prædam, nobiles viros,
prætorum Darii conjuges, liberosque; præter hos
urbium Græcarum legatos, quos Darius, velut in
arce tutissima, in proditoris reliquerat manibus.
Gangabas Persæ vocant humeris onera portantes:
hi cum frigus tolerare non possent, quippe & pro-
cella subito nivem effuderat, & humus rigebat ge-
lu, tum astrictas vestes, quas cum pecunia porta-
bant, auro, & purpura insignes, induunt, nullo
pro-

prohibere auso, cum fortuna Regis, etiam humil-
 limis, in ipsum licentiam faceret. Præbuere ergo
 Parmenioni non spernendi agminis speciem, qui
 intentiore cura suos quasi ad justum prælium pau-
 cis adhortatus, equis calcaria subdere jubet, & acri
 impetu in hostem invehit. At illi, qui sub oneribus
 erant, omisissis illis, per metum capessunt fugam.
 Armati quoque, qui eos sequebantur, eodem me-
 tu arma jactare, ac nota diverticula petere cœpe-
 runt; Præfectus quasi & ipse conterritus, simulans,
 cuncta pavore compleverat. Iacebant totis campis
 opes regiæ. Illa pecunia stipendio ingenti militum
 præparata: ille cultus tot nobilium virorum, tot
 illustrium fœminarum, aurea vasa, aurei fræni, ta-
 bernacula regali magnificentia ornata, vehicula
 quoque à suis destituta ingentis opulentia plena.
 facies etiam prædantibus tristis, si qua res avari-
 tiam moraretur. quippe tot annorum incredibili,
 & fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia
 stirpibus dilacerata: alia in cœnum demersa erue-
 bantur. Non sufficiebant prædantium manus præ-
 dæ. Iamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ven-
 tum erat. Fœminæ pleræque parvos trahentes li-
 beros ibant, inter quas tres fuere virgines, Ochi,
 qui ante Darium regnaverat, filia, olim quidem
 ex fastigio paterno rerum mutatione detracta, sed
 tum sortem earum crudelius aggravante fortuna.
 In eodem grege uxor quoque ejusdem Ochi fuit,
 Oxathrisque (frater hic erat Darii) filia, & con-
 junx Artabazi principis purpuratorum: & filius,
 cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoque, cui
 summum imperium maritimæ oræ Rex dederat,
 uxor cum filio excepta est; Mentoris filia tres, ac
 nobilissimi ducis Memnonis conjunx, & filius:
 vixque ulla domus purpurati fuit tantæ cladis ex-
 pers. Lacedæmonii quoque, & Athenienses, socie-
 tatis

tatis fide violata, Persas secuti, Aristogiton, Dropides & Eletherius, inter Athenienses, genere famaque longe clarissimi, Lacedæmonii, Perisippus, & Onomastorides, cum Omaio & Callicratide, ii quoque domi nobiles. Summa p̄cuniæ signatæ fuit, talentorum duo millia & sexaginta, facti argenti pondus quingenta æquabat. Præterea xxx millia hominum, cum septem millibus jumentorum, dorso onera portantium, capta sunt. Cæterum, Dii, tantæ fortunæ proditorem, sepulturæ celeriter debita pœna persecuti sunt. Namq; unus è consciis ejus, credo, Regis vicem etiam in illa forte reveritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum solatium prodito: quippe & ultus inimicum erat, & nondum in omnium animis memoriam majestatis suæ exolevisse cernebat.

L I B E R I V.

B R E V I A R I V M L I B R I.

1. **A**lexander, literis à Dario superbe scriptis regie respondet. Abdolonymum Sidoniis regem præficit. Amyntas transfuga, miro modo à Persis occiditur. Varia variis locis præfectorum Darii clades.
2. Tyrii, Alexandrum recipere recusantes, obsidentur.
3. Dubiis belli eventibus Tyri obsidio nobilitatur.
4. Tandem Tyrus, vi capta, maximaque hominum strage corrupta, luctuoso deformatur incendio.
5. Darii iterata de pace ad Alexandrum submissior legatio. qua repudiata, Græci Alexandrum corona aurea donant: ille autem, per præfectos, multas in potestatem suam redigit provincias.
6. Ad bellum dum se accingit Darius, Alexander Gazam expugnat: ejusque præfectum Batiam crudeli afficit supplicio.

C

7. Pro-

7. *Profectio, & varia Alexandri quaesita, ad Iovis Hammonis oraculum.*

8. *In Aegypto Alexandria condita; varisque Alexandri bellica expeditiones.*

9. *Darius ad Arbellas pervenit, eoque invito Alexander Granicum superat.*

10. *Milites, ob Luna defectum turbatos, per Aegyptios vates confirmat Alexander: Persas vastatores conjicit in fugam. Darii uxor captiva, mœrore confecta, supremum diem claudit, unde Alexandri lacrymæ, Darii suspiciones, luctus & vota.*

11. *Pacem tertio quaesitam Darius non impetrat; imo ad deditionem, aut ad bellum, ab Alexandro provocatur.*

12. *Ad prælium dum Persarum ingens exercitus paratur, Macedones Panico quodam defuncti terrore, arma alacriter capessunt.*

13. *Consilia de nocturno prælio Parmenionis & Polypercontus Alexander damnat: somnoq; refectus, interrito vultu suos ad pugnam accendit.*

14. *Alexandri ad Græcorum, Dariique ad Persarum exercitus, ante pugnam orationes.*

15. *Cruenti ad Arbellas prælii descriptio. Victor Alexander, Darium victum persequitur.*

16. *Parmenio in discrimine constitutus, Alexandrum retrahit. Tandem integra victoria potiti Macedones, reliquos Persas, multis suorum millibus desideratis, fuga sibi querere salutem cogunt.*

DARIVS tanti modo exercitus Rex, qui triumphantis magis, quam dimittentis more curru sublimis inierat prælium, per loca, quæ prope immensis agminibus compleverat, jam inania, & ingenti solitudine vasta fugiebat. Pauci Regem sequebantur. nam nec eodem omnes fugam inten-

intenderant, & deficientibus equis, cursum eorum quos Rex subinde mutabat, æquare non poterant. Vichas deinde pervenit, ubi exceperere eum Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credens fore ipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, iussum eam ipsam, & captivos diligenti asservare custodia, Syriæ, quam Cœlen vocant, præfecit. Novum imperium Syri, nondum belli cladibus satis domiti, aspernabantur: sed celeriter subacti, obedienter imperata fecerunt. Nardus quoque insula deditur Regi. Maritimam tamen oram, & pleraque longius etiam à mari recedentia, Rex ejus insule Strato possidebat: quo in fidem accepto, castra movit ad urbem Marathon. Ibi illi litteræ à Dario redduntur: quibus ut superbe scriptis vehementer offensus est. Præcipue eum movit, quod Darius sibi Regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis, quàm petebat, ut accepta pecunia quantamcunque tota Macedonia caperet, matrem sibi, ac conjugem, liberosque restitueret. De regno, æquo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperii finibus: socius amicusque esset. in ea se fidem & dare paratum, & accipere. Contra Alexander in hunc maxime modum rescripsit:

REX ALEXANDER DARIO. *Ille, cujus nomen sumpisti, Darius, Græcos, qui oram Helleponti tenent, coloniasque Græcorum Ionias, omni elade vastavit, cum magno deinde exercitu mare trajecit, illato Macedonia & Græcia bello. Rursus Rex Xerxes gentis ejusdem, ad oppugnandos nos cum immanium Barbarorum copiis venit: qui, navali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia,*

*ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum vero parentem meum quis ignorat ab his interfectum esse, quos ingentis pecunie spe sollicitaverant vestri? Impia enim bella suscipitis, & cum habeatis arma, licitamini hostium capita, sicut tu proxime talentis mille, tanti exercitus Rex, percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et Diis quoque pro meliore stantibus causa, magnam partem Asia in ditionem redegei meam, te ipsum acie vici. quem etsi nihil à me impetrare oportebat, quod petieras; utpote qui ne belli quidem in me jura servaveris; tamen si veneris supplex, & matrem, & conjugem, & liberos, sine pretio recepturum te esse promitto. Et vincere, & consulere victis scio. Quod si te nobis committere times, dabimus fidem impune venturum. De cetero, cum mihi scribes, memento non solum Regi te, sed etiam tuo, scribere. Ad hanc perferendam Therisippus missus. Ipse in Phœnicen deinde descendit, & oppidum Byblon traditum recepit. Inde ad Sidona ventum est, urbem vetustate famaue conditorum inclytam. Regnabat in ea Strato, Darii opibus adjutus: sed quia deditioem magis popularium, quam sua sponte fecerat, regno visus indignus: Hephæstionique permissum, ut quem eo fastigio Sidones dignissimum arbitrantur, constitueret Regem. Erant Hephæstioni hospites, clari inter suos juvenes, qui facta ipsis potestate regnandi, negaverunt quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regia stirpe ortum. Admiratus Hephæstio magnitudinem animi spernentis, quod alii per ignes ferumque peterent, Vos quidem macti virtute, inquit, estote, qui primi intellexistis quanto majus esset regnum fastidire, quam accipere. Ceterum date aliquem regia stirpis, qui meminerit, a vobis acceptum habere se regnum. At illi cum multos immi-
nere*

nere tantæ spei cernerent, singulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatem adulantes, statuunt, neminem esse potiorum, quam Abdolonymum quendam, longa quidem cognatione stirpi regis annexum, sed ob inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe. Causa ei paupertatis, sicut plerisque, probitas erat: intentusque operi diurno, strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, cum regis vestis insignibus hortum intrant: quem forte, steriles herbas eligens, Abdolonymus repurgabat. Tunc rege eo salutato, alter ex his, *Habitus, inquit, hic, quem vernis in meis manibus, cum isto squalore permittendus tibi est. Ablue corpus illuvie, aternisque sordibus squalidum. Cape Regis animum, & in eam fortunam, qua dignus es, istam continentiam profer. Et cum in regali solio residebis, vitæ necisque omnium civium dominus, cave obliviscaris hujus status, in quo accipis regnum: imo hercule, propter quem.* Somnio similis res Abdolonymo videbatur. Interdum fati sine fani essent qui tam proterve sibi illuderent, percunctabatur. Sed ut cunctanti squalor ablatus est, & injecta vestis purpura, auroque distincta, & fides à jurantibus facta serio: jam Rex iisdem comitibus in regiam pervenit. Fama, ut solet, strenue totas urbes discurret: aliorum studium, aliorum indignatio eminebat. Ditissimus quisque humilitatem inopiamque ejus apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum Rex protinus jussit, diuque contemplatus, *Corporis, inquit, habitus, famæ generis non repugnat: sed libet scire, inopiam qua patientia tuleris.* Tum ille, *Vtinam, inquit, eodem animo regnum pati possim. Hæc manus suffecere desiderio meo: nihil habenti, nihil defuit.* Magnæ indolis specimen ex hoc sermone

Abdolonymi cepit. Itaq; non Stratonis modo regiam supellectilem attribui ei iussit, sed pleraq; etiam ex Persica præda: regionem quoq; urbi appositam, ditioni ejus adjecit. Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse diximus, cum quatuor millibus Græcorum, ipsum ex acie persecutis, fuga Tripolim pervenit. Inde in naves militibus impositis, Cyprum transmisit: & cum in illo statu rerum id quemque, quod occupasset, habiturum arbitraretur, velut certo jure possessum, Ægyptum petere decrevit. Vtrique Regi hostis, & semper ex ancipiti mutatione temporum pendens, hortatusque milites ad spem tantæ rei, docet Sabacem Prætorem Ægypti cecidisse in acie: Persarum præsidium, & sine duce esse, & invalidum; Ægyptios semper Prætoribus eorum infensos, pro sociis ipsos, non pro hostibus æstimaturos. Omnia experiri necessitas cogebat. quippe cum primas spes fortuna destituit, futura præsentibus videntur esse potiora. Igitur conclamant, duceret, quo videretur. Atque ille utendum animis, dum spe calerent, ratus, ad Pelusii ostium penetrat, simulans à Dario se esse præmissum. Peditibus ergo Pelusii, Memphin copias promovit: ad cujus famam Ægyptii, vana gens, & novandis quam gerendis aptior rebus, ex suis quisque vicis urbibusque ad hoc ipsum concurrunt, ad delenda præsidia Persarum, qui territi, tamen spem obtinendi Ægyptum non amiserunt. Sed eos Amyntas prælio superatos in urbem compellit, castrisque positos victores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio positos omnibus, hostium cuncta agebantur. Itaq; Mazeces, quanquam infelici prælio suorum animos territos esse cognoverat: tamen palantes, & victoriæ fiducia incautos ostentans, perpulit, ne dubitarent ex urbe erumpere, & res amif-

amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentius, quam eventu feliciter fuit. Ad unum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has pœnas Amyntas utrique Regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, quam illi, quem deseruerat. Darii prætores, qui prælio apud Isson superfuerunt, cum omni manu, quæ fugientes secuta erat, assumpta etiam Cappadocum & Paphlagonum juventute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus Prætor Alexandri Lydiæ præerat: qui, quanquam plerosque militum ex præsidiis ad Regem dimiserat, tamen Barbaris speretis in aciem suos eduxit. Eadem illinc quoque fortuna partium fuit: tribus præliis alia atque alia regione commissis, Persæ funduntur. Eodem tempore classis Macedonum, ex Græcia accita, Aristomenem, qui ad Helleponticam oram recuperandam à Dario erat missus, captis ejus aut demersis navibus superat. A Milesiis deinde Pharnabazus Præfectus Persicæ classis pecunia exacta, & præsidio in urbem Chium introducto, centum navibus Andrum, & inde Syphnum perit: is quoque insulas præsidiis occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europæ Asiæque Regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoque & Cretæ arma commoverat. Agis Lacedæmoniorum Rex octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugidos domos reperierant, contractis, bellum Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur. Cretenses, has aut illas partes secuti, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidiis occupabantur. Sed leviora inter illos fuere discrimina: unum certamen, ex quo cætera pendebant, intuente fortuna.

2. Iam tota Syria, jam Phœnicæ quoque, excepta Tyro, Macedonum erant: habebatque Rex castra in continenti, à quo urbem angustum fretum

dirimit. Tyrus & claritate & magnitudine ante omnes urbes Syriæ Phœnicisque memorabilis, facilius societatem Alexandri acceptura videbatur, quam imperium. Coronam igitur auream legati donum afferebant, commeatusque large & hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona, ut ab amicis, accipi iussit, benigneque legatos allocutus, Herculi (quem præcipue Tyrii colerent) sacrificare velle se dixit. Macedonum Reges credere, ab illo Deo ipsos genus ducere: se vero, ut id faceret, etiam oraculo monitum. Legati respondent, esse templum Herculis extra urbem, in ea sede quam Palætyron ipsi vocant. Ibi Regem Deo sacrum rite facturum. Non tenuit iram Alexander, cuius alioquin potens non erat. Itaque, *Vos quidem, inquit, fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis; sed brevi ostendam, in continenti vos esse. Proinde sciatis licet, aut intraturum me urbem, aut oppugnaturum.* Cum hoc responso dimissos monere amici cœperunt, ut Regem, quem Syria, quem Phœnice recepisset, ipsi quoque urbem intrare paterentur. At illi, loco satis fisci, obsidionem ferre decreverunt: namque urbem à continenti quatuor stadiorum fretum dividit, Africo maxime objectum, crebros ex alto fluctus in litus evolvens: nec accipiendo operi, quo Macedones continenti insulam jungere parabant, quidquam magis, quam ille ventus, obstabat. Quippe vix leni & tranquillo mari, moles agi possunt. Africus vero prima quæque congesta pulsu illisa mari subruit: nec ulla tam firma moles est, quam non exedant undæ per nexus operum manantes, & ubi acrior flatus extitit, summi operis fastigio superfusæ. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat: muros turreisque urbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta, nisi è navibus pro-

procul excussa, emitti, non scalæ mœnibus applicari poterant. Præcep̄s in salum murus pedestre interceperat iter: naves nec habebat Rex, & si admovisset, pendentes & instabiles missilibus arceri poterant. Inter quæ, haud parva dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginensium legati ad celebrandum anniversarium sacrum more patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, semper parentum loco culti. Hortari ergo Pœni cœperunt, ut obsidionem forti animo paterentur; brevi Carthagine auxilia ventura: namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto, per muros turesque tormenta disponunt, arma junioribus dividunt, opificesque, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuunt. Omnia belli apparatus strepunt: ferreæ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium injicerent, corvi que, & alia tuendis urbibus excogitata, præparabantur. Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisque follibus ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis exstitisse dicuntur, idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque, cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notaverunt. Territoque Rege, Aristander peritissimus vatum respondit, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum. Contra, cum ab interiore parte manaverit, urbi, quam obsidere destinassent, exitium portendere. Alexander cum & classẽ procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrii contra jus gentium occisos præcipitaverunt in altum. Atq; ille suorum tam indigna

nece commotus, urbem obsidere statuit. Sed ante jacienda moles erat, quæ urbem continenti committeret. Ingens ergo animos militum desperatio incessit, cementium profundum mare, quod vix divina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur, & exæstulare semper fretum, quoque arctius volutetur inter insulam & continentem, hoc acrius futere. At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, *speciem sibi Hercules in somno oblatam esse pronuntiat, dexteram porrigentis: illo duce, illo aperiente, in urbem intrare se visum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentium jura violata referebat. Vnam esse urbem, qua cursum victoris morari ausa esset.* Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque castiget: fatisque omnibus stimularis, opus orsus est. Magna vis saxorum ad manum erat, Tyro vetere præbente. materies ex Libano monte ratibus & turribus faciendis vehebatur. Iamque à fundo maris in altitudinem montis opus excreverat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat: & quo longius moles agebatur à littore, hoc magis quicquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: cum Tyrii, parvis navigiis admotis per ludibrium exprobrabant, illos, armis inclytos, dorso, sicut jumenta, onera gestare. Interrogabant etiam, num major Nepruno esset Alexander. Hæc ipsa infectatio alacritatem militum accendit. Iamque paululum moles aquam eminebat, & simul aggeris latitudo crescebat, urbi que admovebatur: cum Tyrii, magnitudine molis, cujus incrementum eos ante fefellerat, conspecta, levibus navigiis nondum commissum opus circumire cœperunt: missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. Multis ergo impune vulneratis, cum & remo-

removere, & appellere scaphas in expedito non esset, ad curam semet ipsos tuendi ab opere converterant. Igitur ex jumentis coria velaque iussit obtendi, ut extra teli jactum essent, duasque turres ex capite molis erexit, è quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent. Contra, Tyrii navigia procul à conspectu hostium littori appellant, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obruncant. In Libano quoque Arabum agrestes, incompósitos Macedonas aggressi, triginta fere interficiunt, paucioribus captis.

3. Ea res Alexandrum dividere copias coëgit. Et ne segniter assidere uni urbi videretur, operi Perdiccam Craterumque præfecit: ipse cum expedita manu Arabiam petit. Inter hæc Tyrii navem magnitudine eximia, saxi arenaque à puppi oneratam, ita ut multum protra emineret, bitumine ac sulphure illitam remis concitaverunt: & cum magnam vim venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit. Tunc protra ejus accensa, remiges defiliere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Navis autem, igne concepto, latius fundere incendium cœpit, quod, priusquam posset occurri, turres, & cætera opera in capite molis posita comprehendit. At qui defilierant in parva navigia, faces & quidquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt, iamque non modo Macedonum turres, sed etiam summa tabulata, conceperant igne. cum ii, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omissis in mare semet ipsi immitterent. At Tyrii, qui capere eos, quam interficere mallent, nantium manus stipitibus saxisque lacerabant, donec debilitati impune navigiis excipi possent: nec incendio solum opera consumpta, sed forte eodem die vehementior ventus motum ex profundo ma-

re illisit in molem, crebrisque fluctibus compages operis verberatae se laxavere. saxaque interfluens unda medium opus rupit. Prorutis igitur lapidum cumulis, quibus injecta terra sustinebatur, praecipit in profundum ruit, tantaeque molis vix ulla vestigia invenit ab Arabia rediens Alexander. Hic (quod in adversis rebus solet fieri) alius in alium culpam referebat, cum omnes verius de saevitia maris queri possent. Rex novi operis molem orsus, id adversum ventum, non latere, sed recta fronte, direxit, quod caetera opera velut sub ipso latentia tuebatur. Latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres in medio erectae, procul teli jactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramiis in altum jaciebant. deinde saxis onerabant. Rursus cumulo eorum alias arbores injiciebant. Tum humus aggeriebatur. super qua alia strue saxorum arborumque cumulata, velut quodam nexu continens opus junxerant. Nec Tyrii, quidquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exsequebantur. Praecipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subibant aquam, occultoque lapsu ad molem usque penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad se trahentes: quae ubi secutae erant, pleraque secum in profundum dabant: tum levatos onere stipites truncosque arborum haud aegre moliebantur. Deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapsa, sequebatur. Aegro animi Alexandro & utrum perseveraret an abiret, satis incerto, classis Cypro advenit. Eodemque tempore Cleander, cum Graecis militibus in Asiam nuper advectus, centum & octoginta navium classem in duo dividit cornua. Laevum Pythagoras, Rex Cypriorum, cum Cratero tuebatur: Alexandrum in dextero quinqueregis regia vehebat. Nec Tyrii, quanquam classem habebant,

ausi navale inire certamen, triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt, quibus Rex invehus, ipsas demersit. Postera die, classe ad mœnia admota, undique tormentis, & maxime arietum pulsu, muros quatit: quos Tyrii raptim obstructis saxis refecerunt. Interiorem quoque murum, ut, si prior fefellisset, illo se tuerentur, undique orsi. Sed undique vis mali urgebat: moles intra teli jactum erat: classis mœnia circuibat: terrestri simul navali que clade obruebantur. quippe binas quadriremes Macedones inter se ita junxerant, ut proræ cohærent; puppes intervallo, quantum capere poterant, distarent. Hoc puppium intervallum, antennis asseribusque validis deligatis, superque eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleverant, sic instructas quadriremes ad urbem agebant: inde missilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia proræ miles tegebatur. Media nox erat, cum classem, sicuti dictum est, paratam circuire urbem jubet: jamque naves urbi undique admovebantur, & Tyrii desperatione torpebant, cum subito spissæ nubes intendere se cœlo, & quidquid lucis internitebat, effusa caligine, extinctum est. Tum inhorrescens mare paulatim levare, deinde acrius vento concitatum fluctus cedere, & inter se navigia collidere. Iamque scindi cœperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neque enim conferta navigia ulla ope in turbido regi poterant. Miles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat, & quod in hujusmodi casu accidit, periti ignavis parebant: quippe gubernatores alias imperare soliti, tum metu mortis jussa exsequebantur. Tandem remis pertinacius everberatum mare, veluti eripientibus navigia classicis cessit, appulsaque sunt littori lacerata

cerata pleraque. Iisdem diebus forte Carthaginensium legati triginta superveniunt; magis obsessis solatium, quam auxilium: quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare nunciabant. Syracusani tunc Africam urebant, & haud procul Carthaginis muris locaverant castra. Non tamen defecere animis Tyrii, quanquam ab ingenti spe destituti erant, sed conjuges liberosque devehendos Carthaginem traderunt; fortius quidquid accideret laturo, si charissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent. Cumque unus è civibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deferentis; molemque à Macedonibus jactam in falso, in sylvestrem saltem esse mutatam: quanquam author levis erat, tamen ad deteriora credenda proni, metu aurea catena devinxere simulacrum, aræque Herculis, cujus numini urbem dicaverant, inferuere vinculum quasi illo Deo Apollinem retenturi. Syracusis id simulacrum devexerant Pœni, & in majore locaverant patria, multisque aliis spoliis urbium à semet captarum, non Carthaginem magis quam Tyrum ornaverant. Sacrum quoque, quod quidem Diis minime cordi esse crediderim, multis seculis intermissum, repetendi autores quidam erant; ut ingenuus puer Saturno immolaretur. quod sacrilegium verius, quam sacrum, Carthaginenses, à conditoribus traditum, usque ad excidium urbis suæ fecisse dicuntur: ac nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset. Cæterum efficacior omni arte imminens necessitas, non usitata modo præsidia, sed quædam etiam nova admovit. Namque ad amplianda navigia, quæ muros subibant, validis asseribus

corvos & ferreas manus cum uncis ac falcibus illigaverant, ut cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus injicerent. Vnci quoque & falces ex iisdem asserebus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa navigia lacerabant. Clypeos vero æneos multo igne torrebant, quos repletos fervida arena cænoque decocto, è muris subito devolvebant, nec ulla pestis magis timebatur. Quippe ubi lorica corpusque fervens arena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat, & quidquid attigerat, perurebat: jacentesque arma, laceratis omnibus, queis protegi poterant, vulneribus inulti parebant. Corvi vero, & ferreæ manus tormentis emissæ, plerosque rapiebant.

4. Hic Rex fatigatus, statuerat, soluta obsidione, Ægyptum petere: quippe cum Asiam ingenti celeritate percurrisset, circa muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimissa. Cæterum tam discedere irritum, quam morari pudebat. Famam quoque, qua plura quam armis everterat, ratus leviolem fore, si Tyrum, quasi testem se posse vinci, reliquisset. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naves admoveri jubet, delectosque militum imponi. Et forte bellua inusitatae magnitudinis super ipsos fluctus dorso eminenti ad molem quam Macedones jecerant, ingens corpus applicuit, diverberatisque fluctibus allevans semet, utrinque conspecta est. Deinde à capite molis, rursus alto se immerfit: ac modo super undas eminenti magna sui parte, modo superfusis fluctibus condita, haud procul munimentis urbis emerfit. Vtrisque lætus fuit belluæ aspectus. Macedones iter jaciendo operi monstrasse eam augurabantur. Tyrii, Neptunum occupari maris vindicem abripuisse belluam, ad molem brevi profecto ruituram: lætiq; omine eo, ad epulas dilapsi,

one.

oneravere se vino : quo graves , orto sole navigia
 conscendunt, redimita coronis floribusque : adeo
 victoriæ non omen modo , sed etiam gratulatio-
 nem præceperant. Forte Rex classẽm in diversam
 partem agi jussit, triginta minoribus navigiis re-
 lictis in littore , è quibus Tyrii duobus captis, cæ-
 tera ingenti terruerant metu : donec suorum cla-
 more audito, Alexander classẽm littori, à quo fre-
 mitus acciderat , admovit. Prima è Macedonum
 navibus quinqueremis , velocitate inter cæteras
 eminens , occurrit : quam ut conspexere Tyrii,
 duæ è diverso in latera ejus invectæ sunt , in qua-
 rum alteram quinqueremis eadem concitata , &
 ipsa rostro iccta est , & illam invicem tenuit. Iam-
 que ea, quæ non cohærebat, libero impetu evecta
 in aliud quinqueremis latus invehebatur, cum op-
 portunitate mira triremis è classẽ Alexandri , in
 eam ipsam , quæ quinqueremi imminebat , tanta
 vi impulsa est, ut Tyrius gubernator in mare excu-
 teretur è puppi. Plures deinde Macedonum naves
 superveniunt ; & Rex quoque aderat ; cum Tyrii
 inhibentes remos, ægre evellere navem quæ hære-
 bat , portumque omnia simul navigia repetunt.
 Confestim Rex insequutus, portum quidem intra-
 re non potuit , cum procul è muris missilibus sub-
 moveretur : naves autem omnes fere aut demer-
 sit, aut cepit. Biduo deinde ad quietem dato mili-
 tibus , jussisque & classẽm & machinas pariter ad-
 movere, & undique territis instare , ipse in altissi-
 mam turrim ascendit, ingenti animo, periculo ma-
 jore ; quippe regio insigni , & armis fulgentibus
 conspicuus , unus præcipue telis petebatur. & di-
 gna prorsus spectaculo edidit: multos è muris pro-
 pugnantes hasta transfixit : quosdam etiam comi-
 nus gladio clypeoque impulsos præcipitavit. quip-
 pe turris, ex qua dimicabat, muris hostium prope-
 modum

modum cohærebat. Iamque crebris arietibus saxorum compage laxata, munimenta defecerant. & classis intraverat portum, & quidam Macedonum in turres hostium desertas evaserant: cum Tyrii, tot simul malis victi, alii supplices in templa confugiunt, alii foribus ædium obseratis occupant liberum mortis arbitrium; nonnulli ruunt in hostem, haud inulte tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat; saxa, & quidquid manibus fors dederat, ingerentes subeuntibus. Alexander, exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemque tectis injici jubet. His per præcones pronuntiatis, nemo tamen armatus opem à Diis petere sustinuit. Pueri virginesque templa compleverant: viri in vestibulo suarum quisque ædium stabant, parata sævientibus turba. Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui intra Macedonum præsidia erant. Hi urbem quidem inter victores intraverant, sed cognationis cum Tyriis memores (quippe utramque urbem Agenorem condidisse credebant) multos Tyrriorum etiam protegentes ad sua perduxere navigia. quibus occultatis, Sidona devecti sunt. Quindecim millia hoc furto subducta sævitix sunt. Quantumq; sanguinis fusum sit, vel ex hoc existimari potest, quod intra munimenta urbis, sex millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira præbuit Regis. Duo millia, in quibus occidendis defecerat rabies, crucibus affixi, per ingens litoris spatium pependerit. Carthaginensium legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod præsentium rerum necessitas moraretur. Tyrus septimo mense, quam oppugnari cœpta erat, capta est: urbs & vetustate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam posteritatis insignis: condita ab Agenore, diu mare, non vicinum modo, sed quodcun-

cunque classes ejus adierunt, ditionis suæ fecit: & si famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniae certe ejus pene orbe toto diffusæ sunt. Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum. Credo, libero com-meantes mari, sæpiusque adeundo cæteris inco-gnitas terras, elegisse sedes juventuti, qua tunc abundabant: seu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores ejus fatigati, nova, & externa domicilia armis sibimet quærere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta re-fovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis ac-quiesscit.

5. Iisdem ferme diebus Darii litteræ allatæ sunt, tandem ut Regi scriptæ. *Petebat, uti filiam suam (Saptinae erat nomen) nuptiis Alexander sibi adjungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum & Halyn amnem sitam, inde orientem spectantibus terris contentum se fore. Si forte dubitaret, quod offerretur, accipere, nunquam diu eodem vestigio stare fortunam, semperque homines quantumcumque felicitatem habeant, invidiam tamen sentire majorem. Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, quam in illa ætate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere, nec semper in angustiis posse deprehendi. Transendum esse Alexandro Euphratem, Tigrimque, & Araxen, & Hydaspen, magna munimenta regni sui. Veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit. Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos, Oceani accolæ, quando aditurum, vel Sogdianos, & Arachosios, nomine tantum notos? cæterasque gentes, ad Caucasum & Tanaim pertinentes? Senescendum fore, tantum terrarum vel sine pralio*

prælio obeunti. Se vero ad ipsum vocare desineret. namque illius exitio esse venturum. Alexander his, qui litteras attulerant, respondit: Darium sibi aliena promittere; quod totum amiserit, velle partiri. Doti sibi dari Lydiam, Ioniam, Æolidem, Helle-sponti oram, victoria sua præmia: leges autem à victoribus dici; accipi à victis. In utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quam primum Marte decerneret: se quoque, cum transisset mare, non Ciliciam aut Lydiam; quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedem; sed Persepolim, caput regni ejus, Bactra deinde, Ecbatana, ultimique Orientis oram imperio suo destinasse. quocumque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse. desineret terrere fluminibus, quem sciret maria transisse. Reges quidem invicem hæc scripserant. Sed Rhodii, urbem suam portusque dedebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat; Philota regioni circa Tyrum jussio præsidere: Syriam, quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat; bello, quod supererat, interfuturus. Rex, Hephæstione Phœnices oram classe prætervehi jussio, ad urbem Gazam cum omnibus copiis venit. Iisdem fere diebus solenne erat ludicrum Isthmiorum, quod conventu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum temporaria ingenia, decernunt, ut duodecim legarentur ad Regem, qui ob res pro salute Græciæ ac libertate gestas, coronam auream donum victoriae ferrent. Iidem paulo ante incertæ famæ captaverant auram, ut quocumque pendentes animos tulisset fortuna, sequerentur. Cæterum non ipse modo Rex obibat urbes, imperii jugum adhuc recusantes: sed Prætores quoque ipsius, egregii duces, pleraque invaserant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne Prætor Darii superato, Miletum cepit: Amphoterus & He-

gilochus, centum sexaginta navium classe, infulas inter Achajam atque Asiam in ditionem Alexandri redegerunt; Tenedon quoque receptum incolis ultro vocantibus. Statuerant & Chion occupare. Sed Pharnabazus Darii Prætor, comprehensus qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonidi & Athenagoræ, suarum partium viris, urbem cum modico præsidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseverabant; non tam suis viribus, quam ipsorum, qui obsidebantur, voluntate. nec fefellit opinio. Namque inter Apollonidem, & duces militum, orta seditio, irrumpendi in urbem occasionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intrasset, oppidani olim consilio proditionis agitato, aggregant se Amphotero & Hegilocho; Persarumque præsidio cæso, Pharnabazus cum Apollonide & Athenagora vincti traduntur; XII triremes cum suo milite ac remige, præter eas triginta naves; & piratici lembi, Græcorumque tria millia à Persis mercede conducta. His in supplementum copiarum suarum distributis, piratisque supplicio affectis, captivos remiges adjecere classi suæ. Forte Aristonicus Methymnæorum Tyrannus, cum piraticis navibus, ignarus omnium quæ ad Chium acta erant, prima vigilia ad portus claustra successit: interrogatusque à custodibus, quis esset; Aristonicum ad Pharnabazum venire respondit. Illi Pharnabazum quidem jam quiescere, & non possetum adiri: cæterum patere socio atque hospiti portum, & postero die Pharnabazi copiam fore, affirmant. Nec dubitavit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt ducem piratici lembi: ac dum applicant navigia crepidini portus, objicitur à vigilibus claustrum, & qui proximi excubabant, ab iisdem excitantur: nulloque ex his auso repugnare, omni-

omnibus catenæ injectæ sunt : Amphotero deinde, Hegilochoque traduntur. Hinc Macedones transire Mitylenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum præsidio tenebat : sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus est, ut incolumi abire liceret. Imbrum petit. Deditis Macedones pepercerunt.

6. Darius desperata pace, quam per litteras legatosque impetrari posse crediderat, ad reparandas vires bellumque impigre renovandum intendit. Duces ergo copiarum Babyloniam convenire, Bessum quoque Bactrianorum ducem, perquam maxime posset exercitu coacto, descendere ad se jubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi, horridis ingeniis, multumque à Persarum luxu abhorrentibus, siti haud procul Scytharum bellicosissima gente, & rapto vivere assueti ; semperque in armis errant. Sed Bessus suspecta perfidia, haud sane equo animo in secundo se continens gradu, Regem terrebat. Nam cum regnum affectaret, proditio, qua sola id assequi poterat, timebatur. Cæterum Alexander, quam regionem Darius petiisset, omni cura vestigans, tamen explorare non poterat : more quodam Persarum, arcana Regum mira celantium fide, non metus, non spes elicit vocem, qua prodantur occulta : vetus disciplina Regum, silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua gravius castigatur, quam ullum probrum : nec magnam rem sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit : quod homini facillimū voluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostem gererentur, ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Batis eximiæ in Regem suum fidei, modicoque præsidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander æstimato lo-

corum

corum situ agi cuniculos iussit, facili ac levi humo
 acceptante occultum opus. quippe multam are-
 nam vicinum mare evomit, nec saxa cotesq; , quæ
 interpellent specus, obstabant. Igitur ab ea parte,
 quam oppidani conspicerere non possent, opus or-
 sus, ut à sensu ejus averteret, turres muris admo-
 veri jubet. Sed eadem humus admovendis inutilis
 turribus, desidente fabulo, agilitatem rotarum
 morabatur, & tabulata turrium perfringebat: mul-
 tique vulnerabantur impune, cum idem recipien-
 dis, qui admovendis, turribus, labor eos fatigaret.
 Ergo receptui signo dato, postero die muros co-
 rona circumdari iussit. Ortoque sole, prius quam
 admoveret exercitum, opem Deum exposcens, fa-
 crum patrio more faciebat. Forte prætervolans
 corvus, glebam, quam unguibus ferebat, subito
 amisit: quæ cum Regis capiti incidisset, resoluta
 defluxit. Ipsa autem avis in proxima turre con-
 sedit. Illita erat turris bitumine ac sulphure, in qua
 alis hærentibus frustra se allevare conatus, à cir-
 cumstantibus capitur. Digna res visa, de qua vates
 consulerentur, & erat non intactus ea superstitione
 mentis. Ergo Aristander, cui maxima fides ha-
 bebatur, urbis quidem excidium augurio illo por-
 tendi; cæterum periculum esse, ne Rex vulnus ac-
 ciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet.
 Ille quanquam unam urbem sibi, quo minus se-
 curus Ægyptum intraret, obstare ægre ferebat; ta-
 men paruit vati, signumque receptui dedit. Hinc
 animus crevit obsessis, egressique porta, receden-
 tibus inferunt signa: cunctationem hostium fore
 suam occasionem rati. Sed acrius quam constan-
 tius prælium inierunt. quippe ut Macedonum
 signa circumagi videre, repente sistunt gradum.
 Iamque ad Regem præliantium clamor pervene-
 rat, cum denunciati periculi haud sane memor, lo-
 ricam

ricam tamen, quam rato induebat, amicis orantibus, sumpsit, & ad prima signa pervenit. Quo conspecto, Arabs quidam Darii miles, majus fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium regens, quasi transfuga genibus Regis advolvitur. Ille assurgere supplicem, recipique inter suos jussit. At gladio Barbarus strenue in dextram translato, cervicem appetit Regis: qui exigua corporis declinatione evitato ictu, in vanum manum Barbari lapsam amputat gladio; denunciato in illum diem periculo (ut arbitrabatur ipse) defunctus. Sed, ut opinor, inevitabile est fatum: quippe dum inter primores promptius dimicat, sagitta ictus est; quam per lorricam adactam, stantem in humero, medicus ejus Philippus evellit. Plurimus deinde sanguis manare cœpit; omnibus territis, quia quam alte penetrasset telum, lorica obstante, non cognoverant. Ipse, nec oris quidem colore mutato, suppressi sanguinem, & vulnus obligari jussit. Diu ante ipsa signa, vel dissimulato vel victo dolore, persisterat, cum suppressus paulo ante sanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius cœpit, & vulnus, quod recens adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo, & submitti genu cœpit. quem proximi exceptum in castra receperunt. Et Batis interfectum ratus, urbem ovans victoria repetit. At Alexander, nondum percurato vulnere, aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros subrujussit. Oppidani ad pristinum fastigium murorum, novum extruere munimentum. sed ne id quidem turres aggeri impositas æquare poterat. Itaque interiora quoque urbis infesta teliserant. Ultima pestis urbis fuit, cuniculo subrutus murus, per cujus ruinas hostis intravit. Ducebat ipse Rex antesignanos, & dum incau-

tius

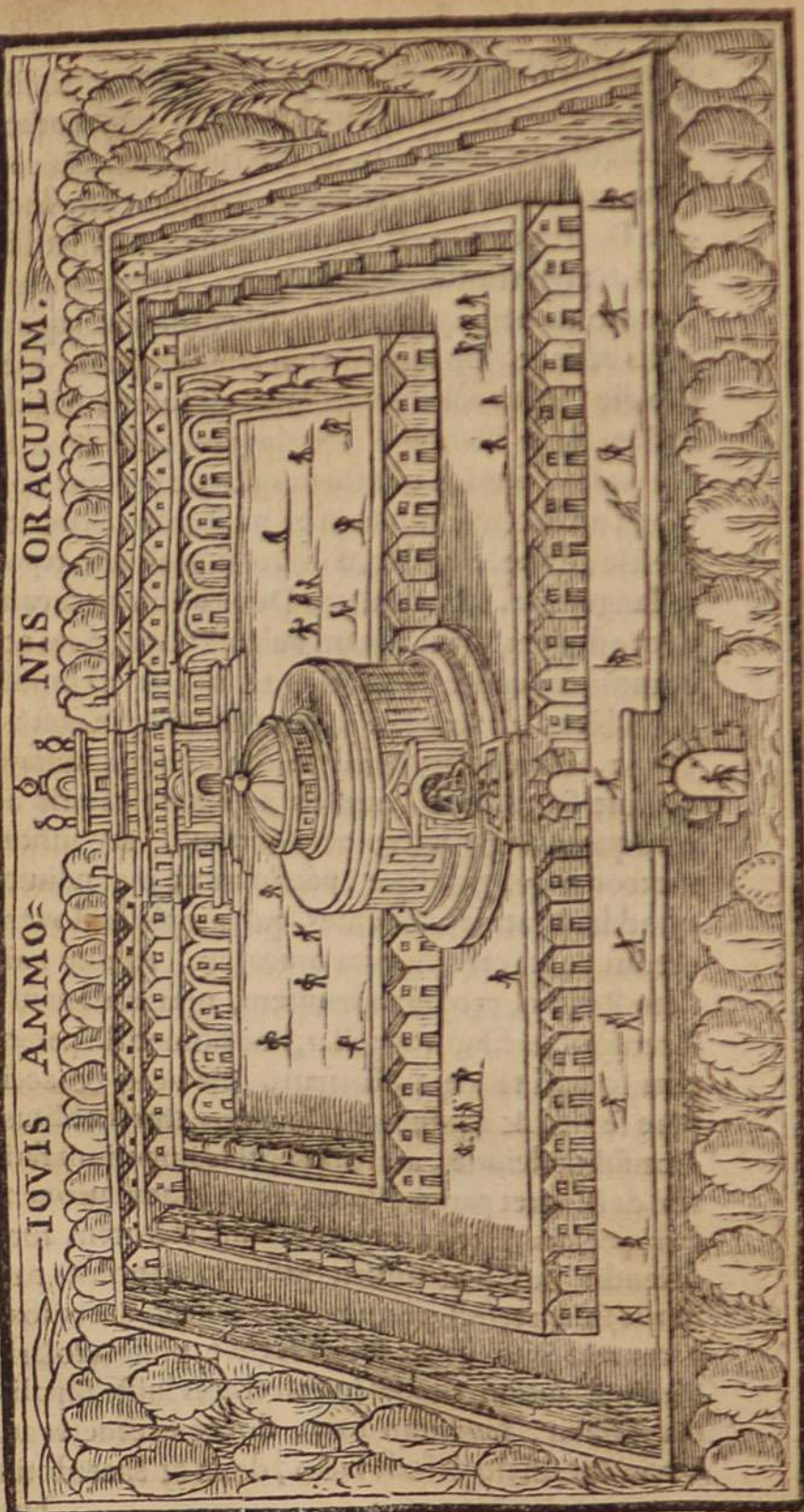
tius subit, saxo crus ejus affligitur. Innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat: ira quoque accensus, quod duo in obsidione urbis ejus acceperat vulnera. Bati-
 tim, egregia edita pugna, multisque vulneribus confectum, deseruerant sui: nec tamen segnius prælium capessēbat, lubricis armis, suo pariter atque hostium sanguine: cum undique telis circumducto Alexander, insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutem etiam in hoste miratus; Non, ut voluisti, inquit, morieris, Bati: sed quidquid tormentorum in captivum inveniri potest, passurum esse te cogita. Ille, non interrito modo, sed contumaci quoque vultu intuens Regem, nullam ad minas ejus reddit vocem. Tum Alexander, Vide-tisne obstinatum ad tacendum? inquit, num genu posuit? num supplicem vocem misit? Vincam tamen silentium, & si nihil aliud, certe gemitu interpolabo. Iram deinde vertit in rabiem; jam tum peregrinos ritus nova subeunte fortuna. Per talos enim spirantis lora trajecta sunt, religatumque ad currum traxere circa urbem equi; gloriante Rege, Achillem, à quo genus ipse deduceret, imitatum se esse pœna in hostem capienda. Cecidere Per-sarum Arabumque circa decem millia: nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certe non tam claritate urbis nobilitata est, quam geminato periculo Regis, qui Ægyptum adire festinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit. Namque præliis etiam secundis atterebantur copix, devictarumque gentium militi minor, quam domestico, fides habebatur.

Ægyptii, olim Persarum opibus infensi, quippe avare & superbe imperitatum sibi esse credebant, ad spem adventus ejus erexerant animos; utpote
 qui

qui Amyntam quoque transfugam, & cum precario imperio venientem, læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, qua intraturus Rex videbatur, convenerat. Atque ille septimo die, posteaquam à Gaza copias moverat, in regionem Ægypti, quam nunc Castra Alexandri vocant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere iussis, ipse cum expedita delectorum manu, Nilo amne vectus est. Nec sustinere adventum ejus Persæ, defectione quoque perterriti. Iamque haud procul Memphi erat, in cujus præsidio Astaces prætor Darii relictus, Oxio amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam suppellectilem tradidit. A Memphi, eodem flumine vectus, ad interiora Ægypti penetrat; compositisque rebus, ita ut nihil ex patrio Ægyptiorum more mutaret, adire Iovis Ammonis oraculum statuit. Iter, expeditis quoque & paucis vix tolerabile, ingrediendum erat: terra cœloque aquarum penuria est: steriles arenæ jacent: quas ubi vapor solis accendit, fervido solo exurente vestigia, intolerabilis æstus existit: luctandumque est non tantum cum ardore & ficcitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigio cedens, ægre moliuntur pedes. Hæc Ægyptii vero majora jactabant. Sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Iovem, quem generis sui autorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebat esse, aut credi volebat. Ergo cum iis, quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotim paludem. Eo legati Cyrenensium dona attulere; pacem, & ut adiret urbes suas, petentes. Ille, donis acceptis, amicitiaque conjuncta, destinata exsequi pergit. Ac primo quidem, & sequenti die, tolerabilis labor visus; nondum tam vastis nudisque solitudinibus aditis: jam tamen sterili &

emoriente terra. Sed ut aperuere se campi alto obruti sabulo, haud secus quam profundum æquor ingressi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli devexerant, & in arido solo ac fervido sabulo nulla erat. Ad hæc sol omnia incenderat, siccaque & adusta erant omnia; cum repente, sive illud Deorum munus sive casus fuit, obductæ cælo nubes condidere solem; ingens æstu fatigatis, etiamsi aqua deficeret, auxilium. Enimvero ut largum quoque imbrem excusserunt procellæ, pro se quisque excipere eum, quidam, ob sitim impotentes sui, ore quoque hianti captare cœperunt. Quatriduum per vastas solitudines absumptum est. Iamque haud procul oraculi sede aberant, cum complures corvi agmini occurrunt, modico volatu prima signa antecedentes: & modo humi residebant, cum lentius agmen incederet, modo se pennis levabant, antecedentium iterque monstrantium ritu. Tandem ad sedem consecratam Deo ventum est. Incredibile dictu, inter vastas solitudines, ita undique ambientibus ramis vix in densam umbram cadente sole contacta est: multique fontes, dulcibus aquis passim manantibus, alunt sylvas. Cæli quoque mira temperies, verno tempori maxime similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit. Accolæ sedis sunt ab Oriente proximi Æthiopum: Meridiem versus, Arabes. Troglodytis cognomen est. Horum regio usque ad Rubrum mare excurrit. At qua vergit ad Occidentem, alii Æthiopes colunt, quos Scenitas vocant: à Septentrione Nasamones sunt: gens Syrtica, navigiorum spoliis quaestuosâ. Quippe obsident littora, & æstu destituta navigia notis sibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos Ammonios vocant, dispersis tuguriis habitant:

IOVIS AMMO- NIS ORACULUM.

bitant: medium nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Prima munitio tyrannorum veterem regiam clausit. in proxima conjuges eorum, cum liberis & pellicibus, habitant. Hic quoque Dei oraculum est. Vltima munimenta, satellitum armigerorumque sedes erant. Est etiam aliud Ammonis nemus. in medio habet fontem: aquam Solis vocant. sub lucis ortum tepida manat: medio die, cum vehementissimus est calor, frigida eadem fluit: inclinato in vesperam, calefcit: media nocte, fervida exæstuat. quoque propius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrefcit, donec sub ipsum diei ortum assueto tepore languescat. Id, quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgo Diis artifices accommodaverunt. Umbilico tenuis, arieti similis est habitus; smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, navigio aurato gestant sacerdotes; multis argenteis pateris ab utroque navigii latere pendentibus. Sequuntur matronæ, virginesque, patrio more inconditum quoddam carmen canentes. quo propitiari Iovem credunt, ut certum edat oraculum. At tum quidem Regem, propius adeuntem, maximus natu è sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Iovem reddere affirmans. Ille vero & accipere se ait, & agnoscere, humanæ sortis oblitus. Consuluit deinde, an totius orbis imperium fati sibi destinaret pater. Vates, æque in adulationem compositus, terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post hæc institit quærere, an omnes parentis sui interfectores, pœnas dedissent. Sacerdos, parentem ejus negat ullius scelere posse violari: Philippi autem omnes interfectores luisse supplicia. adjecit, invictum fore, donec excederet ad Deos. Sacrificio deinde facto, dona & Sacerdotibus

bus & Deo data sunt : permissumque amicis , ut ipsi quoque consulerent Iovem. Nihil amplius quæsierunt , quam an autor esset sibi divinis honoribus colendi suum Regem. Hoc quoque acceptum fore Iovi vates respondit , ut ipsi victorem Regem divino honore colerent. Vere & salubriter æstimanti fidem oraculi , vana profectio responsa videri potuissent : sed fortuna , quos uni sibi credere coëgit , magna ex parte avidos gloriæ magis , quam capaces facit. Iovis igitur filium se non solum appellari passus est , sed etiam iussit : rerumque gestarum famam dum augere vult , tali appellatione corrumpit. Et Macedones , assueti quidem regio imperio , sed majore libertatis umbra quam cæteræ gentes , immortalitatem affectantem contumacius , quam aut ipsis expediebat , aut Regi , averfati sunt. Sed hæc suo quoque tempore referentur. Nunc cætera exsequi pergam.

8. Alexander ab Ammone rediens , ut ad Mareotim paludem haud procul insula Pharo sitam venit , contemplatus loci naturam , primum in ipsa insula statuerat urbem novam condere. Inde , ut apparuit , magnæ sedis insulam haud capacem , elegit urbi locum , ubi nunc est Alexandria , appellationem trahens ex nomine autoris : complexus quidquid loci est inter paludem & mare , octoginta stadiorum muris ambitum destinat. & qui ædificandæ urbi præessent relictis , Memphim petit. Cupido , haud injusta quidem , cæterum intemptiva , incesserat , non interiora modo Ægypti , sed etiam Æthiopiam invisere. Memnonis Titoni que celebrata regia cognoscendæ vetustatis avidum trahebat , pene extra terminos Solis. Sed imminens bellum , cujus multo major supererat moles , otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaque Ægypto præfecit Æschylum Rhodium , &

Peucestem Macedonem , quatuor millibus militum in præsidium regionis ejus datis: claustra Nili fluminis Polymenem tueri jubet ; triginta ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Ægypto juncta est , præpositus Apollonius ; vectigalibus ejusdem Africæ, Ægyptique, Cleomenes. Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam jussis novam urbem magna multitudine implevit. Fama est, cum Rex urbis futuris muris polentam , ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advolasse, & polenta esse pastas. Cumque id omen pro tristi à plerisque esset acceptum, respondisse vates, magnam illam urbem advenarum frequentiam culturam , multisque eam terris alimenta præbituram. Regem, cum secundo amne deflueret , assèqui cupiens Hæctor , Parmenionis filius , eximio ætatis flore in paucis Alexandro charus , parvum navigium conscendit ; pluribus quam capere posset impositis. Itaque mersa navis omnes destituit. Hæctor diu flumini obluëtarus, cum madens vestis , & astricti crepidis pedes , natare prohiberent, in ripam tamen semianimis evasit: & ut primum fatigatus spiritum laxavit , quem metus & periculum intenderant , nullo adjuvante (quippe in diversum evaserant alii) exanimatus est. Rex amissi ejus desiderio vehementer afflictus est , repertumque corpus magnifico extulit funere. Oneravit hunc dolorem nuncius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ. Vivum Samaritæ cremerant. Ad cujus interitum vindicandum, quanta maxime celeritate potuit, contendit: advenientique sunt traditi tanti sceleris autores. Andromacho deinde Memnona substituit , affectis supplicio , qui prætorem interemerant. Tyrannos (inter eos, Methymnæorum Aristonicum, & Chrysolæum) popularibus suis tradidit , quos illi ob injurias

jurias tortos necaverunt. Atheniensium deinde, Rhodiorumque, & Chiorum legatos audit. Athenienses victoriam gratulabantur, &, ut captivi Græcorum suis restituerentur, orabant. Rhodii & Chii de præsidio querebantur. omnes ea, quæ desiderare visi, impetraverunt. Mitylenæis quoque ob egregiam in partes suas fidem, & pecuniam, quam in bellum impenderant, obsides reddidit, & magnam regionem finibus eorum adjecit. Cypriorum quoque regibus, qui & à Dario defecerant ad ipsum, & oppugnanti Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est. Amphoterus deinde classis præfectus ad liberandam Cretam missus. (namque & Persarum & piratarum armis pleræque ejus insulæ obsidebantur.) Ante omnia mare à piraticis classibus vindicare jussus: quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroque Rege converso. His compositis, Herculi Tyrio ex auro crateram, cum triginta pateris, dicavit: imminensque Dario, iter ad Euphratem pronuntiari jussit.

9. At Darius cum ab Ægypto divertisse in Africam hostem comperisset, dubitaverat, utrumne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret; haud dubie potentior autor præfens futurus ultimis gentibus impigre bellum capeffendi, quas ægre per Præfectos suos moliebatur. Sed, ut idoneis autoribus fama vulgavit, Alexandrum cum omnibus copiis, quamcunq; ipse adiiffet regionem, petiturus, haud ignarus, quam cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babylonem contrahi jussit. Bactriani, Scythæque, & Indi convenerant. Nam & cæterarum gentium copiæ partibus simul affuerunt. Cæterum cum dimidio ferme major esset exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant, quæ summa

cura comparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis laminis, serie inter se connexis. Quæ antea præter jacula nihil dederat, scuta gladiique adjiciebantur. Equorum domandi greges peditibus distributi sunt: ut major pristino esset equitatus, ingensque, ut crediderat, terror hostium, ducentæ falcatæ quadrigæ, unicum illarum gentium auxilium, secutæ sunt. Ex summo temone hastæ præfixæ ferro eminebant. Vtrinque à jugo ternos direxerant gladios, & inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum. Aliæ deinde falces summis rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram demissæ, quidquid obuium concitatis equis fuisset, amputaturæ. Hoc modo instructo exercitu, ac perarmato, Babylone copias movit. A parte dextera erat Tigris, nobilis fluvius: lævam tegebat Euphrates: agmen Mesopotamiæ campos impleverat. Tigri deinde superato, cum audisset haud procul abesse hostem, Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmisit. Mazæo Prætori sex millia data, quibus hostem transitu annis arceret. Eidem mandatum, ut regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur, atque ureret: quippe credebat, inopia debellari posse, nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset. Ipsi autem commeatus, alii terra, alii Tigri amne subvehebantur. Iam pervenerat ad Arbellañ vicum, nobilem sua clade facturus. Hic, commeatum farcinarumque majore parte deposita, Lycium amnem ponte junxit, & per dies quinque, sicut ante Euphratem, trajecit exercitum. Inde octoginta fere stadia progressus, ad alterum amnem, Bumado nomen est, castra posuit. Opportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis & vasta planities: ne stirpes quidem & brevia virgulta operiunt solum, liberque prospectus oculorum,

lorum, etiam quæ procul recessere, permittitur. Itaque, si qua campi eminebant, iussit æquari, totumque fastigium extendi. Alexandro, qui numerum copiarum ejus, quantum procul conjectari poterat, æstimabant, vix fecerunt fidem; tot millibus cæsis majores copias esse reparatas. Cæterum omnis periculi, & maxime multitudinis contemptor, undecimis castris pervenit ad Euphratem: quo pontibus juncto, equites primos ire, phalangem sequi jubet; Mazæo, qui ad inhibendum transitum cum sex millibus equitum occurrerat, non auso periculum sui facere. Paucis deinde, non ad quietem sed ad reparandos animos, diebus datis militi, strenue hostem insequi cœpit, metuens ne interiora regni sui peteret, sequendusque esset per loca omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die præter Arbellam penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio. quippe Mazæus, quæcunque adierat, haud secus quam hostis urebat. Ac primo caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu substitit. Deinde ut speculatores præmissi tuta omnia nuntiaverunt, paucos equitum ad tentandum vadum fluminis præmisit: cujus altitudo primo summa equorum pectora, mox ut in medium alveum ventum est, cervices quoque æquabat. nec sane alius ad orientis plagam tam violentus invehitur; multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaque à celeritate, qua defluit, Tigris nomen est inditum, quia Persica lingua Tigrim sagittam appellant. Igitur pedes velut divisus in cornua circumdato equitatu, levatis super capita armis, haud ægre ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites Rex egressus in ripam, vadum militibus manu, quando vox exaudiri non poterat, ostendit. sed gradum firmare

vix poterant : cum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant. quippe cum semet ipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. Et dum sua quisque spolia consequi studer, major inter ipsos quam cum amne orta luctatio est, cumulique sarcinarum passim fluitantes, plerosque perculerant. Rex monere ut satis haberent arma retinere; cætera se redditurum. Sed neque consilium, neque imperium accipi poterat. Obstrepebat hinc metus? præter hunc, invicem narrantium mutuus clamor. Tandem, qua leniore tractu amnis aperit vadum, emersere: nec quidquam præter paucas sarcinas desideratum est. Deleteri potuit exercitus, si quis ausus esset vincere. Sed perpetua fortuna Regis avertit inde hostem. Sic Granicum, tot millibus equitum peditumque in ulteriore stantibus ripa, superavit: sic angustiis in Ciliciæ callibus, tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoque, qua maxime viguit, ratio minui potest: quia nunquam in discrimen venit, an temere fecisset. Mazæus, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompósitos in ripa. demum etiam per armatos ad equitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta, præfectum Pæonum equitum Aristonam laxatis habenis inveni jussit. Insignis eo die pugna equitum, & præcipue Aristonis, fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem, directa in gutture hasta, transfixit, fugientemque per medios hostes consecutus, ex equo præcipitavit, & obluenti caput gladio dempsit: quod relatum magna cum laude ante Regis pedes posuit.

10. Biduo ibi Rex stativa habuit; in proximum

num deinde pronuntiari iussit. Sed prima fere vigilia, Luna deficiens primum nitorem fideris sui condidit: deinde sanguinis colore suffuso, lumen omne fœdavit; sollicitisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, & ex ea formido quædam incussa est. *Diis invitum in ultimas terras trahi se querebantur. Iam nec flumina posse adiri, nec sidera pristinum præstare fulgorem. Vastas terras, deserta omnia occurrere; in unius hominis jactationem tot millium sanguinem impendi: fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cœlum vanis cogitationibus peti.* Iam pro seditione res erat, cum ad omnia interritus, duces, principesque militum, frequentes adesse prætorio; Ægyptiosque vates, quos cœli ac fiderum peritissimos esse credebat, quid sentirent, expromere jubet. At illi, qui satis scirent, temporum orbem implere destinatas vices, Lunamque deficere, cum aut terram subiret, aut Sole premeretur, rationem quidem ipsis perceptam non edocent vulgus: cæterum affirmant, Solem Græcorum, Lunam esse Persarum: quoties illa deficiat, ruinam stragemque illis gentibus portendi. Veteraque exempla recensent Persidis Regum, quos adversis Diis pugnasse Lunæ ostendisset defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit, quam superstitio: alioqui impotens, sæva, mutabilis, ubi vana religione capta est, melius vatibus, quam ducibus suis parer. Igitur edita in vulgus Ægyptiorum responsa, rursus ad spem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum utendum ratus, secunda vigilia castra movit. Dextra Tigrim habebat, à læva montes, quos Gordyæos vocant. Hoc ingresso iter, speculariores, qui præmissi erant, sub lucis ortum, Darium adventare nuntiaverunt. Instructo igitur milite, & composito agmine, antecedebat. Sed Persarum

farum exploratores erant mille ferme, qui speciem
 magni agminis fecerant. quippe ubi explorare ve-
 ra non possunt, falsa per metum augurantur. His
 cognitis, Rex cum paucis suorum assecutus agmen
 refugientium ad suos, alios cecidit, alios cepit,
 equitesque præmisit simul speculatum, simul ut
 ignem, quo Barbari cremaverant vicos, extingue-
 rent. quippe fugientes raprim tectis acervisque fru-
 menti injecerant flammæ. quæ cum in summo
 hæssissent, ad inferiora nondum penetraverant.
 Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum
 est. copia aliarum quoque rerum abundare cœpe-
 runt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem
 animum incendit. quippe urente & populante eo
 terram festinandum erat, ne incendio cuncta præ-
 riperet. In rationem ergo necessitas versa: quippe
 Mazæus, qui antea per otium vicos incenderat,
 jam fugere contentus, pleraque inviolata hosti re-
 liquit. Alexander haud longius centum quinquaginta
 stadiis Darium abesse compererat. Itaque ad
 satietatem quoque copia commeatuum instructus,
 quatruiduo in eodem loco subsistit. Interceptæ
 deinde Darii litteræ sunt, quibus Græci milites sol-
 licitabantur, ut Regem interficerent, aut prode-
 rent: dubitavitque, an eas pro concione recitaret;
 satis confusus Græcorum quoque erga se benevo-
 lentia ac fidei. Sed Parmenio deterruit, non esse
 talibus promissis imbuendas aures militum. pate-
 re vel unius insidiis Regem: nihil nefas esse avari-
 tia. Secutus consilii authorem, castra movit. Iter
 facienti, Spado unus ex captivis, qui Darii uxorem
 comitabantur, deficere eam nuntiat, & vix spiri-
 tum ducere. Itineris continui labore animique
 ægritudine fatigata, inter socrus & virginum filia-
 rum manus, collapsa erat, deinde & extincta. Id
 ipsum nuntians alius supervenit. Et Rex haud se-
 cus,

cus, quam si parentis suæ mors nuntiata esset, crebros edidit gemitus lachrymisque obortis, quales Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darii, defuncto assidens corpori, venit. Hic vero renovatus est mœror, ut prostratam humi vidit. recenti malo priorum quoque admonita, receperat in gremium adulas virgines, magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis, quod nondum sentiebat calamitatem, maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere, & solatia non adhibere, sed querere. Cibo certe abstinuit, omnemque honorem funeri patrio Persarum more servavit: dignus hercule, qui nunc quoque tantum mansuetudinis & continentia ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darii matrem viderat: eximiamque pulchritudinem formæ ejus, non libidinis habuerat incitamentum, sed gloriæ. E Spadonibus, qui circa Reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quæ, quia ab hoste averfa erat, levius custodiebatur, ad Darii castra pervenit: exceptusque à vigilibus, in tabernaculum Regis perducitur, gemens, & veste lacerata. Quem ut conspexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, & quid potissimum timeret, incertus, Vultus tuus, inquit, nescio quod ingens malum præfert: sed cave miseri hominis auribus parcas: didici enim esse infelix. & sæpe calamitatis solatium est, nosse sortem suam. Num, quod maxime suspicor, & loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es mihi; & (ut credo) ipsis quoque omni graviora supplicio? Ad hæc Tyriotes; Istud quidem procul abest, inquit. Quantuscunque enim Reginis honor

ab iis, qui parent, haberi potest, tuis à victore servatus est: sed uxor tua paulo ante excessit è vita. Tum vero non gemitus modo, sed etiam ejulatus totis castris exaudiebantur. Nec dubitavit Darius quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam pati: exclamatque amens dolore; Quod ego tantum nefas commisi, Alexander? quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc vicem sævitix meæ reddas? Odisti me, non quidem provocatus. Sed finge justum intulisse te bellum: cum fœminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per Deos patrios, nihil in eam gravius esse consultum. Ingemuisse etiam Alexandrum morti, & non parcius flevisse, quam ipse lachrymaretur. Ob hæc ipse amantis animus in sollicitudinem suspicionemque revolutus est: desiderium captivæ profecto à consuetudine stupri ortum esse conjectans. Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, jam non flens, sed suspirans, Videsne in te Tyriote locum mendacio non esse? Tormenta jam hic erunt: sed ne expectaveris per Deos, si quid tibi tui Regis reverentia est. num, quod & scire expeto, & quærere pudet, ausus est & dominus & juvenis? Ille quæstioni corpus offerre, Deos testes invocare, caste sancteque habitam esse Reginam. Tandem, ut fides facta est, vera esse quæ affirmaret Spado, capite velato diu flevit: manantibusque adhuc lachrymis, veste ab ore rejecta, ad cælum manus tendens. Dii patrii, inquit, primum mihi stabilite regnum: deinde, si de me jam transactum est, precor ne quis Asiæ rex sit, quam iste tam justus hostis, tam misericors victor.

II. Itaque, quanquam pace frustra bis petita, omnia in bellum consilia converterat; victus tamen continentia hostis, ad novas pacis conditiones ferendas, decem legatos, cognatorum principes,

pes, misit: quos Alexander consilio advocato introduci iussit. E quibus maximus natu: *Darium*, inquit, ut pacem à te jam tertio peteret, nulla vis subegit; sed iustitia & continentia tua expressit. Matrem, conjugem, liberosque ejus, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensit. Pudicitia earum, quæ supersunt, curam, haud secus quam parens agens; *Reginas* appellas, speciem pristina fortuna retinere pateris. Vultum tuum video, qualis *Darii* fuit, cum dimitteremur ab eo: & ille tamen uxorem, tu hostem luges. Iam in acie stares, nisi cura te sepultura ejus moraretur. Ecquid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat *Halym* amnem, qui *Lydiam* terminat. Nunc, quidquid inter *Hellespontum* & *Euphratem* est, in dotem filia, offert, quam tibi tradit. *Ochurum* filium, quem habes, paci & fidei obsidem retine. Matrem, & duas virgines filias redde. pro tribus corporibus xxx millia talentum auri, precatur, accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice, quantum post te reliqueris, intueri quantum petas. Periculosum est, prægrave imperium difficile est continere quod capere non possis. Videsne ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant? Nescio an *Darius* ideo tam multa amiserit, quia nimia opes, magna jactura locum faciunt. Facilius est quadam vincere, quam tueri. quam, hercule, expeditius manus nostræ rapiunt, quam continent! Ipsa mors uxoris *Darii* te admonere potest, minus jam misericordie tuæ licere, quam licuit. Alexander, legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo, quid sentiret, ausus est dicere, incerta Regis voluntate. Tandem *Parmenio*, An-

te suafiffem, ait, ut captivos apud Damascum redimentibus redderes; ingentem pecuniam potuisse redigi ex iis, qui multi vincti virorum fortium occupaverant manus. Et nunc magnopere censerem, ut unam anum, & duas puellas, itinerum agminumque impedimenta, triginta millibus talentis auri permutares. Opimum regnum occupari posse conditione, non bello: nec quemquam alium inter Istrum & Euphratem possedisse terras, ingenti spatio intervalloque discretas. Macedoniam quoque respiceret, potius, quam Bactra & Indos intueretur. Ingrata oratio Regi fuit. Itaque ut finem dicendi fecit: Et ego, inquit, pecuniam quam gloriam malle, si Parmenio essem. Nunc Alexander, de paupertate securus sum, & me non mercatorem memini esse, sed Regem. Nihil quidem habeo venale: sed fortunam meam utique non vendo. Captivos si placet reddi; honestius dono dabimus, quam pretio remitemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modum respondit. Nuntiate Dario, gratiarum actionem apud hostem supervacaneam esse. & me, qua fecerim clementer & liberaliter, non amicitia ejus tribuisse, sed natura mea: nec adversus calamitates, sed adversus hostium vires contendere. Bellum cum captivis & feminis gerere non soleo; armatus sit oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan an darem. Verum enim vero, cum modo milites meos litteris ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia sollicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non ut justus hostis, sed ut percussor veneficus. Conditiones vero pacis, quas fertis, si accepero, victorem cum faciunt. Quae post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe ultra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam

vestrum esse quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam, nempe quam scio alicui servorum ejus nupturam. Multum vero mihi praestat, si me Mazæo generum praeponit. Ite, nuntiate Regi vestro, & quae amisit, & quae adhuc habet, premia esse belli: Hoc regente utriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod proxima lucis assignatura fortuna est; & me in Asiam non venisse, ut ab aliis acciperem, sed ut alius darem. Si secundus, & non par mihi vellet haberi, facerem forsitan quae petit. Cæterum nec mundus duobus solibus potest regi, nec duo summa regna salvo statu terrarum potest habere. Proinde aut deditionem hodie, aut in crastinum bellum paret: nec aliam sibi, quam expertus est, polliceatur fortunam. Legati respondent; Cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur: Ipsos petere, quam primum dimittantur ad Regem; eum quoque bellum parare debere. Dimissi nuntiant, adesse certamen.

12. Ille quidem confestim Mazæum cum III millibus equitum, ad itinera, quæ hostis periturus erat, occupanda, præmisit. Alexander, corpori uxoris ejus justis persolutis, omnique graviore committatu intra eadē munimenta cum modico præsidio relicto, ad hostem contendit. Duo cornua divisa erant peditum; in utrumq; latus equite circumdato: impedimenta sequebantur agmen præmissum. Deinde cum Scythis equitibus, Menidani jubet explorare ubi Darius esset. At ille, cum Mazæus haud procul confedisset, non ausus ultra procedere, nihil aliud quam fremitum hominum, hinnitumque equorum, exaudisse nuntiat. Mazæus quoque, conspectis procul exploratoribus, in castra se recepit, adventus hostium nuntius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat,

bat, armari militem jubet, aciemque disponit. In lævo cornu Bactriani ibant equites, mille admodum. Dacæ totidem, & Arachosii, Susique, quatuor millia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus cum VIII millibus equitum, item Bactrianis. Masfagetæ II millibus agmen ejus claudebant: pedites his plurium gentium non mixtos, sed suæ quisque nationis, junxerant copias. Persas deinde cum Mardis, Sogdianisque, Ariobarzanes & Orobarzanes ducebant. Illis partibus copiarum Orsines præerat, à Septem Persis oriundus; ad Cyrum quoque nobilissimum Regem originem sui referens. Hos aliæ gentes, ne sociis quidem satis notæ, sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Phradates magno Caspianorum agmine antecedebat. Indi, cæterique Rubri maris accolæ, nomina verius quam auxilia post currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis curribus quinquaginta: queis peregrinum militem adjunxerat. Hunc Armenii quos minores vocant, Armenios Babylonii, utrosque Belitæ, & qui montes Cossæorum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gortuæ, gentes quidem Euboicæ Medos quondam secuti, sed jam degeneres, & patrii moris ignari. Applicuerat his Phrygas, & Cataonas. Parthorum deinde gens, incolentium terras, quas nunc Parthi, Scythia profecti, tenent, claudebant agmen. Hæc sinistri cornu acies fuit: dextrum tenebat natio majoris Armeniæ, Cadusique, & Cappadoces, & Syri, & Medi. His quoque falcati currus erant quinquaginta. Summa totius exercitus: equites CXLV millia: pedestris acies sexcenta millia expleverat. Hoc modo instructi, decem stadia procedunt; jussique subsistere armati, hostem expectabant. Alexandri exercitum pavor, cujus causa non

sub-

suberat, invasit. quippe lymphati trepidare cœperunt; omnium pectora occulto metu percurrente. Cœli fulgor tempore æstivo ardenti similis internitens, ignis præbuit speciem, flammamque ex Darii castris splendere velut illatas temere præfidiis credebant. Quod si percussis Mazæus, qui præfidebat itineri, supervenisset; ingens clades accipi potuit. Ille, segnissimus in eo, quem occupaverat, tumultu sedet; contentus non lacescit. Alexander, cognito pavore exercitus, signum ut consisterent dari, ipsos arma deponere, ac levare corpora jubet; admonens, nullam subitum causam esse timoris; hostem procul stare. Tandem compotes sui, pariter arma & animos receperunt, nec quidquam ex præsentibus tutius visum est, quam eodem loco castra munire. Postero die Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, confederat, sive metu, sive quia speculari modo jussus erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipsum collem, quem deseruerat, occupaverunt. nam & tutior planities erat, & inde acies hostium, quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, universam quidem rei faciem non abstulit: cæterum agminum discrimina, atque ordinem, prohibuit perspicere. Multitudo inundaverat campos, fremitusque tot millium, etiam proculstantium, aures impleverat. Fluctuare animo Rex, & modo suum, modo Parmenionis consilium, fera æstimatione perpendere. quippe eo ventum erat, unde recipi exercitus, nisi victor, aut sine clade, non posset. Movebat etiam eum multitudo hostium, respectu paucitatis suæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente gessisset, quantosque populos fudisset. Itaque, cum spes metum vinceret, periculosius bellum differre ratus.

tus, ne desperatio suis cresceret: dissimulato eo, mercenarium equitem ex Pœonia præcedere jubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in duobus cornua extenderat. Vtrumque cornu equites tangebant. Iamque nitidior lux, discussa caligine, aciem hostium ostenderat: & Macedones, sive alacritate, sive tædio expectationis, ingentem, pugnantium more, edidere clamorem. Redditus & à Persis, nemora vallesque circumjectas terribili sono impleverat. Nec jam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus Alexander in eodem tumultu castra munire, vallum jaci jussit: strenueque opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspiciebatur, secessit.

13. Tum vero universa futuri discriminis facies in oculis erat. armis insignibus equi virique splendebant; & omnia intentiore cura præparari, sollicitudo Prætorum agmina sua interequitantium ostendebat. ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor, sollicitam expectatione mentem turbaverant. Igitur, sive dubius animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet; quid optimum factu esset, exquirens. Parmenio peritissimus inter duces artium belli, furto, non prælio, opus esse censebat: *Intempesta nocte opprimi posse hostes discordes moribus, linguis. Ad hæc & somno & improvise periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdiu primum terribiles occursum facies Scytharum, Bactrianorumque. hirta illis ora, & intonsas comas esse. Præterea eximiam vastorum magnitudinem corporum: vanis & inanibus militem magis quam justis formidinis causis moveri. deinde tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse.* Non

*in Cilicia angustiis, & inviis callibus, sed in aperta
 & lata planitie dimicandum fore. Omnes ferme
 Parmenioni assentiebantur: Polypercon haud du-
 bie in eo consilio positam victoriam arbitrabatur.
 Quem intuens Rex; (namque Parmenionem
 nuper acrius quam vellet increpitum; rursus ca-
 stigare non sustinebat) *Latrunculorum, inquit, &
 furum ista solertia est, quam precipitis mihi. quip-
 pe illorum votum unicum est, fallere. Mea vero
 gloria semper aut absentiam Darii, aut angustias
 locorum, aut furtum noctis obstare non patiar: pa-
 lam luce aggredi certum est. Malo me fortuna pœ-
 niteat, quam victoria pudeat. Ad hac illud quo-
 que accedit: vigilias agere Barbaros, & in armis
 stare, ut ne decipi quidem possint. Itaque ad præ-
 lium vos parate.* Sic incitatos ad corpora curan-
 da dimisit. Darius illud, quod Parmenio suase-
 rat, hostem facturum esse conjectans, frangatos
 equos stare, magnamque exercitus partem in ar-
 mis esse, ac vigilias intentiore cura servari, jusserrat.
 Ergo ignibus tota ejus castra fulgebant. Ipse cum
 ducibus propinquisque agmina in armis stantium
 circumibat; Solem, Mithren, sacrumque & æter-
 num invocans ignem, ut illis dignam veterem glo-
 ria majorumque monumentis fortitudinem in-
 spirarent. & profecto si qua divinæ opis auguria,
 humana mente concipi possent, Deos stare se-
 cum. illos nuper Macedonum animis subitam in-
 cussisse formidinem: adhuc lymphatos ferri agi-
 que arma jacentes. Expetere præsidēs Persarum
 imperii Deos debitas à vecordibus pœnas, nec
 ipsum ducem saniozem esse. quippe ritu ferarum
 prædam modo, quam expeteret, intuentem, in
 perniciem, quæ ante prædam posita esset, incur-
 rere. Similis apud Macedones quoque sollicitudo
 erat; noctemque, velut in eam certamine edicto,
 metu*

metu egerunt. Alexander non alias magisterrius, ad vota & preces Aristandrum vocari jubet. Ille in candida veste, verbenas manu præferens, capite velato, præibat preces Regis, Iovem, Minervam, Victoriâque propitiantis. Tunc quidem sacrificio rite perpetrato, reliquum noctis acquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum capere, nec quietem pati poterat. modo è iugo montis aciem in dexterum Persarum cornu demittere agitabat, modo recta fronte concurrere hosti: interdum hæsitare an potius in lævum torqueret agmen. Tandem gravatum animi anxietate corpus altior somnus oppressit. Iamque luce orta duces ad accipienda imperia convenerant, insulito circa prætorium silentio attoniti. Quippe alias accersere ipsos, & interdum morantes castigare assueverat. Tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur, & non somno quiescere, sed pavore marcere credebant. non tamen quisquam è custodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & jam tempus instabat; nec miles injussu ducis, aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent, ipse pronuntiat. Iamque exire necesse erat: tunc demum intrat tabernaculum, sæpiusque nomine compellatum, cum voce non posset, tactu excitavit. *Multa lux, inquit, est. Instructam aciem hostis admovit: tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Vbi est vigor ille animi tui? nempe excitare vigiles soles.* Ad hæc Alexander: *Credisne me prius somnum capere potuisse, quam exonera-rem animum sollicitudine, que quietem morabatur?* signumque pugnae tuba dari iussit. Et cum in eadem admiratione Parmenio perseveraret, quod securus somnum cepisset: *Minime, inquit, mirum est. Ego enim, cum Darius terras uteret, vicus ex-*
scinde-

scinderet, alimenta corrumperet, potens mei non eram. Nunc vero quid metuam, cum acie decernere paret? hercule votum meum implevi; sed hujus quoque consilii ratio postea reddetur. Vos ite ad copias, quibus quisque præst: ego jam adero, & quid fieri velim, exponam. Rato admodum admonitu amicorum, cum metus discriminis aderat, uti solebat. Tum quoque munimento corporis sumpto processit ad milites. Haud alias tam alacrem viderant Regem; & vultu ejus interrito, certam spem victoriæ augurabantur. Atque ille prorupto vallo exire copias jubet, aciemque disponit. In dextero cornu locati sunt equites, quos agema appellant. Præerat his Clytus, cui junxit Philotæ turmas; cæterosque Præfectos equitum lateri ejus applicuit. Ultima Meleagri ala stabat, quam phalanx sequebatur. Post phalangem Argyraspides erant. His Nicanor Parmenionis filius præerat: in subsidiis cum manu sua Cœnus. Post eum Hostes, Lyncestesque. Post illos Polypercon, dux peregrini militis. Hujus agminis Amyntas princeps erat. Philagus Balacros regebat, in societatem nuper ascitos. hæc dextri cornu facies erat. In lævo Craterus Peloponnesum equites habebat, Achæorumque, & Locrensum, & Marcon turmis sibi adjunctis: hos Thessali equites claudebant, Philippo duce, peditum acies equitatu tegebatur: frons lævi cornu hæc erat. Sed ne circuii possit à multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque subsidiis firmavit: non recta fronte, sed à latere positis, ut, si hostis circumvenire aciem tentasset, parata pugna forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus præerat, adjunctis sagittariis Cretensibus. Ultimos ordines avertit à fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrii hic erant, adjuncto milite mercede conducto. Thracas quoque simul objecerat

jecerat leviter armatos. adeoque aciem versatilem posuit, ut qui ultimi stabant, ne circumrentur, verti tamen, & in frontem circumagi possent. Itaque non prima quam latera, non latera munitiora fuisse quam terga. His ita ordinatis præcipit, ut si fallacatos currus cum fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum occurrentium silentio exciperent: haud dubius, sine noxa transcururos, si nemo se opponeret. Sin autem sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrent, pavidosque equos telis utrinque suffoderent. Qui cornibus præerant: extendere ea jussi, ita ut ne circumventur, si arctius starent, nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captivis, inter quos mater liberique Darii custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit; modico præsidio relicto. Lævum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum: ipse in dextro stabat. Nondum ad teli jactum pervenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu poterat, ad Regem pervenit, nuncians murices ferreos in terram defodisse Darium, qua hostem equites emissurum esse credebat: notatumque certo signo locum, ut fraus evitari à suis posset. Asservari transfuga jussio, duces convocat; expositoque quod nuntiatum erat, monet ut regionem monstratam declinent, equitemque periculum edoceant. Cæterum hoc tantus exercitus exaudire non poterat, usum aurium intercipiente fremitu duorum agminum: sed in conspectu omnium, duces & proximum quemque interequitans alloquebatur.

14. *Emensis tot terras in spem victoriæ, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen; Granicum hic amnem, Ciliciæque montes, & Syriam, Egyptumque prætereuntibus raptas, ingentia spei gloriæque incitamenta referebat. Reprehensos*

*fos ex fuga Persas pugnatu-
 sent, tertium diem jam metu exsangues, armis suis
 oneratos, in eodem vestigio harere. nullum despera-
 tionis illorum majus indicium esse, quam quod ur-
 bes, quod agros suos urerent: quidquid non corru-
 pissent, hostium esse confessi. Nomina modo vana
 gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim
 ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scythæ, qui-
 ve Cadusii appellentur: ob id ipsum, quod ignoti
 essent, ignobiles esse: nunquam ignorari viros for-
 tes: at imbelles ex latebris suis erutos, nihil præ-
 ter nomina asserre. Macedones virtute assecutos,
 ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignora-
 ret. intuerentur Barbarorum inconditum agmen:
 alium nihil præter jaculum habere, alium fundâ
 saxa librare, paucis justa arma esse. Itaque illinc
 plures stare, hinc plures dimicatu-
 ros: nec postula-
 re se, ut fortiter capefferent prælium, ni ipse cæteris
 fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa
 dimicaturum spondere: pro se, quot cicatrices, toti-
 dem corporis decora: scire ipsos, unum pene se præ-
 da communis exsortem: in illis colendis ornandis-
 que usurpare victoriæ præmia. Hac se fortibus vi-
 ris dicere. Si qui dissimiles eorum essent, illa fuisse
 dicturum: pervenisse eo, unde fugere non possent. tot
 terrarum spatia emensis, tot omnibus montibusque
 post tergum objectis, iter in patriam & penates ma-
 nu esse faciendum. Sic duces, sic proximi militum
 instincti sunt. Darius in lævo cornu erat, magno
 suorum agmine delectis equitum peditumque sti-
 patus: contempseratque paucitatem hostis, vanam
 aciem esse extentis cornibus ratus. Cæterum, sic-
 ut curru eminebat, dextera lævaque ad circum-
 stantium agmina oculos manusque circumferens,
 Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc
 claudit Hellepontus, paulo ante domini, jam non de*

gloria, sed de salute, & quod salutis praepositis, de libertate pugnandum est. Hic dies imperium, quo nullum amplius vidit aetas, aut constituet aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certavimus. In Cilicia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum est eo, unde pulsus ne fugae quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt. Non incolas suos urbes, non cultores habent terra. Conjuges quoque & liberi sequuntur hanc aciem parata hostibus praeda, nisi pro charissimis pignoribus corpora opponitis. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem pene immensa planities vix caperet, comparavi. equos, arma distribui. commeatus, ne tanta multitudini deessent, providi. locum, in quo acies explicari posset elegi. Cetera in vestra potestate sunt. audete modo vincere, famamque, infirmissimum adversus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis. qua ubi primum impetum effudit, velut quaedam animalia amisso aculeo, torpet. Hi vero campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciae montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam & exhaustam. Nam ultimi, quos locavit aversos, terga jam praebent: obteri mehercule equorum ungulis possunt, etiam si nil praeter falcatos currus emisero. & bello vicerimus, si vincimus praelio. nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos: & quae antea pro illis erant, in contrarium conversa sunt. Nostrum mobile & expeditum agmen est; illud praeda grave. Implicatos ergo spoliis nostris trucidabimus: eademque res & causa victoriae erit, & fructus. Quod si quem e vobis nomen gentis movet, cogitet, Macedonum illic arma esse, non corpora. Multum enim sanguinis in-

vicens

vicem hausimus, & semper gravior in paucitate ja-
 ctura est. Nam Alexander quantuscunque ignavis
 & timidus videri potest, unum animal est, & si
 quid mihi creditis, temerarium & vecors; adhuc
 nostro pavore, quam sua virtute, felicius. Nihil
 autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio.
 Licet felicitas aspirare videatur, tamen ad ulti-
 mum temeritati non sufficit. Præterea breves &
 mutabiles vices rerum sunt, & fortuna nunquam
 simpliciter indulget. Forsitan ita Deorum fata or-
 dinaverunt, ut Persarum imperium, quod secundo
 cursu per CCXXX annos ad summum fastigium
 evexerant, magno motu concuterent magis, quam
 affligerent, admonerentque nos fragilitatis huma-
 nae, cujus nimia in prosperis rebus oblivio est. Modo
 Græcis ultro bellum inferebamus: nunc in sedibus
 nostris propulsamus illatum. Iactamur invicem
 varietate fortuna. Videlicet imperium, quia mu-
 tuo affectamus, una gens non capit. Caterum si spes
 non subesset, necessitas tamen stimulare deberet.
 Ad extrema perventum est. Matrem meam, duas
 filias, Ochum in spem hujus imperii genitum, illos
 principes, illam sobolem regia stirpis, duces vestros,
 Regum instar vinctos habet. nisi, quod in vobis est,
 ipse ego majore parte captivus sum. Eripite viscera
 mea ex vinculis, restituite mihi pignora, pro quibus
 ipse mori non recuso. Parentem, liberos (nam con-
 jugem in illo carcere amisit) credite nunc omnes,
 tendere ad vos manus, implorare patrios Deos, opem
 vestram, misericordiam, fidem exposcere, ut ser-
 vitude, ut compedibus, ut precario victu ipsos libe-
 retis. An creditis equo animo iis servire, quorum
 Reges esse fastidiunt? Video admoveri hostium
 aciem: sed quo propius discrimen accedo, hoc mi-
 nus his qua dixi, possum esse contentus. Precor
 vos per Deos patrios, aeternumque ignem, qui præ-

fertur altaribus , fulgoremque solis intra fines regni mei orientis , per aternam memoriam Cyri , qui ademptum Medis Lydisque imperium primus in Persidem intulit , vindicate ab ultimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ite alacres & spe pleni , ut quam gloriam accepistis à majoribus vestris , posteris relinquatis. In dextris vestris jam libertatem , opem , spem futuri temporis geritis. Effugit mortem , quisquis contempserit : timidissimum quemque consequitur. Ipse non patrio more solum , sed etiam , ut conspici possim , curru vehor. Nec recusato , quo minus imitemini me , sive fortitudinis exemplum , sive ignavia fuero.

15. Interim Alexander (ut est demonstratum à transfuga) cum insidiarum locum circumiret , & Dario , qui lævum cornu tuebatur , occurreret , agmen obliquum incedere jubet. Darius quoque eodem suum obvertit , Besso admonito , ut Massagetæ equites in lævum Alexandri cornu invehi juberet. Ipse ante se falcatos currus habebat , quos signo dato universos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ , quo plures , nondum fati proviso impetu , obtererent. Alios ergo hastæ multum ultra temonem eminentes , alios ab utroque latere demissæ falces laceravere. Nec sensim Macedones cedebant , sed effusa turbaverant fuga ordines. Mazæus quoque perculsis metum incussit , mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circumvehi jussis : ratus captivos quoque , qui simul asservabantur , rupturos vincula , cum suos appropinquantes vidissent. Non fefellerat Parmenionem , qui in lævo cornu erat. Propere igitur Polydamanta mittit ad Regem , qui & periculum ostenderet , & quid fieri juberet , consuleret. Ille audito Polydamante , *Abi , nuntia* , inquit , *Parmenioni , si acie vicerimus , non nostra solum nos re-*
cupe-

cuperaturos, sed omnia, quæ hostium sunt, occupatu-
 turos. Proinde non est quod quidquam virium sub-
 ducat ex acie, sed, ut me & Philippo patre dignum
 est, contempto sarcinarum damno, fortiter dimicet.
 Interim Barbari impedimenta turbaverant, cæsisq;
 plerisque custodum, captivi, vinculis ruptis, quid-
 quid obvium erat, quo armari possent, rapiunt: &
 aggregati suorum equitibus, Macedonas ancipiti
 circumventos malo invadunt. lætique circa Syfi-
 gambim, vicissè Darium, ingenti cæde prostratos
 hostes, ad ultimum etiam impedimentis exutos
 nuntiant: quippe eandem fortunam ubique esse
 credebant. & victores Persas ad prædam discur-
 rissè. Syfigambis, hortantibus captivis ut animum
 à mœrore allevaret, in eodem, quo antea fuit, per-
 severavit. non vox ulla excidit ei: non oris color
 vultusve mutatus est: sed sedit immobilis, credo
 præcoce gaudio verita fortunam irritare. adeo ut,
 quid mallet, intuentibus eam, fuerit incertum.
 Inter hæc Amyntas, præfexus equitum Alexan-
 dri, cum paucis turmis opem impedimentis latu-
 rus advenerat, incertum, suone consilio, an Regis
 imperio: sed non sustinuit Cadusiorum Scytharumque
 impetum. quippe vix tentato certamine,
 effugit ad Regem; amissorum impedimentorum
 testis magis quam vindex. Iam consilium Alexan-
 dri vicerat dolor, & ne cura recuperandi sua mili-
 tem à prælio averteret, non immerito verebatur.
 Itaque Aretem, ducem hastatorum, (Sarissopho-
 ros vocabant,) adversus Scythas mittit. Inter hæc
 currus, qui circa prima signa turbaverant aciem,
 in phalangem investi erant. Macedones confirma-
 tis animis in medium agmen accipiunt. Vallo si-
 milis acies erat. iunxerant hastas, & ab utroque
 latere temere incurrentium ilia suffodiebant: cir-
 cuire deinde currus, & propugnatores præcipitare

cœperunt. Ingens ruina equorum aurigarumque aciem compleverat. Hi territos regere non poterant : equi crebra jactatione cervicum, non jugum modo excusserant, sed etiam currus everterant: vulnerati interfectos trahebant: nec consistere territi, nec progredi debiles poterant. Pauca tamen evasere quadrigæ in ultimam aciem; iis, quibus inciderunt, miserabili morte consumptis. quippe amputata virorum membra humi jacebant: & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque, & debiles, arma tamen non omittebant, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiso, gravius territis instabat. Supervenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnaeque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti sunt: plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem quasi ubique profligatum, incurrunt. Alexander territos castigare, adhortari; prælium, quod jam elanguerat, solus accendere; confirmatisque tandem animis ire in hostem jubet. Rarior acies erat in dextero cornu Persarum: namque inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines invadit, & multa cæde hostium invehitur. At qui in lævo cornu erant Persæ, spe, posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt. Ingensque periculum in medio hærens adisset, ni equites Agriani, calcaribus subditis, circumfusos Regi Barbaros adorti essent, aversosque cædendo in se obverti coëgissent. Turbata erat utraque acies. Alexander & à fronte & à tergo hostem habebat. qui averso ei instabant, ab Agrianis militibus premebantur. Bactriani, impedimentis hostium direptis, reversi,
ordi-

ordines suos recuperare non poterant. Plura simul abrupta à cæteris agmina, ubicunque alium alii fors miscuerat, dimicabant. Duo Reges junctis prope agminibus prælium accendebant. Plures Persæ cadebant. par ferme utrinque numerus vulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo vehebatur. utrumque delecti tuebantur, sui immemores. quippe amisso Rege nec volebant salvi esse, nec poterant. Nam ante oculos sui quisque Regis mortem occumbere ducebant egregium. Maximum tamen periculum adibant, qui maxime tuebantur. quippe sibi quisque cæsi Regis expetebat decus. Cæterum, siue ludibrium oculorum, siue vera species fuit, qui circa Alexandrum erant, vidisse se crediderunt paululum super caput Regis placide volantem aquilam; non sonitu armorum, non gemitu morientium territam; diuque circa equum Alexandri, pendentem magis quam volanti similis, apparuit. Certe vates Aristander alba veste indutus, & dextra præferens lauream, militibus in pugnam intentis, avem monstravit, haud dubium victoriæ auspiciam. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam. utique posteaquam auriga Darii, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persæ, aut Macedones dubitavere, quin ipse Rex esset occisus. Lugubri ergo ululatu, & incondito clamore, gemituque, totam fere aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbavere. Cognati Darii, & armigeri, lævumque tuentes cornu, in fugam effusi, destituerant currum: quem à dextera parte stipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace stricto Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte vitaret. Sed eminens curru, nondum omnem suorum aciem prælio excedentem destituere erubescibat. Dum inter spem & desperationem

hæsitat, sensim Persæ cedebant, & laxaverant ordines, Alexander, mutato equo, (quippe plures fatigaverat,) resistentium ora fodiebat, fugientium terga. Iamque non pugna, sed cædes erat, cum Darius quoque currum suum in fugam vertit. Hærebat in tergis fugientium victor. sed prospectum oculorum nubes pulveris, quæ ad cælum ferebatur, abstulerat. Ergo haud secus quam in tenebris errabant, ad sonum notæ vocis ut signum subinde coeunt. Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus equi currum vehentes identidem verberabantur. Hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

16. At in lævo Macedonum cornu, quod Parmenio, sicut ante dictum est, tuebatur, longe alia fortuna utriusque partis res gerebatur. Mazæus cum omni suorum equitatu vehementer invehens, urgebat Macedonum alas. Iamque abundans multitudine aciem circumvehi cœperat, cum Parmenio equites nuntiare jubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent. nisi mature subveniretur, non posse sisti fugam. Iam multum viæ processerat Rex, imminens fugientium tergis, cum à Parmenione tristis nuntius venit. refrænare equos iussit. qui vehebantur, agmenque constitit: frendente Alexandro, eripi sibi victoriam è manibus, & Darii felicius fugere, quam sequi se. Interim ad Mazæum superati Regis fama pervenerat. Itaque quanquam validior erat, fortuna tamen partium territus, perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponte pugnae remissæ: sed occasione vincendi strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari jubet: *Ecquid, inquit, videtis istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque Regis nostri fortuna vincit. omnia Persarum.*

sarum cade strata sunt. quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis? Vera dicere videbatur, & spes languentes quoque erexerat: subditis calcari-bus proruere in hostem: & illi jam non sensim, sed citato gradu recedebant: nec quidquam fugæ, nisi quod terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quænam in dextero cornu fortuna Regis esset, repressit suos. Mazæus, dato fugæ spatio, non recto itinere, sed majore, & ob id tutiore circuitu, Tigrim superat, & Babylonem cum reliquiis devicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycum amnem contendebat: quo trajecto dubitavit an solveret pontem: quippe hostem jam affore nuntiabatur. Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem pervenerant, ponte reciso, prædam hostis fore videbat. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat, Malle insequentibus iter dare, quam auferre fugientibus. Ipse ingens spatium fuga emensus media fere nocte Arbela pervenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum agminumque eadem multiplicem, devictorum fugam, clades nunc singulorum, nunc univerforum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in unum diem fortuna cumulavit. Alii qua brevissimum patebat iter, alii diversos saltus, & ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicabantur. Deinde misericordia in metum versa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus, deferebantur. Sitis præcipue fatigatos & saucios exurebat, passimque omnibus rivis prostraverant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes. quam cum avidè turbidam hausissent, tendebantur extemplo præcordia premente limo: resolutisque & torpentibus membris, cum super-

venisset hostis, novis vulneribus excitabantur. Quidam, occupatis proximis rivis, diverterant longius, ut, quidquid occulti humoris usquam manaret, exciperent. Nec ulla adeo avia & sicca lacuna erat, quæ vestigantium sitim falleret. E proximis vero itineri vicis fenum ululatus fœminarumque exaudiebantur; barbaro ritu Darium adhuc Regem clamantium. Alexander, ut supra dictum est, inhibito suorum cursu, ad Lycum amnem pervenerat: ubi ingens multitudo fugientium oneraverat pontem, & plerique, cum hostisurgeret, in flumen se præcipitaverant, gravesque armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Iamque non pons modo fugientes, sed ne amnis quidem capiebat, agmina sua improvide subinde cumulantes, quippe ubi intravit animos pavor, id solum metuunt, quod primum formidare cœperunt. Alexander, instantibus suis abeuntem hostem sequi permetteret, hebetia tela esse, & manus fatigatas, tantoque cursu corpora exhausta, & præceps in noctem diei tempus, causatus est; revera de lævo cornu, quod adhuc in acie stare credebatur, sollicitus, reverti ad ferendam opem suis statuit. Iamque signa converterat, cum equites à Parmenione missi, illius quoque partis victoriam nuntiant. Sed nullum eo die majus periculum adiit, quam dum copias reducit in castra. Pauci cum & incompositi sequebantur ovantes victoria. Quippe omnes hostes, aut in fugam effusos, aut in acie cecidisse credebant. Cum repente ex adverso apparuit agmen equitum, qui primo inhibere cursum: deinde, Macedonum paucitate conspecta, turmas in obvios concitaverunt. Ante signa Rex ibat, dissimulato magis periculo, quam spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus felicitas. Namque Præfectum equitatus, avidum certaminis,

taminis, & ob id ipsum incautius in se ruentem, hasta transfixit. Quo ex equo lapso, proximum, ac deinde plures, eodem telo confodit. Invasere turbatos amici quoque. nec Persæ inulti cadebant: quippe non universæ acies, quam hæ tumultuariæ manus, vehementius iniere certamen. Tandem Barbari, cum obscura luce fuga tutior videretur esse, quam pugna, diversis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus, incolumes suos reduxit in castra. Cecidere Persarum, quorum numerum victores finire potuerunt, millia XL. Macedonum minus quam CCC desiderati sunt. Cæterum hanc victoriam Rex majore ex parte virtuti, quam fortunæ suæ debuit: animo, non (ut antea) loco vicit. Nam & aciem peritissime instruxit, & promptissime ipse pugnavit, & magno consilio jacturam sarcinarum impedimentorumque contempsit, cum in ipsa acie summum rei videret esse discrimen: dubioque adhuc pugnæ eventu, pro victore se gessit. Perculso deinde hostes fudit: fugientes, quod in illo ardore animi vix credi potest, prudentius quam avidius persecutus est. Nam si, parte exercitus adhuc in acie stante, instare cedentibus perseverasset, aut sua culpa victus esset, aut aliena virtute vicisset. Iam si multitudinem equitum occurrentium extimuisset, victori aut fœde fugiendum, aut miserabiliter cadendum fuit. Nec duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt. Quippe vulnera quæ quisque exceptit, indicia virtutis sunt. Hephæstionis brachium hasta ictum est: Perdicas, ac Cœnus, & Menidas, sagittis prope occisi. Et, si vere æstimare Macedonas, qui tunc erant, volumus; fatebimur, & Regem talibus ministris, & illos tanto Rege fuisse dignissimos.

L I B E R V.

B R E V I A R I V M L I B R I.

1. **D**ario Media fines ingresso, Arbela potitur Alexander, & Babylone. cujus situs, amplitudo, & corrupti mores describuntur.
2. Militibus præmia proponit, ut iis otium ex-cuteret. Susianam urbem ac regum Persiæ thesau-ros recipit, & Sysigambim solatur.
3. Vxiorum regione superata, Madathem præse-ctum ac deditos & captivos, tum libertate tum im-munitate donat: Persidemque intrare cogitans, ab Ariobarzane retrocedere cogitur.
4. Captivo quodam iter paucis cognitum ape-riente, Persarum exercitum ipso Ariobarzane occi-so delet Alexander.
5. Ad Persepolim properans captivorum Gra-corum IV. M. liberat.
6. Opulentissima Persepoli direpta interiorem Persidis regionem petit, ac Mardorum domat gen-tem.
7. Alexander in convivio, à Thaide aliisque ca-sterensibus scortis impulsus, Persarum regiam incen-dit: deinde persequi Darium statuit.
8. Darii, suos ad pugnam hortantis, oratio.
9. Varia Magnatum sententiæ, ac tumultus, ob Nabarzanis, qui cum Besso proditionis societatem inierat, consilium.
10. Bessi & Nabarzanis de Dario prodendo aut occidendo nefaria deliberatio: quam miris artibus occultant.
11. Infidiæ proditorum Dario aperiuntur, qui Græcorum præsens tutumque respuit auxilium; pa-ratus perire, si salvum esse nollent sui milites.
12. Bessus Darium fictis verbis & lacrymis de-lusum.

lusum comprehendit, aureisque vinctum compedi-
bus, in sordido vehiculo ad Alexandrum deduci
curat.

13. Alexander, audito Darii periculo, ad Per-
sarum exercitum contendit. Bessus autem, cum par-
ricidis aliis arma vultumque metuens victoris, Da-
rium, multis confossum vulneribus, relinquit, fuga-
que sibi consulere conatur.

14. Darii corpus repertum Alexander lacry-
mis prosequitur, & ad Sysigambim sepeliendum
mittit.

QVÆ interim ductu imperioque Ale-
xandri, vel in Græcia, vel Illyriis, ac
Thracia gesta sunt, si quæque suis
temporibus reddere voluero, inter-
rumpendæ sunt res Asiæ, quas utique
ad fugam mortemque Darii universas in conspe-
ctum dari, & sicut inter se cohærent, ita opere
ipso conjungi, haud paulo aptius videri potest. Igi-
tur, quæ prælio apud Arbela conjuncta sunt, or-
diar dicere. Darius media fere nocte Arbela per-
venit, eodemque magnæ partis amicorum ejus ac
militum fugam fortuna compulerat. Quibus con-
vocatis, exponit, haud dubitare se, quin Alexan-
der celeberrimas urbes, agrosque omni copia rerum
abundantes, petiturus esset: prædam opimam para-
tamque ipsum & milites ejus spectare. Id suis rebus
tali in statu salutis fore: quippe se deserta cum expe-
dita manu petiturum. Ultima regni adhuc intacta
esse: inde bello vires haud agre reparaturum. Occu-
paret sane gazam avidissima gens, & ex longa sa-
me satiaret se auro, mox futura præda sibi didicisse
usu, pretiosam suppellectilem, pellicesque, & spado-
num agmina, nihil aliud fuisse, quam onera & im-
pedimenta. Eadem trahentem Alexandrum, qui-
bus

bus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperationis videbatur oratio: quippe Babylonem urbem opulentissimam dedi cernentibus. jam Susa, jam cætera ornamenta regni, causamque belli, victorem occupaturum. At ille docere pergit, non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse. Ferro geri bella, non auro: virus, non urbium testis, omnia sequi armatos. Sic majores suos percussos in principio rerum, celeriter pristinam reparasse fortunam. Igitur sive confirmatis eorum animis, sive imperium magis, quam consilium sequentibus, Mediæ fines ingressus est. Paulo post Alexandro Arbela traduntur, regia supellectili, ditique gaza repleta. Quatuor millia talentum fuere. præterea pretiosæ velles, totius (ut supra dictum est) exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum totis jacentium campis vulgaverat, maturius castra movit. Euntibus aperit se à læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est; inter Tigrim & Euphratem tam uber & pinguis solis, ut à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat: toto fere solo propter venas aquarum residante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, ac magno deinde aquarum divortio iter, quod cœpere, percurrunt. Duo millia & quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum intervallum circa Armeniæ montes notaverunt. Iidem cum Mediæ & Gordianorum terras fecare cœperunt, paulatim in arctius coeunt: & quo longius manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maxime sunt his campi, quos incolæ Mesopotamiam appellant: Mediam namque ab utroque latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in Rubrum mare prorumpunt. Alexander

xander quartis castris ad Mennin urbem pervenit. Caverna ibi est, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit. adeo, ut satis constet, Babylonios muros ingentis operis hujus fontis bitumine interlitos fuisse. Cæterum, Babylonem procedenti Alexandro Mazæus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit; urbem seque dedens. Gratus adventus ejus fuit Regi. quippe magni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hoc vir illustris, & manu promptus, fama que etiam proximo prælio celebris, & cæteros ad deditionem, sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum liberis excepit. Cæterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos jubet. Magna pars Babyloniorum constitit in muris; avida cognoscendi novum Regem. Plures obviam egressi sunt. Inter quos Bagophanes, arcis & regiæ pecuniæ custos, ne studio à Mazæo vinceretur, totum iter floribus coronisque constraverat, attingentis altaribus utroque latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cumulaverat. Eum dona sequebantur, greges pecorum equorumque: leones quoque & pardales caveis præferbantur. Magi deinde suo more patrium carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumque non vates modo, sed etiam artifices, cum fidibus sui generis ibant; laudes ii Regum canere soliti; Chaldæi siderum motus, & stas temporum vires ostendere. Equites deinde Babylonii, suo atque equorum cultu, ad luxuriam magis quam ad magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex armatis stipatus, oppidanorum turbam post ultimos pedites ire jussit. Ipse cum curru urbem, ac deinde regiam, intravit. Postero die supellectilem Darii, & omnem pecuniam recognovit. Cæterum ipsius
urbis

urbis pulchritudo ac venustas, non Regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito convertit. Semiramis eam condiderat, vel (ut plerique credidere) Belus; cujus regia ostenditur. Murus instructus laterculo coctili, bitumine interlitus, spatium xxx & duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeari dicuntur. Altitudo muri c cubitorum eminent spatio. Turres denis pedibus, quam murus, altiores sunt. Totius operis ambitus CCCLVIII stadia complectitur, singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse, memoriæ proditum est. Ædificia non sunt admodum muris, sed fere spatium unius jugeris absunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupaverunt. per xc stadia habitatur: nec omnia continua sunt credo, quia tutius visum est pluribus locis spargi. Cætera ferunt, coluntque: ut, si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrant. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coërcetur. Sed omnium operum magnitudinem circumveniunt cavernæ ingentes, in altitudinem pressæ ad accipiendum impetum fluminis: quod ubi appositæ crepidinis fastigium excessit, urbis tecta corripere, nisi essent specus, lacusque, qui exciperent. Coctili laterculo structi sunt, totum opus bitumine astringitur. Pons lapideus, flumini impositus, jungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est. quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta jacienda egesto, vix fulciendo operi firmum reperiunt solum. Arenæ autem subinde cumulata, & saxis, quibus pons sustinetur, annexæ, morantur amnem: qui retentus acrius, quam si libero cursu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu viginti stadia complexam habent: tri-
ginta

ginta pedes in terram turrium fundamenta demissa sunt. ad octoginta summum munimenti fastigium pervenit. Super arce, vulgatum Græcorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem æquantes, multarumque arborum umbra & proceritate amœni. Saxeæ pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt. Super pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ, quam altam injiciunt, & humoris, quo rigant: adeoque validas arborum sustinent moles, ut stipites earum octo cubitorum spatium crassitudine æquent, in quinquaginta pedum altitudinem emineant, & frugiferæ æque sint, ac si terra sua alerentur. Et, cum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat: quippe viginti lati parietes sustinent, undecim pedum intervallo distantes, ut procul visentibus sylvæ montibus suis imminere videantur. Syriæ Regem Babylone regnantem hoc opus esse molitum, memoriæ proditum est; amore conjugis victum, quæ desiderio nemorum sylvarumque, in campestribus locis virum compulit, naturæ genium amœnitate hujus operis imitari. Diutius in hac urbe quam usquam constitit Rex, nec ullus locus disciplinæ militari magis nocuit. Nihil urbis ejus corruptius moribus, nihil ad irritandas illiciendasque immodicas voluptates instructius. Liberos conjugesque cum hospitibus stupro coire, modo pretium flagitii detur, parentes maritique patiuntur. Convivales ludi tota Perside Regibus purpuratisque cordi sunt. Babylonii maxime in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Fœminarum convivia incuntium in principio modestus est habitus, dein summa

ma quæque amacula exuunt, paulatimque pudorem profanant. Ad ultimum (honus auribus sit) ima corporum velamenta projiciunt. nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum, virorumque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ per xxxiv dies saginatus, ad ea, quæ sequebantur discrimina, haud dubie debilior futurus fuit, si hostem habuisset. Cæterum quo minus damnum sentiret, identidem incremento novabatur. Namq; Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit: ccccc præterea ejusdem generis equites. cum his dc Thracas, adjunctis peditibus suæ gentis tribus millibus & quingentis: & ex Peloponneso mercenarius miles ad quatuor millia advenerat, cum cccclxxx equitibus. Idem Amyntas adduxerat quinquaginta principum Macedoniae liberos adultos, ad custodiam corporis. quippe inter epulas hi sunt Regis ministri. Iidemque equos ineunti prælium admovent, venantemque comitantur, & vigiliarum vices ante cubiculi fores servant: magnorumq; Præfectorum & ducum hæc incrementa sunt, & rudimenta. Igitur arci Babylonis Rex Agathone præsidere iussit, cum septingentis Macedonum, trecentisque mercede conductis: Prætores, qui regioni Babylonis, & civitati præessent, Menetam, & Apollodorum reliquit. his duo millia peditum cum mille talentis data. Vtrique præceptum, ut in supplementum milites legerent. Mazæum transfugam Satrapia Babylonis donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, sequi iussit. Armenia Mithreni Sardium proditori data est. Ex pecunia deinde Babylonis Macedonibus equitibus sexcenti denarii tributi: peregrinus eques quingenos accepit: ducentis pedestrium stipendium mensum est.

2. His ita compositis, in regionem, quæ Satri-
pene vocatur, pervenit: fertilis terra, copia re-
rum, & omni commeatu abundans. Itaque diu-
tius ibi substitit: ac ne desides otio demitterent
animos, iudices dedit, præmiaque proposuit de
virtute militari certantibus. Ocho, qui fortissimi
judicati essent, singulis militum millibus præfutu-
ri erant Chiliarchas vocabat, tum primum in hunc
numerum copiis distributis. Namque antea quin-
quagenariæ cohortes erant, nec fortitudinis præ-
mia gesserant. Ingens militum turba convenerat,
egregio inter futura certamini, testis eadem cujus-
que factorum, & de iudicibus lata sententiam:
quippe verone an falso honos cuique haberetur,
ignorari non poterat. Primus omnium virtutis
causa donatus est Adarchias senior, qui omissum
apud Halicarnasson à junioribus prælium, unus
maxime accenderat: proximus ei Antigenes visus
est: tertium locum Philotas Angeus obtinuit:
quartus Amyntæ datus est: post hos Antigonus,
& ab eo Lyncestes Amyntas fuit: septimum lo-
cum Theodotus: ultimum obtinuit Hellanicus.
In disciplina quoque militaris rei pleraque à ma-
joribus tradita, utiliter mutavit. Nam cum ante
equites in suam quisque gentem describerentur,
seorsum à cæteris exempto nationum discrimine,
Præfectos non utique suarum gentium, sed dele-
ctos, attribuit. Tuba, cum castra movere vellet,
signum dabat. cuius sonus plerunque: tumultuan-
tium fremitu exoriente, haud satis exaudiebatur.
Ergo perticam, quæ undique conspici posset, su-
pra prætorium statuit: ex qua signum eminebat
pariter omnibus conspicuum. Observabatur ignis
noctu, fumus interdiu. Iamque Susa adituro, Abu-
lites regionis ejus Præfectus, sive Darii iussu, ut
Alexandrum præda retineret, sive sponte, filium
obyiam

obviam misit, traditurum se urbem promittens. Benigne juvenem excepit Rex, & eo duce ad Choaspen amnem pervenit, delicatam (ut fama est) vehementem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentia occurrit. Dromades cameli inter dona erant, velocitatis eximia: duodecim elephantum à Dario ex India acciti; non jam terror (ut speraverunt) Macedonum, sed auxilium; opes victi ad victorem transferente fortuna. Ut vero urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniae egressit, L. millia talentum argenti, non signati forma, sed rudi pondere. Multi Reges tantas opes longa aetate cumulaverant liberis, posterisque, ut arbitrabantur, quas una hora in externi Regis manus intulit. Confedit deinde in regia sella, multo excelso, quam pro habitu corporis. Itaque pedes cum imum gradum non contingerent, unus ex Regis pueris mensam subdidit pedibus: & cum spadonem, qui Darii fuerat, ingemiscentem conspexisset Rex, causam moestitiae requisivit. Ille indicat, Darii vesci in ea solitum: seque sacram ejus mensam ad ludibrium recidentem, sine lacrymis conspici non posse. Subiit ergo Regem verecundia violandi hospitales Deos. Iamque subduci jubebat, cum Philotas; *Minime vero hac feceris, Rex, sed omen quoque accipe: mensam, ex qua libavit hostis epulas, tuis pedibus esse subjectam.* Rex, Persidis fines aditurus, Susam urbem Archelao, & praesidium trium millium, tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est: mille Macedonum aetate gravibus praesidere arcis custodiae iussis. Thesaurosum Callicrati tutela permessa. Satrapia regionis Susiae restituta Abuliti. Matrem quoque Darii & liberos in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes, multamque purpuram dono ex Macedonia sibi missam, cum iis, qui

con-

confecerant, tradi Syfigambi iussit. Omni namque honore eam, & filii quoque pietate prosequerentur. Admoneri iussit, ut si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas affluerent, donec doceret dare. Ad hanc vocem lacrymæ obortæ, prodidere animum aspernantis id munus: quippe non aliud magis in contumeliam Persarum foemina accipiunt, quam admoveere lanæ manus. Nuntiant, qui dona tulerant, tristem esse Syfigambim. dignaque res excusatione & solatio visa. Ipse ergo pervenit ad eam, & *Mater* (inquit) *hanc vestem qua indutus sum, sororum non solum donum, sed etiam opus vides. Nostri decipere me mores. Cave, obsecro, in contumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui moris esse cognovi, ut spero, abunde servata sunt. Scio apud vos filium in conspectu matris nefas esse considerare, nisi cum illa permisit: Quotiescunque ad te veni, donec ut considerem annueres, restiti. Procumbens venerari me sæpe voluisti, inhibui. Dulcissima matri Olympiadæ nomen debitum, tibi reddo.*

3. Mitigato ejus animo Rex quartis castris pervenit ad fluvium: Pasitigrim incolæ vocant. oritur in montibus Vxiorum, & per L stadia sylvestribus ripis præceps inter saxa devolvitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alveo præterit, jam navium patiens. DC stadia sunt mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Persico mari se insinuat. Alexander, amne superato, cum IX millibus peditum, & Agrianis, atque Græcorum mercenariis, millibus III, additis millibus Thracum, in regionem Vxiorum pervenit. Finitima Susis est, & in primam Persidem excurrit; arctum inter se & Susianos aditum relinquens. Madathes erat hujus regionis Præfectus; haud sane temporum homo. quippe ultima pro fide experiri decre-

decreverat. Sed periti locorum Alexandrum docent, occultum iter esse per calles, & aversum ab urbe: si paucos misisset leviter armatos; super capita hostium evasuros. Cum consilium placuisset, iidem itinerum fuerunt duces: mille & quingenti mercede conducti, & Agriani fere mille Tauroni Præfecto dati, ac post solis occasum iter ingredi jussi. Ipse tertia vigilia castris motis, circa lucis ortum superaverat angustias: cæsaque materia cratibus & pluteis faciendis, ut, qui turres admove-
rent, extra teli jactum essent, urbem obsidere cœpit. Prærupta erant omnia saxis & cotibus. Multis ergo vulneribus depulsi: ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibant tamen: quia Rex inter primos constiterat, interrogans tot urbium victores, an erubescerent hæere in obsidione castelli exigui & ignobilis? simul jam inter hæc eminus petebatur: cum testudine objecta milites, qui, ut inde discederet, perpel-
lere nequiverant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem urbis se cum suo agmine ostendit: ad cuius conspectum, & animi hostium labare, & Macedones acrius prælium inire cœperunt. Anceps oppidanos malum urgebat, nec sisti vis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem concessit. Inde triginta oratoribus missis ad deprecandum, triste responsum à Rege redditur, non esse veniæ locum. Itaque suppliciorum metu perculsi, ad Syfigambim Darii matrem, occulto itinere ignotoque hostibus, mittunt, qui peterent, ut ipsa Regem mitigaret; haud ignari, parentis eam loco diligenti colique. Et Madathes sororis filiam secum matrimonio junxerat; Darium propinqua cognatione contingens. Diu Syfigambis supplicum precibus repugnavit; abnuens deprecationem pro illis con-
venire

venire fortunæ, in qua esset : adjecitque , metuere sese ne victoris indulgentiam fatigaret ; sæpiusque cogitare , captivam esse se , quam reginam fuisse. Ad ultimum victa litteris , Alexandrum ita deprecata est , ut ipsam excusaret , quod deprecaretur : petere se , ut illis quoque , si minus sibi , ignosceret. pro necessario ac propinquo suo , jam non hoste , sed supplice tantum , vitam precari. Moderationem clementiamque Regis , quæ tunc fuit , vel una hæc res possit ostendere : non Madathi modo ignovit , sed omnes & deditos & captivos libertate atque immunitate donavit : urbem reliquit intactam : agros sine tributo colere permisit. A victore Dario plura mater non impetrasset. Vxoriam deinde gentem subactam , Susianorum Satrapiæ contribuit : divisisque cum Parmenione copiis , illum campestri itinere procedere jubet : ipse cum expedito agmine jugum montium cepit , quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata , tertio die Persidem , quinto angustias (quas illi Susidas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has cum quindecim millibus pedum occupaverat ; rupes abscissas , & undique præruptas. in quarum cacuminibus extra teli jactum Barbari stabant : de industria quieti , & paventibus similes , donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere vident , tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt , quæ incussa sæpius subjacentibus petris , majore vi incidebant : nec singulos modo , sed agmina proterebant. Fundis quoque excussi lapides , & sagittæ , ingerebantur undique. Nec id miserrimum fortibus viris erat , sed quod inulti , ferarum ritu , velut in fovea deprehensi , cæderentur. Ira igitur in rabiem versa , eminentia saxa complexi , ut ad hostem perveniant , alius
alium

alium levantes conabantur ascendere: ea ipsa multorum simul manibus correpta, & convulsa, in eos, qui commoverant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudine quidem protegi poterant, cum tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor temere in illas angustias conjecti exercitus angebat. Inviectus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus. impune Ciliciæ fauces intraverat, mari quoque novum iter in Pamphyliam aperuerat. Tunc hæsitabat deprehensa felicitas, nec aliud remedium erat, quam reverti, qua venerat. Itaque signo receptui dato, densatis agminibus, scutisque super capita confertis, retro evadere Rex ex angustis jubet: triginta fuere stadia, quæ remensi sunt.

4. Tum castris undique aperto loco positis, non consultare modo quid agendum esset, sed vates quoque adhibere cœpit à superstitione animi. Sed quid tunc prædicere Aristander, cui tum plurimum credebatur ex vatibus, poterat? Itaque damnatis intempestivis sacrificiis, peritos locorum convocari jubet. Medium iter ostendebant, tutum apertumque: sed Rex dimittere milites infepultos erubescibat, ita tradito more, ut vix ullum militiæ tam solenne esset munus, quam humani suos. Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari jubet: inter quos erat quidam, Græcæ Persicæque linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere affirmat: sylvestres esse calles, vix singulis pervios, omnia contegi frondibus, implexosque arborum ramos sylvas committere. Namque Persis ab altero latere perpetuis montium jugis clauditur, quod in longitudinem MDC stadia, in latitudinem CLXX procurrit. Hoc dorsum à Caucaaso monte ad Rubrum mare pertinet; quaque deficit mons, aliud muni-

munimentum, fretum, obiectum est. Planities
deinde sub radicibus montium spatiosa procum-
bit: fertilis terra, multisque vicis atque urbibus
frequens. Araxes annis per hos campos multo-
rum aquas torrentium evolvit in Medum. Medus
à mari, ad meridiem versus, minor annis eo
quem recipit, evehitur: gignendæque herbæ non
alius est aptior; quicquid alleit, floribus vestiens.
Platani quoque & populi contegunt ripas, ita ut
procul visentibus continuata videantur montibus
nemora riparum. Quippe obumbratus annis,
presso in solum dilabitur alveo: imminetque col-
les, ipsi quoque frondibus læti, radices humore
subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior ha-
betur: temperatum cœlum. hinc perpetuum ju-
gum, opacum & umbrosum, quod æstus levat: il-
linc mare adjunctum, quod modico tepore terras
fovet. His expositis, captivus interrogatus à Re-
ge, auditane an oculis comperta haberet, quæ di-
ceret? pastorem se fuisse, & omnes eos calles per-
currisse respondit; bis captum, semel à Persis in
Lycia, iterum ab ipso. Subit animum memoria
Regis oraculo editæ sortis: Quippe consulenti re-
sponsum erat, ducem in Persidem ferentis viæ Ly-
cium civem fore. Igitur promissis, quanta & præ-
sens necessitas exigebat, & ipsius fortuna capiebat,
oneratum, armari jubet Macedonum more, &
quod bene verteret, monstraret iter, quamvis ar-
duum & præceps, evasurum se esse cum paucis:
nisi forte crederet, quo ipse pecoris causa isset, A-
lexandrum pro gloria, & perpetua laude ire non
posse. etiam atque etiam docere captivus, quam
difficile iter esset, maxime armatis. Tum Rex,
Prædem me, inquit, accipe, neminem eorum, qui
sequuntur, recusaturum ire qua duces. Cratero
igitur ad custodiam castrorum relicto, cum pediti-
bus

bus queis assueverat, & iis copiis, quas Meleager ducebat, & sagittariis ducentis, & equitibus mille, præcepit, ut castrorum specie manente, plures de industria ignes fieri imperaret, quo magis Barbari crederent ipsum Regem in castris esse. Cæterum, si forte Ariobarzanes cognovisset, per callium anfractus eum intrare, & ad occupandum iter suum partem copiarum tentasset opponere; Craterus cum illato terrore retineret, ad propius periculum converfurum agmen. Sin autem ipse hostem fefellisset, & saltum occupasset, cum trepidantium Barbarorum tumultum exaudisset, persequentium Regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi: quippe vacuum fore, hostibus in semet averfis. Ipse tertia vigilia, silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergit ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iusterat leviter armatum. Sed præter invias rupes, ac prærupta saxa, vestigium subinde fallentia, nix cumulata, vento ingredienti fatigabat. Quippe velut in foveas delati hauriebantur, & cum à commilitonibus levarentur, trahebant magis adjuvantes, quam assequebantur. Nox quoque, & ignota regio, ac dux, incertum, an satis fidus, multiplicabant merû, si custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius captivi vel fide vel anima, pendere & Regis salutem & suam. Tandem venere in jugum. A dextra iter ad ipsum Ariobarzanem erat. hic Philotam & Cœnum cum Amynta & Polyperconte, expeditam habentes manum, reliquit; monitos ut, quia eques pediti erat mixtus, & quam pinguißimum esset solum, & pabuli fertile, sensim procederent. Duces erant itineris de captivis dati. Ipse cum armigeris, & ala, quam agema appellant, ardua semita, sed longius à stationibus hostium remota,

multa

multa cum vexatione processit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies. Quippe tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus præcipitis atque ardui. Ita refectis cibo somnoque militibus, secunda vigilia surgit, & cætera quidem haud ægre præterit. Cæterum, qua se jugum montium paulatim ad planiora demittit, ingens vorago concursu cavata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati & coeuntes, ut perpetuam objecerant sepem. Desperatio igitur ingens, adeo ut vix lacrymis abstinerent, inceserat. Præcipue obscuritas terrori erat. Nam etiamsi qua sidera internitebant, continenti fronde tectæ arbores conspiceri prohibebant. Ne aurium quidem usus supererat: silvas quatiente vento, quæ concutientibus ramis majorem quam pro flatu sonum reddebant. Tandem expectata lux omnia, quæ terribiora nox fecerat, minuit. Circuiri brevi spatio poterat eluvies, & sibi quisque dux itineris cæperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem, ex quo hostium statione conspecta, strenue armati à tergo se ostendunt: nihil tale metuentibus. Quorum pauci, qui congregati erant, cæsi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoque, antequam discrimen experirentur, in fugam avertit. Fremitu deinde in castra, queis Craterus præerat, illato, ad occupandas angustias, in quibus pridie hæsitabat, miles educitur. Simul & Philotas cum Polyperconte Amyntaque & Cæno, diversum iter ingredi jussis, alium terrorem intulit Barbaris. Ergo undique Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppressi, memorabile tamen prælium edunt. ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit, & sæpe desperatio, spei causa est. Nudi complectebantur armatos, &

ingenti corporum mole secum ad terram detrahentes, ipsorum telis plerosque fodiebant. Ariobarzanes tamen XL ferme equitibus, & quinque millibus peditum stipatus, per mediani aciem Macedonum cum multo suorum atque hostium sanguine erupit. Persepolim urbem caput regionis occupare festinans. Sed à custodibus urbis exclusus, consecutis strenue hostibus, cum omnibus fugæ comitibus, renovato prælio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto supervenit.

5. Rex eodem in loco, quo hostium copias fuderat, castra communit, quanquam enim undique fugati hostes victoriam concesserant, tamen præaltæ præcipitesque fossæ, pluribus locis objectæ, abruperant iter, sensimque & caute progrediendum erat; jam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Procedenti ei litteræ redduntur à Tyridate custode regis pecuniæ; indicantes, eos qui in urbe essent, audito ejus adventu, diripere velle thesauros: properaret occupare: expeditum iter esse, quanquam Araxes annis interfluat. Nullam virtutem Regis istius magis, quam celeritatem laudaverim: relictis enim pedestribus copiis, tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce pervenit. Vici erant in propinquo: quibus direptis ac dirutis, pontem ex materia eorum subditis saxis strenue induxit. Iamque haud procul urbe erant, cum miserabile agmen, inter pauca fortunæ exempla memorandum, Regi occurrit. Captivi erant Græci ad quatuor millia fere, quos Persæ vario suppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdam manibus auribusque amputatis, iniustisque Barbararum literarum notis, in longum sui ludibrium reservaverant, & cum se quoque alienæ ditionis esse cernerent, volentes Regi occurrere non prohibuerant. Inusitata simulacra,

lacra, non homines videbantur, nec quidquam in illis præter vocem poterat agnosci. Plures igitur lacrymas commovere, quam profuderant ipsi: quippe in tam multiplici variaque fortuna singulorum, intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis esset, liquere non poterat. Vt vero Iovem illi tandem Græciæ ultorem ape ruisse oculos conclamavere, omnes pari supplicio affecti sibi videbantur: Rex, absterfis quas profuderat lacrymis, bonum habere animum jubet; visuros urbes suas, conjugesque: & castra inde duo ab urbe stadia communit. Græci excesserant vallo, deliberaturi, quid potissimum à Rege peterent. Cumque aliis sedes in Asia rogare, aliis reverti domos placeret; Euctemon ita locutus ad eos fertur: *Nos, qui modo ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra, quorum nos pudeat magis, an pœniteat, incertum est, ostentare Græciæ velut latum spectaculum cupimus. Atqui optime miseras ferunt, qui abscondunt: nec ulla est tam familiaris infelicibus patria, quam solitudo, & status prioris oblivio. Nam qui multum in suorum misericordia ponunt, ignorant quam celeriter lacryma inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit: nam & calamitas querula est; & superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat: & nisi mutuo essemus miseri, olim alius alii potuissemus esse fastidio. Quid mirum est, fortunatos semper parens querere? Obsecro vos, olim vita defuncti, queramus locum, in quo hæc semesa membra obruamus, ubi horribiles cicatrices celet exilium. Ingrati prorsus conjugibus, quas juvenes duximus, revertemur. Liberi in flore & ætatis & rerum, & fratres, agnoscent ergastuli detrimenta: & quota pars nostri*

tot obire terras potest? procul Europa in ultima Orientis relegati, senes, debiles, majore membrorum parte mutilati, tolerabimus scilicet quæ armatos & victores fatigaverunt? Conjuges deinde, quas captis fors & necessitas unicum solatium applicuit, parvosque liberos, trahimus nobiscum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoscere volet. Relinquemus ergo extemplo presentium pignora, cum incertum sit, an visuri simus ea quæ petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse cœperunt. Hæc Euctemon. Contra Theætetus Atheniensis orsus est dicere: Neminem pium habitu corporis suos aestimaturum, utique sævitia hostis, non natura calamitosos. Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortuita: tristem eum de mortalitate ferre sententiam, & desperare misericordiam, quam ipse alteri denegaturus sit. Deos (quod ipse nunquam ausi optare forent) offerre patriam, conjuges, liberos, & quicquid homines vel vita aestimant, vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere erumperent, alium domi esse cœli haustum, alium lucis aspectum. Mores, sacra, lingua commercium etiam à barbaris expeti, quæ ingentia ipsi omiffuri sint sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quam quod illis carere coacti essent. Se certe rediturum ad penates, & in patriam, tantoque beneficio Regis usurum. Si quos contubernii, liberorumque, quos servitus coëgisset agnoscere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria charius est. Pauci hujus sententiæ fuere. Cæteros consuetudo, natura potentior, vicit. Consenserunt, petendum esse à Rege, ut aliquam ipsis attribueret sedem. Centum ad hoc lecti sunt; quos Alexander ratus, quod ipse præstare cogitabat, petituros. Iumenta, inquit, assignari, quæ vos veherent, & singulis vestrum mille denarium dari jussi. Cum redieritis in

Graciam, præstabo, ne quis statum suum, si hac calamitas absit, vestro credat esse meliorem. Illi, obortis lachrymis, terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant, Tandem Rege trititiæ causam exigente, Euctemon similia iis, quæ in consilio dixerat, respondit. Atque ille, non fortunæ solum eorum, sed etiam pœnitentiæ miserus, terna millia denarium singulis dari iussit. Denæ vestes adjectæ sunt, & armenta cum pecoribus ac frumento data, ut coli ferique attributus iis ager possit.

6. Postero die convocatos duces copiarum docet, nullam infestiores urbem Græcis esse, quam regiam veterum Persidis Regum. Hinc illa immensa agmina infusa: hinc Darium prius, deinde Xerxem, Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse majoribus. Iamque Barbari, deserto oppido, qua quemque metus agebat, diffugerant; cum rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnat: partim in fidem acceperat. Sed urbis hujus divitiæ vicere præterita. in hanc totius Persidis opes congefferant barbari: aurum, argentumque cumulatam erat: vestis ingens modus: supellex, non ad usum modo, sed ad ostentationem luxus comparata. Itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur. pro hoste erat qui pretiosiores occupaverat prædam. Et cum omnia, quæ reperiebantur, capere non possent, (nam res non occupabantur, sed æstimabantur) lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris pretiosæ artis vasa cædebant: nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra ut quisque avellerat, trahabat; neque avaritia solum, sed etiam crudelitas, in capta urbe grassata est. Auro argentoq; onusti,

F 4. vilia.

vilia captivorum corpora trucidabant, passimque
 obvii cædebantur, quos antea pretium sui misera-
 biles fecerat. Multi ergo hostium manus volunta-
 ria morte occupaverunt, pretiosissima vestium in-
 duti: è muris semet ipsos cum conjugibus ac libe-
 ris in præceps jaçtantes. Quidam ignes, quod pau-
 lo post facturus hostis videbatur, subjecerant ædi-
 bus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem suis
 Rex corporibus, & cultu fœminarum abstinere
 jussit. Ingens pecuniæ captivæ modus traditur,
 prope ut fidem excedat. Cæterum aut de aliis quo-
 que dubitamus, aut credimus, in hujus urbis gaza
 fuisse c & xx millia talenta, ad quæ vehenda (nam-
 que ad usus belli secum portare decreverat) ju-
 menta & camelos à Sufis & Babylone contrahi
 jussit. Accessere ad hanc pecuniæ summam captis
 Pasergadis sex millia talentorum. Cyrus Paserga-
 dum urbem condiderat, quam Alexandro Præfe-
 ctus ejus Globares tradit. Rex arcem Persæpolis,
 tribus millibus Macedonum præsidio reliçtis, Ni-
 carthiden tueri jubet. Tyridati quoque, qui gazam
 tradiderat, servatus est honos quem apud Darium
 habuerat, magnaue exercitus parte, & impedi-
 mentis ibi relictis, Parmenionem, Craterumque
 præfecit. Ipse cum mille equitibus, peditumque ex-
 pedita manu, interiorem Persidis regionem, sub
 ipsum Vergiliarum sidus petiit: multisque imbri-
 bus & prope intolerabili tempestate vexatus, pro-
 cedere tamen, quo intenderat, perseveravit. Ven-
 tum erat ad iter perpetuis obsitum nivibus, quas
 frigoris vis gelu astrinxerat. Locorum squalor &
 solitudines inviæ fatigatum militem terrebant,
 humanarum rerum terminos se videre creden-
 tem. Omnia vasta, atq; sine ullo humani cultus ve-
 stigio, attoniti intuebantur: & antequam lux quo-
 que & cœlum ipsos deficerent, reverti jubebant.

Rex

Rex castigare territos superfedit. Cæterum ipse equo defiliit, pedesque per nivem & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites. Primusque Rex dolabra glaciem perfringens, iter sibi fecit. Exemplum Regis cæteri imitati sunt. Tandem propemodum invias sylvas emensi, humani cultus rara vestigia, & passim errantes pecorum greges reperere: & incolæ, qui sparsis tuguriis habitabant, cum se callibus inviis septos esse credidissent, ut conspexere hostium agmen, insertis, qui fugientes sequi non poterant, devios montes & obsitos nivibus petiverunt. Inde per colloquia captivorum paulatim feritate mitigata, tradidere se Regi. nec in deditos gravius consultum. Vastatis deinde agris Persidis, vicisque compluribus redactis in potestatem, ventum est in Mardorum gentem bellicosissimam, & multum à cæteris Persis cultu vitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos se, ac conjuges, & liberos condunt. Pecorum aut ferarum carne vescuntur. Nec sceminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia sunt. Comæ prominent hirtæ, vestis super genua est, funda vinciunt frontem: hoc & ornamentum capitis, & telum est. Sed hanc quoque gentem idem fortunæ impetus domuit. Itaque trigesimo die, posteaquam à Persèpoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde amicis cæterisque pro cuiusque merito dedit. Propemodum omnia, quæ in ea urbe cœperat, distributa.

7. Cæterum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes Reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus moliendis efficiendisque velocitatem, in deditos fidem, in captivos clementiam, in voluptatibus permissis quoque & usitatis temperantiam, haud tolerabili vini

cupiditate sc̄davit. Hoste & æmulo regni reparante tum cum maxime bellum, nuper subactis, quos vicerat, novumque imperium aspernantibus; de die inibat convivia, quibus sc̄minæ intererant: non quidem quas violari nefas esset, quippe pellices, licentius quam decebat, cum armato vivere assuetæ. Ex his una Thais, & ipsa temulenta, maximam apud omnes Græcos initurum gratiam affirmat, si regiam Persarum jussisset incendi: expectare hoc eos, quorum urbes Barbari delessent. Ebrio scorto de tanta re ferente sententiam, unus & alter, & ipsi mero onerati, assentiuntur. Rex quoque fuit avidior, quam patientior. Quin igitur ulciscimur Græciam, & urbi faces subdimus? Omnes incaluerant mero. Itaque surgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus Rex ignem regię injecit; tum convivæ & ministri, pellicesque. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui haud procul urbe tendebat, conspexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad vestibulum regię ventum est, vident Regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quam portaverant, aqua, aridam materiam in incendium jacere cœperunt. Hunc exitum habuit regia totius Orientis, unde tot gentes ante jura petebant: patria tot Regum; unicus quondam Græciæ terror; molita mille navium classẽ, & exercitus, quibus Europa inundata est, contabulato mari molibus, perfossisque montibus, in quorum specus fretum immissum est. Ac ne longa quidem ætate, quæ excidium ejus secuta est, resurrexit. Alias urbes habuere Macedonum Reges, quas nunc habent Parthi. Hujus vestigium non inveniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud procul mœnibus fluxerat:

rat: inde urbem fuisse x x stadiis distantem credunt magis, quam sciunt accolæ. Pudebat Macedones tam præclaram urbem à comessabundo Rege deletam esse. Itaque res in serium versa est, & imperaverunt sibi, ut crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primum gravatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituisse constat, & dixisse: Majores pœnas Persas Græcis daturus fuisse, si ipsum in solio, regiaque Xerxis conspiciere coacti essent. Postero die Lycio, itineris, quo Persidem intraverat, duci, triginta talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ transiit, ubi supplementum novorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: utrisque Plato Atheniensis præerat. His copiis auctus, Darium persequi statuit.

8. Ille jam Ecbatana pervenerat caput Mediæ. Urbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiva agentibus sedes est. Adire deinde Bactra decreverat: sed veritus ne celeritate Alexandri occuparetur; consilium iterque mutavit. Aberat ab eo Alexander stadia M D. sed jam nullum intervallum adversus celeritatem ejus satis longum videbatur. Itaque prælio magis quam fugæ se præparabat. Triginta millia peditum sequebantur: in quibus Græcorum erant quatuor millia; fide erga Regem ad ultimum invicta. Funditorum quoq; & sagittariorum manus quatuor millia expleverat. Præter hostria millia & ccc equites erant, maxime Bactrianorum. His Bessus præerat, Bactrianæ regionis Præfectus. Cum hoc agmine Darius paulatim declinavit viam militari, jussis præcedere lixis impedimentorum custodibus. Consilio deinde advocato, *Si me cum ignavis, inquit, & plaris qualemcunque vitam morte honesta astimanibus fortuna junxisset, tacerem potius, quam frustra verba consumerem. sed*
majore

majore quam vellem documento, & virtutem vestram & fidem expertus, magis etiam conniti debeo, ut dignus talibus amicis sim, quam dubitare an vestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quae sub imperio fuerunt meo, bis me victum, bis fugientem persecuti estis. Fides vestra, & constantia, ut Regem me esse credam, facit. Proditores & transfuga in urbibus meis regnant, non hercule qui tanto honore digni habeantur, sed ut praemium eorum vestri sollicitentur animi. Meam tamen fortunam quam victoris maluisti sequi: dignissimi, quibus, si ego non possim, Dii pro me gratiam referant; & mehercule referent. Nulla erit tam furda posteritas, nulla tam ingrata fama, quae non in caelum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiamsi consilium fuga, à qua multum abhorret animus, agitarem, vestra tamen virtute fietus, obviam issem hosti. Quousque enim in regno exulabo, & per fines imperii mei fugians externum & advenam regem, cum liceat experto belli fortunam aut reparare quae amisi, aut honesta morte defungi? nisi forte satius est expectare victoris arbitrium, & Maæi, & Methrenis exemplo, precarium accipere regnum nationis unius. ut jam malis ille gloria sua, quam ira obsequi. Nec Dii siverint, ut hoc decus mei capitis, aut demere mihi quisquam, aut condonare possit. nec hoc imperium vivus amittam. idemque erit regni mei, qui & spiritus, finis. Si hic animus, si hæc lex, nulli non parta libertas est: nemo è vobis fastidium Macædonum, nemo vultum superbum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut ultionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quam versabilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immerito mitiores vices ejus expecto. Sed si justa ac pia bella Dii averfantur, fortibus tamen viris licebit honeste mori. Per ego vos scera majorum, qui totius Orientis regna cum me-

morabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus stipendium Macedonia quondam tulit, per tot navium classes in Graciam missas, per tot trophæa Regum, oro, & obtestor, ut nobilitate vestra gentisque dignos spiritus capiatis, ut eadem constantia animorum, qua præterita tolerastis, experiamini quidquid deinde fors tulerit. Me certe in perpetuum, aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

9. Hæc dicente Dario, præsentis periculi species omnium simul corda animosque horrore perfrinxerat: nec aut consilium suppetebat, aut vox; cum Artabazus vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi sæpe diximus, Nos vero, inquit, pretiosissima vestium induti, armisque quanto maximo cultu possumus, adornati, Regem in aciem sequemur; ea quidem mente, victoriam ut speremus, mortem non recusemus. Assensu exceperet cæteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat cum Bessò, inauditi antea facinoris societate inita, Regem suum per milites, quibus ambo præerant, comprehendere & vincere decreverant: ea mente, ut si Alexander ipfos insecutus foret, tradito Rege vivo, inirent gratiam victoris; magni profecto cepisse Darium æstimaturi. Sin autem eum effugere potuissent, interfecto Dario, regnum sibi occuparent, bellumque renovarent. Hoc patricidium cum diu volutassent, Nabarzanes aditum nefariæ spei præparans, Scio me, inquit, sententi in esse dicturum prima specie haud quaquam auribus tuis gratam: sed medici quoque graviores morbos a vis remedii curant: & gubernator, ubi naufragium timet, jaclura, quidquid servari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum quidem facias, suadeo; sed ut te, ac regnum tuum, salubri ratione conserves. Diis adversis bellum inimus, & pertinax fortuna Persas urgere non desinit.

No vis

Novis initiis & ominibus opus est. Auspiciis & imperium alii trade interim, qui tam diu Rex appelletur, donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnum tibi reddat: hoc autem brevi futurum ratio promittit. Bactra intacta sunt. Indi & Saga in tua potestate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque millia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major belli moles supersit, quam exhausta sit. Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est, magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Saepe radio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignavi: at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est: ad quam non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, Praefectum regionis ejus Bessum, Regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus, justo Regi tibi fiduciarium restituet imperium. Haud mirum est, Darium non temperasse animo: quanquam tam impiae voci quantum nefas subesset, latebat. Itaque, Pessimus, inquit, mancipium, reperisti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires? strictoque acinace interfecturus videbatur, ni propere Bessus Bactriani-que, tristium specie, caeterum si perseveraret, vincituri, circumstetissent. Nabatzanes interim elapsus, mox & Bessus consecutus, copias, quibus praerant, a caetero exercitu secedere jubent: secretum initari consilium. Artabazus convenientem praesenti fortunae sententiam orsus, mitigare Darium, temporum identidem admonens, coepit. Ferret aequo animo qualiumcunque, suorum tamen, vel stultitiam, vel errorem. Instare Alexandrum, gravem etiam si omnes praesto essent: quid futurum si persecuti fugam ipsius, alienentur a Rege? Ea re paruit Artabazo, & quanquam movere castra staturat,

tuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco substitit. Sed attonitus mœstitia simul & desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullius regebantur imperio, varii animorum motus erant: nec in commune, ut antea, consulebatur. Dux Græcorum militum Patron arma capere suos jubet, paratosque esse ad exsequendum imperium. Persæ secesserant. Bessus cum Bactrianis erat, tentabatque Persas adducere, Bactra, & intactæ regionis opulenta, simulque quæ manentibus instarent pericula, ostentans. Persarum omnium eadem fere fuit vox, nefas esse deserere Regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatoriisungebatur officiis. Ille Persarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos, nunc universos, non ante desistit, quam satis constaret imperata facturos. Idem ægre à Dario impetravit, ut cibum caperet, animumque Regis.

10. At Bessus & Nabarzanes, olim agitata scelus exsequi statuunt, regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant. Quippe in illis gentibus Regum eximia majestas est. ad nomen quoque Barbari conveniunt, & pristinae veneratio fortunæ sequitur adversam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis, virisque, & spatio locorum nulli earum gentium secunda. Tertiam partem Asiæ tenet. Multitudo juniorum, exercitus, quos amiserat Darius, æquabat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum spernebant; inde vires imperii repetituri, si regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis, placuit, per milites Bactrianos ad omne obsequium destinatos, Regem comprehendere, mittique nuntium ad Alexandrum, qui indicaret vivum asservari eum. Si, id quod timebant, prodicionem aspernatus esset, occisuri Darium,
& Ba-

& Bactra cum suarum gentium manu petiti. Cæterum propalam comprehendere Darius non poterat; tot Persarum millibus laturis opem Regi. Græcorum quoque fides timebatur. Itaque quod non poterant vi, fraude assequi tentant. Pœnitentiam secessionis simulare decreverant, & excusare apud Regem consternationem suam. Interim qui Persas sollicitarent, mittuntur. Hinc spe, hinc metu militares animos versant: ruinæ rerum illos subdere capita: in perniciem trahi. cum Bactra pateant, exceptura eos donis, & opulentia, quantam animis concipere non possint. Hæc agitantibus Artabazus supervenit, sive Regis jussu, sive sua sponte, affirmans mitigatum esse Darium, & eundem illis amicitiæ gradum patere apud Regem. Illi lacrymantes, nunc purgare se, nunc Artabazum orare, ut causam ipsorum tueretur, precesque perferret. Sic peracta nocte, sub lucis exortu Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo Prætorii aderat; titulum solennis officii occulto sceleri præferens. Darius, signo ad eundem dato, currum pristino more conscendit. Nabarzanes, cæterique parricidæ procumbentes humi, quem paulo post in vinculis habituri erant, sustinere venerari: lacrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt. adeo humanis ingeniis parata simulatio est. Preces deinde suppliciter admotæ, Darium, natura simplicem & mitem, non credere modo quæ affirmabant, sed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris pœnituit, cum intuerentur, qualem & Regem & virum fallerent. Ille quidem securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere propebat.

II. Patron autem Græcorum dux præcepit suis, ut arma, quæ in sarcinis antea ferebantur, induerent;

duerent; ad omne imperium suum parati, & intenti. Ipse currum Regis sequebatur, occasione imminens alloquendi eum. quippe Bessi facinus præfererat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos verius quam comes, à curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac sæpius sermone revocato, inter fidem timoremque hæsitans, Regem intuebatur. qui ut tandem advertit oculos, Bubacem spadonem inter proximos currum sequentem percunctari jubet, nunquid ipse velit dicere? Patron, se vero, sed remotis arbitris, loqui velle cum eo, respondit. Iussusque propius accedere, sine interprete, (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) *Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorum supersumus pauci; omnes fortunæ tuæ comites: & in hoc tuo statu iidem, qui florente te fuimus. Quasunque sedes elegeris, pro patria & domesticis rebus petituri. Secunda adversaque res tuæ copulavere nos tecum. Per hanc fidem invictam oro, & obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse patiaris. Amisimus Græciam: nulla Bactra sunt nobis, spes omnis in te, utinam & in cæteris esset! Plura dici non attinget. Custodiam corporis tui externus & alienigena non deposcerem, si crederem alium posse præstare.* Bessus, quanquam erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia, indicium profectò Patronem detulisse credebat: & interpretis Græci relato sermone, exempta dubitatio est. Darius autem, quantum ex vultu conspici poterat, haud fane territus, percunctari Patrona causam consilii, quod afferret, cœpit. Ille non ultra differendum ratus: *Bessus, inquit, & Nabarzanes insidiantur tibi: in ultimo discrimine & fortunæ tuæ & vitæ. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus ultimus.* Et Patron quidem egregiam conservati Regis gloriam

riam tulerat. Eludant licet quibus forte ac temere humana negotia volvi agique persuasum est: equidem æterna constitutione crediderim, nexuque causarum latentium, & multo ante destinatarum, suum quemque ordinem immutabili lege percurrere. Darius certe respondit: *Quanquam sibi Græcorum militum fides nota sit, nunquam tamen à popularibus suis recessurum. Difficilius sibi esse damnare, quam decipi. quidquid fors tulisset, inter suos perpeti malle, quam transfugam fieri: sero se perire, si saluum esse sui milites nollent.* Patron desperata salute Regis, ad eos, quibus præerat, rediit; omnia pro fide experiri paratus.

12. At Bessus occidendi protinus Regis impetum conceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexandri, ni vivum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio, agere gratias incipit, quod perfidi hominis insidias, jam Alexandri opes spectantis, prudenter cauteque vitasset: donum eum hosti laturum fuisse Regis caput; nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere venalia, sine pignore, sine lare, terrarum orbis exsulem, ancipitem hostem, ad nutum licentium circumferri. Purganti deinde se, Deosque patrios testes fidei suæ invocanti, Darius vultu assentiebatur, haud dubius quin vera deferrentur à Græcis: sed eo rerum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quam decipi. Triginta millia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur. Quatuor millia Patron habebat; quibus si credisset salutem suam, damnata popularium fide, parricidio excusationem videbat offerri. Itaque præoptabat immerito, quam jure violari. Besso tamen insidiarum consilium purganti respondit: *Alexandri sibi non minus justitiam, quam virtutem esse perspectam. Falli eos,*
qui

qui proditionis ab eo præmium expectent. Violata fidei neminem acriorem fore vindicem ultoremque. Iamque nox appetebat, cum Persæ more solito armis positis ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrunt. At Bactriani (ut imperatum erat à Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri jubet. expositisque quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin transeundum esset in castra Græcorum: Persas quoque periculo vulgato secuturos. Destinatus sorti suæ, & jam nullius salubris consilii patiens, unicam in illa fortuna opem, Artabazum, ultimum illum visurus amplectitur, perfususque mutuis lachrymis, in hærentem sibi avelli jubet: capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut à Rege intueretur, in humum primum corpus abjecit. Tum verocustodiæ ejus assueti, quos Regis salutem vel periculis vitæ tueri oportebat, dilapsi sunt, armatis, quos jam adventare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis spadonibus (quia quo discederent non habebant) circumstantibus Regem. At ille, remotis arbitris, diu aliud atque aliud consilium animo volutabat. Iamque solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiverat, perosus, Bubacem vocari jubet; quem intuens, *Ite, inquit, consulite vobis; ad ultimum Regi vestro (ut decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei expecto. Forsitan mireris quod vitam non finiam: alieno scelere quam meo mori malo.* Post hanc vocem, spado gemitu non modo tabernaculum, sed etiam castra complevit. Irruere deinde alii, laceratisque vestibus, lugubri & barbaro ululatu Regem deplorare cœperunt. Persæ ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quiescere audebant, ne impie deserere Regem viderentur.

tur. Varius ac dissonus clamor sine duce, ac sine imperio, totis castris referebatur. Bessus & Nabarzani nuntiaverant sui, Regem à semetipso interceptum esse. Planctus eos deceperat. Itaque citatis equis advolant, sequentibus quos ad ministerium sceleris delegerant: & cum tabernaculum intrassent, quia Regem vivere spadoes indicabant, comprehendi, vinciri que jussērunt. Rex curru paulo ante vectus, & Deorum, à suis, honoribus cultus, nulla externa ope admota, captivus servorum suorum, in sordidum vehiculum pellibus undique contextum imponitur. Pecunia Regis, & supellex, quasi jure belli, diripitur: onustique præda per scelus ultimum parta, fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui imperio parebant, Græcisque militibus, Parthienem petebat; omnia tutiora patricidarum contuitu ratus. Persæ promissis Bessi onerati, maxime quia nemo alius erat quem sequerentur, conjungere se Bactrianis; agmen eorum tertio assecuti die. Ne tamen honos Regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciant, nova ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio posset agnosci, sordidis pellibus vehiculum intexerant. Ignoti jumenta agebant, ne percunctantibus in agmine monstrari posset. custodes procul sequebantur.

13. Alexander, audito Darium movisse ab Ecbaranis, omisso itinere quod patebat in Mediam, fugientem insequi pergit strenue. Tabas oppidum est in Parætacene ultima: quo ubi pervenit, ibi transfugæ nuntiant præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoscit ex Bagisthene Babylonio: non equidem victum Regem, sed in periculo esse aut mortis, aut vinculorum. Rex, ducibus convocatis, *Maximum*, inquit, *opus, sed labor brevissimus superest. Darius haud procul, destitutus*

tutus à suis , aut vincetus , aut oppressus est. In illo corpore posita est victoria nostra , & tanta res celeritatis est premium. Omnes pariter conclamant , paratos ipsos sequi : nec labori , nec periculo parceret. Igitur raptim agmen cursus magis quam itineris modo ducit ; ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta stadia processit, perventumque erat in vicum , in quo Darium Bessus comprehenderat. Ibi Melon Darii interpres excipitur. corpore æger , non potuerat agmen sequi : & deprehensus celeritate Regis, transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit : sed fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equitum sex millibus , trecentos , quos Dimachas appellabant, adjungit. Dorso hi graviora arma portabant : cæterum equis vehebantur, cum res locusque posceret , pedestris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orsillos & Mythracenes , qui Bessi patricidium exosi transfugerant: nuntiabantque , stadia quingenta abesse Persas ; ipsos brevius iter monstraturos. Gratus Regi adventus transfugarum fuit. Itaque prima vespera, ducibus iisdem , cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur, phalange, quantum festinare possent, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens, ita cursum regebat , ut primi conjungi ultimis possent. Trecenta stadia processerant, cum occurrit Brocubelus , Mazæi filius , Syriæ quondam Prætor. Is quoque transfuga , nuntiabat Bessum haud amplius quam ducenta stadia abesse. Exercitum, utpote qui nihil præcaveret, incompotum inordinatumque procedere : Hyrcaniam videri perituros. si festinaret sequi, palantibus superventurum. Darium adhuc vivere. Strenuo alioqui cupiditatem consequendi transfuga injecerat. Itaque calcaribus subditis, effuso cursu eunt. Iamque

que fremitus hostium iter ingredientium exaudiebatur : sed prospectum ademerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec consideret pulvis. Iamque conspecti à Barbaris erant , & abeuntium agmen conspexerant ; nequaquam futuri pares , si bello tantum animi fuisset ad prælium , quantum ad parricidium fuerat. Namque & numero Barbari præstabant , & robore. Ad hoc , resecti cum fatigatis certamen inituri erant, Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello utique momentum , pavidos in fugam convertit. Bessus, & cæteri facinoris ejus participes, vehiculum Darii assecuti, cœperunt hortari eum, ut conscenderet equum, & se hosti fuga eriperet. Ille Deos ultores adesse testatur , & Alexandri fidem implorans, negat se parricidas velle comitari. Tum vero ira quoque accensi , tela injiciunt in Regem, multisque confossum vulneribus relinquunt. Iumenta quoque , ne longius profequi possent, convulnerant ; duobus servis, qui Regem comitabantur, occisis. Hoc edito facinore, ut vestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hircaniam, Bessus Bactra, paucis equitum comitantibus, petebant. Barbari ducibus destituti, qua quemque aut spes ducebat, aut pavor , dissipabantur. Quingenti tantum equites congregaverant se , incerti adhuc, resistere melius esset an fugere. Alexander, hostium trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit. Ipse cum cæteris sequitur: tria ferme millia resistentium occisa sunt: reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, jubente Rege, ut cædibus abstineretur. Nemo captivorum erat, qui monstrare Darii vehiculum posset: singuli, ut quæque prenderant, scrutabantur: nec tamen ullum vestigium fugæ Regis exstabat, Festinantem Alexandrum vix
tria

tria millia equitum persecuta sunt. At in eos, qui lentius sequebantur, incidebant universa fugientium agmina. Vix credibile dictu; plures captivi, quam qui caperent, erant: adeo omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostium paucitatem, nec multitudinem suam fatis cernebant. Interim jumenta, quæ Darium vehebant, nullo regente decesserant militari via, & errore delata per quatuor stadia, in quadam valle constiterant, æstu simulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monstratum à peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit. Ac dum galea haustam aquam sorbet, tela jumentorum deficientium corporibus infixæ conspexit. Miratusque confossa potius, quam abacta esse, semivivi hominis corpus, cum propius accessisset, in sordido vehiculo pellibus contacto situm reperit: atque Darium, multis quidem vulneribus confossum, adhuc tamen spirantem, esse cognovit. Qui applicito captivo, cum civem ex voce cognovisset, id saltem præsentis fortunæ solatium se habere dixit, quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postremas voces emissurus; Hæcque Alexandro perferri jubet: Se nullis in eum meritorum officiis, maximorum autem illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficiis, in matrem, conjugem liberosque suos impensis: iis enim vitam, & pristini status reverentiam dignitatemque concessam: sibi autem à cognatis atque amicis, quibus & regna & vitam dederit, illa omnia erepta esse, precari se, ut illi victori terrarum omnium imperium contingat. Vitionem sceleris erga se perpetrati, non solum sua, sed exempli, omniumque Regem causa, non negligere, illi cum decorum, tum utile futurum. Iamque deficiens aquam poposcit: quam allatam post-

postquam bibit, Polystrato, qui eam tulerat: Quisquis es mortalium, inquit, hoc mihi extremum universæ calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio dignas tibi grates referre nequeam. at referat Alexander: Alexandro vero Dii, pro ejus summa in meos humanitate ac clementia. Cui hoc fidei regis unicum dextræ pignus pro me dabis. Hæc dicentem, accepta Polystrati manu, vita destituit. Quibus Alexandro nuntiatis, ad corpus demortui perveniens, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis prosecutus est. demptaque sibi chlamyde, corpus illius contexit: atque regio ornatum cultu, ad matrem Syfigambim, patrio regioque more sepeliendum, atque regis majorum suorum tumulis inferendum, misit.

LIBER VI.

B R E V I A R I U M L I B R I .

1. *P* *R*elii inter Lacedæmonios atque Macedones descriptio, & pax ab Alexandro victore Græcis, qui eo absente defecerant, concessa.

2. *A*lexander bello invictus, otio & delitiis frangitur. unde rumor in castris, qui torpentem excitat.

3. *H*ortatoria Alexandri ad milites oratio, ut bellum, in Asia inchoatum, persequantur, & absolvant.

4. *Z*ioberis miri fluminis descriptio. Alexander Narbazani per literas salutem quarenti veniam pollicetur. Deinde mari Caspio & Hircania proximus, quosdam Darii prefectos recipit in gratiam.

5. *A*rtabazo, summa cum animi benevolentia excepto, Græcis qui Darium adjuverant parcit Alexander, & Mardorum gente debellata, Amazonica cujusdam regina petit ioni satisfacit.

6. *M*ace-

6. Macedones Alexandri offenduntur moribus. qui ut seditionem averteret, ad bellum Besso inferendum mentem convertit, quod & stratagemate inchoat: ac Satibarzanem, quod defecisset, primum persequitur: Barbaros à montibus fortiter dispellit: Artacacnam expugnat.

7. Conjuratorem in Alexandrum Dymnus Nicomacho, hic per Ceballinum fratrem Alexandro detegit. Hinc mors Dymni, qui ipse sibi manus infert.

8. Amicorum regionum consilio Philotas Parmenionis filius, conjurationis autor & particeps creditus, capitur, ac velato capite in regiam abducitur.

9. De conjuratione, adversus Philotam expostulatoria Alexandri ad milites oratio, coram quibus Philotas adductus, defensionem parat.

10. Apologetica Philota oratio, qua conjurationis accusationem prolixè refellit.

11. Concio à quodam Belone accensa, in Philotam surgit. Is paulo post, ut se cruciatibus liberaret, ficta conjurationis circumstantias aperit. cumq; aliis qui accusantur, saxis à Nicomacho obruitur.

R VGNÆ discrimen immisit; obtruncatisque qui promptius resistebant, magnam partem hostium propulit. Cæperant fugere victores, & donec avidius sequentes in planum deduxere, multi cadebant. Sed ut primum locus, in quo stare posset, fuit, æquis viribus dimicatum est. Inter omnes tamen Lacedæmonios Rex eminebat, non armorum modo & corporis specie, sed etiam magnitudine animi, quo uno vinci non potuit. Undique nunc cominus, nunc eminus petebatur, diuque arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat.

piebat, corpore alia vitabat, donec hasta femora perfossa, plurimo sanguine effuso, destituere pugnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, jactationem vulnerum haud facile tolerantem. Nec tamen omisere Lacedæmonii pugnam, & ut primum sibi quam hosti æquiores locum capere potuerunt, densatis ordinibus effusi, fluentem in se aciem excepere. Non aliud discrimen vehementius fuisse, memoriæ proditum est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnant. Lacedæmonii vetera, Macedones præsentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnant. Lacedæmonii dux, Macedonibus locus dederat. Diei quoque unius tam multiplex casus, modo spem, modo metum, utriusque partis augebat: velut de industria inter fortissimos viros certamen æquante fortuna. Cæterum angustiae loci, in quo hæserat pugna, non patiebantur totis congregi viribus. Spectabant ergo plures quam inierant prælium: & qui extra teli jactum erant, clamore invicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore vix sustinens, pedem deinde referre cœpit urgente hoste, ac aperte fugere. Insequebatur dissipatos victor, & emensus omne spatium, quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agim persequēbatur. Ille, ut fugam suorum, & proximos hostium conspexit, deponi se jussit: expertusque membra, an impetum animi sequi possent, postquam deficere sensit, poplitibus semet excepit: galeaque strenue sumpta, clypeo protegens corpus, hastam dextra vibrabat: ultro vocans hostem, si quis jacenti spolia demere auderet. Nec quisquam fuit, qui sustineret cominus congregi. Procul missilibus appetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo pectori infixæ est;

qua

qua ex vulnere evulsa, inclinatum ac deficiens caput clypeo paulisper excepit; deinde, linquente spiritu pariter ac sanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque milia & CCCL. ex Macedonibus haud amplius CLO. Cæterum vix quisquam, nisi saucius, revertit in castra. Hæc victoria non Spartam modo, sociosque ejus, sed etiam omnes, qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, dissentire ab animis gratulantium vultus; sed bellum finire cupienti, opus erat decipi. & quanquam fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia majores res erant, quam quas Præfecti modus caperet, metuebat. quippe Alexander hostes vinci voluerat: Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem indignabatur; suæ demptum gloriæ existimans, quicquid cessisset alienæ. Itaque Antipater, qui probe nosset spiritum ejus, non est ausus ipse agere arbitrium victoriæ: sed concilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit. A quo Lacedæmonij, nihil aliud, quam ut oratores mittere ad Regem liceret, precati, non gravate veniam defectionis, præter auctores, impetraverunt; Megalopolitanis, quorum urbs erat obsessa à defectione, Achæis & Ætolis CXX talenta dare jussis. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, prius tamen finitum est, quam Darium Alexander apud Arbella superaret.

2. Sed ut primum instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum, quam quietis cœtisque patientior, exceperere eum voluptates: & quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempestiva convivium, & perpotandi pervigilandi que insana dulcedo: ludique & greges pellicum, omnia in externum lapsa sunt morem: quem æmulatus quasi potioem suo, ita popularium animos oculosque pariter offendit, ut à plerisque ami-

corum pro hoste haberetur. tenaces quippe disciplinae suae, solitosque parco ac parabili victu ad implenda naturae desideria defungi, in peregrina & victarum gentium mala impulerat. Hinc sapius comparatae in caput ejus insidiae, secessio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor; ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pavor, caeteraque his similia, quae deinde dicentur. Igitur cum intempestivis conviviiis dies pariter noctesque consumeret, satietatem epularum ludis interpolabat, non contentus artificum, quos à Graecia excitaverat, turba. quippe captivae foeminarum jubebantur suo ritu canere inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam Rex ipse conspexit mœstio-rem quam caeteras, & producentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat. Dejectis in terram oculis, & quantum licebat, ore velato, suspicionem praebuit Regi, nobiliorem esse, quam ut inter convivales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata quænam esset, neptem se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio ejus genitam esse respondit: uxorem Histaspis fuisse. Propinquus hic Darii fuerat, magni & ipse exercitus Praetor. Adhuc in animo Regis tenues reliquiae pristini moris hærebant. Itaque fortunam regia stirpe genitæ, & tam celebre nomen reveritus, non dimitti modo captivam, sed etiam restitui ei suas opes jussit; virum quoque requiri, ut reperto conjugem redderet. Postero autem die præcepit Hephæstioni, ut omnes captivos in regiam juberet adduci. Vbi singulorum nobilitate spectata, secrevit à vulgo, quorum eminebat genus. Mille hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darii frater, non illius fortuna, quam indole animi sui clarior. **XXVI** millia talentum proxima præda

præda redacta erant: è queis XII millia in congiam
 rium militum absumpta sunt. Par huic pecuniæ
 summa custodum fraude subtracta est. Oxydates
 erat nobilis Perses, qui à Dario capitali supplicio
 destinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato
 Satrapiam Mediæ attribuit, fratremque Darii re-
 cepit in cohortem amicorum; omni vetustæ clari-
 tatis honore servato. Hinc in Parthienem perven-
 tum est, tunc ignobilem gentem, nunc caput om-
 nium, qui post Euphratem & Tigrim amnes siti,
 Rubro mari terminantur. Scythæ regionem cam-
 pestrem ac fertilem occupaverunt, graves adhuc
 accolæ. Sedes habent & in Europa, & in Asia. Qui
 super Bosphorum colunt, ascribuntur Asiæ. At qui
 in Europa sunt, à lævo Thraciæ latere ad Borysthe-
 nem, atque inde ad Tanaim alium amnem recta
 plaga pertinent. Tanais Europam & Asiam me-
 dius interfluit: nec dubitatur quin Scythæ, qui
 Parthos condidere, non à Bosphoro, sed ex regio-
 ne Europæ penetraverint. Vrbs erat ea tempestate
 clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi stativa
 Rex habuit, commeatibus undique advectis. Ita-
 que rumor otiosi militis, viritum sine autore per-
 crebuit, Regem contentum rebus, quas gessisset,
 in Macedoniam protinus redire statuisse. Discur-
 runt lymphatis similes in tabernacula, & itineri
 farcinas aptant. signum datum crederes, ut vasa
 colligerent. Totis castris tumultus, hinc contuber-
 nales suos requirentium, hinc operantium plau-
 stia, perfertur ad Regem. Fecerant fidem rumori,
 temere vulgato Græci milites, redire iussi domos,
 quorum equitibus singulis denariorum sena millia
 dono dederat. Ipsi quoque finem militiæ adesse
 credebant. Haud secus quam par erat, territus Ale-
 xander, qui Indos atque ultima Orientis peragra-
 re statuisset, Præfectos copiarum in Prætorium

contrahit, obortisque lacrymis, ex medio gloriæ spatio revocari se, victi magis quam victoris fortunam in patriam relaturum, conquestus est: nec sibi ignaviam militum obstare, sed Deorum invidiam, qui fortissimis viris subitum patriæ desiderium admovissent, paulo post in eandem cum majore laude famaue redituris. Tum vero pro se quisque operam suam offerte, difficillima quæque poscere, polliceri militum quoque obsequium, si animos eorum leni & apta oratione permulcere voluisset. Nunquam infractos & abjectos recessisse, quoties ipsius alacritatem & tanti animi spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse respondit: illi vulgi aures præparent sibi. Satisque omnibus, quæ in rem videbantur, compositis, vocari ad concionem exercitum jussit, apud quem talem orationem habuit:

3. *Magnitudinem rerum, quas gessimus, milites, intuentibus vobis, minime mirum est, & desiderium quietis, & satietatem gloriæ occurrere. ut omittam Illyrios, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque perdomui. Ecce orsi bellum ad Hellespontum, Ionas, Aolidem servitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphiliam, Pisidias, Ciliciam, Syriam, Phœnicen, Armeniam, Persidem, Medos, Parthienem, habemus in potestate. Plures provincias complexus sum, quam alii urbes ceperunt: & nescio an enumeranti mihi quedam ipsarum rerum multitudo subduxerit. Itaque, si crederem satis certam esse possessionem terrarum, quas tanta velocitate domuimus, ego vero milites, ad penates meos, ad parentem sororesque & ceteros cives, vel renitentibus vobis, erumperem, ut ibi potissimum parta vobiscum laude &*

de & gloria fruere, ubi nos uberrima victoria premia exspectant, liberorum, conjugum, parentumque latitia, pax, quies, rerum, per virtutem partiarum, secunda possessio. Sed in novo, & (si verum sateri volumus) precario imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice subeuntibus Barbaris, tempore, milite opus est, dum mitioribus ingenii imbuuntur, & efferatos mollior consuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem statuto tempore exspectant. adeo etiam illa sensus omni expertia, tamen sua lege mirentur. Quid? creditis, tot gentes alterius imperio ac nomine assuetas, non sacris, non moribus, non commercio linguae nobiscum coherentes, eodem praelio domitas esse, quo victae sunt? Vestri armis continentur, non suis moribus; & qui praesentes metuunt, in absentia hostes erunt. Cum feris bestiarum res est, quae captas & inclusas, quia ipsarum natura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago, tanquam omnia subacta sint armis, quae fuerunt in ditione Darii Hyrcaniam Nabarzanes occupavit. Baetra non solum possidet parricida Bessus, sed etiam minatur. Sogdiani, Daba, Massagetae, Saca, Indi, sui juris sunt. Omnes hi simul, si terga nostra viderint, sequentur. Illi enim ejusdem nationis sunt, nos alienigena & externi. Suis autem quique parent placidius, etiam cum is praest, qui magis timeri potest. Proinde aut quae cepimus, omitenda sunt, aut quae non habemus, occupanda. Sicut in corporibus agris, milites, nihil quod nociturum est, medici relinquunt: sic nos, quid quid obstat imperio, recidamus. Parva saepe scintilla contempta, magnum excitavit incendium. Nil tuto in hoste despicitur: quem spreveris, valentiora negligentia facies. Ne Darius quidem hereditarium Persarum accepit imperium, sed in sedem Cyri beneficio Bagoa castrati hominis admissus: ne vos magno labore cre-

datis Bessum vacuum regnum occupaturum. Nos vero peccavimus, milites, si Darium ob hoc vicimus, ut servo ejus traderemus imperium: qui ultimum ausus scelus, Regem suum etiam externa opis egentem, certe cui nos victores pepercissemus, quasi captivum in vinculis habuit: ad ultimum, ne à nobis conservari posset, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem cruci affixum videre festino, omnibus Regibus gentibusque fidei, quam violavit, meritas pœnas solventem. At hercule, si mox eundem Græcorum urbes, aut Hellespontum vastare nuntiatum erit vobis, quo dolore afficiemini, Bessum præmia vestra occupasse victoria? Tunc ad repetendas res festinabitis: tunc arma capietis. Quanto autem præstaret territum adhuc, & vix mentis sua compotem, opprimere? Quatridui nobis iter superest, qui tot proculcavimus nives, tot amnes superavimus, tot montium juga transcurrimus: non mare illud, quod exæstuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Cilicia fauces, & angustia includunt. plana omnia & plana sunt. In ipso limine victoria stamus. Pauci nobis fugitivi, & domini sui interfectores supersunt. Egregium mehercule opus, & inter prima gloria vestra numerandum, posteritati fameque traditis: Darii quoque hostis, finito post mortem ejus odio, parricidas esse vos ultos: neminem impium effugisse manus vestras. Hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequentiores fore, cum intellexerint, vos pia bella suscipere; & Bessi sceleri, non nomini suo irasci?

4. Summa militum alacritate, jubentium quocunque vellent, duceret, oratio excepta est. Nec Rex moratus imperum. tertioque per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat: Cratero relicto cum iis copiis, quibus præerat, & ex manu, quam

quam Amyntas ducebat, additis sexcentis equitibus, & totidem sagittariis, ut ab incurfione Barbarorum Parthienem tueretur. Erigyum impedimenta, & modico præfidio dato, campeftri itinere ducere jubet. Ipfe cum phalange & equitatu c L ftadia emenfus, castra in valla, qua Hyrcaniam ad-eunt, communit. Nemus præaltis denfisque arboribus umbrofum eft, pingue vallis folum rigan-tibus aquis, quæ ex petris eminentibus manant. Ex ipsis radicibus montium Zioberis amnis effun-ditur, qui tria fere ftadia in longitudinem univer-fus fluit: deinde faxo, quod alveolum interpolat, repercuffus, duo itinera velut difpenfatis aquis a-perit. Inde torrens & faxorum per quæ incurrit, afperitate violentior, terram præceps fubit. Per c c c ftadia conditus labitur, rurfusque velut ex alio fonte conceptus editur, & novum alveum in-tendit, priore fui parte fpatiosior. Quippe in lati-tudinem x i i i ftadiorum diffunditur, rurfusque anguftioribus coërcitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen eft, Incolæ affirmabant, quæcunque dimiffa effent in cavernam, quæ propior eft fonti, rurfus, ubi aliud os amnis aperit, exiftere. Itaque Alexander duos tauros, qua fubeunt aquæ terram, præcipi-rari jubet: quorum corpora, ubi rurfus erumpit, expulfa videre, qui miffi erant ut exciperent. Quar-tum jam diem eodem loco quietem militi dede-rat, cum literas Nabarzanis, qui Darium cum Bello interceperat, accipit; quarum fententia hæc erat: *Se Dario non fuiſſe inimicum, imo etiam, quæ credidiſſet utilia eſſe, ſuaſiſſe: & quia fidele confi-lium Regi dediſſet, prope occiſum ab eo. Agitaſſe Darium, cuſtodiam corporis ſui contra jus faſque peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per ducentos & triginta annos inviolatam*

Regibus suis præstitissent. Se in præcipiti & lubrico-
stantem, consilium a præsentī necessitate reperisse.
Darium quoque cum occidisset Bagoam, hac excu-
satione satisfacisse popularibus, quod insidiantem
interemisset. Nihil esse miseris mortalibus spiritu
charius. Amore ejus ad ultima esse propulsum: sed
ea magis esse secutum, quæ coëgisset necessitas, quam
quæ optasset. In communi calamitate suam quem-
que habere fortunam. Si venire se juberet, sine metu
esse venturum. Non timere, ne fidem datam tantus
Rex violaret. Deos à Deo falli non solere. Cæterum,
& cui fidem daret, videretur indignus, multa exsi-
lia patere fugienti. Patriam esse ubicunque vir for-
tis sedem elegerit. Nec dubitavit Alexander fidem,
quo Persæ modo accipiebant, dare, inviolatum, si
venisset, fore. Quadrato tamen agmine & compo-
sito ibat: speculatores subinde præmittens, qui
explorarent loca, Levis armatura ducebat agmen:
phalanx eam sequebatur: post pedites erant impe-
dimenta & gens bellicosa, & natura situs difficilis
aditu, curam Regis intenderat. Namque perpetua
vallis jacet, usque ad mare Caspium patens. Duo
terræ ejus veluti brachia excurrunt: media fluxu
modico sinum faciunt, Lunæ maxime similem,
cum eminent cornua nondum totum orbem sive
implente. Cercetæ, Mossyni, & Chalybes, à læ-
va sunt. Ab altera parte Leucosyri, & Amazonum
campi. & illos qua vergit ad septentrionem; hos
ad occasum conversa prospectat. Mare Caspium
dulcius cæteris, ingentis magnitudinis serpentes
alit: piscium longe diversus ab aliis color. quidam
Caspium, quidam Hyrcanium appellant. Alii sunt,
qui Mœotim paludem in id cadere putent, & ar-
gumentum afferunt, aquam quo dulcior sit quam
cætera maria, infuso paludis humore mitescere. A
Septentrione ingens in litus mare incumbit, lon-
geque

geque agit fluctus, sed magna parte exarsians ita-
gnat. Idem alio cœli statu recipit in se fretum, eo-
demque impetu, quo effusum est, relabens, terram
naturæ suæ reddit, & quidam credidere non Cas-
pium mare esse, sed ex India in Hircaniam cade-
re, cujus fastigium (ut supra dictum est) perpetua
valle submittitur. Hinc Rex viginti stadia proces-
sit, semita propemodum in via, cui silva immine-
bat, torrentesque & eluvies iter morabantur, nullo
tamen hoste obvio penetravit, tandemque ad ulte-
riora perventum est. Præter alios commeatus,
quorum tum copia regio abundabat, pomorum
quoque ingens modus nascitur, & uberrimum gi-
gnendis uvis solum est. frequens arbor faciem
quercus habet, cujus folia multo melle tinguntur:
sed nisi Solis ortum incolæ occupaverint, vel mo-
dico tempore succus extinguitur. Triginta hic sta-
dia processerat, cum Phrataphernes ei occurrit,
seque, & eos, qui post Darii mortem profugerant,
dedens. Quibus benigne exceptis, ad oppidum A-
ruas pervenit. Hic ei Craterus & Erigonus occur-
runt; Præfectum Tapurorum gentis Phradatem
adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis
exemplo fuit experiendi clementiam Regis. Satra-
pem deinde Hircaniæ dedit Menapim. exul hic
regnante Ocho, ad Philippum pervenerat. Tapu-
rorum quoque gentem Phradati reddidit.

5. Iamque Rex ultima Hircaniæ intraverat,
cum Artabazus, quem Dario fidissimum fuisse su-
pra diximus, cum propinquis Darii, ac suis libe-
ris, modicaque Græcorum militum manu, occur-
rit. dextram venienti obtulit Rex. Quippe & ho-
spes Philippi fuerat, cum, Ocho regnante, exula-
ret, & hospitii pignora in Regem suum ad ulti-
mum fides conservata vincebat. Comiter igitur
exceptus, *Tu quidē, inquit, Rex perpetua felicitate*
floreras.

floreas. Ego ceteris latus hoc uno torqueor, quod precipiti senectute diu frui tua bonitate non possum. XC & quintum annum agebat. Novem juvenes eadem matre geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ Regis admovit, precatus ut tam diu viverent, donec utiles Alexandro essent. Rex pedibus iter plerumque faciebat. Tunc admo veri sibi Artabazo equos jussit, ne ipso ingrediente pedibus, senex equo vehi erubesceret. Deinde ut castra sunt posita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, convocari jubet. At illi, nisi Lacedæmoniiis quoque fides daretur, respondent, se quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum missi ad Darium: quo victo, applicaverant se Græcis mercede apud Persas militantibus. Rex, omissis sponsonum fideique pignoribus, venire eos jussit, fortunam, quam ipse dedisset, habituros. Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem venturos se pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maxime Macedonum opibus semper obliterat, venia desperata, gladio se transfigit. Cæteri, sicut constituerant, ditioni Alexandri seipsos permittunt; mille & D milites erant. Præter hos Legati ad Darium missi XC. In supplementum distributus miles, cæteri remissi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in custodiam jussit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aspera, & latrociniis assuetæ. Hæc sola nec legatos miserat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, si una gens posset efficere, ne invictus esset, impedimentis cum præsidio relictis, invicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hostis in conspectu erat: tumultus magis quam prælium fuit. Decurbari ex collibus, quos occupaverant, Barbari profugiunt, proximique vici ab incolis deserti

deserti capiuntur. Interiora regionis ejus haud sane adire sine magna vexatione exercitus poterat. Iuga montium, præalta: sylvæ, rupesque in via sepiunt: ea, quæ plana sunt, novo munimenti genere impediunt Barbari. Arbores densæ sunt ex industria confixæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectant, quos intortos rursus inserunt terræ. Inde velut ex alia radice lætiores vitent trunci. Hos qua natura fert, adolescere non sinunt. Quippe ab uno alii quasi nexu confertur: qui ubi multa fronde vestiti sunt, operiunt terram. Itaque occultis ramorum, velut laquei, perpetua sepe iter cludunt. Vna ratio erat, cædendo aperire saltum. Sed hoc quoque magni operis. Crebri namque nodi nudaverant stipites; & in se implicati arborum rami suspensis circulis similes, lento vimine frustra bantur ictus. Incolæ autem ritu ferarum virgulta subire soliti, tum quoque intraverant saltum, occultisque telis hostem laceßebant. Ille venantium modo latibula scrutatus, plerosque confodit: ad ultimum circumire saltum milites jubet, ut si qua pateret, irrumperent. Sed ignotis locis plerique oberrabant. Excepti sunt quidam, inter quos equus Regis, (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æstimabat. Namque ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium: & Regem, cum vellet ascendere, sponte sua genua submittebat, excipiebat, credebaturque sentire quem veheret, Majore ergo, quam decebat, ira simul ac dolore stimulatus, equum vestigare jubet, & per interpretem pronuntiare, ni reddidissent, neminem esse victurum. Hac denuntiatione territi, cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus, cædi sylvas jubet, aggestaque humo è montibus, planitiem ramis impeditam: exaggerati. Iam aliquantulum altitu-

alitudinis opus creverat, cum Barbari, desperato
 regionem quam occupaverant, posse retineri, gen-
 tem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis, Phra-
 dati tradere eos iussit. Inde quinto die in stativa
 revertitur. Artabazum deinde, geminato honore,
 quem Darius habuerat ei, remittit domum. Iam-
 que ad urbem Hircaniæ, in qua regia Darii fuit,
 ventum erat. Ibi Nabarzanes accepta fide occur-
 rit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat
 specie singulari spado, atque in ipso flore pueritiæ:
 cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander
 assuevit; ejusque maxime precibus motus, Nabar-
 zani ignovit. Erat, ut supra dictum est, Hircaniæ
 finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta
 amnem, Themiscyræ incolentium campos. Regi-
 nam habebant Thalestrim, omnibus inter Cauca-
 sum montem & Phasim amnem imperitantem.
 Hæc cupidine visendi Regis accensa, finibus regni
 sui excessit: & cum haud procul abesset, præmisit
 indicantes, venisse Reginam, adeundi ejus cogno-
 scendique avidam. Protinus facta potestate ve-
 niendi, cæteris iussis subsistere, ccc fœminarum
 comitatu processit. Atque ut primum Rex in con-
 spectu fuit, equo ipsa defiliit, duas lanceas dextra
 præferens. Vestis non toto Amazonum corpori
 obducitur: nam læva pars ad pectus est nuda, cæ-
 tera inde velantur: nec tamen sinus vestis, quem
 nodo colligunt, infra genua descendit. Altera pa-
 pillæ intacta servatur, qua muliebris sexus liberos
 alant: aduritur dextera, ut arcus facilius inten-
 dant, & tela vibrent. Interrito vultu Regem Tha-
 lestris intuebatur: habitum ejus haud quaquam re-
 rum famæ parem oculis perlustrans. Quippe om-
 nibus Barbaris in corporum majestate veneratio
 est: magnorumque operum non alios capaces pu-
 tant, quam quos eximia specie donare natura di-
 gnata

gnata est. Cæterum interrogata, num aliquid petere vellet : haud dubitavit fateri, ad communicandos cum Rege liberos se venisse ; dignam ex qua ipse regni generaret hæredes. Feminei sexus se renturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipso militare vellet, interrogat. & illa, causata sine custode regnum reliquisse, petere perseverabat, ne se irritam spei pateretur abire. Acrior ad Venerem fœminæ cupido, quam Regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. Tredecem dies in obsequium desiderii ejus absumpti sunt. Tum illa regnum suum, Rex Parthienem, petiverunt.

6. Hic vero palam cupiditates suas solvit: continentiamque & moderationem, in altissima quaque fortuna eminentia bona, in superbiam ac lasciviam vertit. Patrios mores, disciplinamque Macedonum Regum salubriter temperatam, & civilem habitum, velut leviora magnitudine sua ducens, Persicæ regis par Deorum potentis fastigium æmulabatur. Iacere humi venerabundos ipsum, paulatimque servilibus ministeriis tot victores gentium imbuere, & captivis pares facere expetebat. Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, vestemque Persicam sumpsit : ne omen quidem veritus, quod à victoris insignibus in devicti transiret habitum. Et ille, se quidem Persarum spolia gestare dicebat, sed cum illis quoque mores induerat: superbiamque habitus animi insolentia sequebatur. Litteras quoque, quas in Europam mitteret, veteris annuli gemma obsignabat : iis, quas in Asiam scriberet, Darii annulus imprimebatur, ut appareret, unum animum duorum non capere fortunam. Amicos vero & equites, unaque principes militum aspernantes quidem, seu recusare non ausos, Persicis ornaverat vestibus.

CCC & LX, totidem quot Darii fuerant, regiam implebant, quas spadonum greges, & ipsi muliebriapati assueti, sequebantur. Hæc luxu, & peregrinis infecta moribus, veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, palam averfabantur: totisque castris unus omnium sensus ac sermo erat, plus amissum victoria, quam bello quæsitum esse. Tum maxime vinci ipsos, dedique alienis moribus & externis: tantæ moræ pretium; domos quasi in captivo habitu reversuros pudere jam sui, Regem victis quam victoribus similiorem, ex Macedonia Imperatore Darii Satrapen factum. Ille non ignarus, & principes amicorum, & exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate donisque recuperare tentabat. Sed, ut opinor, liberis pretium servitutis ingratum est. Igitur, ne in seditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, cujus materia opportune alebatur. Namque Bessus, veste regia sumpta, Artaxerxem appellari se jussèrat, Scythasque & cæteros Tanais accolæ contrahebat. Hæc Satibarzanes nuntiabat. quem receptum in fidem, regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cum grave spoliis apparatuque luxuriæ agmen vix moveretur, suas primum, deinde totius exercitus farcinas, exceptis admodum necessariis, conferri jussit in medium. Planities spatiosa erat, in quam vehicula onusta perduxerant. Expectantibus cunctis, quid deinde esset imperaturus, jumenta jussit abduci, suisque primum farcinis face subdita, cæteras incendi præcepit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hostium raperent, sæpe flammæ restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cum regias opes idem ignis exuteret. Brevis deinde oratio mitigavit dolorem; habilesque militiæ, & ad omnia parati, lætabantur farcinatum potius, quam disci-

disciplinæ fecisse jacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius, subita morte correptus, magno desiderio sui affecterat cunctos. Rex ante omnes mœstus, cupiebat quidem subsistere, funeri affuturus, sed penuria com meatuum festinare cogebat. Itaque Philotas cum duobus millibus & DC relictus, ut justa fratri persolveret: ipse contendit ad Bessum. Iter facienti litteræ ei afferuntur à finitimis Satrapatum, è quibus cognoscit, Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu: cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaque quanquam Bessio imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus, levem armaturam, & equestres copias educit: totaque nocte strenue facto itinere, improvisus hosti supervenit. Cujus cognito adventu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec enim plures subito contrahi poterant) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupaverunt. Prærupta rupes erat, qua spectat Occidentem. eadem qua vergit ad Orientem, leniore submissa fastigio, multis arboribus obsita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus ejus triginta & duo stadia comprehendit. In vertice herbidus campus. in hoc multitudinem imbellem confidere jubent. Ipsi, qua rupes erat, arborum truncos & saxa obmoliuntur. XIII millia armata erant. In horum obsidionem Cratero relicto, ipse Satibarzanem sequi festinat. Et quia longius eum abesse cognoverat, ad expugnandos eos, qui edita montium occupaverant, redit. Ac primo repurgari jubet, quicquid ingredi possent: deinde ut occurrebant inviæ cautes, præruptæque rupes, irritus labor videbatur obstante natura. Ille, ut erat animi semper obluētantis difficultatibus, cum &

progre-

progredi arduum, & reverti periculofum effer, verfabat fe ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ut folet, ubi prima quæque damnamus) fubjiciente animo: hæfítanti, quod ratio non potuit, fortuna confilium fubminiftravit. Vehemens Favonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per faxa molitus. Hæc vapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores jubet, & igni dare alimenta: celeriterque ftipitibus cumulatis, faftigium montis æquatam eft. Tunc undique ignis injectus cuncta comprehendit: flammam in ora hoftium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube abfconderat cælum. Sonabant incendio fylvæ, atque ea quoque quæ non incenderat miles, concepto igne, proxima quæque adurebant. Barbari suppliciorum ultimum, fi qua intermoreretur ignis, effugere tentabant: fed qua flamma dederat locum, hoftis obftabat. Varia igitur cæde confumpti funt. Alii in medios ignes, alii in petras præcipitavere fe; quidam manibus hoftium fe obtulerunt; pauci femtustulati venere in potefatem. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obfidebat, rediit. Ille, omnibus præparatis, Regis exspectabat adventum, captæ urbis titulo (ficut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoveri jubet: ipfoque afpectu territi Barbari è muris fupinas manus tendentes, orare cœperunt, iram in Sattibarzanem defectionis authorem refervaret, fupplicibus femet deditibus parceret, Rex, data venia, non obfidionem modo folvit, fed omnia fua incolis reddidit. Ab hac urbe digreffo, fupplementum novorum militum occurrit. Zolus D equites ex Græcia adduxerat: tria millia Illyrico Antipater miferat. Theffali equites C & XXX cum Philippo erant. Ex Lydia duo millia & DC, peregrinus miles, advenerant: CCC equites gentis ejuſdem fequeban-

quebantur. Hac manu adjecta Drangas pervenit. Bellicosa natio est. Satrapes erat Bazaentes, sceleris in Regem suum particeps Besslo. Is suppliciorum, quæ meruerat, metu, profugit in Indiam.

7. Iam nonum diem stativa erant, cum externa vi non tutus modo Rex, sed invictus, intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud Regem authoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perspicere poterat, similis attonito, remotis arbitris cum juvene secessit in templum; arcana se & silenda afferre præfatus: suspensumque expectatione, per mutuam charitatem & pignora utriusque animi rogat, ut affirmet jurejurando, quæ commisisset, silentio esse tecturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum perjurio detegendum foret, indicaturum, præsentibus Deos jurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem insidias Regi comparatas, seque ejus consilii fortibus viris & illustribus esse participem. Quibus juvenis auditis, se vero fidem in parricidio dedisse constanter abnuit, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus & amore & metu amens, dextram exoleti complexus, & lacrymans, orare primum ut particeps consilii operisque fieret. Si id sustinere non posset, attamen proderet se, cujus erga ipsum benevolentiam præter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimum aversari scelus perseverantem, metu mortis terret; ab illo capite conjuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Alias deinde effœminatam, & muliebriter timidum, alias proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumque regnum quoque, versabat animum tanto facinore procul abhorrentem: stri-
ctum

etum deinde gladium modo illius, modo suo ad-
 movens jugulo, supplex idem & infestus expressit,
 ut tandem non solum silentium, sed etiam operam
 polliceretur. namque abunde constantis animi, &
 dignus qui pudicus esset, nihil ex pristina volunta-
 te mutaverat: sed captum Dymni amore simula-
 bat nihil recusare. Sciscitari deinde perguit, cum
 quibus tantæ rei societatem inisset. Plurimum re-
 ferre quales viri tam memorabili operi admoturi
 manus essent. Ille & amore & scelere male sanus,
 simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissi-
 mis juvenum non dubitasset se jungere, Demetrio
 corporis custodi, Peucolao, Nicanori. Adjicit his
 Aphœbetum, Loceum, Diogenum, Archepolim,
 & Amyntam. Ab hoc sermone dimissus Nico-
 machus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ
 acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in taber-
 naculo, ne si regiam intrasset, non affuetus adire
 Regem, conjurati proditos se esse resciscerent. Ipse
 Ceballinus ante vestibulum regię (neque enim
 propius aditus ei patebat) consistit, opperiens ali-
 quem ex prima cohorte amicorum, ut introduce-
 retur ad Regem. Forte cæteris dimissis, unus Phi-
 lotas Parmenionis filius, incertum quam ob cau-
 sam, substiterat in regia. Huic Ceballinus ore con-
 fuso magnæ perturbationis notas præ se ferens,
 aperit quæ ex fratre compererat, & sine cunctatio-
 ne nuntiarı Regi jubet. Philotas, laudato eo, pro-
 tinus intrat ad Alexandrum: multoque invicem
 de aliis rebus consumpto sermone, nihil eorum
 quæ ex Ceballino cognoverat, nuntiat. Sub vespere
 eum prodeuntem in vestibulo regię excipit
 juvenis, an mandatum executus foret, requirens.
 Ille non vacasse sermoni suo Regem causatus, dis-
 cessit. Postero die Ceballinus venienti in regiam
 præsto est. Intransemque admonet pridie commu-
 nicatæ

nicatæ cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondit: ac ne tum quidem Regi, quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino esse suspectus. Itaque non ultra interpellandum ratus, nobili juveni (Metron erat ei nomen) super armamentarium posito, quod scelus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamentario abscondito, protinus Regi corpus forte curanti, quid ei index detulisset, ostendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, *Habeo te, inquit, incolumem ex impiorum manibus ereptum.* Percunctatus deinde Alexander quæ noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque institit quærere, quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque illo fatente, jam tertium esse: existimans haud incorrupta fide tãto post deferre quæ audierat, vinciri eum jussit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momento, quo audisset, ad Philotam decurrisse: ab eo percontaretur. Rex item quærens, an Philotam adisset? an institisset ei, ut perveniret ad se? perseverante eo affirmare quæ dixerat; manus ad cœlum tendens, manantibus lacrymis, hanc sibi à charissimo quondam amicorum relatam gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus quam ob causam accerferetur à Rege, gladio, quo forte erat cinctus, graviter se vulnerat: occursumque satellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens Rex: *Quod, inquit, in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?* Illum jam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultuque à conspectu Regis averso, subinde collapsus extinguitur. Rex, Philota venire in regiam jussu, *Ceballinus, inquit, ultimum supplicium meritus, si in caput meum preparatas insidias biduo texit, hujus*
crimi-

crimini reum Philotam substituit, ad quem protinus indicium detulisse se affirmat. Quo propiore gradu amicitie me contingis, hoc majus est dissimulationis tuæ facinus: & ego Ceballino magis, quam Philotæ id convenire fateor. Faventem habes judicem, si quod admitti non oportuit, saltem negari potest. Ad hæc Philotas, haud sane trepidus, si animus vultu æstimator; Ceballinum quidem scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam levi auctori nihil credidisse respondit: veritum ne jurgium inter amatorem & exoletum non sine risu aliorum detulisset. Cum Dymnus interemerit se ipsum, qualiacunque erant, non fuisse reticenda: complexusque Regem, orare cœpit, ut præteritam vitam potius quam culpam, silentii tamen, non facti ullius, intueretur. Haud facile dixerim, credideritne ei rex, an altius iram suppresserit. dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis quam celatum indicium esse, videri sibi dixit.

8. Advocato tamen consilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non est, Nicomachum introduci jubet. Is eadem, quæ detulerat ad Regem, ordine exposuit. Erat Craterus Regi charus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationem dignitatis adversus. Neque ignorabat, sæpe Alexandri auribus nimia jactatione virtutis atque operæ gravem fuisse, & ob ea non quidem sceleris, sed contumaciæ tamen suspectum. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis præferens speciem, *utinam*, inquit, *in principio quoque hujus rei nobiscum deliberasses: suavissemus, si Philotæ velles ignoscere, paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim*
semper

semper insidiari tibi poterit: tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est quod existimes, eum, qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. Scitis eos, qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiam si ipse, vel pœnitentia, vel beneficio tuo victus, quiescere volet, patrem ejus Parmenionem, tanti ducem exercitus & inveterata apud milites tuos autoritate, haud multum infra magnitudinis tuæ fastigium positum, scio non a quo animo salutem filii sui debiturum tibi. Quaedam beneficia odimus. Meruisse mortem, confiteri pudet. Superest, ut malit videri injuriam accepisse, quam vitam. Proinde scio, tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus à domesticis hostibus muni. Hos si submoves, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabant, quin conjurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi autor, aut particeps. Quem enim pium, & bonæ mentis, non amicum modo, sed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuisset cursurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nuntiaisset. Parmenionis filium, Præfectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum simulasse, etiam non vacasse sermoni suo Regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum religione quoque Deum adstrictum, conscientiam suam exonerare prope-rasse. Philotam consumpto per ludum jocumque pene toto die gravatum esse, pauca verba ad caput Regis pertinentia, tam longo & forsitan supervacuo inferere sermoni. At enim non credidisse talia deferentibus pueris. cur igitur extraxisset biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem ejus damnabat. In suo quemq; periculo magnum animum habere:
cum

cum de salute Regis timeretur, credulos esse debere: vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quaestionem de eo, ut participes sceleris indicare cogereretur, habendam esse decernunt. Rex, admonitos ut consilium silentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in posterum diem jubet, ne qua novi initi consilii daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsi epulas: & non cœnare modo, sed etiam familiariter colloqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Secunda deinde vigilia, luminibus extinctis, cum paucis in regiam coeunt Hephæstion, & Craterus, & Cœnus, & Erygius. Hi ex amicis. Ex armigeris autem, Perdicas, & Leonatus. Per hos imperatum, ut qui ad Prætorium excubabant, armati vigilarent. Iam ad omnes aditus dispositi equites, itinera quoque obsidere iussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ, magnisque copiis præerat, occultus evaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intraverat regiam. Huic decem satellites traduntur, quorum singulos deni armigeri sequebantur. Ii ad alios conjuratos comprehendendos distributi sunt. Attarras cum trecentis ad Philotam missus, clausum aditum domus moliebatur L juvenum promptissimis stipatus. Nam cæteros cingere undique domum jussèrat, ne occulto aditu Philotas posset elabi. Illum, sive securitate animi, sive fatigatione resolutum, somnus oppresserat: quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum injicerentur catenæ: *Vicit, inquit, bonitatem tuam, Rex, inimicorum meorum acerbitas.* Nec plura locutum, capite velato, in regiam abducunt. Postero die Rex edixit, omnes armati coirent. Sex millia fere militum venerant, præterea turba lixarum calonumque impleverant regiam. Philotam armigeri agmine suo

tege-

tegebant, ne ante conspici posset à vulgo, quam Rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat exercitus. in pace erant vulgi. nihil potestas Regum valebat, nisi prius valuisset auctoritas. Igitur primum Dymni cadaver infertur, plerisque quid patraisset, quoque casu extinctus esset, ignaris.

9 Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœstitia expectationem haud parvam fecerat. Diu dimisso in terram vultu, attonito stupentique similis stetit. Tandem recepto animo, *Pene, inquit milites, paucorum hominum scelere vobis ereptus sum. Deum providentia & misericordia vivo: conspectusque vester venerabilis coëgit, ut vehementius parricidis irascerer: quoniam spiritus, imo unus vita mea fructus est, tot fortissimus viris & de me optime meritis referre adhuc gratiam posse.* Interrumpit orationem militum gemitus, obortæque sunt omnibus lacrymæ. Tum Rex: *Quanto, inquit, majorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris autores ostendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam salvi esse possint, nominibus abstineo? Sed vincenda est memoria pristinae charitatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas fileam? Parmenio, illa aetate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis amicorum vetustissimus, ducem tanto sceleri se præbuit. Minister ejus Philotas, Peucolaum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cujus corpus aspicitis, ceterosque ejusdem amentia in caput meum subornavit.* Fremitus undique indignantium querentiumq; tota concione odstrepebat, qualis solet esse multitudinis, & maxime militaris, ubi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metron, & Ceballinus producti,

ducti, quæ quisq; detulerat, exponunt: nullius eorū indicio Philotas particeps sceleris destinabatur. Itaque indignatione pressa, vox indicum silentio excepta est. Tum Rex: *Qualis, inquit, ergo animi vobis videtur, qui hujus rei delatum indicium id ipsum suppressit? quod non fuisse vanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lavabar, irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credit. O magni animi virum! Iste Regis periculo cum moneretur, vultum non mutaret? indicem tantæ rei sollicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, & avida spes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotens viribus, majora, quam capit, sperat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas: In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo; Vobis salvus orbis esse non possum. Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem, & Philotam scripserat, recitat, haud sane indicium gravioris consilii præferentem. Namque summa ejus hæc erat. Primum vestri curam agite, deinde vestrorum: sic enim, quæ destinavimus, efficiemus. Adjecitque Rex, Sic esse scriptam, ut, siue ad filios pervenisset, à consciis posset intelligi; siue intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnus, cum cæteros participes sceleris indicaret, Philotam non nominavit. Hoc quidem illius non innocentia, sed potentia indicium est, quod sic ab iis timetur, etiam à quibus prodi potest, ut cum de se fateantur, illum tamen celent. Cæterum Philotam ipsius indicat vita. Hic Amynta, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capitum meo impias comparavit insidias, socium se, & conscium,*

scium, adjunxit. Hic Attalo, quo graviozem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro jure tam familiaris usus atque amicitiae, qualis fors edita esset Iovis Ammonis oraculo; sustinuit rescribere mihi, Se quidem gratulari, quod in numerum Deorum receptus essem: ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui modum hominis excederet. Hæc sunt etiam animi, pridem alienati à me, & invidentis gloriæ meæ, indicia: quæ equidem, milites, quam diu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem viscerum in eorum aberrumpere, si, in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed jam non verba puniendæ sunt, lingua temeritas pervenit ad gladios. Hos (si mihi creditus) Philotas in me acuit. si ipsum dimiserò, quo me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatui, optimæ exercitus parti, principibus nobilissimæ juventutis unum præfeci: salutem, spem, victoriam meam, fidei ejus tutelaque commisi: patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admovi. Mediam, quâ nulla opulentior regio est, tot civium sociorumque millia, imperio ejus ditionique subjeci. Vnde præsidium petieram, periculum exstitit. Quam feliciter in acie occidissem, potius hostis præda, quam civis victima? Nunc servatus ex periculo, quæ sola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. Soletis identidem à me, milites, petere, ut salutem meam parcam. Ipsi mihi præstare potestis, quod suadetis ut faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio: invitis vobis salvus esse nolo: volentibus, non possum, nisi vindicor. Tum Philotam, religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum jussit induci. Facile apparebat motos esse tam miserabili habitu, non sine invidia paulo ante conspecti. Ducem equi-

tatus pridie viderant, sciebant Regis interfuisse convivio: repente non reum modo, sed etiam damnatum, imo vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis fortuna, qui modo duobus filiis Hectoris & Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas Regis Prætor, inclinantem ad misericordiam concionem rursus aspera in Philotam oratione commovit: *Proditos eos esse Barbaris: neminem ad conjugem suam, neminem in patriam & ad parentes fuisse rediturum: velut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros.* Haudquaquam pro re ipsius Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod conjugum, quod patriæ admonitos, pigriores ad cætera munia exsequenda fecisset. Tunc Cœnus, quanquam Philotæ sororem matrimonio secum conjunxerat, tamen acrius quam quisquam in Philotam invecus est; parricidam esse Regis, patriæ, exercitus, clamitans: saxumque, quod forte ante pedes jacebat, arripuit, emissurus in eum; ut plerique credidere, tormentis subtrahere cupiens: sed Rex manum ejus inhibuit, dicendæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter judicari passurum se, affirmans. Tum dicere rursus permissus Philotas, sive conscientia sceleris, seu periculi magnitudine amens & attonitus, non attollere oculos, non hiscere audebat. Lacrymis deinde manantibus, linquente animo, in eum, à quo tenebatur, incubuit: absterisique amiculo ejus oculis paulatim recipiens spiritum ac vocem, dicturus videbatur. Iamque Rex intuens eum, *Macedones*, inquit, *de te judicaturi sunt: quæro, an patrio sermone sis apud eos usus?* Tum Philotas: *Præter Macedones*, inquit, *plerique adsunt,*
quos

quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero usus, qua tu egisti: non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tum Rex: Ecquid videtis odio etiam sermonis patrii Philotam teneri? Solus quippe fastidit eum dicere. Sed sane, dicat utcunque cordi est, dum memineritis, æque illum à nostro more atque sermone abhorrere. Atque ita concione excessit.

10. Tum Philotas: Verba, inquit, innocenti reperire facile est, modum verborum misero tenere difficile. Itaque inter optimam conscientiam, & iniquissimam fortunam destitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempori paream. Abs est quidem optimus causa mea iudex: qui cur me ipse audire noluerit, non mehercule excogito, cum illi utique, cognita causa, tam damnare me liceat, quam absolvere. Non cognita vero, liberari ab absente non possum, qui à presente damnatus sum. Sed quamquam victi hominis non supervacua solum, sed etiam inuisa defensio est, quæ iudicem non docere videtur, sed arguere: tamen, utcunque licet dicere, memet ipse non deseram, nec committam ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem, cujus criminis reus sim, non video. Inter conjuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quam audierat, scire non potuit. Atqui conjurationis caput me fuisse credit Rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem sequebatur? præsertim cum quærenti socios vel falso fuerim nominandus, quo facilius qui tentabatur, posset impelli. Non enim detecto facinore nomen meum præteriit, ut posset videri socio pepercisse. Nicomachus, quem taciturnum arcana de semetipso credebat, confessus, aliis nominatis, me unum subtrahebat. Quaeso, commilitones, si Ceballi-

nus me non adisset, nihil me de conjuratis scire voluisset: num hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sane & vivat adhuc, & velit mihi parcere: quid cateri, qui de se constebuntur? me videlicet subtrahent? Maligna calamitas, & vere noxia, cum quis suo supplicio acquiescit pro alio cruciatus. Tot conscii ne in equuleum quidem impositi verum fatebuntur? Atqui nemo parcat morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen & ad unum revertendum mihi est. Cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc qualecunque est, confesso mihi, ubicunque es, Alexander, remisisti: dexteram tuam amplexus, reconciliati pignus animi, convivio quoque interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum: percipisti, dimissus. Vel iudicium tuum serva. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mensa tua, feci? quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi sopore acquiescebam, cum me malis indormientem meis, inimici vinciendo excitarunt. Vnde & parricida & proditori tam alti quies somni? scelerati conscientia obstrepente cum dormire non possint, agitant eos furia, non consummato modo, sed & cogitato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde dextera tua obtulerat. Non timui ne plus alienae crudelitati apud te liceret, quam clementia tua. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non testem, non pignus indicii exhibere poterat, impleturus omnes metu, si cœpisset audiri. Amatoris & scorti jurgio interponi aures meas, credidi infelix, & fidem ejus suspectam habui, quod non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. Timui ne negaret mandasse se Ceballino, &, ego viderer multis amicorum Regis fuisse periculi causa. Sic quoque cum laeserim neminem, inveni, qui mallet perire

perire me, quam incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si insontes lacepsissem: At enim Dymnus se occidit. Num igitur facturum eum divinare potui? Minime. Ita quod solum indicio fidem fecit, id me, cum à Ceballino interpellatus sum, movere non potuit. At hercule, si conscius Dymno tanti sceleris fuisset, biduo illo proditos esse nos, dissimulare non debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. Denique post delatum indicium quo periturus eram, cubiculum Regis solus intravi, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps conjurationis fuit: sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Ecquis è vobis corruptus est donis? quem ducem, quem prefectum impensus colui? Mihi quidem objicitur, quod societatem patrii sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, immineo? Iam pridem nativus ille sermo commercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus, quam victis, peregrina lingua discenda est. Non mehercule ista me magis ladunt, quam quod Amyntas Perdicca filius insidiatus est Regi: cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recusato defendere, si fratrem Regis non oportuit diligere à nobis. Sin autem in illo fortuna gradu positum etiam venerari necesse erat, utrum, quaso, quod non divinavi, reus sum? An impiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Quod si aequum est, cur tam diu vivo? si injustum, cur nunc demum occidor? At enim scripsi, Misereri me eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui se Iovis filium crederet. Fides amicitiae, veri consilii periculosa libertas, vos me decepistis: vos quae sentiebam, ne reticerem, impulistis. Scripsisse me hoc fateor Regi, non de Rege. non enim faciebam invidiam,

sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Iovis stirpem tacitus agnosceret, quam qui predicatione jactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sit Deus causa mea testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon interim. Qui Regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum, qui stirpi sua insidiati sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta, ne hanc quidem exhibenda veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi: patrem nec ostendere possum, nec invocare audeo, cum & ipse tanti criminis reus sit. Parum est enim tot modo liberorum parentem, in unico filio acquiescentem, eo quoque orbari, ni ipse inrogum meum imponitur. Ergo, charissime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi vitam adamo, ego senectutem tuam extinguo. Quid enim me procreabas infelicem adversantibus Diis? an ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio, adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore atatis eripior: tibi carnifex spiritum adimet, quem si fortuna exspectare voluisset, natura reposcebat. Admonuit me patris mei mentio, quam timide & cunctanter, qua Cebal-
linus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cum audisset venenum à Philippo medico Regi parari, deterrere eum voluit epistola scripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? Num ullam auctoritatem ejus littera habuerunt? Ego ipse quoties, qua audieram, detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si & cum indicamus, invisi; & cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet? Cumque unus è circumstantium turba exclamasset, Bene meritis non insidiari: Philotas, Recte, inquit, quisquis es, dicis.

Itaque

Itaque si insidiatus sum, pœnam non deprecor: & finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia sunt auribus vestris. Abducitur deinde ab iis qui custodiebant eum.

11. Erat inter duces manu strenuus Belon quidam, pacis artium & civilis habitus rudis; vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus, qui, tacentibus cæteris, stolidam audacia ferocem, admonere eos cœpit, quoties suis quisque diversoriis, quæ occupassent, deturbatus esset, ut purgamenta servorum Philotæ reciperentur eo unde commilitones expulisset: auro argentoque vehicula ejus onusta totis vicis stetit: ac ne in vicinia quidem diversorii quemquam commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne fœmina illa murmurantium inter se, silentio verius quam sono, excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines, Phrygasque & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret, Macedo natus, homines linguæ suæ per interpretem audire. Cur Hammonem consuli vellent eundem Iovis arguisse mendacium, Alexandrum filium agnoscen-
tis. scilicet veritatem ne invidiosum esset, quod Dii offerrent. Cum insidiaretur capiti Regis & amici, non consuluisse eum Iovem. Nunc ad oraculum mittere, dum pater ejus sollicitaretur, qui præsit in Media: & pecunia, quæ ejus custodiæ commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Iovem interrogent, quod ex Rege cognoverint; sed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate Regis optimi persolvant. Tum vero universa concio accensa est, & à corporis custodibus initium factum, clamantibus, discerpendum esse parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui graviora

supplicia metueret, haud sane iniquo animo audiebat. Rex in concionem reversus, sive ut in custodia quoque torqueretur, sive ut diligentius cuncta cognosceret, concilium in posterum diem destulit. Quanquam in vesperam inclinabat dies, tamen amicos convocari jubet: & cæteris quidem placebat, Macedonum more obrui saxis. Hephæstion autem, & Craterus, & Cœnus, tormentis veritatem exprimendam esse dixerunt: & illi quoque, qui aliud suaserant, in horum sententiam transfuerunt. Concilio ergo dimisso, Hephæstion cum Cratere & Cœno ad quæstionem de Philota habendam confurgunt. Rex, Cratere accersito, & sermone habito, cujus summa non edita est, in intimam diversorii partem secessit, remotis arbitris, in multam noctem quæstionis expectavit eventum. Tortores in conspectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille ultro: *Quid cessatis, inquit, Regis inimicum, interfectorem, conscientem occidere? quid quæstione opus est? Cogitavi, volui.* Craterus exigere, ut quæ confiteretur, in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum vestis exuitur, gentium jura, Deos patrios nequidquam apud surdas aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote damnatus, & inimicis in gratiam Regis torquentibus, laceratur. Ac primo quanquam hinc ignis, illinc verbera, jam non ad quæstionem, sed ad pœnam ingerebantur, non vocem modo, sed etiam gemitus habuit in potestate. Sed postquam intumescens corpus ulceribus, flagellorum ictus nudis ossibus incussos ferre non poterat, si tormentis adhibitori modum essent, dicturum se, quæ scire expeterent, pollicetur. Sed finem quæstioni fore, jurare eos per Alexandri salutem, volebat, removeriq; tortores. Et utroque impetrato,

Cra-

Cratero inquit, *Dic quid me velis dicere.* Illo indignante ludificari, rursusque revocante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet spiritum, cuncta quæ sciret indicaturus. Interim equites, nobilissimus quisque, & ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, posteaquam Philoram torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur: alii se interficiunt, alii in devios montes vastasque solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso: donec Rex, tumultu cognito, legem se supplicii conjunctis fontium remittere edixit. Philotas verone an mendacio liberare se à cruciatu voluerit, anceps conjectura est: quoniam & vera confessis, & falsa dicentibus, idem doloris finis ostenditur. Cæterum, Pater, inquit, meus, Hegelochus quam familiariter usus sit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit. Ille omnium malorum nobis causa fuit. Nam cum primum Iovis filium se salutari iussit Rex: id indigne ferens ille; Hunc igitur regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam Deos despicit, qui postulat Deus credi. Amisimus Alexandrum, amisimus Regem: incidimus in superbiam, nec Diis, quibus se exæquat, nec hominibus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostre fanguine Deum fecimus, qui nos fastidiat? qui gravetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, si viri simus, à Diis adoptabimur. Quis proavum hujus Alexandrum, quis Deinde Archilaum, quis Perdiccam occisos ultus est? hic quidem interfectores patris ignovit. Hæc Hegelochus dixit super cœnam: & postero die prima luce à patre accersor. Tristis erat,

erat, & memœstum videbat: audieramus enim quæ sollicitudinem incuterent. Itaque ut experiremur, utrumne vino gravatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersiri eum placuit, ac venire: eodemque sermone ultro repetito, adjecit, se, five auderemus duces esse, proximas à nobis partes vindicaturum: five deesset animus, consilium silentio esse rectorum. Parmenioni, vivo adhuc Dario, intempestiva res videbatur; non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum: Dario vero sublato, præmium Regis occisi Asiam, & totum Orientem interfectoꝝ esse cessurum. Approbatoque consilio, in hæc fides data est & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio: & hæc confessus, intelligo, non prodesse mihi quod prorsus sceleris expers sum. Illi rursus tormentis admotis, cum ipsi quoque hastis os oculosque ejus everberarent, ut hoc quoque crimen confiteretur, expressere. Exigentibus deinde, ut ordinem cogitati sceleris exponeret: cum diu Baetra retentura Regem viderentur, timuisse respondit, ne pater LXX natus annos, tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ custos, interim extingueretur, ipsique spoliato tantis viribus, occidendi Regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum præmium haberet in manibus. Repræsentasse consilium; cujus patrem fuisse autorem si crederent, tormenta, quam quam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi collocuti, satis quæsitum videri, ad Regem revertuntur. qui postero die, & quæ confessus erat Philotas, recitari, & ipsum, quia ingredi non poterat, jussit afferri. Omnia agnoscente eodem, Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producit: multa affirmatione, animique pariter constantia, & vultu abnuens, quidquam sibi in Regem cogitatum esse. Tormenta etiam de-

poscebat

poscebat in semetipsum. Cum Philotas, circumlatis oculis incideret in Calin quendam haud procul stantem, propius eum iussit accedere. Illo perturbato, & recusante transire ad eum; *Patieris, inquit, Demetrium mentiri, rursusque excruciaris?* Calin vox sanguisque defecerant, & Macedones Philotam inquinare innoxios velle suspicabantur; quia nec à Nicomacho, nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adolescens: qui ut præfectos Regis circumstantes se vidit, Demetrium & semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nicomacho nominatos, more patrio dato signo, saxis obruerunt. Magno non modo salutis, sed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander. Quippe Parmenio & Philotas principes amicorum, nisi palam fontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaque anceps quæstio fuit. Dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur: post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

L I B E R VII.

B R E V I A R I V M L I B R I.

1. **A**lexander Lyncestem majestatis reum interfici curat. deinde in Amyntam & Simmiam Philota amicos inquirit. qui suam innocentiam gravi oratione tuentur.

2. Amynta & fratribus in gratiam receptus, Polydamas à rege iussus, in Mediam celeriter profectus, Parmenionem interfici curat. Vnde indignatio & seditio. quæ tandem extinguitur.

3. Varios populos sub jugum mittit Alexander, ac septendecim diebus cum exercitu Caucasum superat.

4. Bessus de bello adversus Alexandrum, inter epu-

epulas, consultat, sapientique Cobaris consilio minime acquiescit. Interim Rex Bactra pervenit, ubi de Græcorum defectione, & Satibarzane singulari certamine occiso, advenit ei nuncius.

5. Exercitus Alexandri siti liberatus Oxum amnem industrie trajicit. Bessus dolo captus ad Alexandrum adducitur, à quo & Darii fratri Oxatri crucifigendus traditur.

6. Barbarorum & Macedonum benevolentia varias expugnat urbes. Sed & Alexandriam ad Tanaim condit amnem, brevissimoque temporis absolvit spatio.

7. De bello Scythis inferendo Alexander ager ex vulnere cum suis inquit consilium. Aristander vates regis voluntati extorum accommodat significata. Menedemus à Spitamene per insidias cum duobus peditum millibus & CCC equitibus à Dahis interficitur: quod callide admodum dissimulat Alexander.

8. Dum exercitus ad bellum accingitur, Scytharum legati adveniunt, ac de pace prorsus egregiam ad Alexandrum orationem habent.

9. Alexander legatis dimissis Tanaim trajicit; bellum Scythis infert: & cum victis benigne agit.

10. Sogdianorum nobilium invictus animus. Bessi supplicium: novo milite auctus Alexandri exercitus.

11. Petram urbem amplissimam, situ naturaque loci fere inexpugnabilem, ad deditonem cogit Alexander.

PHILOTAM sicut recentibus sceleris ejus vestigiis jure affectum supplicio censuerant milites: ita, posteaquam desierat esse quem odissent, invidia in misericordiam vertitur. Moverat & claritas juvenis, & patris ejus senectus, atque
orbi-

orbitas. Primus Asiam aperuerat Regi, omnium periculorum ejus particeps, semper alterum acie cornu defenderat: Philippo quoque ante omnes amicus, & ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum, seditiosæque voces referebantur ad Regem; queis ille haud sane motus, fatisque prudens otii vitia negotio discuti, edicit ut omnes in vestibulo regiæ præsto afforent. quos ubi frequentes adesse cognovit, in concionem processit. Haud dubie ex composito Apharias postulare cœpit, ut Lyncestes Alexander, qui multo antequam Philotas Regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (sicut supra diximus) delatus, tertium jam annum custodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque cædem conjurasse cum Pausania, pro comperto fuit: sed quia primus Alexandrum Regem salutaverat, supplicio magis, quam crimini fuerat exemptus. Dum quoque Antipatri foceri ejus preces justam Regis iram morabantur. Cæterum recrudit soporatus dolor: quippe veteris periculi memoriam, præsentis cura renovabat. Igitur Alexander ex custodia educitur, iustusque dicere, quanquam toto triennio meditatus erat defensionem, tamen hæsitans & trepidus, pauca ex iis quæ composuerat, protulit: ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiæ indicium esset, non memoriæ vitium. Itaque ex iis, qui proxime astiterant, oblustantem adhuc oblivioni, lanceis confoderunt: cujus corpore ablato, Rex introduci jussit Amyntam & Simmiam. Nam Polemon minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi charissimi fuerant, ad magna & honorata ministeria illius maxime suffraga-

fragatione producti : memineratque Rex summo studio ab eo consiliatos sibi. Nec dubitabat hujus quoque ultimi consilii fuisse participes. Igitur olim esse sibi suspectos matris suæ litteris, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur : cæterum se invitum deteriora credentem, nunc manifestis indicijs victum jussisse vinciri. Nam pridie quam detegeretur Philotæ scelus, quin in secreto cum ipso fuisset, non posse dubitari. Fratrem vero qui profugerit cum Philotas torqueretur, aperuisse fugæ causam. Nuper præter consuetudinem, officii specie, amotis longius cæteris, admovisse semetipsum lateri suo, nulla probabili causa : sequerantem quod non vice sua tali fungerentur officio, & ipsa trepidatione eorum perterritum, strenue ad armigeros, qui proxime sequebantur, recessisse. Ad hoc accedere, quod cum Antiphanes scriba equitum Amyntæ denuntiasset, pridie quam Philotæ scelus deprehensum esset, ut ex suis equis, more solito, daret iis qui amisissent suos : superbe respondisse, nisi incepto desisteret, brevi sciturum quis ipse esset. Iam linguæ violentiam, temeritatemque verborum, quæ in semetipsum jacularentur, nihil aliud esse, quam scelesti animi indicem ac testem : quæ si vera essent, idem meruisse eos quod Philotam : si falsa, exigere ipsum ut refellant. Productus deinde Antiphanes, de equis non traditis, & adjectis etiam superbe minis indicat. Amyntas, facta dicendi potestate : *Si nihil, inquit, interest Regis ; peto, ut dum dico, vinculis liberer.* Rex solvi utrumque jubet; desiderantique Amyntæ ut habitus quoque redderetur, armigeri lanceam dari jussit : quam ut læva comprehendit, evitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante jacuerat, *Qualiscumque, inquit, exitus nos manet, Rex, confitemur, prosperum tibi debituros, tristiore*

stio rem fortuna imputaturos. Sine præjudicio dicimus causam; liberis corporibus animisque: habitum etiam, in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere desinemus. Te quaeso, permittas mihi id primum defendere, quod à te ultimum objectum est. Nos, Rex, sermonis adversus majestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis. Dicerem, jam pridem vicisse te invidiam, nisi periculum esset, ne alia maligne dicta erederes blanda oratione purgari. Caterum, etiamsi militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo agri & vulnera curantis, aliqua vox asperior esset accepta, merueramus fortibus factus, ut mallet ea tempori nostro imputare, quam animo. Cum quid accidit tristius, omnes rei sunt: corporibus nostris, qua utique non odimus, infestas admovemus manus: parentes liberis si occurrant, & ingrati & invisi sunt. Contra, cum donis honoramur, cum præmiis onusti revertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum a lacritate continere? Militantium nec indignatio, nec letitia moderata est. Ad omnes affectus impetu rapimur; vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur. Vt cunque præsens movit affectio, modo Indiam adire & Oceanum libet, modo conjugum & liberorum patriæque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se colloquentium voces, signum tuba datum finit. In suos ordines quisque currimus, & quidquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Utinam Philotas quoque intra verba peccasset. Proinde ad id revertar, propter quod rei sumus. Amicitiam, qua nobis cum Philota fuit, adeo non inficio, ut expetisse quoque nos, magnosque ex ea fructus percepisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium, omnes pene amicos tuos dignatione vincem,

centem, cultum à nobis esse miraris? Tu hercule (si verum audire vis) Rex, hujus nobis periculi causa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiae tuae ascendimus. Is apud te fuit, cujus gratiam expetere, & iram timere possemus. An non propemodum in tua verba, tui omnes te praeeunte juravimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esse, quos tu haberes? hoc sacramento pietatis obstricti adversamur scilicet, quem tu omnibus praeferebas? Igitur si hoc crimen est, tu paucos innocentes habes, imo hercule neminem. Omnes enim Philota amici esse voluerunt: totidem, quot volebant, esse non poterant. Ita si à consciis amicos non dividis, nec ab amicis quidem separabis illos qui idem esse voluerunt. Quod igitur conscientiae affertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter, & sine arbitris, locutus est nobiscum. At ego purgare non possem, si pridie quicquam ex veteri vita ac more mutassem. Nunc vero, si, ut omnibus diebus, illo quoque qui suspectus est, fecimus; consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, & pridie quam Philotas detectus est, haec mihi cum Antiphane res erat. qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dederim, semetipsum, quod eos desideraverat, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem, & exigentem, nisi quod melior est causa suum non rradentis, quam poscentis alienum. Caterum, Rex, equos decem habui, è quibus Antiphanes octo jam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebat. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum esse me cum ignavissimo, & hoc unum militiae suae usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuatur.

tribuat. Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore & Alexandro excussem, & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicus tibi scripsit. Vtinam prudentius esset sollicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribit metus sui causam? Denique non ostendit autorem, quo facto dictove nostra mota, tam trepidas tibi litteras scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere quam dicere! Sed utcunque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quam causam. Agnosces autem quæ dicturus sum, quippe meministi, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros juvenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius, quam expediebat mihi, executus sum imperium tuum. Gorgiam, & Hecateum, & Gorgatam, quorum bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quam me, qui, si tibi non paruissem, jure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neque enim ulla alia matri tuæ persequendæ nos causa est, quam quod utilitatem tuam muliebri præposuimus gratia. Sex millia Macedonum pedutum, & DC equites adduxi: quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui iræ ejus nos obtulisti.

2. Dum hæc Amyntas agit, forte supervenerunt qui fratrem ejus Polemonem, de quo ante dictum est, fugientem consecuti vinctum reducebant. Infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum jaceret. Atque ille sane interritus; Nihil, inquit, pro me deprecor, modo ne fratrum

fratrum innocentia fuga imputetur mea. Hæc si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum. Hæc elocuto univèrsa concio assensæ est. Lacrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeo in contrarium repente mutatis, ut solum pro eo esset quod maxime læserat. Juvenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum eum à comitibus, & hæsitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui secuti erant, occupaverunt. Is tum flere cœpit, & os suum conerberare, mæstus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moveratque jam Regem, non concionem modo: sed unus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum, Tum, ait, demens lacrymare debueras, cum equo calcaria subderes, fratrum desertor, & desertorum comes. Miser, quo, & unde fugiebas? Effecisti ut reus capitis, accusatoris uterer verbis. Ille peccasse se, sed gravius in fratres, quam in semetipsum, fatebatur. Tum vero, neque lacrymis, neque acclamationibus, quibus studia sua multitudo profitetur, temperaverunt. Vna vox erat pari emissa consensu, ut infontibus & fortibus viris parceret. Amici quoque, data misericordiæ occasione, consurgunt; flentesque Regem deprecantur. Ille, silentio facto, Et ipse, inquit, Amyntam mea sententia fratresque ejus absolvo. Vos autem juvenes malo beneficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse. Ea fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobiscum revertor. Nisi qua delata essent, excussissem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quam suspectos. Cogitate, neminem absolvi posse, nisi qui dixerit causam. Tu Amynta, ignosce fratri tuo: erit hoc simpliciter

pliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus.
 Concione deinde dimissa, Polydamanta vocari jubet. Longe acceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare solitus. Et quanquam conscientia fretus, in regiam venerat: tamen ut iussus est fratres suos exhibere admodum juvenes, & Regi ignotos ob ætatem, fiducia in sollicitudinem versa, trepidare cœpit: sæpius quæ nocere possent, quam quibus eluderetur, reputans. Iam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos, cum ex sanguine metu Polydamanta propius accedere jubet: submotisque omnibus; *Scelere, inquit, Parmenionis omnes pariter appetiti sumus: maxime ego ac tu, quos amicitia specie fefellit: ad quem persequendum puniendumque (vide quantum fidei tuæ credam) te ministro uti statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam, & ad Præfectos meos literas scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem fama antecedas. Noctū pervenire illuc te volo: postero die quæ scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoque epistolas feres; unam à me, alteram Philotæ nomine scriptam. Signum annuli ejus in mea potestate est. Sic pater credens à filio impressum, cum te viderit, nihil metuet.* Polydamas, tanto liberatus metu, impensius etiam quam exigebatur, promittit operam. Collaudatusque, & præmiis oneratus, deposita veste quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim conjuges ac liberi vinculum fidei obsides apud Regem erant, dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca, camelis undecima die, quo destinaverat, pervenit. Et prius quam ipsius nuntiaretur adventus, rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit, & in tabernaculum Cleandri (Prætor hic regius erat) quarta vigilia pervenit. Redditis deinde
 literis,

litteris, constituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque cæteri quoque, quibus litteras Regis attulerat, ad eum venturi erant, cum Parmenioni Polydamanta venissè nuntiaverunt: quidam lætatur adventu amici, simulque noscendi, quæ Rex ageret, avidus, (quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri jubet. Diversoria regionis illius magnos recessus habent, amœnosque nemoribus manu confitis. Ea præcipue Regum Satraparumque voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenio, medius inter duces, quibus erat imperatum litteris Regis, ut occiderent. Agendæ autem rei constituerant tempus, cum Parmenio à Polydamante litteras traditas legere cœpisset. Polydamas procul veniens, ut à Parmenione conspectus est vultu lætitiæ speciem præferente, ad complectendum eum cucurrit: mutuaque gratulatione functi, Polydamas epistolam à Rege scriptam ei tradidit. Parmenio vinculum epistolæ solvens, quidnam Rex ageret, requirebat. Ille, ex ipsis litteris cogniturum esse, respondit. Quibus Parmenio lectis, *Rex, inquit, expeditionem parat in Arachosios. Strenuum hominem, & nunquam cessantem. Sed tempus, salutis suæ, tanta jam parta gloria, parcere.* Alteram deinde epistolam Philotæ nomine scriptam, lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus latus gladio haurit Cleander, deinde jugulum ferit: cæteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris astiterant, cognita cæde, cujus causa ignorabatur, in castra perveniunt, & tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, & ni Polydamas, cæteri que ejusdem noxæ participes dedantur, murum circumdatum nemori everfuros denuntiant, omniumque sanguine Duci parentaturos.

turos. Cleander primores eorum intromitti juber, litterasque Regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiæ Parmenionis in Regem, precesq; ut ipsum vindicarent, continebantur. Igitur, cognita Regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio compressa est. Dilapsis pluribus pauci remanserunt, qui saltem ut corpus ipsius sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum est, Cleandri metu, ne offenderet Regem. Pertinacius deinde precantibus, materiam consternationis subtrahendam ratus, capite deciso truncum humare permisit. Ad Regem caput missum est. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ, domique clari viri. Multa sine Rege prospere, Rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Felicissimo Regi, & omnia ad fortunæ suæ exigenti modum, satisfecit LXX natus annos: juvenis, ducis, & sæpe etiam gregarii militis munia explicuit; acer consilio, manu strenuus, charus principibus, vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectum fecerint, ambigi potest: quia Philotas ultimis cruciatibus victus, verane dixerit, quæ facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander, quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separandos à cætero exercitu ratus, in unam cohortem secrevit, ducemque his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondam intima familiaritate conjunctum. Fere iidem erant, quos alioqui Rex habuerat invisos. Nam cum experiri vellet militum animos, admonuit, qui litteras in Macedoniam ad suos scripsisset, iis, quos ipse mittebat, perlaturis cum fide, traderet. Simpliciter ad necessarios suos quisque scripserat quæ sentiebat. Aliis gravis erat, plerisque non ingrata militia. Ita &
agen-

agentium gratias, & querentium litteræ exceptæ sunt. & qui forte tædium laboris per litteras erant questi, hanc seorsum cohortem à cæteris tendere ignominia causa jubet: fortitudine usus in bello libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus, & consilium temerarium forsitan: quippe fortissimi juvenes contumeliis irritati erant, sicut omnia alia fecilitas Regis excipit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutem & ignominia demenda cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

3 His ita compositis, Alexander Arianorum Satrape constituto, iter pronuntiari jubet in Agriaspas, quos jam tunc mutato nomine Euergetas appellabant, ex quo frigore victusque penuria Cyri exercitum affectum, tectis & com meatibus juverant. Quintus dies erat ut in eam regionem pervenerat; cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arieos. Itaque Caranum & Erigyum cum Artabazo & Andronico, & sex millibus Græcorum peditum, DC equites sequebantur. Ipse sexaginta diebus gentem Euergerarum ordinavit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui iis præesset, Amenide. (scriba is Darii fuerat) Aragosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, qui sub Parmenione fuerat, occupavit. Sex millia Macedonum erant, & CC nobiles, & V millia Græcorum, cum equitibus ducentis, haud dubie robur omnium virium Regis. Arachosiis datus Memnon Prætor, quatuor millibus peditum, & DC equitibus in præsidium relictis. Ipse Rex nationem ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo commercio volentem mutuos usus, cum exercitu intravit. Parapamisadae appellantur; agreste hominum

num genus, & inter Barbaros maxime inconditum: locorum asperitas, hominum quoque ingenia duraverat. Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant. Bactrianis ad Occidentem conjuncti sunt. Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primo struunt. Et quia sterilis est terra materiæ, in nudo etiam montis dorso usque ad summum ædificiorum fastigium eodem laterculo utuntur. Cæterum structura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur; ad ultimum in carinæ maxime modum coit. Ibi foramine relicto, superne lumen accipiunt. Ad medium vites & arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defossæ latent. Cum, nive discussa, aperiri humus cœpit, cœlo solique redduntur. Cæterum adeo altæ nives premunt terram, gelu & perpetuo pene rigore constrictæ, ut ne avium quidem feræve ullius vestigium exstet. Obscura cœli verius umbra quam lux nocti similis premit terram, vix ut quæ prope sunt, conspici possint. In hac tamen omnis humani cultus solitudine destitutus exercitus, quicquid malorum tolerari potest, pertulit: inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimavit rigor insolitus nivis: multorum adussit pedes: plurimorum oculis præcipue perniciosus fuit. fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant: quæ cum moveri desissent, vis frigoris ita astringebat, ut rursus ad surgendum conniti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque aliud remedium erat, quam ut ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter resecti sunt. Sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res quam fumus ostenderet.

Illi, nunquam ante in terris suis advena viso, cum armatos repente conspicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, afferebant: ut corporibus ipsorum parceretur, orantes. Rex agmen circuibat pedes, jacentes quosdam erigens, & alios, cum ægre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medium, nunc in ultimo agmine itineris, multiplicato labore, aderat. Tandem ad cultiora perventum est; commeatuque largo recreatus exercitus. simul & qui consequi non poterant, in illa castra venerunt, Inde agmen processit ad Caucasum montem, cujus dorsum Asiam perpetuo jugo dividit: hinc simul mare, quod Ciliciam subit: illinc Caspium fretum, & amnem Araxem, aliaque regionis Scythiæ deserta spectat. Taurus secundæ magnitudinis mons committitur Caucaso: à Cappadocia se attollens Ciliciam præterit, Armeniæque montibus jungitur. Sic inter se tot juga velut serie cohærentia, perpetuum habent dorsum: ex quo Asiæ omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanum & Ponticum decidunt. **xvii** dierum spatio Caucasum superavit exercitus. Rupes in eo **x** in circuitu stadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit: in qua vincum Promethea fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est **vii** millibus seniorum Macedonum, & præterea militibus, quorum opera uti desisset, permissum in novam urbem confidere. Hinc quoque Alexandriam incolæ appellaverunt.

4. At Bessus Alexandri celeritate perterritus, Diis patriis sacrificio rite facto, sicut illis gentibus mos est, cum amicis ducibusque copiarum inter epulas de bello cōsultabat. Graves mero suas vires extollere; hostium nunc temeritatem, nunc paucitatem,

citatem, spernere. Præcipue Bessus ferox verbis; & parto per scelus regno superbus, ac vix potens mentis, dicere: Socordiâ Darii crevisse hostium famam. Occurrissè enim in Ciliciæ angustissimis faucibus, cum retrocedendo posset perducere incautos in loca natura & situ invia, tot fluminibus objectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus hostis, ne fugæ quidem, nedum resistendi, occasionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem velut murum objecturum hosti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmios, & Dahas, Sacasque, & Indos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas; quorum nemidem adeo humilem esse, ut humeri ejus non possent Macedonis militis vetticem æquare. Conclamant temulenti, unam hanc sententiam salubrem esse: & Bessus circumferri merum largius jubet, debellaturus super mensa Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares natione Medus, sed magicæ artis (si modo ars est, non vanissimi cujusque ludibrium) magis professione quam scientia celebris, alioquin moderatus, & probus. Is cum præfatus esset, scire, servo esse utilius parere dicto, quam afferre consilium, cum illos qui pareant, idem quod cæteros maneat; qui vero suadeant, proprium periculum: populum ei, quod habebat in manu, tradidit. Quo accepto Cobares, *Natura*, inquit, *mortalium*, hoc quoque nomine *prava & sinistra* duci potest, quod in suo quisque negotio hebetior est quam in alieno. *Turbida facta sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat aliis metus, aliis cupiditas, nunquam naturalis eorum, quæ cogitaveris, amor. nam in te superbia non cadit. Expertus es, unumque mque quod ipse repererit, aut solum, aut optimum ducere. Magnum onus sustines capite, regium*

insigne. Hoc aut moderate perferendum est, aut (quod abominor) in te ruet. Consilio, non impetu opus est. Adjicit deinde, quod apud Bactrianos vulgo usurpabant, Canem timidum vehementius latrare, quam mordere. Altissima quaque flumina minimosono labi. Quæ inferui, ut qualiscunque inter Barbaros potuit esse prudentia, traderetur. In his audientium suspenderat expectationem sui. Tum consilium aperit, uilius Besso, quam gratius. In vestibulo, inquit, regia tua velocissimus consistit Rex. Ante ille agmen, quam tu mensam istam mouebis. Nunc ab Tanai exercitum accerses, armis flumina oppones. Scilicet, qua tu fugiturus es, hostis sequi non potest? Iter utrique commune est, victori tutius. Licet strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occupas gratiam, dedisque te? Vtcunque cesserit, meliorem fortunam deditus, quam hostis, habiturus. Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. Incipiet forsitan justus esse Rex, cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest regnum, & eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exsequi supervacaneum est. Nobilis equus umbra quoque virgæ regitur; ignavus ne calcari quidem concitari potest. Bessus & ingenio & multo mero ferox adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo minus occideret eum, nam (strinxerat quoque acinacem) contineretur. Certe è convivio profilivit, haud quaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapsus, ad Alexandrum transfugit. Octo millia Bactrianorum habebat armata Bessus, quæ, quamdiu propter cœli intemperiem Indiam potius Macedonas petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt. Postquam adventare Alexandrum compertum est, in suos quisque vicos dilapsi, Bessum reliquerunt. Ille cum clientum manu, qui non mutaverant fidem, Oxo amne supera-

superato, exustisque navigiis, quibus transferat, ne iisdem hostis uteretur, novas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucasum quidem (ut supra dictum est) transferat: sed inopia frumenti prope ad famem ventum erat. Succo ex sesama expresso haud secus quam oleo, artus perungebant. Sed huius succi ducenis quadragenis denariis amphoræ singulæ, mellis denariis trecentis nonagenis, trecentis vini æstimabantur; tritici nihil, aut admodum exiguum reperiebatur. Siros vocabant Barbari; quos ita solerter abscondunt, ut nisi qui defoderunt, invenire non possint. In iis conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluviatili pisce & herbis sustinebantur. Iamque hæc ipsa alimenta defecerant, cum jumenta, quibus onera portabant, cedere jussi sunt: horum carne, dum in Bactrianos perventum, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex & varia natura est. Alibi multa arbor, & vitis largos mitesque fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora sunt, frumento conferuntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem ejusdem terræ steriles arenæ tenent. Squalida siccitate regio non hominem, non frugem alit. Cum vero venti à Pontico mari spirant, quicquid sabuli in campis jacet, convertunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum iter dirigunt: & propemodum clarior est noctis umbra, quam lux. Ergo interdiu invia est regio: quia nec vestigium, quod sequantur, inveniunt, & nitor siderum caligine absconditur. Cæterum si quos ille ventus, qui a mari exoritur, apprehendit, arena obruit. Sed qua mitior terra est, ingens hominum equorumque

que multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites triginta millia expleverant. Ipsa Bactra, regionis ejus caput, sita sunt sub monte Paropamisso. Bactrus annis præterit mœnia. Is urbi & regioni dedit nomen. Hic Regi stativa habenti nuntiatur ex Græcia Peloponnesium Laconumque defectio. Nondum enim victi erant, cum proficiscerentur tumultus ejus principia nuntiaturi. Et alius præfens terror affertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare, Besso ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Catanus & Erigyus gesserant, perferuntur. Commissum erat prælium inter Macedones Ariosque. Transfuga Saribarzanes Barbaris præerat: qui cum pugnam segnem utrinque æquis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitavit; demptaque galea, inhibitis qui tela jaciebant, si quis viritum dimicare vellet, provocavit ad pugnam, nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari, dux exercitus Erigyus, gravis quidem ætate, sed & animi & corporis robore nulli juvenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans: *Venit, inquit, dies, quo aut victoria, aut morte honestissima, quales amicos & milites Alexander habeat, ostendam.* Nec plura elocutus, equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utræque tela cohiberent. Protinus certe cesserunt, dato libero spatio, intenti in eventum, non duorum modo, sed etiam suæ sortis; quippe alienum discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Erigyus modica capitis declinatione vitavit. At ipse infestam sarissam, equo calcaribus concito, in medio Barbari gutture ita fixit, ut per cervicem emereret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Saribarza-

nes hastam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hostis adjuvit: & Barbari, duce amisso, quem magis necessitate quam sponte secuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyo tradunt. Rex his quidem latus, de Spartanis haud quaquam securus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens: Non ante ausos consilia nudare, quam ipsam ad fines Indiae pervenisse cognovissent. Ipse Bessum persequens copias movit: cui Erigyus spolia Barbarica, seu opimum belli decus, præferens occurrit.

5. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, sarcinas & impedimenta ibi cum præsidio reliquit. Ipse cum expedito agmine loca deserta Sufitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut ante dictum est) penuria, prius desperatione, quam desiderio bibendi sitim accendit, Per cccc stadia, ne modicus quidem humor existit. Arenas vapor æstivi solis accendit, quæ ubi flagare cœperunt, haud secus quam continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ fervore excitata, lucem tegit: camporumque non alia, quam vasti & profundi æquoris species est. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora levabantur. Cæterum cum ipsa luce æstus oritur, omnemque naturalem absorbet humorem siccitas, ora visceraque penitus uruntur. Itaque primum animi, deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & consistere, & progredi. Pauci à peritis regionis admoniti, præpararant aquam. Hæc paulisper repressit sitim. Deinde crescente æstu, rursus desiderium humoris accensum est. Ergo quidquid vini oleique erat, hominibus ingerebatur. Tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non timeretur. Graves deinde avidè hausto humore,

non sustinere arma, non ingredi poterant: & feliciores videbantur quos aqua defecerat; cum ipsi sine modo infusam vomitu cogerentur egerere. Anxium Regem tantis malis circumfusi amici, ut meminisset, orabant, animi sui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus esse; cum ex iis, qui præcesserant ad capiendum locum castris, duo occurrunt, utribus aquam gestantes, ut filiis suis, quos in eodem agmine esse, & ægre pati sitim non ignorabant, occurrerent. qui cum in Regem incidissent, alter ex iis, utre resoluto, vas quod simul ferebat, implet, porrigens Regi: ille, percontatus quibus aquam portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, *Nec solus, inquit, bibere sustineo, nec tam exiguum dividere omnibus possum. Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos attulistis, date.* Tandem ad flumen Oxum ipse pervenit prima fere vespera. Sed exercitus magna pars non potuerat consequi. In edito monte ignes jubet fieri, ut ii, qui ægre sequebantur, haud procul castris se abesse cognoscerent. Eos autem qui primi agminis erant, mature cibo ac portione firmatos, implere alios utres, alios vasa, quibuscum aqua possit portari, iussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu extincti sunt. Multoque major horum numerus fuit, quam ullo amiserat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, qua veniebat exercitus, constitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quam præterierant qui agmen sequebantur: totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit, nec postero die lætior erat; quia nulla navigia habebat, nec pons erigi poterat, circumquaque amnem nudo solo, & materia maxime sterili. Consilium igitur, quod unum necessitas

fitas subjecerat init. Utres quam plurimos stramentis refertos dividit. His incubantes transnavigare amnem: quique primi transierant, in statione erant, dum trajicerent cæteri. Hoc modo sexto demum die in ulteriore ripa totum exercitum exposuit. Iamque ad persequendum Bessum statuerat progredi, cum ea, quæ in Susianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Besso. Sed nullis meritis perfidia mitigari potest: quæ tamen jam minus in eo invisa esse poterat, quia nihil ulli nefas tum in Bessum interfectorem Regis sui videbatur. Titulus facinoris speciosus præferebatur, vindicta Darii. Sed fortunam, non scelus, oderant Bessi. Nam ut Alexandrum flumen Oxum superasse cognovit, Dataphernem & Catenem, quibus à Besso maxima fides habebatur, in societatem cogitatæ rei asciscit. Illi promptius adeunt, quam rogabantur; assumptisque octo fortissimis juvenibus, talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum, & remotis arbitris comperisse ait se, insidiari ei Dataphernem & Catenem ut vivum Alexandro traderent agitantibus: à semet occupatos esse, & victos teneri. Bessus tanto merito (ut credebat) obligatus, partim gratias agit, partim avidus explendi supplicii, adduci eos jubet. Illi, manibus sua sponte religatis, à participibus consilii trahebantur: quos Bessus truci vultu intuens consurgit, manibus non temperaturus. At illi simulatione ommissa circumstant eum, & frustra repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni insigni: lacerataque veste, quam spoliis occisi Regis induerat. Ille Deos sui sceleris ultores adesse confessus, adjecit: Non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur: sed Alexandro propitios, cujus victoriam semper etiam hostis adjuvisset. Multitudo an vindicata

Bellum fuerit, incertum est, nisi illi, qui vinxerant, jussu Alexandri fecisse ipsos ementiti, dubios adhuc animi terruissent. In equum impositum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc Rex, quibus matura erat missio, relictis xcfere, equiti bina talenta dedit, pediti terna denarium millia, monitosque ut liberos generarent, remisit domum. Cæteris gratiæ actæ, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur. Tum Bellus perducitur. Perventum erat in parvulum oppidum; Branchidæ ejus incolæ erant. Mileto quondam jussu Xerxis cum è Græcia rediret, transierant, & in ea sede consiterant: quia templum, quod Didymaon appellatur, in gratiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant, sed jam bilingues erant, paulatim à domestico externoque sermone degeneres. Magno igitur gaudio Regem excipiunt, urbem seque dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militabant, convocari jubet. Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gentem, proditionis ergo. His, sive injuriæ, sive originis meminisse malent, liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde sententiis, se ipsum consideraturum quod optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus, Branchidas secum procedere jubet. Cumque ad urbem ventum esset, ipse cum expedita manu portam intrat. Phalanx moenia oppidi circuire jussa, & dato signo diripere urbem proditorum receptaculum: ipsosque ad unum cedere. Illi inermes passim trucidantur, nec aut commercio linguæ, aut supplicum velamentis precibusque inhiberi crudelitas potest; tandem ut deicerent, fundamenta murorum ab imo moliuntur, ne quod urbis vestigium exstaret. Nec mora, lucos quoque sacros non cædant modo, sed etiam extirpant, ut vasta solitudo & sterilis humus, excussis

cussis etiam radicibus, linqueretur: quæ si in ipsos prodicionis authores excogitata essent, iusta ultio esse, non crudelitas videretur. Nunc culpam majorum posteri luere, qui ne viderant quidem Miletum; adeo Xerxi non potuerant proderet. Inde processit ad Tanaim amnem. Quo perductus est Bessus, non vincus modo, sed etiam omni velamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat, collo inserta catena, tam Barbaris quam Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes, *Et te, inquit, & Darium Reges meos ultus, interfectorem domini sui adduxi, eo modo captum, cujus ipse fecit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Darius. Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, & hoc solatio dignus est.* Alexander multum collaudato Spitamene, conversus ad Bessum: *Cujus, inquit, fera rabies occupavit animum tuum, cum Regem dete optime meritum, prius vincire, deinde occidere sustinuisti? Sed hujus parricidii mercedem falso Regis nomine persolvisti.* Ibi ille facinus purgare non ausus, Regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tradere ipsi possit: qui si cessasset, alium fuisse regnum occupaturum. At Alexander Oxatrem fratrem Darii, quem inter corporis custodes habebat, propius iussit accedere, tradique Bessum ei, ut cruci affixum, mutilatis auribus naribusque, sagittis configerent Barbari, asservarentque corpus, ut ne aves quidem contingerent. Oxatres cætera sibi curæ fore pollicetur. Aves non ab alio quam à Catene posse prohiberi adjecit; eximiam ejus artem cupiens ostendere: namque adeo certo ictu destinata feriebat, ut aves quoque exciperet. Nam etsi fortitan sagittandi tam celebri usu minus admirabilis videri hæc ars possit, tamen ingens visentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit, *Donde*
deinde

deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, data sunt. Cæterum supplicium ejus distulit, ut eo loco, in quo Darium ipse occiderat, necaretur.

6. Interea Macedones ad petendum pabulum incomposito agmine egressi, à Barbaris, ubi de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur; pluresque capti sunt, quam occisi. Barbari autem, captivos præ se agentes, rursus in montem recesserunt. Viginti millia latronum erant; fundis sagittisque pugnam invadunt: quos dum obsidet Rex, inter promptissimos dimicans, sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum quidem mœsti & attoniti Macedones in castra referebant. Sed nec Barbaros fefellit subductus ex acie Rex: quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere legatos ad Regem, quos ille protinus jussit admitti; solutisque fasciis magnitudinem vulneris dissimulans, crus Barbaris ostendit. Illi jussi considerare affirmant, non Macedonas quam ipsos fuisse tristiores, cognito vulnere ipsius: cujus si autorem reperissent, dedituros fuisse. Cum Diis enim pugnare sacrilegos tantum. Cæterum se gentem in fidem dedere, superatos virtute illius. Rex, fide data, & captivis receptis, gentem in deditioem accepit. Castris inde motis, lectica militari ferebatur, quam pro se quisque eques pedesque subire certabant. Equites, cum quibus Rex prælia inire solitus erat, sui muneris id esse censebant. Pedites contra, cum faucios commilitones ipsi gestare assuevissent, eripi sibi proprium officium, tum potissimum, cum Rex gestandus esset, querebantur. Rex in tanto utriusque partis certamine, & sibi difficilem, & præteritis gravem electionem futuram ratus, invicem subire eos jussit. Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum est. LXX stadia murus urbis
am-

amplectitur. arx nullo cingitur muro. Præsidio urbi relicto proximos vicos depopulatur, atque urit. Legati deinde Abiorum Scytharum superveniunt: liberi ex quo decesserat Cyrus: tum imperata facturi. Iustissimos Barbarorum constabat. Armis abstinebant, nisi laceffiti. Libertatis modico & æquali usu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benigne allocutus, ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quendam misit ex amicis, qui denuntiaret eis, ne Tanaim amnem regionis injussu Regis transirent. Eidem mandatum, ut contempleretur locorum situm, & illos quoque Scythas, qui super Bosphoro incolunt, videret. Condendæ urbis sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum etiam perdomitorum, & quos deinde adire decreverat. Sed consilium distulit Sogdianorum nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. Septem millia equitum erant, quorum auctoritatem cæteri sequebantur. Alexander Spitamenum & Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum operâ redigi possent in potestatem, coercendo qui novaverant, jussit accersiri. At illi defectionis, ad quam coercendam evocabantur, autores, vulgaverant famam, Bactrianos equites à Rege omnes, ut occiderentur, accersiri: idque imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri sævitiam, quam Bessi patricidium ferre potuisse. Itaque sua sponte jam motos, metu pœnæ haud difficulter concitaverunt ad arma. Alexander, transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolim jubet. Ipse aliam urbem regionis ejusdem corona capit; signoque ut puberes interficerentur dato, reliqui in prædam cessere victoris. Vrbs diruta est, ut cæteri cladis exemplo continerentur.

Mema-

Memaceni, valida gens, obsidionem, non ut honestiorem modo, sed etiam ut tutiorem, ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex Leuites præmiserunt, qui clementiam ipsius in deditos, simulque inexorabilem animum in devictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentia Regis ipsos dubitare respondent, equitesque tendere extra munimenta urbis jubent. Hospitaliter deinde exceptos, gravesque epulis & summo, intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus quam par erat motus, urbem circumdedit, munitiorem quam ut primo impetu capi posset. Itaque Meleagrum, & Perdiccam, in obsidionem jungit, Cyropolim (ut ante dictum est) obsidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus est, quam hunc Regem & Semiramim. in quibus & magnitudinem animi, & claritatem rerum longe emicuisse credebat. Cæterum pertinacia oppidanorum ejus iram accendit. Itaque captam urbem diripere jussit delectos Macedones, haud injuria infestos, & ad Meleagrum & Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit, quippe & militum promptissimi cecidere, & ipse Rex ad ultimum periculum venit. Namque cervix ejus saxo ita icta est, ut oculis caligine offusa collaberetur; ne mentis quidem compos. Exercitus certe velut erepto eo ingemuit. Sed invictus adversus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato vulnere acius obsidioni institit: naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffosa mœnia, ingens nudavere spatium, per quod irrupit, victorque urbem dirui jussit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum, & octingentis equitibus, ad urbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga, præsidio Macedonum inde

inde dejecto, muris urbis ejus incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum soli occupaverant castris, muro circumdat. Sexaginta stadiorum urbis murus fuit: hanc quoque urbem Alexandriam appellari jussit. Opus tanta celeritate perfectum est, ut decimo septimo die, qua munimenta excitata erant, recta quoque urbis absolverentur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, ut suum quisque munus (nam divisum erat) primus ostenderet. Incolæ novæ urbi dati captivi, quos reddito pretio dominis, liberavit: quorum posterius nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri exoleverunt.

7. Rex Scytharum, cujus tum ultra Tanaim imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, suis impositam esse cervicibus, fratrem, Cartasim nomine, cum magna equitum manu misit ad diruendam eam, proculque amne submovendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, quos Europæos vocant, dividit. Idem Asiam & Europam finis interfuit. Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia sita, ab Oriente ad Septentrionem se vertit. Sarmatarumque, ut quidam credidere, non finitima, sed pars est. Recta deinde regionem aliam ultra Istrum jacentem colit. Ultima Asiæ, quæ Bactra sunt, stringit: quæ Septentrioni proxima sunt, profundæ inde sylvæ, vestæque solitudines excipiunt. Rursus, quæ ad Tanaim & Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primus cum hac gente non provisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu ejus obequigaret hostis, adhuc æger ex vulnere, præcipue voce
desi-

deficiens, quam & modicus cibus, & cervicis extenuabat dolor, amicos in consilium advocari jubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant. Scythæ etiam laceſcebant. Ipse non inſiſtere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari ſuos poterat. Ancipiti periculo implicitus, Deos quoque inculſans, querebatur, ſe jacere ſegnem, cujus velocitatem nemo antea valuiſſet effugere. Vix ſuos credere, non ſimulari valetudinem. Itaque qui poſt Darium victum ariolos & vates conſulere deſierat, ruruſ ad ſuperſtitionem humanarum mentium ludibriare-volutus, Ariſtandrum, cui credulitatem ſuam ad-dixerat, explorare eventum rerum ſacrificiis jubet. Mos erat aruſpicibus, exta ſine Rege ſpectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc Rex, dum fibris pecudum explorantur eventus latentium rerum, propius ipſum conſidere amicos jubet, ne contentione vocis cicatricem inſirmani adhuc rumperet. Hephæſtion, Craterus, & Eri-gyus erant cum cuſtodibus in tabernaculum ad-miſſi. *Discrimen, inquit, me occupavit, meliore hoſtium quam meo tempore. Sed neceſſitas ante rationem eſt; maxime in bello, quo raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus ſtamus, & quantum in nobis animi ſit, alieno Marte experiuntur. Haud dubie ſi omiſerimus Scythas ultro arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si vero Tanaim tranſierimus, & ubique invictos eſſe nos Scytharum pernicie ac ſanguine oſtenderimus; quis dubitabit patere etiam Europam victoribus? Fallitur, qui terminos gloria noſtra metitur ſpatio, quod tranſituri ſumus. Vnus amnis interfluit: quem ſi trajicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æſtimandum eſt, dum alium ſubigimus, in alio quodam-*

modo

modo orbe trophæa statuere, & quæ tam longo intervallo natura videtur diremissæ, una victoriâ subito committere? At hercule si paululum cessaverimus, in tergis nostris Scythæ hærebunt. An soli sumus qui flumina tranare possumus? Multa in nosmetipsos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli, artem victos quoque docet. Vt tribus amnem trajiciendi exemplum fecimus nuper. hoc ut Scythæ imitari nesciant, Bactriani docebunt. Præterea unus gentis hujus adhuc exercitus venit, ceteri expectantur. Ita bellum vitando alemus, & quod inferre possumus, accipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Sed an permissuri sint Macedones animo uti meo, dubito: quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi vultis, valeo, amici. Satis viriunus est ad toleranda ista. Aut si jam adest vita mea finis, in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quassâ adhuc voce deficiens, vix proximis exaudientibus dixerat: cum omnes à tam præcipiti consilio Regem deterrere cœperunt. Erigyus maxime, qui haud sane autoritate proficiens apud obstinatum animum, superstitionem, cujus potens non erat Rex, incutere tentavit, dicendo, Deos quoque obstare consilio: magnumque periculum, si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigyo tabernaculum Regis, Aristander occurserat, tristitia exta fuisse significans. Hæc ex vate comperita Erigyus nuntiabat. Quo inhibito, Alexander non ira solum, sed etiam pudore confusus, quod superstitio, quam celaverat, detegebatur, Aristandrum vocari jubet. Qui ut venit, intuens eum, Non Rex, inquit, sed privatus sum. Sacrificium ut faceres, mandavi. Quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me professus es? Erigyus arcana mea & secreta, te prodente, cognovit. Quem certum
meker-

*mehercule habeo extorum interpretem metu suo. Tibi autem sapius quam potest, denuntio, ipse mihi indices quid ex extis cognoveris, ne possis inficiari dixisse quæ dixeris. Ille ex sanguis attonitoque similis stabat, per metum etiam voce suppressa. Tandemque eodem metu stimulante, ne Regis expectationem moraretur; Magni, inquit, laboris, non irriti discrimen instare prædixi. Nec me mea ars quam benevolentia magis perturbat. Infirmi-
 tudinis tuæ video: & quantum in uno te sit, scio. Vereor, ne non præsentis fortunæ sufficere possis.*
 Rex iussum confidere felicitati suæ remisit. Sibi enim ad alia gloriam concedere Deos. Consul-
 tanti deinde cum iisdem, quoniam modo flumen transirent, supervenit Aristander, non aliàs lætiora exta vidisse se affirmans, utique prioribus longe diversa: tum sollicitudinis causas aperuisse, nunc prorsus egregie litatum esse. Cæterum quæ subinde nuntiata sunt Regi, continuæ felicitati rerum ejus imposuerant labem. Menedemum, ut supra dictum est, miserat ad obsidendum Spitamenem Bactrianæ defectionis autorem. Qui comperto hostis adventu, ne muris urbis includeretur, simul fretus excipi posse quem venturum sciebat, confedit occultus. Sylvestre iter aptum insidiis regendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum invicem singuli repente desiliunt, equestris pugnæ ordinem turbant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos Spitamenes saltum circumire iussos, pariter & à lateribus, & à fronte, & à tergo, hosti ostendit. Menedemus undique inclusus, ne numero quidem par, diu tamen restitit, clamitans; Nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quam honestæ mortis solatium ex hostium cæde. Ipsum prævalens equus vehibat, quo sapius in cuneos Barbarorum effusus
 habenis

habentis euectus, magna strage eos fuderat. Sed cum unum omnes peterent, vulneribus exanguis, Hipsidem quendam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet, & se fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpusque ex equo defluxit in terram. Hipsides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaque subditis calcaribus equo, in medios hostes se immisit, & memorabili edita pugna, obrutus telis est. Quod ubi videre qui cæde supererant, tumultum paulo quam cætera editiorem capiunt: quos Spitamenes fame in deditiōnem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio pedum duo millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander solerti consilio rexit, morte denunciata iis, qui ex prælio venerant, si acta vulgassent.

8. Cæterum cum animo disparem vultum diutius ferre non posset, in tabernaculum, supra ripam fluminis de industria locatum, secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando, noctem vigiliis extraxit, sæpe pellibus tabernaculi allevatis, ut conspiceret hostium ignes, è quibus conjectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Iamque lux appetebat, cum thoracem indutus, procedit ad milites, tum primum post vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio Regis, ut facile periculi, quod horrebant, cogitationem præsentia ejus excuteret. Lati ergo, & manantibus præ gaudio lacrymis, consalutant eum, &, quod ante recusaverant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem phalangemque transportaturum esse pronuntiat: super utres jubet nare levius armatos. Plura nec dici res desideravit: nec Rex dicere per valetudinem potuit. Cæterum tanta alacritate militum rates junctæ sunt, ut in triduum ad duodecim millia effectæ sint.

Iamque

Iamque ad transeundum omnia aptaverant, cum legati Scytharum viginti, more gentis, per castra equis vecti nuntiari jubent Regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum, iussique considerare, in vultu Regis defixerant oculos, credo, quia, magnitudine corporis animum æstimantibus, modicus haudquaquam famæ par videbatur. Scythis autem non ut cæteris Barbaris rudis & inconditus sensus est. Quidam eorum sapientiam capere dicuntur, quantamcunque gens capit semper armata. Sicque locutos esse apud Regem, memoriæ proditum est, abhorrentia forsitan moribus nostris, & tempora & ingenia cultiora fortitis. Sed ut possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non debet: quæ utcunque tradita sunt, incorrupta perferemus. Igitur unum ex his maximum natu ita locutum accepimus: *Si Dii habitum corporis tui, aviditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet. Altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres. Et hoc affecutus, scire velles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sis quoque concupiscis quæ non capis. Ab Europa petis Asiam: ex Asia transis in Europam. Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum sylvis, & nivibus, & fluminibus, ferisque bestius gesturus es bellum. Quid tu? ignoras, arbores magnas diu crescere, una hora extirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fuit, & ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab invalido. Quid nobis recum est? nunquam terram tuam attigimus. Quis sis, unde venias, licetne ignorare in vastis sylvis viventibus? Nec servire ulli possumus, nec imperare*
deside-

desideramus. Dona à nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, jugum boum, aratrum, & sagitta, & patera. His utimur & cum amicis, & adversus inimicos. Fruges amicis damus, boum labore quasitas: Patera cum iisdem vinum Diis libamus: inimicos sagitta eminus, hasta cominus petimus. Sic Scythæ Regem, & postea Persarum, Medorumque superavimus, patuitque nobis iter usque in Ægyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire; omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti, Persidem tenes, Bactrianos habes in potestate, Indos petisti. Iam etiam ad pecora nostra avaras & insatiabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus est, quæ te esurire cogunt? Primus omnium satietate parasti famem, ut, quo plura haberes, acrius, quæ non habes, cuperes. Non succurrit tibi, quam diu circum Bactra hæreas? Dum illos subigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria nascitur. Nam ut major fortiorque sis quam quisquam; tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Transi modo Tannaim, scies quam late pateant, nunquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit quam exercitus tuus, qui prædam tot nationum vehit. Rursus, cum procul abesse nos credes, videbis in tuis castris. Eadem enim velocitate & sequimur, & fugimus.

SCYTHARVM SOLITVDINES,
Græcis etiam proverbiiis audio eludi. Nos deserta & humano cultu vacua, magis quam urbes & opulentos agros sequimur. Proinde fortunã tuam pressis manibus tene: lubrica est, nec invita teneri potest: impone felicitati tuæ frenos; facilius illam reges. Nostri SINE PEDIBVS dicunt esse FORTVNAM, quæ manus & pinnas tantum habet. cum manus porrigit, pinnas quoq; comprehendere non sinit. Deniq; si Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes,

debes, non sua eripere. Sin autem homo es : id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse propter quæ tui oblivisceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmissima est inter pares amicitia: & videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris, amicos tibi esse cave credas. Inter dominum & servum nulla amicitia est: etiam in pace, belli tamen jura servantur. Jurando gratiam Scythas sancire ne credideris: colendo fidem jurant. Græcorum ista cautio est, qui acta consignant, & Deos invocant: nos religionem in ipsa fide novimus. Qui non reverentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus est, de cujus benevolentia dubites. Cæterum nos & Asia & Europæ custodes habebis. Bactra, nisi dividat Tanais, contingimus. Ultra Tanaim, usque ad Thraciam, colimus. Thraciæ Macedoniam conjunctam esse fama est. utrique imperio tuo finitimos, hostes an amicos velis esse, considera. Hæc Barbarus.

9. Contra Rex, fortuna sua, & consiliis eorum, se usurum esse respondet. Nam & fortunam cui confidat, & consilium suadentium, ne quid temere & audacter faciat, secuturum. Dimissisque legatis, in præparatas rates exercitum imposuit. In proris clypeatos locaverat, jussos in genua subfidere, quo tutiores essent adversus ictus sagittarum. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant, & ab utroque latere, & à fronte circumdati armatis. Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem lorica indutum scutorum testudine armati protegabant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quæ equitem vehebant, servatus est: major pars à puppe nantes, equos loris trahebat. At illos, quos utres stramento repleti vehebant, objectæ rates tuebantur. Ipse Rex cum delectis primus ratem solvit,

solvit, & in ripam dirigi iussit. Cui Scythæ admo-
tos ordines equitum in primo ripæ margine oppo-
nunt, ut ne applicari quidem terræ rates possent.
Cæterum præter hanc speciem ripis præsidentis
exercitus, ingens navigantes terror invaserat.
Namque cursum gubernatores, cum obliquo flu-
mine impellerentur, regere non poterant: vacil-
lantesque milites, & ne excuterentur solliciti, nau-
tarum ministeria turbaverant. Nec tela quidem
conati nisu vibrare poterant, cum prior standi si-
ne periculo, quam hostem incessendi cura esset.
Tormenta saluti fuerunt, quibus in confertos ac
temere se offerentes, haud frustra excussa sunt te-
la. Barbari quoque ingentem vim sagittarum infu-
dere ratibus. Vixque ullum fuit scutum, quod non
pluribus simul spiculis perforaretur. Iamque terræ
rates applicabantur, cum acies clypeata confurgit,
& hastas certo ictu, utpote libero nisu, mittit è ra-
tibus. Et ut territos recipientesque equos videre,
alacres mutua adhortatione in terram desiliere.
Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum
deinde turmæ, quæ frænatos habebant equos, per-
fregere Barbarorum aciem. Interim cæteri, agmine
dimicantium tecti, aptavere se pugna. Ipse Rex,
quod vigoris ægro adhuc corpori deerat, animi
firmitate supplebat. Vox adhortantis non poterat
audiri, nondum bene obducta cicatrice cervicis:
sed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipsi qui-
dem ducum fungebantur officio: aliusque alium
adhortati in hostem, salutis immemores, ruere
cœperunt. Tum vero non ora, non arma, non
clamorem hostium Barbari tolerare potuerunt,
omnesque effusis habenis (namque equestris acies
erat) capeffunt fugam: quos Rex, quanquam ve-
xationem invalidi corporis pati non poterat, per
LXXX tamen stadia insequi perseveravit. Iamque
lin-

linquente animo, suis præcepit, ut, donec lucis aliquid superesset, fugientium tergis inhærent. Ipse, exhaustis etiam animi viribus, in castra se recepit, reliquum substitit. Transierant jam Liberi patris terminos, quorum monumenta lapides erant crebris intervallis dispositi, arboreque procera, quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedones ira longius provexit: quippe media fere nocte in castra redierunt, multis interfectis, pluribus captis, equosque M D CCC abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX, pedites C fere: M faucii fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Asiam fama tam opportuna victoriæ dormuit. Inviçtos Scythas esse crediderant: quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque Sacæ misere legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Moverat eos Regis non virtus magis, quam clementia in devictos Scythas: quippe captivos omnes sine pretio remiserat, ut fidem faceret, sibi cum ferocissimis gentium de fortitudine, non de ira, fuisse certamen. Benigne igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinum dedit, admodum juvenem, ætatis flore conciliatum sibi: qui, cum specie corporis æquaret Hephæstionem, lepore haud sane illi par erat. Ipse, Cratero cum majore parte exercitus modicis itineribus sequi jussu, ad Maracanda urbem pervenit: ex qua Spitamenes cognito ejus adventu, Bactra perfugerat. Itaque quadriduo Rex longum itineris spatium emensus, pervenerat in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum, & trecentos equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi jussit, & inferias more patrio dedit. Iam Craterus cum phalange subsequi jussus, ad Regem pervenerat. Itaque ut omnes, qui defecerant, pariter belli clade premeren-

merentur, copias dividit, urique agros, & interfici puberes jussit.

10. Sogdiana regio majori ex parte deserta est: octuaginta fere stadia in latitudinem vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis (Polytinetum vocant incolæ) fertur. Torrentem eum ripæ in tenuem alveum cogunt: deinde caverna accipit, & sub terram rapit. Cursus absconditi indicium est aquæ meantis sonus, cum ipsum solum sub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem resudet humore. Ex captivis Sogdianorum, ad Regem triginta nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant. Qui, ut per interpretem cognoverunt, jussu Regis ipsos ad supplicium trahi; carmen lætantium more canere, tripudiiisque, & lasciviori corporis motu, gaudium quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus Rex, tanta magnitudine animi oppetere mortem, revocari eos jussit, causam tam effusæ lætitiæ, cum supplicium ante oculos haberent, requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respondent. Nunc à tanto Rege victore omnium gentium majoribus suis redditos, honestam mortem quam fortes viri voto quoque expeterent, carminibus sui moris lætitiæque celebrare. Tum Rex admiratus magnitudinem animi: *Quæro itaque, inquit, an vivere velitis non inimici mihi, cujus beneficio victuri estis?* Illi, nunquam se inimicos ei, sed bello laceratos, hostes fuisse respondent. Si quis ipsos beneficio, quam injuria experiri maluisset, certaturos fuisse ne vincerentur officio. Interrogantique, quo pignore fidem obligaturi essent; *Vitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerunt; reddituros, quandocumq; repetisset.* Nec promissum fefellerunt. Nam qui remissi domos ierant, in fide contiunere populares. *Qua-*

tuor inter custodes corporis retenti, nulli Macedonum in Regem charitate cesserunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim majori præsidio indigebat) relicto, Bactra pervenit. Inde Bessum Ecbatana duci jussit, interfecto Dario pœnas capite persolaturum. Iisdem fere diebus Ptolemæus & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt mercede militaturos: Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum, & quingentis equitibus venit. Totidem è Syria Asclepiodorum sequebantur. Antipater Græcorum octo millia, in quibus quingenti equites erant, miserat. Itaque exercitu aucto, ad ea, quæ defectione turbata erant, componenda processit: interfectisque consternationis autoribus, quarto die ad flumen Oxum perventum est: hic, quia limum vehit, turbidus semper, & infalubris est potu. Itaque puteos miles cœperat fodere. Nec tamen humo alte egesta existebat humor, cum in ipso tabernaculo Regis conspectus est fons: quem, quia tarde notaverant, subito extitisse finxerunt. Rexque ipse credi voluit, donum Dei id fuisse. Superatis deinde amnibus Ocho & Oxo, ad urbem Marginiam pervenit. Circa eam sex oppidis condendis electa sedes est. Duo ad meridiem versa, quatuor spectantia Orientem, modicis inter se spatiis distabant, ne procul repetendum esset mutuuum auxilium. Hæc omnia sita sunt in editis collibus, tum velut fræni domitarum gentium. nunc originis suæ oblita, serviunt quibus imperaverunt. Et cætera quidem pacaverat.

II Vna erat Petra, quam Arimazes Sogdianus cum xxx millibus armatorum obtinebat, alimentis ante congestis, quæ tantæ multitudini vel per biennium suppeterent. Petra in altitudinem xxx eminet stadia, circuitu C & L complectitur. Vndique

que abscissa & abrupta, semita perangusta aditur. In medio altitudinis spatium habet specum, cujus os arctum & obscurum est: paulatim deinde ulteriora panduntur. Ultima etiam altos recessus habent: fontes per totum fere specum manant. E quibus collatae aquae per prona montis flumen emittunt. Rex, loci difficultate spectata, statuerat inde abire: Cupido deinde incessit animo, naturam quoque fatigandi. Prius tamen quam fortunam obsidionis experiretur, Cophen (Artabazihic filius erat) misit ad Barbaros, qui suaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fretus, superbe multa respondit. Ad ultimum, an Alexander volare possit, interrogat. Quae nuntiata Regi, sic accendere animum, ut adhibitis cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam Barbari illudentis ipsos, quia pinnas non haberent. Se autem proxima nocte effecturum, ut crederet, Macedonas etiam volare, Trecentos, inquit, perniciosissimos juvenes ex suis quisque copiis perducite ad me, qui per calles, & pene invias rupes, domi pecora agere consueverint. Illi praestantes & levitate corporum, & ardore animorum strenue adducunt: quos intuens Rex, Vobiscum, inquit, o juvenes, & mei aequales, urbium invictarum ante munimenta superavi: montium juga perenni nive obruta emensus sum: angustias Ciliciae intravi: Indiae sine lassitudine vim frigoris sum perpeffus. Et mei documenta vobis dedi, & vestra habeo. Petra, quam videtis, unum aditum habet, quem Barbari obsident, caetera negligunt. Nullae vigiliae sunt, nisi qua castra nostra spectant. Invenietis viam, si solerter rimati fueritis aditus ferentis ad cacumen. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti. Experiendo, quae caeteri desperaverunt, Asiam habemus in potestate. Evadite in cacumen: quod

*cum ceperitis, candidis velis signum mihi dabitiss ego, copiis admotis, hostem in nos à vobis conver-
tam. Præmium erit ei, qui primus occupaverit
verticem, talenta decem. Vno minus accipiet, qui
proximus ei venerit: eademque ad decem homines
servabitur portio. Certum habeo, vos non tam libe-
ralitatem intueri meam, quam voluntatem. His
animis Regem audierunt, ut jam cepisse verticem
viderentur, dimissique, ferreos cuneos, quos inter
saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex
circumvestos Petram, qua minime asper ac præ-
ruptus aditus videbatur, secunda vigilia (quod be-
ne verteret) ingredi jubet. Illi, alimentis in biduum
sumptis, gladiis modo atque hastis armati subire
cœperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt: dein-
de, ut in prærupta perventum est, alii manibus
eminentia saxa complexi, levavere semet; alii ad-
jectis funium laqueis evasere, cum cuneos inter
saxa defigerent, queis gradus subinde insisterent:
diem inter metum laboremque consumpserunt.
Per aspera enixis, duriora restabant. & crescere al-
titude Petræ videbatur. Illa vero miserabilis erat
facies, cum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex
præcipiti devolverentur: mox eadem in se patien-
da alieni casus ostendebat exemplum. Per has ta-
men difficultates enituntur in verticem montis,
omnes fatigatione continuati laboris affecti; qui-
dam multati parte membrorum, pariterque eos
& nox, & somnus oppressit. Stratis passim corpo-
ribus in inviis & in asperis saxorum, periculi in-
stantis oblitum in lucem quieverunt: tandemque ve-
lut ex alto sopore excitati, occultas subjectasque
ipsis valles rimantes, ignati in qua parte Petræ tan-
ta vis hostium condita esset, fumum specus infra
seipos evolutum notaverunt. Ex quo intellectum
est, illam hostium latebram esse. Itaque hastis im-
posuere*

posuere quod convenerat signum, totoque è numero duos & triginta in ascensu interiisse cognoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quam vicem eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat, sollicitus, toto die cacumina montis intuens restitit. Noctu demùm cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero die nondum satis clara luce primus vela, signum capti verticis, conspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas cœli, internitente lucis fulgore conditi. Verum ut liquidior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta est. Vocatumque Cophen, per quem Barbarorum animos tentaverat, mittit ad eos, qui moneret, nunc saltem salubrius consilium inirent. Sin autem fiducia loci perseverarent, ostendi à tergo iussit qui ceperant verticem. Cophes ad eos missus suadere cœpit Arimazi Petram tradere, gratiam Regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsidione hæere concoëgisset. Ille, ferocius superbiusque quam antea locutus, abire Cophen jubet. At is prehensum manu Barbarum rogat, ut secum extra specum prodeat: quo impetrato, juvenes in cacumine ostendit, ejusque superbię haud immerito illudens, pinnas ait habere milites Alexandri. Iamque è Macedonum castris signorum concentus, & totius exercitus clamor audiebatur. Ea res, sicut pleraque belli vana & inania, Barbaros ad deditionem traxit. quippe occupati metu, paucitatem eorum, qui à tergo erant, æstimare non poterant. Itaque Cophen (nam trepidantes reliquerat) strenue revocant, & cum eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant, & ut incolumibus abire liceat, paciscantur. Ille, quanquam verebatur, ne conspecta juvenum paucitate deturbarent eos Barbari; tamen & fortunæ suæ confisus,

fus, & Arimazi superbiam infensus, nullam se conditionem deditiois accipere respondit. Arimazes, desperatis magis quam perditis rebus, cum propinquis nobilissimisque gentis sue descendit in castra, quos omneis verberibus affectos sub ipsis radicibus Petrae crucibus iussit affigi. Multitudo deditiois incolis novarum urbium cum pecunia capta dono data est. Artabazus, in Petrae regionisque quae apposita esset ei, tutela, relictus est.

L I B E R V I I I .

B R E V I A R I V M L I B R I .

1. **M** Assagetis, Dahis, & Sogdianis subactis Scythae sui Regis filiam Alexandro conjugem offerunt, qui leone interfecto & quatuor millibus ferarum in venatione dejectis, Clytum solenni convivio adhibitum, & liberius loquentem interficit.

2. Sera Alexandri poenitentia, quam sequuntur bellica expeditiones adversus Bactrianos transfugas & Sysmithren: Philippi item strenuissimi juvenis, & Erigy clarissimi ducis, obitus.

3. Spitamenis uxorem, interfecti mariti caput afferentem, Alexander castris excedere jubet: provincias quasdam à prefectorum suorum injuriis vindicat.

4. Frigoris nimia vi pene opprimitur exercitus Gabazam aditurus. Alexandri constantia, & erga gregarium militem humanitas, ejusdemque cum Roxane matrimonium.

5. Cogitationibus in bellum Indicum versis, adulatorum fraude, nimia superbia elatus Alexander, Jovis filius vult saluari: quod Calisthenes gravi oratione improbat.

6. Ex

6. Ex ignominia Hermolao nobili puero illata nascitur in caput Alexandri conjuratio, qua detecta, inter autores sceleris innocens Calisthenes conjicitur.

7. Hermolai, Calisthenem justum esse asseverantis, adversus crudelem Alexandri superbiam invectiva.

8. Alexandri ad Hermolai invektivam responsio: conjuratorum item, atque innocentis Calisthenis supplicium.

9. Indi, Gangis, Dyardenis, India, ejus incolarum, luxu diffluentium regum, ac sapientum, luculenta descriptio.

10. Varios Indiae populos mira felicitate, non tamen sine sanguine, Alexander subjicit.

11. Aornus petra & arx inaccessa ab Alexandro oppugnatur, & ab obsessis relicta capitur.

12. Omphis rex potentissimus se regnumque suum Alexandro permittit. à quo in integrum restituitur: unde mutua dona regia.

13. Porum regem, Omphis suasu, Alexander ancipiti quidem & sub initia periculossimo aggreditur bello.

14. Indorum & Macedonum insignis & cruenta pugna: Pori captivi magnanimitas, & Alexandri regia clementia.

ALEXANDER majore fama quam gloria in ditione redacta Petra, cum propter vagum hostem spargendæ manus essent, in tres partes divisit exercitum: Hephæstionem uni, Cœnon alteri duces dederat: ipse cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt: quibus eorum, qui in defectione per-

feveraverant, urbes agrosque jussit attribui. At ex-
 fules Bactriani cum DCCC equitibus Massagetarum
 proximos vicos vastaverunt. Ad quos coercendos
 Attinas regionis ejus Præfectus CCC equites,
 insidiarum quæ parabantur ignarus, eduxit.
 Namque hostis in sylvis, quæ erant forte campo
 junctæ, armatum militem condidit, paucis propellenti-
 bus pecora, ut improvidum ad insidias præda perduceret.
 Itaque in composito agmine, solutisque ordinibus,
 Attinas prædabundus sequebatur, quem prætergressum
 sylvam, qui in ea confederant, ex improvise adorti,
 cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum
 hujus cladis fama perlata est, qui cum omni equitatu
 supervenit. Et Massagetæ quidem jam refugerant.
 Dahæ mille oppressi sunt: quorum clade totius regionis
 finita defectio. Alexander quoque, Sogdianis rursus
 subactis, Maracanda reperit. Ibi Berdes, quem ad
 Scythas super Bosphorum colentes miserat, cum
 legatis gentis occurrit. Phrataphernes quoque,
 qui præerat Massagetis & Dahis regionum confinio
 adjunctus, miserat, qui facturum imperata pollicerentur.
 Scythæ petebant, ut Regis sui filiam matrimonio
 sibi jungeret: si dedignaretur affinitatem, principes
 Macedonum cum primoribus suæ gentis connubio
 coire pateretur. Ipsum quoque Regem venturum
 ad eum pollicebantur. Utraque legatione benigne
 audita, Hephæstionem & Artabazum opperiens,
 stativa habuit: quibus adjunctis, in regionem,
 quæ appellatur Bazaría, pervenit. Barbaræ
 opulentia in illis locis haud ulla sunt majora
 indicia, quam magnis nemoribus nobilium ferarum
 greges clausi, spatiosas ad hoc elingunt sylvas,
 crebris perennium aquarum fontibus amœnas.
 Muris nemora cinguntur, turreseque habent
 venantium receptacula. Quatuor continuis
 stati-

ætatibus intactum saltum fuisse constabat; quem Alexander cum toto exercitu ingressus, agitari undique feras iussit. Inter quas cum leo magnitudinis raræ ipsum Regem invasurus incurreret, forte Lysimachus, qui postea regnavit, proximus Alexander, venabulum objicere feræ cœperat. Quo Rex repulso, & abire iussu, adjecit: Tam à semet uno, quam à Lysimacho, leonem interfici posse. Lysimachus enim quondam, cum venaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram solus, sed lævo humero usque ad ossa laceratus, ad ultimum periculi pervenerat. id ipsum exprobrans ei Rex, fortius quam locutus est, fecit. Nam feram non excepit modo, sed etiam uno vulnere occidit. Fabulam, quæ objectum leoni à Rege Lysimachum temere vulgavit, ab eo casu (quæ supra diximus) orram esse crediderim. Cæterum Macedones, quamquam prospero eventu defunctus erat Alexander, tamen scivere gentis suæ more, ne pedes venaretur sine delectis principum, amicorumque. Ille quatuor millibus ferarum dejectis, in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda reditum est. Acceptaque ætatis excusatione ab Artabazo, provinciam ejus destinat Clyto. Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite Regem dimicantem clypeo suo texit: & Rhofacis manum capiti Regis imminentem gladio amputavit; vetus Philippi miles, multisque bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum educaverat, soror ejus haud secus quam mater à Rege diligebatur. Ob has causas validissimam imperii partem fidei ejus tutelæque commisit. Iamque iter parare in posterum iussus, solenni & tempestivo adhibetur convivio. In quo Rex cum multo incaluisse mero, immodicus æstimator sui, celebrare, quæ gesserat, cœpit: gravis etiam eorum auribus, qui sentie-

bant vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Cheroneam victoriam sui operis fuisse jactavit, ademptamque sibi malignitate & invidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem, seditione inter Macedonas milites & Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, jacuisse, non alias quam simulatione mortis tutiorem: se corpus ejus protexisse clypeo suo, ruentesque in illum sua manu occisos. Quæ patrem nunquam æquo animo esse confesum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem quam sine eo fecisset ipse in Illyricos, victorem scripsisse se patri, fusos fugatosque hostes, nec affuisse usquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia viferent, cum Asiæ utri, vastarique oporteret; sed eos, qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc & his similia læti audire juvenes: ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius vixerant. Tum Clytus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui infra ipsum cubabant, conversus, Euripidis retulit carmen, ita ut sonus magis quam sermo exaudiri posset à Rege. Quo significabatur, male instituisse Græcos quod trophæis Regum duntaxat nomina inscriberentur. Alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaque Rex cum suspicaretur malignius habitum esse sermonem, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audissent. Et illis ad silentium obstinatis Clytus paulatim majore voce Philippi acta, bellaque in Græcia gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter juniores senesque orta contentio est. Et Rex, velut patienter audiret, queis Clytus obterebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Cæterum cum animo videretur imperaturus,

turus: si finem procaciter orto sermone Clytus imponeret: nihil eorum omittente, magis exasperabatur. Iamque Clytus etiam Parmenionem defendere audebat: & Philippi de Atheniensibus victoriam, Thebarum præfererebat excidio; non vi modo, sed etiam animi prava contentione proventus. Ad ultimum, *Si moriendum*, inquit, *est pro te, Clytus est primus. At victoria majus premium ferunt, qui procacissime patris tui memoria illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modo indomitam, sed qua ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias, præcipitia ingenia sortitas. Sed qua ad me pertinent, transeo: Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias senex juniores pugnam detrectantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnassum hæsurus fuisse. Quomodo ergo Asiam etiam cum istis junioribus subiecisti? Verum est (ut opinor) quod avunculum tuum in Italia dixisse constat: Ipsum in viros incidisse, te infæminas. Nihil ex omnibus inconsculte ac temere actis Regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio illata; dolorem tamen Rex pressit, contentus iussisse ut convivio excederet: nec quidquam aliud adjecit, quam forsitan eum (si diutius locutus foret) exprobraturum sibi fuisse vitam à semetipso datam: hoc enim superbe sæpe jactasse. Atque illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, injectis manibus, jurgantes monentesque conabantur abducere. Clytus cum abstraheretur, ad pristinam vinolentiam ira quoque adjecta: *Suo pectore tergum illius esse defensum: nunc posteaquam tanti meriti præterit tempus, etiam memoriam invisam esse, proclamat. Attali quoque cadem objiciebat: & ad ultimum, Iovis, quem patrem sibi Alexander assereret, oraculum eludens, veriora se Regi, quam**

patrem

patrem ejus, respondisse dicebat. Iam tantum iræ conceperat Rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimvero mero sensibus victis, ex lecto repente profiluit. Attoniti amici, ne positis quidem, sed abjectis poculis, consurgunt, in eventum rei, quem tanto impetu acturus esset, intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo & Perdicca inhibetur, medium complexi, & obluſtari perseverantem, morabantur. Lyſimachus & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset, exclamat: signumque tuba dari, ut ad regiam armati coirent, jubet. Tum vero Ptolemæus & Perdiccas genibus advoluti orant, ne in tam præcipiti ira perseveret, spatiumque potius animo det: omnia postero die justius executurum. Sed clausæ erant aures, obstrepente ira. Itaque impotens animi, percurrit in regię vestibulum, & vigili excubanti hasta ablata constitit in aditu, quo necesse erat iis, qui simul cœnaverant, egredi. Abierant cæteri: Clytus ultimus sine lumine exibat. Quem Rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat, etiam in voce, sceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille jam non suæ, sed Regis iræ memor, Clytum esse, & de convivio exire respondit. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisque sanguine aspersus: *Inunc, inquit, ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.*

2. Male humanis ingeniis natura consuluit, quod plerunque non futura, sed transacta perpendimus. quippe Rex posteaquam ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris fera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello

bello virum, & nisi erubesceret fateri, servatorem sui, occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat Rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde ultus. Manabat toto vestibulo cruor paulo ante convivæ: vigiles attoniti & stupentibus similes procul stabant, liberio-rioremque pœnitentiam solitudo exciebat. Ergo hastam ex corpore jacentis evulsam retorfit in semet: jamque admoverat pectori, cum advolant vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, allevatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi prostraverat corpus; gemitu ejulatuque miserabili tota personante regia. Laniare deinde os unguibus, & circumstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. In has preces tota nox exacta est: scrutantemque num ira Deorum ad tantum nefas actus esset, subit, anniversarium sacrificium Libero patri non esse redditum stato tempore. Itaque inter vinum & epulas cæde commissa, iram Dei fuisse manifestam. Cæterum magis eo movebatur, quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipso socia-
re sermonem postea ausurum. Vivendum esse in solitudine, velut feræ bestię terrenti alias, alias timent. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, jussit inferri. Quo posito ante ipsum, lacrymis obortis, *Hanc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cujus duo filii apud Miletum pro mea gloria occubere mortem? hic frater, unicum orbitatis solatium, à me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferet misera? Omnibus ejus unus supersum, quem solum æquis oculis videre non poterit. Et ego servatorum meorum latro revertar in patriam, ut ne dexteram quidem nutrici sine memoria calamitatis ejus asferre possim? Et cum finis lacrymis querelisque non fieret, jussu amicorum*
corpus

corpus oblatum est. Rex triduum jacuit inclusus. Quem ut armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse cognoverunt, universi in tabernaculum irrumpunt, diuque precibus ipsorum reluctatum ægre vicerunt, ut cibum caperet. Quoque minus cædis puderet, jure interfectum Clytum Macedones decernunt, sepultura quoque prohibitori, ni Rex humari jussisset. Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda consumptis, cum parte exercitus Hephæstionem in regionem Bactrianam misit, com meatus in hyemem paraturum. Quam Clyto autem destinaverat provinciam, Amyntæ dedit. Ipse Xenippa pervenit. Scythiæ confinis est regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terræ non indigenas modo detinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. Sed posteaquam Regem adventare compertum est, pulsī ab incolis, duo millia fere & ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam pace in latrociniiis aslueri. Tum ferocia ingenia non bellum modo, sed etiam veniæ desperatio efferaverat. Itaque ex improvise adorti Amyntam Prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. Ad ultimum, DCC suorum amissis, quorum CCC hostis cepit, dederē terga victoribus, haud sane inulti: quippe LXXX Macedonum interfecerunt, præterque eos trecenti & quinquaginta faucii facti sunt, veniam tamen etiam post alteram defectionem impetraverunt. His in fidem acceptis, in regionem, quam Naura appellant, Rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Syfimithres, duobus ex sua matre filiis genitis: quippe apud eos parentibus stupro coire cum liberis fas est. Duobus millibus armatis popularibus, fauces regionis, qua in arctissi-

arctissimum cogitur, valido munimento sepserant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga Petræ clauderat; hanc manu perviam incolæ fecerant. Sed aditus specus accipit lucem: interiora, nisi illato lumine, obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos ignotum, nisi indigenis. At Alexander, quanquam angustias naturali situ munitas valida manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis, munimenta, quæ manu adjuncta erant, concussit, fundisque & sagittis propugnantium plerosque dejecit: quos ubi dispersos fugavit, ruinas munimentorum supergressus, ad Petram admovit exercitum. Cæterum interveniebat fluvius coëuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem, magnique operis videbatur, tam vastam voraginem explere. Cædi tamen arbores, & saxa congeri jussit. Ingensque Barbaros pavor rudes ad talia opera concusserat, excitatam molem subito cernentes. Itaque Rex ad deditionem metu posse compelli ratus, Oxarten misit nationis ejusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet duci, ut traderet Petram. Interim ad augendam formidinem, & turres admovebantur, & excussa tormentis tela emicabant. Itaque verticem Petræ, omni alio præsidio damnato, petiverunt. At Oxartes trepidum diffidentemque rebus suis Syfimithren cœpit hortari, ut fidem, quam vim Macedonum, mallet experiri; neu moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam tendentis: cui quisquis semet offerret, in suum caput alienam cladem esse versurum. Et ipse quidem Syfimitbres deditionem annuebat: cæterum mater eademque conjux morituram se ante denuntians quam in ullius veniret potestatem, Barbari animum ad honestiora quam tutiora converterat: pudebatque, libertatis majus esse apud foeminas quam apud viros pretium. Itaque dimisso
inter-

internuntio pacis, obsidionem ferre decreverat. Sed cum hostis vires, suasque pensaret, tursus muliebris consilii, quod præceps magis quam necessarium esse credebat, pœnitere eum cœpit. Revocatoque strenue Oxarte, futurum se in Regis potestate respondit: unum precatus, ne voluntatem & consilium matris suæ proderet, quo facilius venia illi quoque impetraretur. Præmissum igitur Oxartem cum matre liberisque, & totius cognationis grege, sequebatur, ne exspectato quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. Rex, equite præmissis, qui reverti eos juberet, opperiri que præsentiam ipsius, supervenit, & victimis Minervæ ac Victoriæ cæsis, imperium Syfimitri restituit, spe majoris etiam provinciæ facta, si cum fide amicitiâ ipsius coluisset. Duos illi juvenes patre tradente, secum militaturos sequi jussit. Relicta deinde phalange, ad subigendos, qui defecerant, cum equite processit. Arduum & impeditum saxis iter primo utcunque tolerabant. Mox equorum non unguis modo attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant, & rarius subinde agmen fiebat, pudorem (ut fere fit) immodico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione fugientes insequabatur. Nobiles juvenes comitati eum soliti defecerant, præter Philippum; Lyfimachi erat frater, tum primum adultus, &, quod facile apparet, indolis raræ. Is pedes (incredibile dictu) per cc stadia vectum Regem comitatus est, sæpe equum suum offerente Lyfimacho: nec tamen ut digrederetur à Rege effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret. Idem, cum perventum esset in saltum, in quo se Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, Regemque cominus cum hoste dimicantem protexit. Sed posteaquam Barbari in fugam effusi

effusi deseruere sylvas, animus, qui in ardore pugnae corpus sustentauerat, liquit: subitoque ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deinde, ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus Regis exceptus est; inter quas collapsus, extinguitur. Mæstum Regem alius haud levis dolor excepit. Erigyus inter claros duces fuerat, quem extinctum esse paulo ante quam reverteretur in castra, cognovit. Vtriusque funus omni apparatu atque honore celebratum est.

3. Dahas deinde statuerat petere: ibi namque Spitamenum esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem, ut pleraque alia, fortuna, indulgendo ei nunquam fatigata, pro absente transegit. Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat: quam, ægre fugam & nova subinde exilia tolerantem, in omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, identidem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret, victorisque Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere non posset, Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cum pectori patris admovisset, ut saltem eorum misereri vellet, orabat. Et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi, non moneri ratus, & formæ profecto fiducia cupere eam quamprimum dedi Alexandro, acinacem strinxit percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum ejus occursum. Cæterum abire è conspectu jubet, addito metu mortis, si se oculis ejus obtulisset: & ad desiderium levandum noctes inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor, fastidio præsentium accensus est. Itaque rursus uni ei deditus, orare non destitit, ut tali consilio absterneret, patereturque sortem, quamcunque his fortuna fecisset. Sibi mortem deditione esse leviolem.

At

At illa purgare se, quod quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente suavisset: de cætero futuram in viri potestate. Spitamenes simulato captus obsequio, de die convivium apparari jubet: vinoque & epulis gravis semisomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto & gravi somno sopitum esse sensit uxor, gladium, quem veste occultaverat, stringit; caputque ejus abscisum cruore respersa seruo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante (sicut erat cruenta veste) in Macedonum castra pervenit, nuntiarique Alexando jubet, esse, quæ ex ipsa deberet agnoscere. Ille protinus Barbaram jussit admitti. Quam ut aspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam venisse, dicere, quæ vellet, jubet. At illa, servum, quem stare in vestibulo jusserrat, introduci desideravit. Qui, quia caput Spitamenis veste tectum habebat, suspectus, scrutantibus quid occuleret ostendit. Confuderat oris exsanguis notas pallor, nec quis esset, nosci satis poterat. Ergo Rex certior factus, humanum caput afferre eum, tabernaculo excessit, percontatusque quid rei sit, illo profitente cognoscit. Variæ hinc cogitationes invicem animum diversa agitantem commoverant. Meritum ingens in semet esse credebatur, quod transfuga, & proditor, tantis rebus (si vixisset) injecturus moram, interfectus esset. Contra facinus ingens aversabatur, cum optime meritum de ipsa, communium parentem liberorum per insidias interemisset. Vicit tamen gratiam meriti sceleris atrocitas, denuntiarique jussit, ut excederet castris, neu licentiæ Barbaræ exemplar in Græcorum mores & mitia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem defectionis ejus participem vincitum Alexandro, seque dedunt. Ille maxima præsentium curarum parte

parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus à Prætoribus suis avare ac superbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam, & Mardos cum Tapuris tradidit, mandavitque, ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Cariæ Præfecto substitutus est Stasanor. Arfaces in Mediam missus, ut Oxidates inde discederet. Babylonia, mortuo Mazæo, Deditameni subjecta est.

4. His compositis, tertio mense ex hybernis movit exercitum; regionem, quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit; proximus ei nondum quidem procellosus & tristis, obscurior tamen pristino, non sine minis crescentis mali, damno præteriit. Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, & nunc, internitente luce, nunc condita, non oculos modo meantis exercitus, sed etiam animos terrere cœperunt. Erat prope continuus cœli fragor, & passim cadentium fulminum species viscebatur: attonitisque auribus stupens agmen, nec progredi, nec considerare audebat. Tum repente imber grandinem incuriens, torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis suis recti exceperant. Sed jam nec retinere arma lubrica rigentes manus poterant, nec ipsi destinare, in quam regionem obverterent corpora, cum undique tempestatis violentia major, quam vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis, per totum saltum errabundum agmen ferebatur, multique, prius metu quam labore defatigati, posttraverant humi corpora, quanquam imbrem vis frigoris concreto gelu astrinxerat. Alii se stipitibus arborum admoverant; id plurimis & adminiculum & suffugium erat. Nec fallebat ipsos, morti locum eligere, cū immobileis vitalis calor linqueret. Sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recusabant

bant extinguere quiescendo: quippe non vehemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat, lucemque, naturale solatium, præter tempestatem haud disparem nocti, sylvarum quoque umbræ suppresserant. Rex unus tanti mali patiens, circumire milites, contrahere dispersos, allevare prostratos, ostendere procul evolutum ex tuguriis fumum, hortarique ut proxima quæque suffugia occuparent. Nec ulla res magis salutis fuit, quam quod multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, Regem deserere erubescerent. Cæterum efficacior in adversis necessitas, quam ratio, frigoris remedium invenit. Dolabris enim sylvas sternere aggressi, passim acervos struesque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes saltum, & vix inter flammam agminibus relicto locum. Hic calor stupentia membra commovit, paulatimque spiritus, quem continuerat rigor, meate libere cœpit. Excepere alios tecta Barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat. Alios castra, quæ in humido quidem, sed jam cœli mitescente sæuitia, locaverunt. Mille militum atque lixarum calorumque pestis illa consumpsit. Memoriae proditum est, quosdam applicatos arborum truncis, & non solum viventibus, sed & inter se colloquentibus similes esse inspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles, seque & arma sustentans, tandem in castra pervenerat. Quo viso, Rex, quanquam ipse tunc maxime admoto igne refovebat artus, ex sella sua exiit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, demptis armis, in sua sede iussit consistere. Ille diu, nec ubi requiesceret, nec à quo esset exceptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam sedem, Regemque vidit, territus surgit. Quem in-

tuens

tuens Alexander: *Ecquid intelligis, miles, inquit, quanto meliore sorte, quam Persa, sub Rege vivatis? Illis enim in sella Regis consedisse capitale foret, tibi saluti fuit.* Postero die convocatis amicis, copiarumque ducibus, pronuntiari jussit, ipsum omnia quæ amissa essent redditorum, & promisso fides extitit. Nam Syfimitres multa jumenta, & camelorum duo millia adduxit, pecoraque & armenta quæ distributa, pariter militem & damno & fame liberaverunt. Rex gratiam sibi relatam à Syfimitre præfatus, sex dierum cocta cibaria ferre milites jussit. Sacas petens totam hanc regionem depopulatus, triginta millia pecorum ex præda Syfimitri dono dat. Inde pervenit in regionem, cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui se Regis potestati fideique permisit. Ille imperio ei reddito, haud amplius, quam ut duo ex tribus filiis secum militarent, exegit. Satrapes etiam eo, qui penes ipsum relinquebatur, tradito, Barbara opulentia convivium, quo Regem accipiebat, instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci triginta nobiles virgines jussit. Inter quas erat filia ipsius Roxane nomine, eximia corporis specie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ, quanquam inter electas processerat, omnium tamen oculos convertit in se, maxime Regis minus jam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille, qui uxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus forma præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo quam parentis aspexerat; tunc in amorem virgunculæ, si regiæ stirpi compararetur, ignobilis, ira effusus est, ut diceret, ad stabiliendum regnum pertinere, Persas & Macedonas connubio jungi: hoc uno modo & pudorem victis, & superbiam victoribus detrahi posse,

posse. Achillem quoque, à quo genus ipse deduce-
ret, cum captiva coisse. Ne inferri nefas arbitraren-
tur, ita matrimonii jure velle jungi. Insuperato gau-
dio lætus pater, sermonem ejus excepit. Et Rex
medio cupiditatis ardore jussit afferri patrio more
panem, (hoc erat apud Macedonas sanctissimum
coëuntium pignus) quem divisum gladio uterque
libabat. Credo, eos qui gentis mores condiderunt,
parco & parabili victu ostendere voluisse jungen-
tibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc
modo Rex Asiæ & Europæ, introductam inter
convivales ludos matrimonio sibi adjunxit, è ca-
ptiva geniturus qui victoribus imperaret. Pudebat
amicos, super vinum & epulas socerum ex deditis
esse electum. Sed post Clyti cædem libertate sub-
lata, vultu, qui maxime servit, assentiebantur.

5. Cæterum Indiam, & inde Oceanum petitu-
rus, ne quid à tergo, quod destinata impedire pos-
set, moveretur, ex omnibus provinciis triginta
millia juniorum legi jussit, & ad se armata perdu-
ci, obsides simul habiturus & milites. Craterum
autem ad persequendos Haustanem & Catenem,
qui ab ipso defecerant, misit, quorum Haustanes
captus est, Catenes in prælio occisus. Polypercon
quoque regionem, quæ Bubacene appellatur, in
deditionem redegit. Itaque omnibus compositis,
cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives re-
gio habebatur, non auro modo, sed gemmis quo-
que margaritisq; ad luxum magis quam ad magni-
ficentiam exulta. Clypei militares auro & ebo-
re fulgere dicebantur. Itaque, necubi vincerentur
cum cæteris præstaret, scutis argenteas laminas,
equis frænos aureos addidit; loricas quoque alias
auro, alias argento adornavit. cxx millia arma-
torum erant, quæ Regem ad id bellum sequeban-
tur. Iamque omnibus præparatis, quod olim prava
mente

mente conceperat, tunc esse maturum, quoniam modo cœlestes honores usurparet, cœpit agitare. Iovis filium non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. Itaque More Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti pernicio-
sa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sæpius assentatio quam hostis evertit. Nec Macedonum hæc erat culpa: nemo enim illorum quidquam ex patrio more labare sustinuit: sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. Agis quidam Argivus pessimorum carminum post Chœrilum conditor, & ex Sicilia Cleo: hic quidem, non ingenii solum, sed etiam nationis vitio, adulator: & cætera urbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumque exercituum ducibus à Rege præferebantur: hi tum cœlum illi aperiebant, Herculemque & patrem Liberum, & cum Polluce Castorem novo numini cessuros esse jactabant. Igitur festo die omni opulentia convivium exornari jubet, cui non Macedones modo, & Græci principes amicorum; sed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cum discubisset Rex, paulisper epulatus, convivio egreditur. Cleo, sicut præparaverat, sermonem cum admiratione laudum ejus instituit. Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratia posset; si quem intelligerent Deum esse, confiterentur, exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter, Reges suos inter Deos colere: majestatem enim imperii, salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem, & patrem Liberum, prius dicatos Deos, quam vicissent secum ventium invidiam. Tantundem quoque posteros credere,

credere, quantū præsens ætas spondisset. Quod si cæteri dubitent, semetipsum, cum Rex inisset convivium, prostraturum humi corpus. debere idem facere cæteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in Regem esse prodendum exemplum. Haud perplexe in Calisthenem dirigebatur oratio. Gravitas viri & prompta libertas invisita erat Regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum, silentio facto, unum illum intuentibus cæteris, *Si Rex, inquit, sermoni tuo affuisset, nullius profecto vox responsuri tibi desideraretur. Ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, neu rebus felicissime gestis invidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo. Nullum esse eundem & diuturnum, & præcoccem fructum: cælestesque honores, non dare te Regi, sed auferre. Intervallo enim opus est, ut credatur Deus, semperque hanc gratiam magnis viris posteris reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor, Regi ut vita diuturna sit, & aterna majestas. Hominem consequitur aliquando, nunquam comitatur divinitas. Herculem modo, & patrem Liberum, consecrata immortalitatis, exempla, referebas. Credisne illos unius convivii decreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in cælum fama perverberet. Scilicet ego & tu, Cleo, Deos facimus? A nobis divinitatis suæ autoritatem accepturus est Rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem Regem, si Deum potes facere. Facilius est imperium dare, quam cælum. Dii propitii sine invidia quæ Cleo dixit, audierint, eodemque cursu, quo fluxere res, ire patiantur. Nostris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriæ, nec desidero, ad quem modum Rex mihi colendus sit, discere. Quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, queis*
viva-

vivamus, accipimus. Aquis auribus Calisthenes, veluti vindex publicæ libertatis, audiebatur. Expresserat non assentationem modo, sed etiam vocem, seniorum præcipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio: nec quidquam eorum quæ invicem jactata erant, Rex ignorabat, cum post aulæa, quæ lectis obduxerat, staret. Igitur ad Agim & Cleonem misit, ut sermone finito, Barbaros tantum, cum intrasset, procumbere suo more paterentur. Et paulo post, quasi potiora quædam egisset, convivium repetit. Quem venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super Regem, unum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cœpit hortari, ut vehementius id quateret ad terram: elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque Rex, *Tu autem*, inquit, *non veneraberis me? An tibi uni digni videmur esse ludibrio?* Ille nec Regem ludibrio, nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto Rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, *Videsne*, inquit, *idem te fecisse, quod in alio paulo ante ridebas?* Et tradi eo in custodiam jussu, convivium solvit. Polyperconti quidem postea castigato diu, ignovit.

6. In Calisthenem olim contumaciâ suspectum, pervicacioris iræ fuit, cujus explendæ matura obvenit occasio. Mos erat (ut supra dictum est) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant servatis noctium vicibus proximis foribus ejus ædis, in qua Rex acquiescebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quam quem armati obsidebant. Iidem acceptos ab agasonibus equos, cum Rex ascensurus esset, admovebant, comitabanturque & venantem, & in præliis; omnibus artibus studio-

tum liberalium exculi. Præcipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum Rege. Castigandi verberibus eos nullius potestas præter ipsum erat. Hæc cohors velut seminarium ducum præfectorumque apud Macedonas fuit. Hinc habuere posteri Reges, quorum stirpi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus, puer nobilis ex regia cohorte, cum aprum telo occupasset, quem Rex ferire destinaverat, iussu ejus verberibus affectus est. Quam ignominiam ægre ferens, deslere apud Sofstratum cœpit. Ex eadem cohorte erat Sofstratus amore ejus ardens: qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intuere-
 tur, forsitan olim ob aliam quoque causam Regi infestus, juvenem sua sponte jam motum, data fide acceptaque perpulit, ut occidendi Regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem executi sunt: quippe soletter legerunt, quos in societatem sceleris asciscerent; Nicostratum, Antipatrum, Asclepiodorumque: placuit & Philotam assumi. Per hos adjecti sunt Elaptonius & Epimenes. Cæterum agendæ rei haud sane facilis patebat via. Opus erat eadem omnes conjuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii impedirentur. forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum vicibus, cæteroque apparatu exsequendæ rei, triginta & duo dies absumpti sunt. Aderat nox, qua conjurati excubare debebant, mutua fide læti, cujus documentum tot dies fuerant. Neminem metus spesve mutaverat. Tanta omnibus vel in Regem ira, vel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores ædis ejus in qua Rex vescebatur, ut convivio egressum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipsius, simulque epulantium comitas, provexit omnes ad largius vinum. Iudi etiam convivales extraxere tempus: nunc lætis
 conju-

conjuratis, quod sopitum aggressuri essent: tunc sollicitis, ne in lucem convivium extraheretur. Quippe alios in statione oportebat prima luce succedere, ipsorum post septem dies reditura vice, nec sperare poterant, in illud tempus omnibus duraturam fidem. Cæterum, cum jam lux appeteret, & convivium solvitur, & conjurati exceperunt Regem; læti, occasionem exequendi sceleris admotam, cum mulier attonitæ, ut creditum est, mentis conversari in regia solita, quia instinctu videbatur futura prædicere, non occurrit modo abeunti, sed etiam semet objecit, vultuque & oculis motum præferens animi, ut rediret in convivium monuit: & ille per ludum, Bene Deos suadere, respondit: revocatisque amicis, in horam diei ferme secundam convivii tempus extraxit. Iam alii ex cohorte in stationem successerant, ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen conjurati stabant, vice officii sui expleta. Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes, quem ingentes concupiscentiæ devoverant. Rex benignius quam alias allocutus, discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent, jubet: data singulis quinquaginta sesteria; collaudatique, quod etiam ab aliis tradita vice, tamen excubare perseverassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt, & cæteri quidem expectabant stationis suæ noctem. Epimenes, sive comitate Regis, qua ipsum inter conjuratos exceperat, repente mutatus, sive quia cœptis Deos obstare credebat, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse consilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Phylotæ supplicium in oculis erat. Itaque protinus injicit fratri manum, & in regiam pervenit: excitatisque custodibus corporis, ad salutem Regis pertinere, quæ afferret, affirmat: & tempus, quo venerat, &

vultus haud sane securi animi index, in mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero ac somno excitant Regem. Ille, paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus, non ex toto domum suam averfari Deos dixit, quia frater ipsius, quanquam impium facinus ausus foret, tamen & pœnitentiam ejus ageret, & per se potissimum profiteretur indicium, in eam ipsam noctem, qua detegeret, insidias comparatas fuisse. Autores scelesti consilii esse, quos minime crederet Rex. Tum Epimenes cuncta ordine, consciorumque nomina exponit. Calisthenem non ut participem facinoris nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vituperantium criminantiumque Regem faciles aures præbere. Quidam adjiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se à Rege quereretur, dixisse Calisthenem, meminisse debere, eos jam viros esse. Idque an ad consolandam patientiam verberum, an ad incitandum juvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex animi corporisque sopore discussus, cum tanti periculi imago oculis oberraret, Eurylochum quinquaginta talentis, & cujusdam Tyridatis opulenti bonis donat protinus: fratremque, antequam pro salute ejus precaretur, restituit. Sceleris autem autores, interque eos Calisthenem, vinctos asservari jubet. quibus in regiam adductis, toto die & nocte proxima mero ac vigiliis gravis acquievit. Postero autem die, frequens concilium adhibuit, cui patres propinquire eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debebant, omnium devotis capitibus, qui sanguine contigissent eos. Rex introduci

duci conjuratos, præter Calisthenem, jussit, atque quæ agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde universis eos: ipse Rex, Quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat.

7. Stupentibus cæteris, Hermolaus. *Nos vero, inquit, quoniam quasi nescias quæris, occidendi te consilium inivimus, quia non ut ingenuis imperare cœpisti, sed quasi in mancipia dominaris.* Primus ex omnibus pater ipsius, Sopolis, parricidam etiam parentis sui clamitans esse, consurgit, & ad os manu objecta, scelere & malis insanientem, ultra negat audiendum. Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum jubet, quæ ex magistro didicisset Calisthene. Et Hermolaus, *Vtor, inquit, beneficio tuo, & dico qua nostris malis didici. Quota pars Macedonum sævitia tuæ superest? Quotus quisque non è vilissimo sanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lyncestes Alexander, & Clytus, quantum ad hostes pertinet, vivunt: stant in acie, te clypeis suis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria, vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo aspersit. Alius ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in equuleum impositi, Persis, quos vicerant, fuere spectaculo. Parmenio, in dicta causa, trucidatus est: per quem Attalum occideras. Invicem enim misere miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia. Et quos paulo ante ministros cadis habuisti, subito ab aliis jubes trucidari.* Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremum strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset à Rege. quippe Hermolaum dicere jussit; petiitque, ut causas supplicii augentem, patienter audirent. Ægre ergo coërcitis, rursus Hermolaus, *Quam liberaliter,*
L 3 inquit,

inquit, pueris rudibus ad dicendum agere permit-
tis! at Calisthenis vox carcere inclusa est, quia so-
lus potest dicere. Cur enim non producitur, cum
etiam confessi audiuntur? Nempe quia liberam vo-
cem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem
pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo. Sunt hic
qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt. Ne-
mo est, qui conscium fuisse nobis Calisthenem di-
cat, cum morti olim destinatus sit à justissimo &
patientissimo Rege. Hac ergo sunt Macedonum pra-
mia, quorum ut supervacuo & sordido abuteris
sanguine. At tibi triginta millia mulorum capti-
vum aurum vehunt, cum milites nihil domum
præter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quæ tamen
omnia tolerare potuimus, antequam nos Barbaris
cederes, & novo more victores sub jugum mitteres.
Persarum te vestis & disciplina delectat, patrios
mores exosus es. Persarum ergo, non Macedonum
Regem occidere voluimus: & te transfugam, belli
jure, persequimur. Tu Macedonas voluisti genus
tibi ponere, venerarique te ut Deum. Tu Philip-
pum patrem aversaris, & si quis Deorum ante Io-
vem haberetur, fastidires etiam Iovem. Miraris
si liberi homines superbiam tuam ferre non possu-
mus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus
moriendum est, aut, quod tristius morte est, in
servitute vivendum? Tu quidem, si emendari po-
tes, multum mihi debes. Ex me enim scire cœpisti,
quid ingenui homines ferre non possunt. De cætero
parce: quorum orbam senectutem supplicii ne
oneraveris. Nos jubeduci, ut quod ex tua morte
petieramus, consequamur ex nostra. Hæc Her-
molaus.

8. At Rex, Quam falsa sint, inquit, quæ iste tra-
dita à magistro suo dixit, patientia mea ostendit.
Confessum enim ultimum facinus, tamen ut vos
quoque,

quoque non solum ipse, audiretis, expressi, non imprudens, cum permissem huic latroni dicere, usurum eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione gessisset, more patrio, & ab antiquissimis Macedonia Regum usurpato, castigari eum iussi. Hoc & oportet fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, servis quoque pueros huius aetatis verberare concedimus. Hac est saevitia in ipsum mea, quam impia cade voluit ulcisci. Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim, non ignoratis, & commemorare supervacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse meruerit, minime hercule admiror. Nam cum Parmenionem & Philotam laudat, sua servit causa. Lyncestem vero Alexandrum bis infidiatum capiti meo, à duobus iudiciis liberavi. Rursum convictum, per biennium tamen distuli, donec vos postulareretis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. Attalum, antequam Rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clytus utinam non coëgisset me sibi irasci: cuius temerariam linguam probra dicentem mihi, & vobis, diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita est. Obsequio mitigantur imperia. Vbi vero reverentia excessit animis, & summa imis confundimus, vbi opus est ut vim repellamus. Sed quid ego mirer, istum crudelitatem mihi objecisse, qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne invisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum aspiciate. qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argentis cubat lectis. Mensas auro onerant, greges servorum ducunt, spolia de hostibus sustinere non possunt.

sunt. At enim Persæ, quos vicimus, in magno honore sunt. Apud me quidem, moderationis meæ certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem: sed ut illos quoque, quos bello subegissem, victoriæ meæ non pœniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus, cum his communicanda est nostra clementia. horum fides stabile & æternum faciet imperium: & sane plus habemus quam cupimus. Insatiabilis autem avaritia est, adhuc implere velle, quod jam circumfluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas transfundo. in multis enim gentibus esse video quæ non erubescamus imitari. nec aliter tantum imperium apte regi potest, quam ut quadam & tradamus illis, & ab iisdem discamus. Illud pene dignum risu fuit, quod Hermolaus postulabat à me, ut averfarer Iovem, cujus oraculo agnoscor. An etiam quid Dii respondeant in mea potestate est? Obtulit nomen filii mihi: recipere, ipsis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoque Deum esse me credant. Fama enim bella constant, & sæpe etiam quod falso creditum est, veri vicem obtinuit. An me luxuria indulgentem, putatis arma vestra auro argentoque adornasse? Assuetis nihil vilius hac videri materia volui; Macedonas invictos cæteris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum eorum sordida omnia & humilia spectantium capiam: & docebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venisse. quam gloriam tu parricida intercipere voluisti, & Macedonas, Rege adempto, devictis gentibus

bus dedere. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si qua vobis parentum memoria & cara est. Sed olim istum morem occidendi cum scelestis infantes propinquos parentesque solvi: & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Calisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio cur produci velis, ut coram his probra, qua modo in me jecisti, modo audisti, illius quoque ore referatur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxissim, dignissimum te discipulo magistrum. Nunc Olynthio non idem juris est. Post hæc concilium dimisit, tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi, ut fidem suam sævitia Regi approbarent, excruciatos necaverunt. Calisthenes quoque ante tortus interiit, in initio consilii in caput Regis innoxius: sed haudquaquam aulae & assentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius cædes majorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus, artibusque, à quo revocatus ad vitam eras, cum interfecto Clyto mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem fera pœnitentia consecuta est.

9. Sed ne otium ferendis rumoribus natum aleret, in Indiam movit, semper bello quam post victoriam clarior. India tota ferme spectat Orientem, minus in latitudinem, quam recta regione spatiosa. quæ Austrum accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt. Plana sunt cætera, multisque inclytis annibus Caucaso monte ortis, placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est, quam cæteri. Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes, Ganges omnium ab ortu maximus,

à Meridiana regione decurrit, & magnorum montium juga recto alveo stringit. In eum objectæ rupes inclinant ad Orientem. Vterque Rubro mari accipitur findens ripas, multasque arbores cum magna soli parte exorbet. Saxis quoque impeditus, crebro reverberatur. Vbi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur. Acesines eum auget. Ganges decursurum in mare intercipit: magnoque motu amnis uterque colliditur. Quippe Ganges asperum os influenti objicit. nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celebris auditu est, quia per ultima Indiæ currit. Cæterum non crocodilos modo, uti Nilus, sed etiam delphines, ignotasque aliis gentibus belluas alit. Erimanthus crebris flexibus subinde curvatus, ab accolis riganibus carpitur. Ea causa est, cur tenues reliquias jam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio dividitur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterum quæ propiora sunt mari, Aquilones maxime deurrunt. Ii cohibiti jugis montium, ad interiora non penetrant. ita alendis frugibus mites. Sed adeo in illa plaga mundus statas temporum vices mutat, ut cum alia fervore solis exæstuant, Indiam nives obruant: rursusque ubi cætera rigent, illic intolerandus æstus existat: nec cur, ulli se naturæ causa ingessit. Mare certe, quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro Rege inditum est nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri, haud secus quam ceræ, literarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sunt: animalia inusitata cæteris gentibus nisi invec̄ta. Eadem terra & rhinocerotas alit; non generat. Elephantorum major est vis, quam quos in Africa domitant. Et viribus magni-

tudo

rudo respondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasque mare littoribus infundit. Neque alia illis major opulentia causa est utique, postquam vitiorum commercium vulgavere in exteras gentes; quippe aestimantur purgamenta aestuantis freti pretio quod libido constituit. Ingenia hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoque situs format. Corpora usque pedes carbaso velant. Soleis pedes, capita linteis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent: brachia quoque, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillū pectunt sapius quam tondent. Mentum semper intonsum est. Reliquam oris cutem ad levitatem exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, supra omnium gentium vitia. Cum Rex se in publico conspicitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro & purpura carbaso, quæ indutus est: lecticam sequuntur armati corporisque custodes: Inter quos ramis aves pendent, quas cantu feriis rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet, totas eas vitis auro cælata percurrit, aviumque, quarum visu maxime gaudent, argentæ effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum pectit atque ornat, tunc responsa legationibus, tunc jura popularibus reddit. Demptis soleis, odoribus illinuntur pedes. Venatus maximus labor est, inclusa vivario animalia inter vota cantusque pellicum figere. Binum cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt majore nixu quam effectu: quippe telum, cujus in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breviora itinera equo conficit. Longior ubi:

expeditio est, elephantum vehunt currum, & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum à Reginae ordine agmen est, æquatque luxuria. Fœminæ epulas parant. Ab iisdem vinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regem mero somnoque sopitum, in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium invocantes Deos. Quis credat inter hæc vitia curam esse sapientiæ? Vnum agreste & horridum genus est, quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem, pulchrum; & vivos se cremari iubent. Quibus aut segnitas, aut incommoda valetudo est, expectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec ullus corporibus, quæ senectus solvit, honos redditur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, siderum motus scite spectare dicuntur, & in futura prædicere. Nec quemquam admovere lethi diem credunt, cui expectare interrite liceat. Deos putant, quidquid colere cœperunt: arbores maxime. quas violare capitale est. Menses in quinos denos descripserunt dies. Anni plena spatia servant. Lunæ cursu norant tempora, non ut plerique, cum orbem fidus implevit, sed cum se curvare cœpit in cornua: & idcirco breviores habent menses, qui spatium eorum ad hunc Lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sane operæ pretium videbatur.

10 Igitur Alexandro fines Indiæ ingressio, gentium suarum Reguli occurrerunt, imperata facturi: illum tertium Jove genitum ad ipsos pervenisse memorantes. Patrem Liberum, atque Herculem, fama cognitos esse: ipsum coram adesse, cernique. Rex benigne exceptos sequi iussit, iisdem

dem itinerum ducibus usus. Cæterum cum amplius nemo occurreret, Hephæstionem & Perdicam cum copiarum parte præmisit, ad subigendos, qui averfarentur imperium: jussitque ad flumen Indum procedere, & navigia facere, queis in ulteriora transportari posset exercitus. Illi, quia plura flumina superanda erant, sic junxere naves, ut solutæ plaustris vehi possent, rursusque congi. Post se Cratero cum phalange jussit sequi, equitatum ac levem armaturam eduxit, eosque, qui occurrerant, levi prælio in urbem proximam compulit. Jam supervenerat Craterus. Itaque ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertæ, præcipit ne cui parceretur, munimentis urbis, quam obsidebat, incensis. Cæterum dum obequitabat mœnibus, sagitta ictus est. Cepit tamen oppidum, & omnibus incolis ejus trucidatis, etiam in recta sævitum est. Inde domita ignobili gente, ad Nysam urbem pervenit. Forte castris ante mœnia ipsa sylvestri loco positis, nocturnum frigus vehementius quam alias horrore corpora affecit, opportunumque remedium ignis oblatum est. Cæsis quippe sylvis flammam excitaverunt: quæ igni alita, oppidanorum sepulchra comprehendit. Vetusta cedro facta erant, conceptumque ignem late fudere, donec omnia solo æquata sunt. Et ex urbe primum canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum & oppidani hostem, & Macedonas ipsos ad urbem venisse cognoscunt. Jamque Rex eduxerat copias, & mœnia obsidebat, cum hostium, qui discrimen tentaverant, obruti telis sunt. Aliis ergo deditioem, aliis pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta, circumfideri tantum eos, & abstineri cædibus jussit. Tandemque obsidionis malis fatigati deditere se. A Libero patre con-

conditos se esse dicebant ; & vera hæc origo erat. Sita est sub radicibus montis , quam Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxere licentiam , Iovis semine Liberum patrem esse celatum. Rex situ montis cognito ex incolis , cum toto exercitu , præmissis com meatibus , verticem ejus ascendit. Multa hedera vitisque toto gignitur monte. Multæ perennes aquæ manant. Pomorum quoque varii salubresque succi sunt , sua sponte fortuitorum seminum fruges humo nutriente. Lauri , baccæque , & multa in illis rupibus agrestis est sylva. Credo equidem non divino instinctu , sed lascivia esse profectos , ut passim hederæ ac vitium folia decerperent , redimitique fronde toto nemore similes bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot millium , præsidem nemoris ejus Deum adorantium , juga montis collesque resonabant , cum orta licentia à paucis (ut ferè fit) in omnes se repente vulgasset. Quippe velut in media pace , per herbas congestamque frondem , prostraverant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non averfatus , large ad epulas omnibus præbitis , per decem dies Libero patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ quam virtutis esse beneficium? quippe , ne epulantes quidem & sopitos mero , aggredi ausus est hostis ; hæud secus bacchantium ululantiumque fremitu perterritus , quam si præliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos comestantesque protexit. Hinc ad regionem , quæ Dædala vocatur , perventum est. Deseruerant incolæ sedes , & in avios sylvestresque montes confugerant. Ergo Acadera transit , æque uستا & destituta incolentium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutavit. Divisis enim copiis pluribus simul locis arma ostendit: oppressique & qui

qui exspectaverant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit: rursusque quas distribuerat copias junxit. Superato deinde Choaspe amne, Cœnon in obsidione urbis opulentæ (Beziram incolæ vocant) reliquit. Ipse ad Mazagas venit, nuper Assaceno (cujus regnum fuerat) demortuo. Regioni quoque urbiq̄ue præerat mater ejus Cleophes. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam qua spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrinque rupibus aditum ad urbem impedit. Ab Occidente & à Meridie, velut de industria, rupes præaltas admolita natura est, infra quas cavernæ & voragine longâ vetustate in altum cavatæ jacent; quaque desinunt, fossa ingentis operis objecta est. Triginta quinque stadia murus urbem complectitur, cujus inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet: simulque terra humore diluta, ne tamen universa confideret, interpositæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros & tegebant & pervios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, consiliiq̄ue incertum (quia nec cavernas, nisi aggere, poterat implere, nec tormenta aliter muris admovere) quidam è muro sagitta percussit. Tum forte in suram incidit telum, cujus spiculo evulso admoveri equum iussit: quo vectus, ne obligato quidem vulnere, haud segnius destinata exsequebatur. Cæterum cum crus faucium penderet, & cruore siccato frigescens vulnus aggravaret dolorem, dixisse fertur; Se quidem Iovis filium dici, sed corporis ægri vitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, quam cuncta prospexit, & quæ fieri vellet, edixit. ergo
sicut

sicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant; alii magnarum arborum stipites cumulis, ac moles saxorum in cavernas dejiciebant. Iamque agger æquaverat summæ fastigium terræ. Itaque turres erigebantur, quæ operæ ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda Rex, nondum obducta vulneri cicatrice, processit: laudatisque militibus, ad moveri machinas iussit, è quibus ingens vis telorum in propugnatores effusa est, præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantasque moles nulla ope, quæ cerneretur, adjutas, Deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, & excussas tormentis prægraves hastas, negabant convenire mortalibus. Itaque desperata urbis tutela, concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis præter deditioem placebat, legati ad Regem descenderunt, veniam petitori. Qua impetrata, Regina cum magno nobilium fœminarum grege, aureis pateris vina libantium, processit. Ipsa genibus regis parvo filio admoto, non veniam modo, sed etiam pristinæ fortunæ impetravit decus: quippe appellata est Regina, & credidere quidam, plus formæ quam miserationi datum. Puero quoque certe, postea ex ea utcunque genito, Alexandro fuit nomen.

11. Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus, inconditos oppidanos prælio vicit: intra munimenta compulsos secutus, urbem in deditioem redexit. Multa ignobilia oppida deserta à suis venire in Regis potestatem. Quorum incolæ armati, Petram Aornum nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule frustra obsessam esse, terræque motu coactum absistere, fama vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum, quia undique
præceps.

præceps & abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, si pretium operi esset, aditum se monstraturum esse promittens. Octoginta talenta constituit daturum Alexander, & altero ex juvenibus obside retento, ipsum ad exsequenda, quæ obtulerat, dimisit. Leviter armatis dux datus est Mullinus scriba Regis. Hos enim circuitu, qui falleret hostem, in summum jugum placebat evadere Petra non ut pleræque modicis ac mollibus clivis in sublime fastigium crescit, sed in metæ maxime modum erecta est: cujus ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum cacumen exsurgunt. Radices ejus Indus amnis subit, præaltus utrinque asperis ripis. Ab altera parte, voragine eluviesque præruptæ sunt; nec alia expugnandi patebat via, quam ut replerentur. Ad manum sylva erat. quam Rex ita cædi jussit, ut nudi stipites jacerentur: quippe rami fronde vestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem jecit, clamorque exercitus index alacritatis secutus est, nullo detrectante munus, quod Rex occupasset. Intra septimum diem cavernas expleverant, cum Rex Sagittarios & Agrianos jubet per ardua niti. Juvenesque fortissimos ex sua cohorte triginta delegit. Duces his dati sunt Charus, & Alexander, quem Rex nominis, quod sibi cum eo commune esset, admonuit. Ac primo, quia tam manifestum periculum erat, ipsum Regem discrimen subire non placuit. Sed ut signum tuba datum est, vir audaciæ promptæ, conversus ad corporis custodes, sequi se jubet, primusque invadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit, relictisque stationibus sua sponte Regem sequebantur. Multorum miserabilis fuit casus, quos ex prærupta rupe lapsos amnis præterfluens hausit. Triste spectaculum.

culum etiam non periclitantibus. Cum vero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia versa, non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et jam eo perventum erat, unde sine pernicie, nisi victores redire non possent; ingentia saxa in subeuntes provolventibus Barbaris, qui percussi, instabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Evaserant tamen Alexander & Charus, quos cum triginta dilectis præmiserat Rex, & jam pugnare cominus cœperant. Sed cum superne tela Barbari ingererent, sæpius ipsi feriebantur quam vulnerabant. Ergo Alexander & nominis sui, & promissi memor, dum acrius quam cautius dimicat, confossus undique obruitur. Quem ut Charus jacentem respexit, ruerre in hostem, omnium præter ultionem immemor, cœpit: multosque hasta, quosdam gladio interemit. Sed cum tot unum incesserent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus quam par erat, promptissimorum juvenum cæterorumque militum interitu commotus Rex, signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim & intrepidi se receperunt. & Barbari hostem depulsi se contenti, non institere cedentibus. Cæterum Alexander cum statuisset desistere incepto: quippe nulla spes potiundæ Petræ offerebatur, tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis. Nam & itinera obfideri jussit, & turres admoveri, & fatigatis alios succedere. Cujus pertinacia cognita, Indi per biduum quidem, ac duas noctes, cum ostentatione non fiduciæ modo, sed etiam victoriæ, epulari sunt, tympana suo more pulsantes. Tertia vero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri: cæterum ex tota Petra faces refulgebant, quas accenderant Barbari, ut tutior esset ipsis fuga obscura nocte per invia saxa cursuris. Rex,
Ba la-

Balacro qui specularetur præmissio, cognoscit Petram fuga Indorum esse desertam. Tum dato signo ut universi conclamarent, incomposite fugientibus metum incussit, multique (tanquam adesset hostis) per lubrica saxa, perque invias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte mulctati, ab integris deserti sunt. Rex locorum magis quam hostium victor, tamen magnæ victoriæ sacrificiis & cultu Deum satisfecit, Aræ in Petra locatæ sunt Minervæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos subire jusserrat leviter armatos, etsi promissis minora præstiterant, pretium cum fide redditum est.

12. Petræ, regionisque ei adjunctæ, Sisocoस्तوتela permissa. Inde processit Ecbolima, & cum angustias itineris obsideri viginti millibus armatorum ab Eryce quodam comperisset, gravius agmen exercitus Cæno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus cum funditore ac sagittario, deturbatis qui obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indi, sive odio ducis, sive gratiam victoris Regis inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque ejus atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille, facta impunitatem dedit: honorem denegavit exemplo. Hinc ad flumen Indum sextis decimis castris pervenit, omniaque (ut præceperat) ad trajiciendum præparata ab Hephæstione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat autor dædendi regnum Alexandro. Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim vellet, an privatam opperiri ejus adventum? Permissoque ut regnaret, non tamen jus datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentum copiis ejus admensus: non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius,

ullius, nisi Regis, experiretur. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egressus est. Elephanti quoque per modica intervalla militum agmini immixti, procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander, non socium, sed hostem adventare credebat. Iamque & ipse, arma milites capere, & equites discedere in cornu jusserat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, jussis subsistere cæteris, ipse concitat equum, quo vehebatur. Idem Alexander quoque fecit: si-ve hostis, si-ve amicus occurreret, vel sua virtute, vel illius fide tutus, coivere, quod ex utriusque vultu posset intelligi, amicis animis: cæterum si- ne interprete non poterat conferri sermo. Itaque adhibito eo, Barbarus, occurrissè se dixit cum exercitu, totas imperii vires potinus traditurum, nec expectassè, dum per nuntios daretur fides. Corpus suum & regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militantis: nihil magis quam famam timere perfidiæ. Latus simplicitate Barbari Rex, & dextram fidei suæ pignus dedit, & regnum restituit. LVI elephanti erant, quos tradidit Alexander, multa-que pecora eximia magnitudinis. Tauros ad tria millia, pretiosum in ea regione acceptumque animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro, plures agricultores haberet, an milites: cum duobus Regibus bellanti sibi, majore militum quam agrestium manu opus esse, respondit. Abisares & Porus erant. Sed in Poro eminebat autoritas. Uterque ultra Hydaspem amnem regnabat, & belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreverat. Omphis, permittente Alexandro, & regium insigne sumpsit, & more gentis suæ nomen, quod patris fuerat: Taxilem appellavere populares, sequente nomine imperium, in quemcunque transiret. Ergo cum per triduum hospita-

liter

liter Alexandrum accepisset, quarto die, & quantum frumenti copiis, quas Hephæstion duxerat, præbitum à se esset, ostendit: & aureas coronas ipsi, amicisque omnibus, præter hæc signati argenti octoginta talenta, dono dedit. Qua benignitate ejus Alexander mire lætus, & quæ is dederat, remisit, & mille talenta ex præda, quam vehebat, adjecit: multaque convivalia ex auro & argento vasa, plurimum Persicæ vestis, tringinta equos ex suis cum iisdem insignibus queis affueverant cum ipsum veherent. Quæ liberalitas, sicut Barbarum adstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus Meleager super cœnam largiore vino usus, gratulari se Alexandro dixit, quod saltem in India reperisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus, quam ægre tulisset, quod Clytum ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, Invidios homines nihil aliud quam ipsorum esse tormenta-

13. Postero die legati Abasara adiere Regem, omnia ditioni ejus, ita ut mandatum erat, permittebant, firmataque invicem fide remittuntur ad Regem. Porumque quoque nominis sui fama ratus ad deditioem posse compelli, misit ad eum Cleocharem, qui denuntiaret ei, ut stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret Regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, ut intranti regnum suum præsto esset, sed armatus. Iam Hydaspem Alexander superare decreverat, cum Barzentes defectionis Arachosii author, victus, tringintaque elephanti simul capti, perducuntur, opportunum adversus Indos auxilium. quippe plus in bellis quam in exercitu spei aut virium illis erat. Gamaxusque Rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti se conjunxerat, victus adductus est. Igitur transfuga & Regulo in
custo-

custodiam, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspem pervenit. In cujus ulteriore ripa Porus confederat, transitu prohibiturus hostem. LXXXV elephantos objecerat eximio corporum robore, ultraque eos currus CCC & peditum XXX fere millia: in quibus erant sagittarii (sicut ante dictum est) gravioribus telis quam ut apte excuti possent. Ipsum vehebat elephante super cæteras belluas eminens. armaque auro & argento distincta, corpus raræ magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas, non conspectus hostium solum, sed etiam fluminis, quod transfundendum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem stadia diffusum profundo alveo & nusquam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarum late stagnantium impetum coercerebat, sed quasi in arctum coeuntibus ripis torrens, & elisus ferebatur, occultaque saxa inesse ostendebant pluribus locis undæ repercussæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi virique compleverant. Stabant ingentes vastorum corporum moles, & de industria irritatæ horrendo frigore, aures fatigabant. Hinc hostis, hinc amnis capacia quidem bonæ spei pectora, & sæpe se experta, improvise tamen pavore percusserant. quippe instabiles rates, nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas Indæ & Macedones nantes, lævatis super capita armis, transibant. Ibi levia prælia conferebantur, & uterque Rex parvæ rei discrimine, summæ experiebatur eventum. Cæterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Symmachus & Nicanor, nobiles juvenes, & perpetua partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi. Quibus ducibus

bus promptissimi juvenum lanceis modo armati tranavere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosque Indorum nulla re magis quam audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum. Sed dum supervenientes contemptim & superbe quoque expectant, circumventi ab his qui occulti enataverant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt, aut vorticibus impliciti. Eaque pugna multam fiduciam Pori erexit, cuncta cernentis è ripa. Alexander inops consilii, tandem ad fallendū hostem talem dolū intendit. Erat insula in flumine amplior cæteris, sylvestris eadem, & tegendis insidiis apta. Fossa quoque præalta haud procul à ripa, quam tenebat ipse, non pedites modò, sed etiam cum equis viros poterat abscondere. Ut igitur à custodia hujus opportunitatis oculos hostium averteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare jussit procul insula, & subinde Indos clamore terrere, quasi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit, eoque consilio Porum agmenque suum ei parti, quam se petere simulabat, coëgit advertere. Iam extra conspectum hostis insula erat. Alexander in diversa parte ripæ statui suum tabernaculum jussit, assuetamque comitari ipsum cohortem, ante id tabernaculum stare: & omnem apparatus regiæ magnificentiæ hostium oculis de industria ostendit. Attalum, etiam æqualem sibi, & haud disparem habitu oris & corporis, utique cum procul viseretur, veste regia exornat, præbiturum speciem, ipsum Regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Hujus consilii effectum primo morata tempestas est, mox adjuvit; incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortuna. Trajicere annem cum cæteris copiis in regionem

in-

insulæ (de qua ante dictum est) parabat. averso hoste in eos qui cum Ptolemæo inferiorem obsederant ripam, cum procella imbrem vix sub tectis tolerabilem effudit, obrutique milites nimbo, in terram refugerunt, navigiis ratibusque desertis. Sed tumultuantium fremitus, obstrepentibus ripis, ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber. Cæterum adeo spissæ intendere se nubes, ut conderent lucem, vixque colloquentium inter ipsos facies noscigaretur. Terruisset alium obducta nox cælo, cum ignoto amne navigandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam quam cæci atque improvidi, & ex periculo gloriam accersentes petebant, occupante: obscuritatem, quæ cæteros terrebat, suam occasionem ratus, dato signo ut omnes silentio ascenderent in rates, eam, qua ipse vehebatur, primam iussit expelli. Vacua erat ab hostibus ripa, quæ petebatur: quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum intuebatur. Vna ergo navi, quam Petræ fluctus illiferat, hærente, cæteræ evadunt: armaque capere milites, & ire in ordinem iussit.

14. Iamque agmen in cornua divisum ipse ducebat, cum Poro nuntiatur, armis virisque ripam obtineri, & rerum adesse discrimen. Ac primo humani ingenii vitio spei suæ indulgens, Abisarem belli socium, (& ita convenerat,) adventare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hostem, centum quadrigas & quatuor millia equitum venienti agmini Porus objecit. Dux erat copiarum, quas præmisit, Hages frater ipsius. Summa virium in curribus. senos viros singuli vehebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab utroque latere dispositos. cæteri aurigæ erant haud sane inermes: quippe jacula complura, ubi cominus præliandum erat, omissis habenis, in hostem ingerebant. Cæterum

rum vix ullus usus hujus auxilii eo die fuit. Namque (ut supra dictum est) imber violentius quam alias fusus, campos lubricos, & inequitabiles fecerat; gravesque & propemodum immobiles currus illuvie & voraginibus hærebant. Contra Alexander, expedito ac levi agmine strenue investus est, Scythæ & Dahæ primi omnium invasere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dextrum cornu hostium emisit. Jam undique pugna se movebat, cum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt. Anceps id malum utriusque erat. Nam & Macedonum pedites primo impetu obterebantur, & per lubrica atque invia immixti currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in voragines modo lacunasque, sed etiam in amnem præcipitare curricula. Pauci tamen hostium tenus exacti penetrare ad Porum, acerrime pugnam cientem. Is ut dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elephantos. Post eos posuerat pedites, ac sagittarios tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec strepitu eorum movebantur; olim ad notum sonum auribus mitigatis. Herculis simulachrum agmini peditum præferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum: & deseruisse gestantes militare, flagitium habebatur. Capitis enim sanxerant pœnam iis, qui ex acie non retulissent; metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque converso. Macedonas non belluarum modo, sed etiam ipsius Regis aspectus parumper inhibuit. Bellæ dispositæ inter armatos, speciem turrim procul fecerant. Ipse Porus humanæ magnitudinis propemodum excesserat formam, magnitudini adjicere videba-

tur bellua, qua vehebatur, tantum inter cæteras eminens, quantum aliis ipse præstabat. Itaque Alexander contemplatus & Regem, & agmen Indorum, Tandem, inquit, par animo meo periculum video. Cum bestiis simul & cum egregiis viris res est. Intuensque Cœnum: Cum ego, inquit, Ptolemaeo, Perdiccaque, & Hephæstione comitatus, in lævum hostium cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore certaminis, ipse dextrum move, & turbatis signa infer. Tu, Antigone, & tu, Leonate, & Tauron, invehimini non in mediam aciem, sed urgebitis frontem. Hasta nostra prælonga & valida, non alias magis quam adversus belluas rectoresque earum usuisse poterunt. Deturbate eos, qui vehuntur, & ipsas confodite. Anceps genus auxilii est, & in suos acrius furit. In hostem enim imperio, in suos pavore agitur. Hæc elocutus, concitat equum primus. Iamque (ut destinatum erat) invaserat ordines hostium, cum Cœnus ingenti vi in lævum cornu invehitur. Phalanx quoque in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus qua equitem invehit fenserat, belluas agi iussit. Sed tardum, & pene immobile animal, equorum velocitatem æquare non poterat. Nec sagittarum quidem ullus erat Barbaris usus. Quippe longas & prægraves, nisi prius in terra statuerent arcum, haud satis apte & commode imponunt: tum humo lubrica & ob id impediende conatum, molientes ictus, celeritate hostium occupabantur. Ergo spreto Regis imperio (quod fere fit, ubi turbatis acrius metus quam dux imperare cœpit) totidem erant imperatores, quod agmina errabant. Alius jungere aciem, alius dividere; stare quidam, & nonnulli circumvehi terga hostium jubebant. Nihil in medium consulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, ob-

vius hosti ire pergit, elephantosque ante agmen suorum agi jubet. Magnum belluæ injecere terrorem, insolitusq; stridor non equos modo, tam pavidum ad omnia animal, sed viros quoque, ordinemque turbaverat. Iam fugæ circumspiciebant locum paulo ante victores, cum Alexander Agrianos, & Thracas leuiter armatos, meliorem concursatione quam cominus militem, emisit in belluas. Ingentem ii vim telorum injecere & elephantis & regentibus eos. Phalanx quoque instare constanter territis cœpit. Sed quidam avidius persecuti belluas, in semet irritavere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, cæteris, ut parcius instarent, fuere documentum. Præcipue terribilis illa facies erat, cum manu arma virosque corripent, & super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna, nunc sequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit, donec securibus (id namq; genus auxilii præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas vocant gladios leviter curvatos falcibus similes, queis appetebant belluarum manus. Nec quidquam inexpertum, non mortis modo, sed etiam in ipsa morte novi supplicii timor, omittebat. Ergo elephantis vulneribus tandem fatigati, suos impetu sternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obtebantur. Itaque pecorum modo magis pavidi quam infesti, ultra aciem exigebantur, cum Porus destitutus à pluribus tela multo ante præparata, in circumfusos, ex elephante suo cœpit ingerere, multique eminus vulneratis, expositus ipse ad ictus undique petebatur. Novem jam vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat: multoque sanguine profuso, languidis manibus magis elapsa quam excussa tela mittebat. Nec segnius bellua instincta rabie nondum saucia, invehatur ordinibus, donec

rector belluæ Regem conspexit fluentibus mem-
 bris, omiſſisque armis vix compotem mentis. Tum
 belluam in fugam concitat, ſequentem Alexandro.
 Sed equus ejus multis vulneribus confoſſus defi-
 ciensque procubuit, poſito magis Rege, quam ef-
 fuſo. Itaque dum equum mutat, tardius inſecutus
 eſt. Interim frater Taxilis Regis Indorum præmiſ-
 ſus ab Alexandro, monere cœpit Porum, ne ulti-
 ma experiri perſeueraret, dederetque ſe victori. At
 ille, quanquam exhaustæ erant vires, deficiebat-
 que ſanguis, tamen ad notam vocem excitatus:
Agnosco, inquit, Taxilis fratrem, imperii regnique
ſui proditorem; & telum, quod unum forte non
effluſerat, contorſit in eum; quod per medium
pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis
opere edito, fugere acrius cœpit. Sed elephantus
quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Ita-
que ſiſtit fugam, peditemque ſequenti hoſti obje-
cit. Iam Alexander conſecutus erat; & pertinacia
Pori cognita, verabat reſiſtentibus parci. Ergo un-
dique & in pedites, & in ipſum Porum tela conge-
ſta ſunt; queis tandem gravatus, labi ex bellua cœ-
pit. Indus, qui elephantum regebat, deſcendere
eum ratus, more ſolito elephantum procumbere
juſſit in genua. qui ut ſe ſubmiſit, cæteri quoque
(ita enim inſtituti erant) demiſere corpora in ter-
ram. Ea res & Porum, & cæteros victoribus tra-
didit. Rex ſpoliari corpus Pori, interemptum eſſe
credens, juſſit: & qui detraherent loricaſtrem-
que, concurrere: cum bellua dominum tueri, &
ſpoliantes cœpit appetere, levatumque corpus ejus
rurſus dorſo ſuo imponere. Ergo telis undique ob-
ruitur, confoſſoque eo, in vehiculum Porus im-
ponitur. Quem Rex ut vidit allevantem oculos,
*non odio ſed miſeratione commotus, *Quæ ma-**
lum, inquit, amentia te cœgit, rerum mearum co-
gnita

gnita fama, belli fortunam experiri, cum Taxiles esset in deditos clementiæ meæ tam propinquum tibi exemplum? At ille, Quoniam, inquit, percontaris, respondebo ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortiorem esse censebam. Meas enim noueram vires, nondum expertus tuas: fortiorem esse te, belli docuit eventus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus tibi. Rursus interrogatus, quid ipse victorem statuere debere censeret: Quod hic, inquit, dies tibi suadet, quo expertus es, quam caduca felicitas esset. Plus monendo profecit, quam si precatus esset. Quippe magnitudinem animi ejus interritam, ac ne fortuna quidem infractam, non misericordia modo, sed etiam honore excipere dignatus est. Ægrum curavit haud secus quam si pro ipso pugnasset. Confirmatum, contra spem omnium, in amicorum numerum recepit. Mox donavit ampliore regno quam tenuit. Nec sane quidquam ingenium ejus solidius aut constantius habuit, quam admirationem veræ laudis & gloriæ. Simplicius tamen famam æstimabat in hoste, quam in cive: quippe à suis credebat magnitudinem suam destrui posse: eandem clariorem fore, quo majores fuissent quos ipse vicisset.

LIBER IX.

BREVIARIUM LIBRI.

1. **D**Evicto Poro, in Indiam penetrat Alexander, variasque gentes & urbes, quarum mores describuntur, sibi subjicit.

2. Gangaridas & Pharrasios aggressurus, milites fatigatos & bellum detrectantes, prolixa oratione ad perseverantiam hortatur.

3. *Cœnus, militum nomine, Alexandro respondet, & paulo post morbo extinguitur.*
4. *Sobiis, & aliis expugnatis, regionem Oxydracarum & Mallorum ingreditur. Oratione ad milites habita, Barbaros fugat, eorumque oppidum, contempto Demophoonte vate, obsidet.*
5. *Præcipiti saltu in Oxydracarum oppidum se immittens, graviter vulneratur, & fortissimis quibusdam ducibus desideratis, oppidoque post aliquot dies expugnato, sibi suisque restituitur.*
6. *Ab amicis rogatus, ut salutis sue publicæque parceret, generose respondit; in instituto suo de domando orbe perseverans.*
7. *Græcorum quorundam in Bactris defectio repressa. Dum Indorum legatos convivio excipit Alexander, inter Horratham & Dioxippum, qui tandem imparibus armis duello certant, rixa oritur. Paulo post Dioxippus inimicorum calumniis ultra modum irritatus, seipsum interemit.*
8. *Donis à legatis Indorum acceptis, Sabracæ, Muscanos, Prastos, aliosque populos debellat; Ptolemeo venenata plaga accepta curato, ope cujusdam herba, cujus species in somnis Alexandro est oblata.*
9. *Cupidine visendi Oceani correptus, non sine periculis propter nautarum imperitiam, tandem voti sui compos redditur.*
10. *Ab Oceano in Arabitarum, Gedrosiorum & Indorum regiones revertitur: ubi cum fame & pestilentia luctatur exercitus. deinde liberatur, planeque restituitur. Unde sequutus est probrosus bacchantium lusus, supplicio Aspastis Satrapis cruentatus.*

ALXANDER tam memorabili victoria latus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat, Soli victimis caesis, milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quicquid Indis virium fuisset, illa dimicatione prostratum: ceteram opimam praedam fore, celebratasque opes in ea regione eminere, quam peterent. Proinde jam vilia & obsoleta esse spolia de Persis: gemmis, margaritisque, & auro atque ebore Macedoniam Graeciamque, non suas tantum domos repleturum. Avidi milites & pecuniae & gloriae, simul quia nunquam affirmatio ejus fefellerat eos, pollicentur operam: dimissisque cum bona spe, navigia aedificari jubet, ut cum totam Asiam percurrissent, finem terrarum mare inviseret. Multa materia navalis in proximis montibus erat, quam cadere aggressi, magnitudinis inusitatae reperere serpentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in iisdem montibus erant. Caeterum hoc nomen belluis eis inditum a Graecis. sermonis ejus ignari aliud lingua sua usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraque fluminis, quod superaverat, ripa, copiarum duces coronis & mille aureis singulos donat. Caeteris quoque proportionem aut gradu, quem in militia obtinebant, aut navatae operae honos habitus est. Abisares, qui prius quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturum quae imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere. Neque enim aut sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captivum. Cui Alexander nuntiari iussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum. Hinc Poro, amneque superato, ad interiora Indiae processit. Syl-

væ erant prope in immensum spatium diffusæ, procerisque & in eximiam altitudinem edictis arboribus umbrosæ. Plerique rami instar ingentium stipitum flexi in humum, rursus, qua se curvaverant, erigebantur, adeo ut species esset non ramî resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ. Cœli temperies salubris: quippe & vim solis umbræ levant, & aquæ largæ manant è fontibus. Cæterum hic quoque serpentium magna vis erat, squamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud ullum magis noxium est: quippe morsum præsens mors sequebatur, donec ab incolis remedium oblatum est. Hinc per deserta ventum est ad flumen Hyraoten. Junctum erat flumini nemus opacum arboribus alibi inusitatis, agrestiumque pavonum multitudine frequens. Castris inde motis, oppidum haud procul positum corona capit, obsidibusque acceptis, stipendium imponit. Ad magnam deinde (ut in ea regione) urbem pervenit; non muro solum, sed etiam palude munitam. Cæterum Barbari vehiculis inter se junctis dimicaturi occurrerunt. Aliis tela, aliis hastæ, aliis secures erant: transliebantque in vehicula strenuo saltu, cum succurrere laborantibus suis vellent. Ac primo insolitum genus pugnæ Macedonas terruit, cum eminus vulnerarentur. Deinde spreto tam incondito agmine, ab utroque latere vehiculis circumfusi, repugnantes fodere cœperunt. Et vincula, queis conferta erant, jussit incidi, quo facilius singula circumvenirentur. Itaque octingentis suorum amissis, in oppidum refugerunt. Postero die scalis undique admotis, muri occupantur. Paucis pernicitas saluti fuit: qui cognito urbis excidio, paludem tranavere, & in vicina oppida ingentem intulere terrorem, invictum exercitum, & Deorum profecto, advenisse memorantes. Alexander ad vastan-

standam eam regionem, Perdicca cum expedita manu misso, partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoque Barbaros ad deditiōem compelleret. Ipse ceteros ad urbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, induxit. Oppidanī missis qui Regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant: quippe orta seditio in diversa consilia diduxerat vulgum. Alii omnia deditiōe potiora; quidam nullam opem in ipsis esse ducebant. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditiōi imminebant, apertis portis hostē recipiunt. Alexander, quanquam belli autoribus jure poterat irasci, tamen omnibus venia data, & obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra movit. Obsides ducebantur ante agmen: quos cum è muris agnovissent, urpote gentis ejusdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam Regis simulque vim commemorando, ad deditiōem eos compulere: ceterasque urbes simili modo deditas in fidem accepit. Hinc in Regnum Sophitis perventum est. Gens, ut Barbari, sapientia excellit, bonisque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque: sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est. Si quos segnes aut aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent. Nuptiis coeunt, non genere ac nobilitate conjunctis, sed electa corporum specie: quia eadem aestimatur in liberis. Hujus gentis oppidum, cui Alexander admoventer copias, ab ipso Sophite obtinebatur. Clausæ erant portæ, sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant: dubitabantque Macedones, deseruissentne urbem incolæ, an fraude se occulerent: cum subito patefacta porta, Rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis specie. Vestis erat

auro purpuraque distincta, quæ etiam crura vela-
 bat. Aureis soleis insuerat gemmas. Lacerti quo-
 que & brachia margaritis ornata erant. Pendebant
 ex auribus insignes candore & magnitudine lapil-
 li, Baculum aureum berylli distinguebant. Quo
 tradito, precatus, ut sospes acciperet, se, liberof-
 que, & gentem suam dedit. Nobiles ad venan-
 dum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere
 dicuntur, cum videre feram; leonibus maxime in-
 festi. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in
 conspectu leonem eximiæ magnitudinis iussit
 emitti: & quatuor omnino admoveri canes; qui
 celeriter occupaverunt feram: cum ex iis qui as-
 sueverant talibus ministeriis unus, canis leoni cum
 aliis inhærentis crus avellere, & quia non seque-
 batur, ferro amputare cœpit. nec sic quidem per-
 tinacia victa, rursus aliam partem secare institit;
 & inde non segnius inhærentem, ferro subinde cæ-
 debat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus
 quoque infixerat. Tantam in illis animalibus ad
 venandum cupiditatem ingenerasse naturam me-
 moriæ proditum est. Equidem plura transcribo,
 quàm credo. Nam nec affirmare sustineo, de qui-
 bus dubito: nec subducere, quæ accepi. Relicto
 igitur Sophite in suo regno, ad fluvium Hypasin
 processit, Hephæstione, qui diversam regionem
 subegerat, conjuncto. Phegelas erat gentis proxi-
 mæ Rex; qui popularibus suis colere agros (ut as-
 sueverant) iussis, Alexandro cum donis occurrit.
 Nihil quod imperaret detrectans, biduum apud
 eum substitit.

2. Rex tertio die amnem superare decreverat,
 transitu difficilem, non spatio solum aquarum, sed
 etiam faxis impeditum. Percontatus igitur Phege-
 lam, quæ noscenda erant, undecim dierum ultra
 flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit:
 exci-

excipere deinde Gangem maximum totius Indiae fluminum. Vltiorem ripam colere gentes Gangaridas & Pharrasios, eorumque Regem esse Aggrammen, viginti millibus equitum, ducentisque peditum obsidentem vias. Ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia Regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percunctantur, an vera essent, quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis & regni haud falso jactari affirmat. Cæterum qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimæ fortis: quippe patrem ejus tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse Reginae. Ab ea in propiorem ejus, qui tum regnasset, amicitia locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberum, ejus invasisse regnum, necatisque pueris, hunc qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ quam suæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo Regis injecerat curam: hostem belluasque spernebat, situm locorum & vim fluminum extimescebat. Relegatos in ultimum pene rerum humanarum persequi terminum, & eruere, arduum videbatur. Rursus avaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ, nihil invium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spatia terrarum, in acie, & in castris senes facti, per objecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates, secuturi essent. Abundantes onustosque præda, magis parva frui velle, quam acquirenda fatigari. Non idem sibi, & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare. Militem labore defatigatum, proximum quem-

quemque fructum, finito tandem periculo, exspectare. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime modum disseruit: *Non ignoro, milites, multa, quae terrere vos possent, ab incolis Indiae per hos dies de industria esse jactata. Sed non est improvisa nobis mentientium vanitas. Sic Ciliciae fauces, sic Mesopotamiae campos, Tigrim & Euphratem, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persae. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente, majora sunt vero. Nostra quoque gloria cum sit ex solido, plus tamen habet nominis quam operis. Modo quis belluas offerentes mœnium speciem, quis Hydaspen amnem, quis cætera auditu majora quam vero, sustinere posse credebat? olim hercule fugissemus ex Asia, si nos fabulae debellare potuissent. Creditisne elephantorum greges majores esse quam usquam armentorum sunt? cum & rarum sit animal, nec facile capiatur, multoque difficilius mitigetur. Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen quo latius fusus est, hoc placidius stagnat, quippe angustis ripis coercita, & in angustiorem alveum elisa, torrentes aquas invehunt: contra spatium alvei segnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum est, ubi applicantes navigia hostis exspectat. Ita quantumcumque flumen intervenit, idem futurum discrimen est evadentium in terram. Sed omnia ista vera esse fingamus. Vtrumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habemus exemplum: in suos vehementius, quam in nos incurrerunt. Tam vasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt. Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, an tria millia, cum uno aut altero vulneratis, cæteros in fugam declinare videamus? Deinde paucos quoque incommode regunt: con-*

gre-

gregata vero tot millia ipsa se elidunt, ubi nec stare, nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contempsi, ut cum haberem, ipse non opposuerim: satis gnarus, plus suis quam hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commovet. Cum paucis enim pugnare soliti estis, & nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis adversus multitudinem invicti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Persarum, & Arbella, cujus campi devictorum à nobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare cœpistis, posteaquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespontum navigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præsto sunt. Dabæ, Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turba confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem, rerum, quas gesturus sum, vadem, prædemque habeo. Quam diu vobiscum in acie stabo, nec meos nec hostium exercitus numeravero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiducia adhibete. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus. Tervenimus ad Solis ortum, & Oceanum, nisi obstat ignavia: inde victores, perdomito sine terrarum, revertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricola faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Majora sunt periculis præmia. dives eadem & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad prædam. Digni estis, qui opes, quas illud mare litoribus invehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per vos, gloriamque vestram, qua humanum fastigium creditis, perque & mea in vos, & in me vestra merita, quibus invicti contendimus oro, quæsoque, ne humanarum rerum terminos ad-

euntem.

euntem, alumnū commilitonemque vestrū, ne dicam Regem, deseratis. Cætera vobis imperavi, hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil unquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui sæpe aciem clypeo meo texi, ne infringeretis in manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque Patrem, si invidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Vbi est ille clamor, alacritatis vestræ index? Vbi est ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos milites, nec agnosci videor à vobis. Surdas jam dudum aures pulso. Aversos animos & infractos excitare conor. Cumque illi in terram demissis capitibus tacere perseverarent. Nescio quid, inquit, imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat quos alloquor. Quid autem postulo? vestram gloriam, & magnitudinem vindicamus. Vbi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi contententium, qui potissimum vulnerati Regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseverabo. Objicite me fluminibus & belluis, & illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniam qui desertum à vobis sequantur. Scythæ Bactrianique erunt mecum, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori præstat, quam precario Imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto Rege ovantes. Ego hic à vobis desperatæ victoriæ, aut honestæ morti locum inveniam.

3. Nec sic quidem ulli militum vox exprimi potuit. Expectabant ut duces principesque ad Regem perferrent, vulneribus & continuo labore militiæ fatigatos non detrectare munia, sed sustinere non posse. Cæterum illi metu attoniti in terram ora defixerant. Igitur primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimque libe-

rius dolor erigi cœpit, manantibus lacrymis, adeo ut Rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quanquam cuperet, temperare oculis pouerit. Tandem universa concione effusus flente, Cœnus ausus est, cunctantibus cæteris, propius tribunal accedere, significans se loqui velle. Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti, (ita enim Regem alloqui mos est) hortari cœperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Cœnus: *Dii prohibeant, inquit, à nobis impias mentes. & presccto prohibent. Idem animus est tuis qui fuit semper, ire quo jusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseveras, inermes quoque, & nudi, & exangues, utcunque tibi cordi est, sequimur, vel antecedimus. Sed si audire vis non fictas tuorum militum voces, rerum necessitate ultima expressas, prebe, quaeso, propitias aures, imperium atque auspiciam tuam constantissime secutis, & quocumq; pergis, secuturis. Vicisti, Rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, implevimus. Emensis maria terrasque, melius nobis, quam incolis omnia nota sunt. Pene in ultimo mundi sine consistimus: in alium orbem paras ire, & Indiam quæris, Indus quoque ignotam. Inter feras serpentesque degentes eruere ex latebris & cubilibus suis expetis, ut plura quam sol videt, victoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra vis in fine jam est. Intuere corpora exanguia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Iam tela hebetia sunt, jam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subvehi non potest. In externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum habet? Iube quæri, quam multos servi ipsorum persecuti sunt, quid cuique superstitis*
ex pra-

ex prada. Omnium victores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello. Instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis? Quarum ut multitudinem augeant de industria Barbari: magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio à Meridie minus vasta est. Qua subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, qua ad manum posita est? Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mavis errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum, quam sine te cum his, loqui malui: non ut inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius quam ut gemitum murmurantium audires. Ut finem orationi Cœnus imposuit, clamor undique cum ploratu oritur. Regem patrem, dominum, confusis appellantium vocibus. Iamque & alii duces præcipueque seniores, queis ob ætatem & excusatio honestior erat, & authoritas major, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilii desilivit è tribunali, claudique regiam jussit, omnibus, præter assuetos, adire prohibitis. Biduum iræ datum est, tertio die processit: erigique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suæ; munimenta quoque castrorum jussit extendi, cubiliaque amplioris formæ, quam pro corporum habitu, relinqui, ut speciem omnium augetet, posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repertens quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Cœnus morbo extinctus est. cujus morte ingemuit Rex quidem; adjecit tamen, propter paucos dies longam orationem eum exorsum tanquam solus Macedoniam visurus esset.

Iam

Jam in aqua classis, quam ædificari jusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in supplementum equitum vi millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat, atque viginti quinque millia auro & argento cælata pertulerat: queis distributis, vetera cremari jussit. mille navigiis aditurus Oceanum, discordes & vetera odia retractantes Porum & Taxilem Indiæ Reges, firmata per affinitatem gratia, reliquit in suis regnis, summo in ædificanda classe amborum studio usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellavit, alterum Bucephalon, equi, quem amiserat, memoriæ ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde & impedimentis terra sequi jussis, secundo amne defluxit, quadraginta ferme stadia singulis diebus procedens ut opportunis locis exponi subinde copiæ possent.

4. Perwentum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini committitur. Hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis majores suos esse commemorant: ægros relictos se, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavæ pro telo erant. Multaque, etiam cum Græci mores exolevissent, stirpis ostendebant vestigia. Hic excensione facta, ccl stadia processit. Depopulatusque regionem, oppidum caput ejus corona cepit. xl Peditum millia alia gens in ripa fluvium opposuerat, quæ, amne superato, in fugam compulsa, inclusosque mœnibus expugnat, Puberes interfecti sunt, cæteri venierunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed cum in obsidione perseverasset, oppidani desperata salute ignem subjecere tectis, se quoque, ac liberos, conjugesque incendio cremant. Quod cum ipsi auferent, hostes extinguerent, nova forma pugnae

gnæ erat. Delebant incolæ urbem, hostes defendebant: adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit. Ipse navigio circumvectus est arcem: quippe rria flumina tota India præter Gangem maxima, munimento arcis applicant undas. A Septentrione Indus alluit, à Meridie Acesines Hydaspî confunditur. Cæterum amnium coitus maritimis similes fluctus movet, multoque ac turbido limo, quod aquarum concursu subinde turbatur, iter qua meant navigia, in tenuem alveum cogitur. Itaque cum crebri fluctus se inveherent, & navium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautæ cœperunt. Sed ministeria eorum hinc metu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt: leviora, cum & ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse Rex in rapidissimos vertices incidit; quibus intorta navis obliqua, & gubernaculi impatiens, agebatur. Iam vestem detraxerat corpori, projecturus semet in flumen, amicique ut exciperent eum, haud procul nabant: apparebatque anceps periculum, tam nataturi, quam navigare perseverantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana esse poterat, admota est, ut fluctus, qui se invehebant, everberarentur. Findi crederes undas, & retro gurgites cedere. Quibus tandem navis erepta, non tamen ripæ applicabatur, sed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminum positis, sacrificioque facto, triginta stadia processit. Inde ventum est in regionem Oxydracarum Mallorumque; quos alias bellare inter se solitos, tunc periculi societas junxerat. Novem millia juniorum peditum in armis erant, præter hos equi-

equitum decem millia, nongentæque quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimine jam defunctos se esse crediderant, posteaquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognoverunt, improvise metu territi, rursus seditionis vocibus Regem increpare cœperunt. Gangem annem, & quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum: indomitis gentibus se objectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera, & solem, cogique adire quæ mortalium oculis natura subdlexerat. Novis identidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant fugentque, quod præmium ipsos manere? caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem, repletum immanium belluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum sollicitudine anxius, concione advocata docet, imbelles esse, quos metuunt. Nihil deinde præter has gentes obstare, quominus terrarum spatia emensi, ad finem simul mundi laborumque perveniant: Cessisse illis mentibus Gangem; & multitudinem nationum, quæ ultra annem essent, declinasse iter eo, ubi par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se Oceanum: jam perflare ad ipsos auram maris: ne inviderent sibi laudem quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos transituros illos. Regi suo parvo impendio immortalitatem famæ daturos. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maxime militaris, mobili imperu fertur. Ita seditionis non remedia, quam principia majora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, jubentium duceret Diis secundis, & æquaret gloria quos æmularetur. Lætus his acclamationibus ad hostes protinus castra movit.

Validif-

Validissimæ Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant, ducemque ex natione Oxydracurum spectatæ virtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit, lateque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit; clamore quoque, ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Iam lux appetebat, cum Rex fiduciæ ac spei plenus, alacres milites arma capere, & exire in aciem jubet. Sed metune an seditione oborta inter ipsos, subito profugerunt Barbari. Certe avios montes & impeditos occupaverunt. Quorum agmen Rex frustra persecutus, impedimenta cepit. Perventum deinde est ad oppidum Oxydracurum, in quod plerique confugerant, haud majore fiducia mœnium, quam armorum. Iam admovebat Rex, cum vates monere eum cœpit, ne committeret, aut certe differret obsidionem: vitæ ejus periculum ostendi. Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens, *Si quis, inquit, te artitua intentum & extra spectantem sic interpellet, non dubitem quin incommodus ac molestus videri tibi possit.* Et cum ille ita prorsus futurum respondisset: *Censesne, inquit, tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti, ullum esse majus impedimentum, quam vatem superstitione captum?* Nec diutius quam respondit moratus, admoventi jubet scalas: cunctantibusque cæteris, evadit in murum. Angusta muri corona erat. Non pinnæ, sicut alibi, fastigium ejus distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitum sepserat. Itaque Rex hærebat magis quam stabat in margine, clypeo undique incidentia tela propulsans. Nam ubique eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia superne vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus Regem.

Regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam dum pro se quisque certat evadere, onerare scaldas: queis non sufficientibus, devoluti, unicam spem Regis fefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus, velut in solitudine destitutus.

5. Iamque lavam, qua clypeum adictus circumferebat, lassaverat, clamantibus amicis, ut ad ipsos desiliret, stabantque excepturi: cum ille rem ausus incredibilem atque inauditam, multoq; magis ad famam temeritatis quam gloriæ insignem. Namque in urbem hostium plenam præcipiti saltu semet ipse immisit, cum vix sperare posset, dimicantem certe & non inultum esse moriturum. quippe antequam assurgeret, opprimi poterat, & capi vivus: sed forte ita libraverat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans in pugnam, & ne circumiri posset, fortuna providerat. Vetus arbor haud procul muro ramos multa fronde vestitos, velut de industria Regem protegentes, objecerat. Hujus spatioso stipiti corpus, ne circumiri posset, applicuit, clypeo tela, quæ ex adverso ingerebantur, excipiens. Nam cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Missilia ramis plura quam clypeo incidebant. Pugnat pro Rege primum celebrati nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum incitamentum: Sed cum subinde hostis afflueret, jam ingentem vim telorum exceperat clypeo, jam galeam saxa perfregerant, jam continuo labore gravia genua succiderant. Itaq; contemptim & incaute, qui proximi steterant, incurserunt: è quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimes procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit. procul jacula sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, ægre jam exceptum poplitibus corpus
tueba-

tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam (namque Indis, ut ante diximus, hujus magnitudinis sagittæ erant) ita excussit, ut per thoracem paulum super latus dexterum infingeretur. Quo vulnere afflictus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaque ad exspoliandum corpus qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit. Quem ut injicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linguentem revocavit animum, & nudum hostis latus subjecto mucrone hausit. Iacebant circa Regem tria corpora, procul stupentibus cæteris. Ille, ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans jam extingueretur, clypeo se allevare conatus est: & posteaquam ad conitendum nihil supererat virium, dextera impendentes ramos complexus, tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis, rursus in genua procumbit, manu provocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem, deturbatis propugnatoribus, muri vestigia persequens, Regi supervenit. Quo conspecto, Alexander jam non vitæ suæ, sed mortis solatium supervenisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timæus, & paulo post Leonatus, huic Aristonus supervenit. Indi quoque cum intra mœnia Regem esse comperissent, omissis cæteris illuc concurrerunt, urgebantque protegentes. Ex quibus Timæus multis adverso corpore vulneribus acceptis egregiaque edita pugna cecidit. Peucestes quoque tribus jaculis confossus, non se tamen scuto, sed Regem tuebatur. Leonatus dum avidè ruentes Barbaros submoveret, cervice graviter icta semianimis procubuit ante Regis pedes. Iam & Peucestes vulneribus fatigatus submiserat clypeum.

peum. In Aristono spes ultima hærebat. Hic quoque graviter saucius, tantam vim hostium ultra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedonas, Regem cecidisse, fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitavit. Namque periculi omnis immemores, dolabris perfringere murum, & qua moliti erant aditum, irrupere in urbem, Indosque plures fugientes, quam congregi ausos, ceciderunt. Non senibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quisquis occurrerat, ab illo vulneratum Regem esse credebant. Tandemque interneccione hostium justæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnavit, huic pugnae affuisse, autor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse scilicet gloriæ suæ non refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel par huic vitium, credulitas fuit. Rege in tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori infixum, ita ne spiculum moveretur, abscindunt. Corpore deinde nudato animadvertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine pernicie corpori extrahi posse, quam ut secando vulnus auferent. Cæterum ne secantes profluvium sanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur. Critobulus inter medicos artis eximix, sed in tanto periculo territus, manus admoveere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperæ curationis recideret eventus. Lacrymantem eum, ac metuentem, & sollicitudine propemodum exanguem Rex conspexerat. *Quid, inquit, quodve tempus expectas, & non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim?* At Critobulus tandem vel finito vel dissimulato metu hortari eum cœpit, ut se continendum præberet, dum spiculum

culum evelleret. Etiam levem corporis motum noxium fore. Rex, cum affirmasset nihil opus esse iis, qui semet continerent, sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere, & spiculo evulso, ingens vis sanguinis manare cœpit, linquique animo Rex, & caligine oculis offusa, veluti moribundus extendi. Cumque profluvium medicamenta frustra inhiherent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur, Regem expirasse credentium. Tandem conlucit sanguis, paulatimque animum recepit, & circumstantes cœpit agnoscere. Toto eo die, ac nocte, quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu vivere. Nec prius recesserunt, quam compertum est, somno paulisper acquiescere. Hinc certiores spem salutis ejus in castra retulerunt.

6. Rex, septem diebus curato vulnere, necdum obducta cicatrice, cum audisset convaluissè apud Barbaros famam mortis suæ, duobus navigiis junctis statui in medium undique conspicuum tabernaculum jussit, ex quo se ostenderet periissè credentibus: conspectusque ab incolis, spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluxit, aliquantum intervalli à cætera classe præcipiens, ne quies corpori invalido adhuc necessaria, pulsû remorum impediretur. Quarto posteaquam navigare cœperat die, pervenit in regionem, desertam quidem ab incolis, sed frumento & pecoribus abundantem. Placuit is locus, & ad suam, & ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum & custodibus corporis, excubare ante prætorium, quoties Regi adversa valetudo incidisset. Hoc tum more quoque servato, universi cubiculum ejus intrant. Ille sollicitus ne quid novi afferrent, quia simul venerant, percontatur, num
ho-

hostium recens nuntiaretur adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces perfectet ad eum: *Credisne*, inquit, *adventu magis hostium, ut jam in vallo consisterent, quam cura salutis tuae, ut nunc est tibi vilis, nos esse sollicitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, inustatas belluas inducat, tu nos præstabis invictos. Sed quis Deorum hoc Macedoniae columen ac sidus diuturnum fore polliceri potest? cum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse, aut potest? Eo pervenimus, auspiciam atque imperium secuti tuum, unde, nisi te reduce, nulli ad penates suos iter est. Quis adhuc de Persidis regno cum Dario dimicantes, etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset tam prompta esse te ad omne discrimen audacia. Nam ubi paria sunt periculum ac præmium, & secundis rebus amplior fructus est, & adversis solatium majus: Tuo vero capite ignobilem vicum emi quis ferat, non tuorum modo militum, sed ullius etiam gentis barbara, qui tuam magnitudinem novit? Horret animus cogitatione rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spoliis inertissimos manus fuisse injecturos, nisi te interceptum misericors in nos fortuna servasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quod te non potuimus persequi. Vniuersos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne amitteret, præstare non potuit. Patere, nos, quæso, alio modo esse viles tibi. Quocumque jusseris, ibimus: obscura bella, & ignobiles pugnas nobis deposcimus. Temet ipsum ad ea serva quæ magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. Nec quidquam indignius est, quam consumi eam ubi non possis*

fit ostendi. Eadem fere Ptolemæus, & similia iis cæteri. Iamque confusis vocibus flentes eum orabant, ut tandem exatiatæ laudi modum faceret, ac saluti suæ, id est publicæ, parceret. Grata erat Regi pietas amicorum. Itaque singulos familiarius amplexus confidere jubet, altiusque sermone repetito: Vobis quidem, inquit, ô fidißimi, piissimique civium, atque amicorum, grates ago, habeoque, non solum eo nomine, quod hodie salutem meam vestræ præponitis, sed quod à primordiis belli, nullum erga me benevolentia pignus atque indicium omisistis: adeo ut confitendum sit, nunquam mihi vitam meam fuisse tam charam, quam esse cæpit, ut vobis diu frui possim. Ceterum non eadem est cogitatio eorum qui pro me mori optant, & mea; qui quidem hanc benevolentiam vestram virtute meruisse me judico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum, percipere cupitis. Ego me metior non ætatis spatio, sed gloria. Licuit paternis opibus contento, intra Macedonia terminos per otium corporis exspectare obscuram & ignobilem senectutem. Quanquam ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed unicum bonum diuturnam vitam æstimantes sæpe acerba mors occupat. Verum ego, qui non annos meos sed victorias numero, si munera fortunæ bene computo, diu vixi. Orsus à Macedonia imperium, Graciam teneo: Thraciam, & Illyricos subegi: Triballis, Medisque imperito: Asiam, qua Hellesponto, qua Rubro mari alluitur, possideo. Iamque haud procul absom à fine mundi. Quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Europæ terminos momento unius hora transui. Victor utriusque regionis post nonum regni mei, post XXVIII ætatis annum, videorne vobis in excolenda gloria, cui me uni devovi, posse cessare? Ego vero non deero, & ubicunque pugnabo,

gnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submoverat. In his operibus extingui mihi (si fors ita foret) pulchrum est. Ea stirpe sum genitus, ut multam prius quam longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitate nos pervenisse in terras, quibus fœmina ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas urbes Semiramis condidit: quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum fœminam aequavimus gloria, & jam nos laudis satietas cepit: Dii faveant, majora adhuc restant. Sed ita nostra erunt quæ nondum attigimus, si nihil parvum duxerimus in quo magna gloriæ locus est. Vos modo me ab intestina fraude, & domesticorum insidiis præstate securum. Belli Martisque discrimen impavidus subibo. Philippus in acie tutior quam in theatro fuit. hostium manus sæpe vitavit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoque Regum exitus si reputaveritis, plures à suis quam ab hoste interemptos numerabitis. Caterum quoniam olim rei agitata in animo meo, nunc promendæ occasio oblata est: mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecretur, quandocumq; excesserit vita. Hoc si licuerit, ipse præstabo. Si me præceperit fatum, vobis mandasse mentote. Attum quidem amicos dimisit. Caterum per complures dies ibi stativa habuit.

7. Hæc dum in India geruntur, Græci milites, nuper in colonias à Rege deducti Carabactra, orta inter ipsos seditione, defecerant, non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii: quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma spectare cœperunt. Et Bactriana arce, quæ quasi negligentius asservata erat, occupata, Barbaros quoque in societatem defectionis impule-

rant. Athenodorus erat princeps eorum, qui Regis quoque nomen assumpserat, non tam imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis ejusdem, sed ob æmulationem infestus, comparavit insidias, invitatumque ad epulas, per Boxum quendam Macerianum in convivio occidit. Postero die concione advocata, Bicon ultro insidiatum sibi Athenodorum plerisque persuaserat. Sed aliis suspecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio. Cæteri principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Præter spem suam Bicon præsentis periculo ereptus, paulo post insidiatus auctoribus salutis suæ est: cujus dolo cognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Cæterum Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatum necari. Jamque corpori tormenta admovebantur, cum Græci milites, incertum ob quam causam, lymphatis similes ad arma discurrunt. quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem jusserant, omisere, veriti ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit, dimittique eum jusserunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum cæteris, qui colonias à Rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharum terminos gesta. Interim Regem duarum gentium (de quibus ante dictum est) centum legari adeunt. Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu. lineæ vestes intextæ auro, purpuraque distinctæ. Ei se dedere ipsos, urbes, agrosque referebant; per tot ætates inviolatam liberta-

bertatem illius primum fidei ditionique permiffuros. Deos fibi deditiois authores, non metum: quippe intactis viribus jugum excipere. Rex, confilio habito, deditos in fidem accepit, ftipendio, quod Arachofis utraque natio penfitabat, impofito. Præterea: duo millia & Decem equites imperati: & omnia obedienter à Barbaris facta. Invitatis deinde ad epulas legatis gentium, regulisque, exornari convivium juffit. Centum aurei lecti modicis intervallis pofiti erant. lectos circumdederant aulæ, purpura auroque fulgentia. quidquid aut apud Perfæ veteri luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat, confufis utriusque gentis vitiis in illo convivio oftendens. Intererat epulis Di oxippus Athenienfis, pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium jam Regi pernottus & gratus. Invidi malignique increpabant perferia & ludum, faginati corporis fequi inutilem belluam; cum ipfi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio Horratus Macedo jam temulentus exprobrare ei cœpit, & postulare, ut fi vir efferet, poftero die fecum ferro decerneret: Regem tandem vel de fua temeritate, vel de illius ignavia judicaturum. Et à Dioxiippo contemptim militarem eludente ferociam, accepta conditio eft. Ac poftero die Rex, cum etiam acrius certamen expoferent, quia deterrere non poterat, deftinata exfequi paffus eft. Ingens hic militum, inter quos erant Græci, qui Dioxiippo ftudebant, convenerat multitudo. Macedo iufta arma fumpferat; æreum clypeum, haftam, quam fariffam vocant, læva tenens: dextra lanceam: gladioque cinctus, velut cum pluribus fimul dimicaturus. Di oxippus oleo nitens, & coronatus, læva puniceum amiculum, dextra validum nodofumque ftipitem præferibat. Ea ipfa

res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congregari nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo, haud dubius eminens interfici posse, lanceam emisit: quam Dioxi-ppus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastam transferret in dextram, assiluit, & stipite mediam eam fregit. Amisso utroque telo, Macedo gladium cœperat stringere: quem occupatum complexu, pedibus repente subductis, Dioxi-ppus arietavit in terram: ereproque gladio, pedem super cervicem jacentis imposuit, stipitem intentans, elisurusque eo victum, ni prohibitus esset à Rege. Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modo, sed etiam Alexandro fuit, maxime quia Barbari affuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse. Hinc ad crimitationem invidorum adapertæ sunt aures Regis. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur: ministrique quasi amisissent quod amoverant, Regem adeunt. Sæpe minus est constantiæ in rubore, quam in culpa. Conjectum oculorum, quibus ut fur destinabatur, Dioxi-ppus ferre non potuit. Et cum excessisset convivio, litteris conscriptis, quæ Regi redderentur, ferro se interemit. Graviter mortem ejus tulit Rex, existimans indignationis esse, non pœnitentiæ testem, utiq; posteaquam falso insimulatum eum, nimium invidorum gaudium ostendit.

8. Indorum legati dimissi domos, paucis post diebus cum donis revertuntur. CCC erant equi, MXXX currus, quos quadrijugi equi ducebant: Linææ vestis aliquantum, mille scuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leonesque raræ magnitudinis, & tigres; utrumque animal ad mansuetudinem domitum. Lacertarum quoque ingentium pelles, & dorsa testudinum. Cratero deinde impe-

rat Rex, haud procul amne, per quem erat ipse navigaturus, copias duceret. Eos autem, qui comitari eum solebant, imponit in naves, & in fines Mallorum secundo amne devehitur. Inde Sabracas adiit, validam Indiae gentem, quae populi, non Regum imperio regebatur. Sex millia peditum habebant, equitum octo millia: has copias currus de sequebantur. Tres duces spectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicus maxime in ripa habebant) ut videre totum amnem, qua prospici poterat, navigiis constratum, & tot militum arma fulgentia, territi nova facie, Deorum exercitum, & alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus, variaeque nautarum voces hortantium, pavidas aures impleverant. Ergo universi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, & cum Diis praelium inituros. Navigia non posse numerari, quae invictos veherent. Tantumque in exercitum suorum intulere terroris, ut legatos mitterent, gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die pervenit. Nihil plus animi his fuit, quam caeteris fuerat. Itaque oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari iusserat, fines eorum, qui Muscani appellantur, intravit. Hic de Teriolte Satrape, quem Parapamisadis praefecerat, iisdem arguentibus, cognovit: multaque avaro ac superbe fecisse convictum, interfici iussit. Oxyatres Praetor Bactrianorum non absolutus modo, sed etiam jure amplioris imperii donatus est. Finibus Muscanis deinde in ditionem redactis, urbi eorum imperium imposuit. Inde Praestos, & ipsam Indiae gentem perventum est. Oxycanus Rex erat, qui se munitae urbi cum magna manu popularium incluserat. Hanc

Alexander, tertio die quam cœperat obsidere, expugnavit. Et Oxycanus cum in arcem confugisset, legatos de conditione deditiois misit ad Regem. Sed antequam adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones evasere in arcem: qua capta, Oxycanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce, & omnibus captivis venundatis, Sabi Regis fines ingressus est. Multisque oppidis in fidem acceptis validissimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum. quippe in media ferme urbe è terra existebant, nullo suffossi specus antè vestigio facto. Octo millia Indorum in ea regione cæsos Clitarchus est autor, multosque captivos sub coronâ venisse. Rursus Musicani defecerunt, ad quos opprimendos missus est Pithon. qui captum principem gentis, eundemque defectionis autorem, adduxit ad Regem. Quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem, in quo classem expectare se jusserat, repetit. Quarto deinde die secundo amne pervenit ad oppidum qua iter in regnum erat Sami. Nuper se ille dediderat, sed oppidani detrectabant imperium, & clausèrant portas. Quorum paucitate contempta, Rex D Agrianos mœnia subire jussèrat, & sensim recedentes elicere extra muros hostem, secuturum profecto, si fugere eos crederet. Agriani (sicut imperatum erat) laceffito hoste, subito terga verterunt: quos Barbari effuse sequentes, in alios, inter quos ipse Rex erat, incidunt. Renovato ergo prælio, ex tribus millibus Barbarorum sexcenti cæsi sunt, mille capti, cæteri mœnibus urbis inclusi. Sed non ut prima specie læta victoria, ita eventus quoque fuit: quippe Barbari veneno tinxerant gladios. Itaque faucii subinde exspirabant. Nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat

terat à medicis, cum etiam leves plagæ insanabiles
 essent. Barbari autem speraverant, incautum & te-
 merarium Regem excipi posse. & forte inter
 promptissimos dimicans, intactus evaserat. Præ-
 cipue Ptolemæus lævo humero leviter quidem
 faucibus, sed majore periculo quam vulnere affe-
 ctus, Regis sollicitudinem in se converterat. San-
 guine conjunctus erat, & quidam Philippo geni-
 tum esse credebant; certe pellice ejus ortum con-
 stabat. Idem corporis custos, promptissimusque
 bellator, & pacis artibus quam militiæ major &
 clarior, modico civilique cultu, liberalis imprimis
 adituque facilis, nihil ex fastu regio assumpserat.
 Ob hæc Regi an popularibus charior esset, dubitari
 poterat: tum certe primum expertus suorum ani-
 mos, adeo ut fortunã, in quam postea ascendit, in
 illo periculo Macedones ominati esse videantur.
 Quippe non levior illis Ptolemæi fuit cura, quam
 Regis, qui & prælio & sollicitudine fatigatus cum
 Ptolemæo assideret, lectum, in quo ipse acquiesce-
 ret, jussit inferri. In quem ut se recepit, protinus
 altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus, per
 quietem vidisse se exponit speciem draconis obla-
 tam herbam ferentis ore, quam veneni remedium
 esse monstrasset. Colorem quoque herbæ refere-
 bat, agniturum, si quis reperisset, affirmans; inven-
 tamque deinde, quippe à multis erat requisita, vul-
 neri imposuit: protinusque dolore finito, intra bre-
 ve spatium cicatrix quoque obducta est. Barbaros
 ut prima spes fefellerat, seipsos urbemque dedide-
 runt. Hinc in proximam gentem Pathalyam per-
 ventum est. Rex erat Mœris, qui urbe deserta in
 montes profugerat. Itaque Alexander oppido poti-
 tur agrosque populatur. Magnæ inde prædæ actæ
 sunt pecorum armentorumque, magna vis reperta
 frumenti, Ducibus deinde sumptis amnis peritis,

defluxit ad insulam medio ferme alveo enatam.

9. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces
 focordius asservati profugerant, misit qui conqui-
 rerent alios: nec repertis, pervicax cupido incessit
 visendi Oceanum, adeundique terminos mundi
 sine regionis peritis flumini ignoto caput suum
 totque fortissimorum virorum salutem permitte-
 re. Navigabant ergo, omnium, per quæ fereban-
 tur, ignati; quantum inde abesset mare, quæ gen-
 tes colerent, quam placidum annis os, quam pa-
 tiens longarum navium esset, anceps & cæca æsti-
 matio augurabatur. Vnum erat temeritatis sola-
 rium, perpetua felicitas. Iam cccc stadia proces-
 serant, cum gubernatores agnoscere ipsos auram
 maris, & haud procul videri sibi Oceanum abesse,
 indicant Re gi. Lætus ille hortari nauticos cœpit,
*incumberent remis, adesse finem laboris omnibus vo-
 tis expetitur. Iam nihil gloria deesse, nihil obstare
 virtuti. Sine ullo Martis discrimine, sine sanguine
 orbem terra ab illis capi. Nec naturam quidem lon-
 gius posse procedere. Brevi incognita, nisi immorta-
 libus, esse visuros.* Paucos tamen navigio emisit in
 ripam, qui agrestes vagos exciperent, è quibus
 certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia
 tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati
 quam procul abessent mari, responderunt nullum
 ipsos mare ne fama quidem accepisse. Cæterum
 tertio die perveniri posse ad aquam amaram, quæ
 corrumpet dulcem. Intellectum est mare desti-
 nari ab ignaris naturæ ejus. Itaque ingenti alacri-
 tate nautici remigant, & proximo quoque die,
 quo propius spes admovebatur, crescebat ardor
 animorum. Tertio jam die mixtum flumini subi-
 bat mare, leni adhuc æstu confundente dispares
 undas. Tum aliam insulam medio anni sitam
 eVecti paulo lenius, quia cursus æstu reverberaba-
 tur,

tur, applicant classẽm, & ad commeatus petendos discurrunt, securi casus ejus, qui supervenit ignaris. Tertia ferme hora erat, cum stata vice Oceanus exæstuans invehi cœpit, & retro flumen urgere. Quod primo coërcitum, deinde vehementius pulsus, majore impetu adversum agebatur, quam torrentia præcipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat, monstraque, & iræ Deum indicia cernere videbantur. Identidem intumescens mare, & in campos paulo ante siccos descendere superfusum. Iamque levatis navigiis, & tota classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi & improvise malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoq; tarda est. Hi contris navigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant, confederant. Quidam enavigare properantes, sed non expectatis qui simul esse debebant, clauda & inhabilia navigia languide moliebantur. Aliæ navium inconsulte ruentes non receperant, pariterque & multitudo & paucitas festinantes morabatur. Clamor hinc expectare, hinc iræ jubentium, dissonæque voces nusquam idem ac unum tendentium, non oculorũ modo usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperium à territis incompositisque servari. Ergo collidi inter se naves abstergerique invicem remi, & alii aliorum navigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classẽm vehi, sed duorum navale inisse certamen. Incuriebantur puppibus proræ, premebantur à sequentibus, qui antecedentes turbaverant. Jurgantium ira perveniebat etiam ad manus. Jamque æstus totos circa flumen campos inundaverat, tumulis duntaxat eminentibus, velut insulis parvis, in quos plerique trepidi, omissis navigiis

enare cœperunt. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant valles, partim in vado hærebat, utcunque inæquale terræ fastigium occupaverant undæ; cum subito novus & pristino major terror incutitur. Reciprocare cœpit mare, magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus; reddebatque terras paulo ante profundo salo merfas. Igitur destituta navigia, alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabularum remorumq; fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naves subsistere audebat, identidem præsentibus graviora quæ sequerentur expectans. Vix quæ perpetiebantur, videre ipsos credebant: in sicco naufragia, in amni mare, nec finis malorum. Quippe æstus paulo post mare relaturum, quo navigia allevarentur, ignari, famem & ultima sibimet ominabantur. Belluæ quoque fluctibus destitutæ, terribiles vagabantur. Jamque nox appetebat, & Regem quoque desperatio salutis, ægritudine affecerat. Non tamen invidium animum curæ obruunt, quin tota nocte præsideret in speculis, equitesque præmitteret ad os amnis, ut cum mare rursus exæstuaris sensissent, procederent. Navigia quoque lacerata refici, & everfa fluctibus erigi jubet, paratosque esse & intentos cum rursus mare terras inundasset. Tota ea nocte inter vigiliis adhortationesque consumpta, celeriter equites ingenti cursu refugere, & secutus est æstus. Qui primo, aquis leni tractu subeuntibus, cœpit levare navigia: mox totis campis inundans, etiam impulit classem: plaususq; militum nauticorumque, insperatam salutem immodico celebrantium gaudio, litoribus ripisque resonabat. Vnde tantum redisset subito mare, quo pridie refugisset, quænam esset ejusdem elementi natura, modo discors, modo

do imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant. Rex cum ex eo, quod acciderat, conjectaret, post solis ortum statum tempus esse, media nocte, ut æstum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit: eVectusque os ejus, cccc stadia processit in mare. tandem voti sui compos, præsidibus & maris & locorum Diis sacrificio factò, ad classem rediit.

10. Hinc aversum flumen subiit classis, & altero die appulsà est haud procul lacu falso, cujus ignota natura plerosque decepit temere ingressos aquam; quippe scabies corpora invasit: & contagium morbi etiam in alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmissò, ut puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur (quippe sicca erat regio) ipse cum copiis subsistit, vernum tempus exspectans. Interim & urbes plerasque condidit. Nearchò atque Onesicrito, nauticæ rei peritis, imperavit, ut validissimas navium deducerent in Oceanum, progressique quoad tuto possent, naturam maris noscerent: vel eodem amne, vel Euphrate subire eos posse, cum reverti ad se vellent. Jamque mitigata hyeme, & navibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terrâ ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Abaritarum, inde totidem diebus in Cedrusiorum regionem perventum est. Liber hic populus, consilio habito, dedit se, nec quidquam deditis præter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen: Arabon incolæ appellant. Regio deserta, & aquarum inops excipit, quam emensus in Horritas transit. Ibi majorem exercitus partem Hephæstioni tradidit: lævam armaturam cum Ptolemæo Leonatoque partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, magnæque prædæ actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, cæteros

teros ipse Rex, & ab alia parte Leonatus urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deducitque sunt in eam Arachosii. Hinc pervenit ad maritimos Indos, desertam vestamque regionem late tenent, ac ne cum finitimis quidem ullo commercii jure miscentur. Ipsa solitudo naturâ quoque immitia efferavit ingenia. Prominent ungues nunquam recisi, Comæ hirsutæ, & intonsæ sunt. Tuguria conchis & cæteris purgamentis maris struunt. Ferarum pellibus tecti, piscibus sole duratis, & majorum quoque belluarum, quas fluctus ejicit, carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis, Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem sentire cœperunt; radices palmarum (namque sola ea arbor gignitur) ubique rimantes. Sed cum hæc quoque alimenta defecerant, jumenta cædere aggressi, ne equis quidem abstinebant; & cum deessent quæ farcinas veherent, spolia de hostibus, propter quæ ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia secuta est, quippe in salubrium ciborum novi succi, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi, vulgaverant morbos, & nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes famem, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant campi pene pluribus semivivis quam cadaveribus. Ac ne levius quidem ægri sequi poterant, quippe agmen raptim agebatur, tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præciperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosque, ut allevarentur, orabant. Sed nec jumenta erant, quibus excipi possent, & miles vix arma portabat, imminentiisque etiam ipsis facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius revocati ne respicere quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem versa. Illi relictî. Deos testes, sacra

communia, Regisque implorabant opem. cumque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum, similesque ipsis amicos & contubernales precabantur. Rex dolore simul & pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernem Parthinorum Satrapem misit, qui juberet camelis cocta cibaria afferre. Alios quoque finitimarum regionum Præfectos, certiores necessitatis suæ fecit: nec cessatum est ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Cedrosiæ fines perducitur. Omnium rerum sola fertilis regio est, in qua stativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret. Hic Leonati litteras accipit, conflixisse ipsum cum octo millibus peditum, & quingentis equitibus Oritarum, prospero eventu. A Cratero quoque nuntius venit, Ozinem & Zariaspem nobiles Persas defectionem molientes, oppressos à se, in vinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio (namque Memnon Præfectus ejus nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat Satrapes gentis, suspectus res novare voluisse, dum in India Rex esset. Quem occurrentem, dissimulata ira, comiter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit: cum Indiæ Præfecti (sicut imperatum erat) equorum, jumentorum, jugaliumque vim ingentem, ex omni, quæ sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Arma quoque ad pristinum resecta sunt cultum: quippe haud procul à Perside aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igitur (ut supra dictum est) æmulatus Patris Liberi non gloriam solum, quam ex illis gentibus deportaverat, sed etiam famam; sive illud triumphus fuit ab eo primum institutus, sive bacchantium lusus; statuit imitari, animo super humanum fastigium.

stigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisque sterni juber. Liminibus ædium crateras vino repletos, & alia eximiæ magnitudinis vasæ disponi. Vehicula deinde constrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa. Primi ibant amici, & cohors regia, variis redimita floribus coronisque. Alibi tubicinum cantus, alibi lyræ sonus audiebatur: item in vehiculis pro copia cujusque adornatis, comes læbundus exercitus, armis, quæ maxime decora erant, circumpendentibus, ipsum convivasque currus vehebat, crateris aureis ejusdemque materiæ ingentibus poculis prægravis. Hoc modo per dies septem bacchabundum agmen incessit. Parta præda, si quid victis saltem adversus comessantes animi fuisset, mille hercule viri, modo & sobrii, septem dierum crapula graves in suo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumque constituit, hic quoque militiæ probrum vertit in gloriam. Et præsens ætas, & posteritas deinde mirata est, per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos. Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatus carnifex sequebatur. Quippe Satrapes Aspastes (de quo ante dictum est) interfici jussus est, adeo nec luxuriæ quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

L I B E R X.

B R E V I A R I V M L I B R I.

I. *C*leander & alii duces delictorum veniam impetrant, dum nonnulli minus facinorosi puniuntur. Alexandri consilium de Occidentali Europa parte perlustranda: liberalitas erga Abissaris

Saris filium: & in Orsinem, nobilissimum Satrapam crudelitas.

2. Dum turbatum Gracia statum pacare, & ex militibus (ex alieno liberatis) alios remittere domum, alios retinere cogitat, in castris oritur seditio: quam gravi oratione & regia autoritate compefcit.

3. Seditiosis supplicio affectis, totius exercitus dissipat consilia, & Persis credit corporis sui custodiam.

4. Oratio Macedonis militis vincti. Conjuratio in Alexandrum. qui veneno extinguitur.

5. Dicta & gesta ejusdem ante obitum: quantum à suis fuerit desideratus: precipue vero à Darii matre. que dolori succumbens, paulo post extincta est. Alexandri elogium.

6. De successore Alexandri in Magnates consultatio, & variae sententiæ.

7. Aridaeus, Philippo genitus, Meleagro promotente, à quibusdam rex salutatur. Vnde civilis belli semina.

8. Primarii duces Meleagri artibus occurrunt. Aridaeus autem, pacis studiosus, tumultum componere media quadam ratione conatur.

9. Perdiccas Meleagrum & trecentos fere alios, qui eum sequuti fuerant, dolo opprimit.

10. Alexandri imperium in partes divisum. cuius summa Aridaeo tributa: Provincia autem Magnatibus. Defuncti corpus ab amicis curatum, & tandem Alexandriam Egypti translatum est.

I S D E M fere diebus Cleander & Sitalces, & cum Agathone Hecaron superveniunt, qui Parmenionem jussu Regis occiderant, quinque millia peditem cum equitibus mille. Sed & accusatores eos è provincia, cui præfuerant, sequebantur;

bantur: nec tot facinora, quot amiserant, com-
 pensare poterant cædis perquam gratæ Regi mini-
 sterio. Quippe cum omnia profana spoliassent, ne-
 facris quidem abstinerant: virginesque & prin-
 cipes fœminarum stupra perpeffæ, corporum lu-
 dibria deflebant: invisum Macedonum nomen a-
 varitia eorum ac libido Barbaris fecerat. Inter om-
 nes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem
 virginem constupratam seruo suo pellicem dede-
 rat. Plerique amicorum Alexandri, non tam cri-
 minum, quæ palam objiciebantur, atrocitatem,
 quam memoriam occisi per eos Parmenionis,
 quod tacitum prodesse eis apud Regem poterat,
 intuebantur, læti recidisse iram in iræ ministros,
 nec ullam potentiam scelere quæsitam cuiquam
 esse diuturnam. Rex, cognita causa, pronnciavit,
 ab accusatoribus unum & id maximum crimen
 esse præteritum, desperationem salutis suæ. nun-
 quam enim talia ausuros, qui ipsum ex India so-
 spitem aut optassent reverti, aut credidissent re-
 versurum. Igitur hos quidem vinxit: D C autem
 militum, qui sævitæ eorum ministri fuerant, in-
 terfici iussit. Eodem die sumptum est supplicium
 de his quoque, quos autores defectionis Persarum
 Craterus adduxerat. Haud multo post Nearchus
 & Onesicritus, quos longius in Oceanum proce-
 dere jusserat, superveniunt. Nuntiabant autem
 quædam audita, alia comperta. Insulam ostio am-
 nis subjectam auro abundare, inopem equorum
 esse: singulos equos ab iis, qui ex continenti traji-
 cere auderent, singulis talentis emi. Plenum esse
 belluarum mare, æstu secundo eas ferri, magna-
 rum navium corpora æquantes: truci cantu deter-
 ritas, sequi classeni cum magno æquoris strepitu,
 velut demersa navigia subisse aquas. Cætera incolis
 crediderant: inter quæ Rubrum mare, non à co-
 lore

lore undatum, ut plerique crederent, sed ab Erythro Rege appellari. Esse haud procul à continenti insulam palmetis frequentibus consitam, & in medio fere nemore columnam eminere Erythri Regis monumentum, literis gentis ejus scriptam. Adjiciebant, navigia quæ lixas mercatoresque vexissent, famam auri secutis gubernatoribus, in insulam esse transmissa, nec deinde ab his postea visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus, rursus eos terram legere jubet, donec ad Euphratem appellerent classem; inde adverso amne Babylonem subituros. Ipse animo infinita complexus, statuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthaginî insensus: inde Numidiæ solitudinibus peragratis, cursum Gadis dirigere. Ibi namque columnas Herculis esse, fama vulgaverat. Hispanias deinde, quas Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & prætervehi Alpes, Italiæque oram, unde in Epirum brevis cursus est. Igitur Mesopotamiæ Prætoribus imperavit, materia in Libano monte cæsa, devectaque ad urbem Syriæ Capfagas, ingentium carinas navium ponere, septiremes omnes esse, deducique Babylonem. Cypriorum Regibus imperatum, ut æs, stupamque & vela, præberent. Hæc agenti, Pori & Taxilis Regum litteræ traduntur, Abisarem morbo, Philippum Præfectum ipsius ex vulnere interiisse, oppressosque qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudæmonem. dux erat Thracum. Abisaris regnum filio ejus attribuit. Ventum deinde Pasargadas: Persica est gens, cûjus Satrapes Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro quondam Rege Persarum. Opes & à majoribus traditas habebat, & ipse longa imperii possessione cumulaverat. Is Regi cum omnis generis

neris donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis
 ejus daturus, occurrit. Equorum domiti greges se-
 quebantur, currusque argento & auro adornati,
 pretiosa supellex, nobiles gemmæ, aurea magni
 ponderis vasa, vestesque purpureæ, & signati ar-
 genti talentum quatuor millia. Cæterum tanta be-
 nignitas Barbaro causa mortis fuit. Nam cum om-
 nes amicos Regis donis super ipsorum vota coluif-
 set; Bagoæ spadoni, qui Alexandrum obsequio
 corporis devinxerat sibi, nullum honorem habuit:
 admonitusque à quibusdam, quam Alexandro cor-
 di esset, respondit, amicos Regis, non scorta, se
 colere: nec moris esse Persis, mares ducere, qui
 stupro effœminarentur. His auditis, spado poten-
 tiam, flagitio & dedecore quasitam, in caput no-
 bilissimi & insontis exercuit. Namque gentis ejus-
 dem levissimos falsis criminibus astruxit, moni-
 tos, tum demum ea deferre cum ipse jussisset. In-
 terim, quoties sine arbitris erat, credulas Regis au-
 res implebat, dissimulans causam iræ, quo gravior
 criminantis autoritas esset. Nondum suspectus e-
 rat Orsines: jam tamen vilior. Reus enim in secre-
 to agebatur, latentis periculi ignarus: & importu-
 nissimum scortum, ne in stupro quidem & dede-
 coris patientia fraudis oblitum, quoties amorem
 Regis in se accenderet, Orsinem, modo avaritiæ,
 interdum etiam defectionis, arguebat. Iam matu-
 ra erant in perniciem innocentis mendacia, & fa-
 rum, cujus inevitabilis fors est, appetebat. Forte
 enim sepulchrum Cyri Alexander jussit aperiri, in
 quo erat conditum ejus corpus, cui dare volebat
 inferias. Auro argentoque repletum esse credide-
 rat: quippe ita fama Persæ vulgaverant. Sed præ-
 ter clypeum ejus putrem, & arcus duos Scythicos,
 & acinacem, nihil reperit. Cæterum corona aurea
 imposita: amiculo cui assueverat ipse, solum, in
 quo

quo corpus jacebat, velavit: miratus, tanti nominis Regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultum esse, quam si fuisset è plebe. Proximus erat lateri spado, qui Regem intuens, Quid mirum, inquit, est, inania sepulchra esse Regum, cum Sarraparum domus aurum inde egestum capere non possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non videram, sed ex Dario ita accepi, tria millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut, quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitaverat jam animum in iram, cum hi, quibus negotium idem dederat, superveniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati, falsis criminibus occupant aures. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula traditus est. Non contentus supplicio infantis spado, ipse morituro manum injecit. Quem Orsines intuens, *Audieram, inquit, in Asia olim regnasse faeminas: hoc vero novum est, regnare castratum.* Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec infantis modo, sed eximiae quoque benignitatis in Regem. Eodem tempore Phradates regnum affectasse suspectus occiditur. Cœperat esse præceps ad repræsentanda supplicia; idem, ad dexteriora credenda. Sic scilicet res secundæ valent commutare naturam; & raro quisquam erga bona sua fatis cautus est. Idem enim paulo ante Lyncestem Alexandrū, delatū à duobus indicibus, damnare non sustinuerat. Humiliores quoque reos, contra suam voluntatem, quia cæteris videbantur infantes, passus absolvi, hostibus vicis regna reducerat. Ad ultimum à semetipso degeneravit usque adeo, ut adversus libidinem animi, arbitrio scorti aliis regna daret, aliis adimeret vitam. Iisdem fere diebus litteras à Cæno accipit de rebus in Europa gestis, dum ipse Indiam subigit.

igit. Zopyrio Thraciæ præpositus, dum expeditionem in Geras faceret, tempestatibus procellisque subito coortis, cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade, Seuthes Odrysas populares suos ad defectionem compulerat. Amissa prope modum Thracia, ne Græcia quidem.

2. Igitur triginta navibus Sunium transmittunt. promontorium est Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreverant. His cognitis, Rex Arpalo Atheniensibusque juxta infestus, classem parari jubet; Athenas protinus periturus. Quod consilium dum agitat, clam literæ ei redduntur, Arpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos: mox consilio plebis habito, jussum urbe excedere, ad Græcos milites pervenisse, à quibus interceptum & trucidatum à quodam viatore per insidias. His lætus in Europam trajiciendi consilium omisit. Sed exules, præter eos qui civili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus, queis pulsati erant, jussit. Et Græci haud ausi imperium aspernari, quanquam solvendarum legum id principium esse censebant, bona quoque, quæ exstarent, restituere damnatis. Soli Athenienses, non suæ modo, sed etiam publicæ vindicæ libertatis, collusionem hominum, quia ægre ferebant, non regi imperio, sed legibus moribusque patriis regi assueti, prohibere finibus. Igitur exules ejiciunt; omnia potius toleraturi, quam purgamenta quondam urbis suæ, tunc etiam exilii, admitterent. Alexander senioribus militum in patriam remissis, tredecim millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi jussit, existimans, modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset; nuperque conditas urbes, quas colonis repleffet, res renovare cupientibus

bus obstare. Cæterum, priusquam excerneret quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites æs alienum profiterentur. Grave plerisque esse compere- rat. Et quanquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen ipse decreverat. Illi tentari ipsos rati: quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et Rex satis gnarus, professioni æris pudorem, non contumaciam obstare, mensas totis castris poni iussit, & decem millia talentorum proferri. Tum demum fide facta professi sunt. Nec amplius ex tanta pecunia quam c & xxx talenta superfuere. Adeo ille exercitus, tot ditissimarum gentium victor, plus tamen victoriæ quam prædæ deportavit ex Asia. Cæterum, ut cognitum est alios remitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asia habiturum rati, vecordes, & disciplinæ militaris immemores, seditiosis vocibus castra complent. Regemque ferocius quam alias adorti, omnes simul missionem postulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, canitiemque capitum ostentantes. Nec aut Præfectorum castigatione, aut verecundia Regis deterriti, tumultuoso clamore & militari violentia volentem loqui inhibebant; palam professi, nusquam inde nisi in patriam vestigium esse moturos. Tandem silentio facto, magis quia motum esse credebant, quam quia ipsi moveri poterant, quidnam acturus esset, expectabant. Ille, *Quid hæc, inquit, repens consternatio, & tam procax atque effusa licentia denuntiat? Eloqui timo: palam certe rupistis imperium, & precario Rex sum, cui non alloquendi, non noscendi monendique, aut intuendi vos jus reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo post deportare statuerim: tam illos acclamantes video qui abituri sunt, quam hos cum quibus præ-*
misses

missos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium clamor est. Pervelim scire, utrum qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem. Ita pariter ex tota concione responsum est, Omnes queri. Tum ille, Non hercule, inquit, potest fieri, ut adducar, querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis, in qua major pars exercitus non est, utpote cum plures dimiserim, quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes avertit à me. Quando enim Regem universus exercitus deseruit? Ne servi quidem uno grege profugiunt dominos: sed est quidam in illis pudor, à cæteris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiosa consternationis oblitus, remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem hercule spem, quam ex vobis conceperam, damno, nec ut cum militibus meis (jam enim esse destitistis) sed ut cum ingratisimis oportet, agere decrevi. Secundis rebus quæ circumfluunt vos, insanire cœpistis: obliti status ejus, quem beneficio exuistis meo. Digni hercule qui in eodem consenescat: quoniam facilius est vobis adversam quam secundam regere fortunam. En tandem Illyriorum paulo ante & Persarum tributariis, Asia & tot gentium spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis, amicula ex purpura sordent. Aurum & argentum oculi ferre non possunt. Lignea enim vasa deciderant, & ex cratibus scuta, rubiginemque gladiatorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta aris alieni, cum omnis regia supellex haud amplius quam sexaginta talentorum esset, meorum operum fundamenta; quibus tamen (absit invidia) imperium maxima terrarum partibus imposui. Asiæne pertasum est, quæ vos gloria rerum gestarum Diis pares fecit? In Europam ire properatis, Rege deserto, cum pluribus vestrum de-

futu-

futurum viaticum fuerit, ni as alienum luissem! nempe in Asiatica præda. Nec pudet profundo ventre devictarum gentium spolia circumferentes reverti velle ad liberos conjugesque, quibus pauci præmia victoria potestis ostendere. Nam cæterorum, dum etiam spei vestra obviam istis, arma quoque pignori sunt. Bonis vero militibus cariturus sum, pellicum suarum concubinis. quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites: faceßite hinc ocius. Ego cum Persis adeuntium terga tuta- bor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratis- simi cives. Latè vos excipient parentes liberique, sine vestro Rege redeuntes? obviam ibunt desertori- bus transfugisque? Triumphabo mehercule de fuga vestra, & ubicunque ero, expetam pœnas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo, præferendoque vobis. Iam autem scietis, & quantum sine Rege valeat exercitus, & quid opis in me uno sit. Desilivit dein- de frendens de tribunali, & in medium armato- rum agmen se immisit; notatos quoque, qui fero- cissime oblocuti erant, singulos manu corripuit. Nec ausos repugnare, tredecim asservandos custo- dibus corporis tradidit.

3. Quis crederet favam paulo ante concionem obtorpuisse subito metu? &, cum ad supplicium videret trahi, nihil ausos graviora quam cæteros? tam effusam antea licentiam, atque seditiosam militum violentiam ita compressam, ut non mo- do nullus ex omnibus irruenti Regi restiterit, ve- rum etiam cuncti pavore exanimati attonitis si- miles, quid de ipsis quoque Rex statuendum cen- seret, suspensa mente expectarent? Itaque * sive nominis, quod gentes quæ sub regibus sunt inter Deos colunt, sive propria ipsius veneratio, sive fi- ducia tanta vi exercentis imperium, conterruit

eos. Singulare certe ediderunt patientiæ exem-
 plum: adeoque non sunt accensi supplicio commi-
 litorum, cum sub noctem interfectos esse nossent,
 ut nihil omiserint quod singuli magis obedienter
 accipere facerent. Nam cum postero die prohibiti
 aditu venissent, Asiaticis modo militibus admittis
 lugubrem totis castris edidere clamorem, denun-
 tiantes, protinus esse morituros, si Rex persevera-
 ret irasci. At ille pervicacis ad omnia quæ agitasset
 animi, peregrinorum militum concionem advo-
 cari jubet, Macedonibus intra castra cohibitis: &
 cū frequentes coissent, adhibito interprete, talem
 orationem habuit: *Cum ex Europa trajicerem in
 Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim homi-
 num imperio meo me additurum esse sperabam.
 Nec deceptus sum, quod de his credidi fama. Sed ad
 illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga
 Reges suos pietatis invictæ. Luxu omnia fluere cre-
 dideram, & nimia felicitate mergi in voluptates.
 At hercule munia militiæ hoc animorum corpo-
 rumque robore impigre toleratis: & cum fortes viri
 sitis, non fortitudinem magis quam fidem colitis.
 Hoc ego non nunc primum profiteor, sed olim scio.
 Itaque & delectum è vobis juniorum habui, & vos
 meorum militum corpori immiscui. Idem habitus,
 eadem arma sunt vobis. Obsequium vero & patien-
 tia imperii longe præstantior est quam cæteris. Ergo
 ipse Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio
 junxi, non dedignatus ex captiva liberos tollere. Mox
 deinde cum stirpem generis mei latius propagare cu-
 perem, uxorem Darii filiam duxi: proximisque
 amicorum autor fui, ex captivis generandi liberos,
 ut hoc sacro fœdere omne discrimen victi & victoris
 excluderem. Proinde genitos esse vos mihi, non ascit-
 os, milites, credite. Asia & Europa unum atque
 idem regnum est. Macedonum vobis arma do. In-
 vete-*

veteravi peregrinam novitatem : & cives mei estis, & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum mores adumbrare, nec Macedonibus Persarum imitari indecorum est. Eiusdem juris esse debent, qui sub eodem Rege victuri sunt.

* Hac oratione habita, Persis corporis sui custodiam credidit, Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic seditioni occasionem dedissent, vincti ad supplicia traherentur, unum ex iis, autoritate & ætate gravem, ad Regem ita locutum ferunt.

4. * *Quousque, inquit, animo tuo, etiam per supplicia, & quidem externi moris, obsequeris? Milites tui, cives tui, incognita causa captivis suis ducentibus trahuntur ad pœnam. Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros supplicii muta. Amico animo, si veri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus, nam parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant, mergi in amnem, sicut vincti erant, iussit. Nec hoc quidem supplicium seditionem militum movit. Namque copiarum duces atq; amicos ejus manipuli adeunt; petentes, ut, si quos adhuc pristina noxa iudicaret esse contactos, juberet interfici. Offerre se corpora iræ, trucidaret.* Postquam vero cognitum est, Persis ducatus datos, Barbaros in varios ordines distributos, atque Macedonica iis imposita nomina, se vero ignominiose penitus rejectos esse, non jam amplius conceptum animis dolorem perferre potuerunt. Sed concursu in regiam facto, interiori duntaxat retenta tunica, arma ante januam, pœnitentię signum, projecerunt, ac præ foribus stantes intronitri se, sibi que ignosci suppliciter atque flentes orabant, utque Rex suppliciiis suis potius saturet se quam contumeliis. ipsos nisi venia impetrata non discessuros. Quę cum*

Alexandro nuntiata essent, apertis regiae foribus ad ipsos est egressus. Postquam vero ipsorum eulatum, atque poenitentiam, nec non miserandum atque afflictum habitum vidisset, diu quoque collacrymatus est. eaque modestia, ut ipsis ignosceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modeste incusatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exautoravit, magnificentissimeque donatos dimisit. Scribens quoque ad Antipatrum, Macedonię Pręfectum, eis ad spectanda certamina priores in theatro sedes assignari, coronatosque sedere iussit. Defunctorum quoque liberos pupillos paternam contrahere stipendia voluit. Cratero iis preposito: quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Thessalis, Thracibusque pręesse iussit, Antipatrumque cum supplemento titonum in Crateri locum vocavit. Iam pridem quidem Alexandro litterę, & ab Olympiade matre, & ab Antipatro redditę erant, ex quibus mutuam inter ipsos similitatem perceperat. Mater Antipatrum affectati regni insimulabat. Antipater Olympiadem multa pręter ipsius decorum gerere scripserat. itaque evocari se valde iniquo ferens animo, Alexandrum veneno interficere statuit. Peractis his rebus omnibus, Alexander ad Ecbatana Medię profectus, regni necessaria disposuit, spectacula denuo & solennes indixit dies. Illis forte diebus Hephæstion, quem Rex unice ac fratris loco diligebat, febricitans moritur. Ex quo, Alexander incredibili affectus dolore, multa quę regiam majestatem minime decerent, admisisse dicitur. Miserum quippe medicum, tanquam in curando negligentior fuisset, suspendi iussit. Super amici corpus exanime eulans procubuit, vixque inde ab amicis abstractus est. Diem atque noctem luctum continuavit. Aliaque nonnulla feruntur, quę quidem ego minime

nime credo. Illud tamen verum est, quod Alexander Hephæstioni, tanquam Heroi, sacrificare iussit. In funus atque monumentum ei faciendum, plusquam duodecim millia talentorum impensa sunt. Revertenti Babylonem Chaldæi vates occurrerunt, monentes ne Babylonem ingrederetur. profectiōnem enim ejus per id tempus, vitæ periculum ei portendere. Quibus spretis, quo destinaverat ire pergit. Nuntiabatur enim ei, legatos ex diversis terrarum orbis partibus undique Babylonem confluisse, ejusque adventum expectare. Adeo totū orbem nominis ejus terror invaserat, ut cunctæ gentes, velut destinato sibi Regi, adularentur. Igitur tanquam conventum universi orbis acturus, Babylonem pervenire festinabat. Quo cum venisset, legatos omnes benigne susceptos domum remisit. Iisdem fere diebus convivium apud Thessalum medicum institutum est. Ad quod Rex quoque cum sodalibus vocatus venit. Ibi nondum Herculis scypho epoto, repente, velut telo confixus, ingemuit. Elatus è convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret. Amici, causam morbi, intemperiem ebrietatis, divulgant. Revera autem insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppresit. Antipater enim præparatum venenum Cassandro filio, qui cum fratribus Philippo & Iolla Regi ministrare solebat, dederat, præmonito eo, ne aliis quam Thessalo & fratribus crederet. Philippus itaque & Iollas, potum Regis prægustare soliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis supermiserunt. Quarto deinde die, cum milites partim mortuum suspicarentur, idque celari crederent, partim ejus desiderium ferre non possent, mœsti sese in regiam contulerunt, ut sibi Regis videndi copia fieret orantes,

atque à custodibus ex mandato Regis intromissi sunt.

6. * Intuentibus lacrymæ obortæ præbuere speciem jam non Regem, sed funus ejus, visentis exercitus. Mœror tamen circumstantium lectum eminebat. quos ut Rex aspexit: *Invenietis, inquit, cum excessero, dignum talibus viris Regem.* Incredible dictu, audituque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est: dimissoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra rejecit, propiusque adire jussis amicis (nam & vox deficere jam cœperat) detractum anulum digito Perdiccæ tradidit, adjectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri juberet. Quærenribusque his, cui relinqueret regnum, respondit, *Ei qui esset optimus.* cæterum prævidere jam, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus, Perdicca interrogante, *Quando cælestes honores haberi sibi vellet,* dixit, *Tum velle, cum ipsi felices essent.* Suprema hæc vox fuit Regis, & paulo post extinguitur. Ac primo ploratu, lamentisque, & planctibus tota regio personabat. Mox, velut in vasta solitudine, omnia tristi silentio muta torpebant; ad cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore converso. Nobiles pueri custodiæ corporis ejus assueti, nec doloris magnitudinena capere, nec seipsum intra vestibulum regiæ retinere potuerunt: vagique & furantibus similes, totam urbem luctu ac mœrore compleverant, nullis questibus omissis, quos in tali casu dolor saggerit. Ergo qui extra regiam astiterant, Macedones pariter Barbarique concurrunt, nec poterant victi à victoribus in communi dolore discerni. Persæ justissimum ac mitissimum dominum; Macedones opti-

optimum ac fortissimum Regem invocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœstorum solum, sed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem, & in flore ætatis fortunæque, invidia Deûm ereptum esse rebus humanis. Vigor ejus & vultus educens in prælium milites, obsidentis urbes, evadentis in muros, fortes viros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedones divinos honores negasse ei pœnitebat, impiosque & ingratos fuisse se confitebantur, quod aures ejus debita appellatione fraudassent. Et cum diu, nunc in veneratione, nunc in desiderio Regis hæsisset, in ipsos versa miseratio est. Macedonia profecti ultra Euphratem, mediis hostibus novum imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant: sine certo Regis hærede, sine hærede regni, publicas vires ad se quemque tracturum. Bella deinde civilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Asiæ, sed de Rege, ipsis sanguinem esse fundendum. Novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modo petita missione á justo Rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicujus ignobilis. Has cogitationes volventibus, nox supervenit, terroremque auxit. Milites in armis vigilabant. Babylonii alius è muris, alius è culmine sui quisque tecti prospectabant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat usus, fremitus vocesque auribus captabant. Ac plerunque vano metu territi, per obscuras semitas alius alii occurrentes, invicem suspecti & solliciti ferebantur. Persæ comis suo more detonsis, in lugubri veste cum conjugibus, ac liberis, non ut victorem, & modo hostem, sed ut gentis suæ justissimum Regem, vero desiderio lugebant. Assueti sub Rege vivere, non alium, qui

imperaret ipsis, digniorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiae cis Euphratem, tanti mali fama pervaserat. Ad Darii quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste, qua induta erat, lugubrem sumpsit: laceratisque crinibus, humi corpus abjecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens; propriasque causas doloris in communi mœstitia retractabat. Sed omnium suorum mala Syfigambis una capiebat. Illa suam, illa, neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat. Crederes modo amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat mortuos simul vivosque. Quem enim puellarum acturum esse curam? Quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas: iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur, reperisse: qui post Alexandrum respiceret, utique non reperturas. Subibat inter hæc animum, octoginta fratres suos eodem die ab Ocho sævissimo Regum trucidatos, adjectumque stragi tot filiorum patrem. E septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse. Ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extinguere. Ad ultimum dolori succumbit, obvolutoque capite assidentes gentibus suis neptem nepotemque averfata: cibo pariter abstinuit & luce. Quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum profecto Alexandri indulgentiæ in eam, justitiæque iræ omnes captivos documentum est mors hujus: quæ cum sustinisset post Darium vivere, Alexandro esse superstes eribuit. Et hercule juste æstimantibus Regem liquet, bona naturæ ejus fuisse vitia vel fortunæ vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum
nimia,

nimia, fortitudo non inter Reges modo excellens, sed inter illos quoque, quorum hæc sola virtus fuit: liberalitas sæpe majora tribuentis, quam à Diis petuntur: clementia in devictos: tot regna aut reddita, quibus ea dempserat bello, aut dono data: mortis, cujus metus cæteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ laudisque ut justo major cupido, ita ut juveni & in tantis admittenda rebus: jam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreverat, Philippum ultus erat. Jam in omnes fere amicos benignitas, erga milites benevolentia: consilium par magnitudini animi, & quantam vix poterat ætas ejus capere, solertia: modus immodicarum cupiditatum: Veneris intra naturale desiderium usus: nec ulla, nisi ex permissio, voluptas, ingentes profecto dotes erant. Illa fortunæ, Diis æquare se, & cælestes honores accersere, & talia suadentibus oraculis credere, & , dedignantibus venerari ipsum, vehementius, quam par esset, irasci: in æternum habitum mutare corporis cultum: imitari devictarum gentium mores, quas ante victoriam spreverat. Nam iracundiam & cupidinem vini, sicut juvena irritaverat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quoties illum à morte revocavit? quoties temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ, statuit. Expectavere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoque Oceano, quidquid mortalitas capiebat, impleret. Huic Regi Ducique successor quærebatur. Sed major moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque ejus, & fama rerum, in totum propemodum orbem Re-

ges ac regna diffudit: clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

6. Cæterum Babylone (inde enim divertit oratio) corporis ejus custodes, in regiam principes amicorum, ducesque copiarum advocavere: secuta est militum turba, cupientium scire in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces, frequentia militum exclusi, regiam intrare non poterant; cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohibuit. Sed precarium spernebatur imperium. Ac primum ejulatus ingens ploratusque renovatus est. Deinde futuri expectatio inhibitis lacrymis silentium fecit. Tunc Perdicca, Regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, annulum, sibi pridie traditum à Rege, in eadem sede posuit: quorum aspectu rursus obortæ omnibus lacrymæ integravere luctum. Et Perdicca, *Ego quidem, inquit, annulum, quo ille regni atque imperii vires obsignare erat solitus, traditum ab ipse mihi, reddo vobis. Cæterum quanquam nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis Diis excogitari potest: tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum virum Deos accommodasse rebus humanis: quarum sorte completa, cito repeterent eum sua stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate subducitur, corpori nominique quam primum justa solvamus, haud oblitum in qua urbe, inter quos simus, quali Rege ac Præsidente spoliati. Tractandum est, commilitones, cogitandumque, ut victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est. Hocne uno, an pluribus; in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam, corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnans est,*

est. Optamus ut marem enitatur: *cujus regnum Diis approbantibus futurum, quandoque adoleverit. interim à quibus regi velitis, destinate.* Hæc Perdicca. Tum Nearchus: Alexandri sanguinem ac stirpem regiæ majestati convenire, neminem, ait, posse mirari: cæterum expectari nondum ortum Regem, & qui jam sit, præteriri, nec animis Macedonum convenire, nec tempori rerum. Esse è Barsine filium Regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scuta quatientes, obstrepere perseverabant. Jamque prope seditionem pervenerant; Nearchus pervicacius tuente sententiam. Tum Ptolemæus, *Digna prorsus est soboles, inquit, quæ Macedonum imparet genti, Roxanes vel Barsines filius, cujus nomen quoque Europam dicere pigebit, majore ex parte captivi. Cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum serviamus? quid justis illi Reges Darius & Xerxes tot millium agminibus tantisque classibus nequicquam petiverunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri in regia posita, qui consiliis ejus adhibebantur, coeant, quoties in commune consulto opus fuerit. eoque, quod major pars eorum decreverit, stetur. Duces Præfectique copiarum his pareant.* Ptolemæo quidam, potiores Perdiccæ assentiebantur. Tum Aristonus orsus est dicere, Alexandrum consultum, cui relinqueret regnum, voluisse optimum deligi. Judicatum autem ab ipso optimum, Perdiccam, cui annulum tradidisset. Neque enim unum eum assedisse morienti, sed circumferentem oculos, ex turba amicorum delegisse cui traderet. Placere igitur, summam imperii ad Perdiccam deferri. Nec dubitare, quin vera censeret. Itaque universi procedere in medium Perdiccam, & Regis annulum tollere jubebant. Hærebat inter cupiditatem, pudoremque, & quo modestius quod

appe-

appetebat, expectaret, pervicacius oblaturus esse credebatur. Itaque cunctatus, diuque quid ageret incertus, ad ultimum tamen recessit, & post eos, qui federant proximi, constitit. At Meleager unus è ducibus confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat, *Nec Dii siverint, inquit, ut Alexandri fortuna, tantique regni fastigium in istos humeros ruat. homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus quam hic est, sed de viris tantum, quibus invitis nihil perpeti necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, quandocunque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis, cum iste sub tutela specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei Rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non iusta modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & jam divinat marem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse, vel subdere. Si medius fidius Alexander hunc nobis Regem pro se reliquisset, id solum ex his, quæ imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum utique populus est hæres. Hæc elocutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti viam dederant, ipsum ad prænuntiatam prædam sequebantur.*

7. Iamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in seditionem ac discordiam versa concione: cum quidam plerisque Macedonum ignotus ex infima plebe, *Quid opus est, inquit, armis, civilique bello, habentibus Regem, quem queritis? Aridaeus Philippo genitus, Alexandri paulo ante Regis frater, sacrorum ceremoniarumque consors modo, nunc solus hæres, præteritur à vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam gentium communi jure fraudetur? Si Alexandro similem queritis, nunquam reperietis. Si*
proxi-

proximum, hic solus est. His auditis, concio primo silentium velut iussa habuit. Conclamant deinde pariter, Aridæum vocandum esse, mortemque meritos, qui concionem sine eo habuissent. Tum Python, plenus lachrymarum, orditur dicere. Nunc vel maxime miserabilem esse Alexandrum, qui tam bonorum civium militumque fructu & præsentia fraudatus esset: nomen enim memoriamque Regis sui tantum intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambigue in juvenem, cui regnum destinabatur, impensa probra, quæ* magis ipsi odium, quam Aridæo contemptum attulerunt. quippe dum miserentur, etiam favere cœperunt. Igitur non alium se, quam eum, qui ad hanc spem genitus esset, regnare passuros, pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridæum jubent. Quem Meleager infestus, invisusque Perdiccæ, strenue perducit in Regiam, & milites Philippum consalutatum Regem appellat. Cæterum hæc vulgi erat vox, principum alia sententia. E quibus Python consilium Perdiccæ exequi cœpit, tutoresque destinat filio ex Roxane futuro, Perdiccam & Leonatum stirpe regia genitos. Adjecit ut in Europa Craterus & Antipater res administrarent. Tum jusjurandum à singulis exactum, futuros in potestate Regis geniti Alexandro. Meleager haud injuria metu supplicii territus, cum suis secesserat. Rursus Philippum trahens secum, irrupit in regiam, clamitans suffragari Reipub. de novo Rege paulo ante concepto: robur ætatis experirentur, modo stirpem Philippi, & filium ac fratrem Regum duorum sibimet ipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nullum vastum fretum, & procellosum, tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, utique si nova & brevi duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ

cæ modò electo, plures Philippo quàm speraverat,
 imperium dabant. Nec velle, nec nolle quidquam
 diu poterant, pœnitebatque modo consilii, modo
 pœnitentiæ ipsius : ad ultimum tamen in stirpem
 regiam inclinavere studiis. Cesserat ex concione
 Aridæus principum autoritate conterritus : & ab-
 eunte illo conticuerat magis quam languerat mi-
 litaris favor. Itaque revocatus, vestem fratris, eam
 ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Me-
 leager thorace sumpto, capit arma, novique Regis
 fatelles. Sequitur phalanx hastis clypeos quatiens,
 expletura se sanguine illorum, qui affectaverant
 nihil ad ipsos pertinens regnum : in eadem domo
 familiaque imperii vires remansuras esse gaude-
 bant : hæreditarium imperium stirpem regiam
 vindicaturam. assuetos esse nomen ipsum colere
 venerarique, nec quenquam id capere, nisi geni-
 tum ut regnaret. Igitur Perdicca territus, concla-
 ve in quo Alexandri corpus jacebat, obserari ju-
 bet. Sexcenti cum ipso erant spectatæ virtutis. Pro-
 lemæus quoque se adjunxerat ei, puerorumque
 regia cohors. Cæterum haud difficulter à tot mil-
 libus armatorum claustra perfracta sunt. Et Rex
 quoque irruerat, stipatus satellitum turbâ, quo-
 rum princeps erat Meleager. Iratusque Perdicca,
 hos qui Alexandri corpus tueri vellent, sevocat :
 sed qui irruerant, eminus tela in ipsum jaciebant,
 multisque vulneratis, tandem seniores, demptis
 galeis quo facilius nosci possent, precari qui cum
 Perdicca erant cœpere, ut abstinerent bello, Re-
 gique & pluribus cederent. Primus Perdicca arma
 deposuit, cæterique idem fecere. Meleagro deinde
 suadente ne à corpore Alexandri discederent, in-
 sidiis locum quæri rati, diversa regiæ parte ad Eu-
 phratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex no-
 bilissimis juvenum constabat, Perdiccam & Leo-
 natum

natum frequens sequebatur, placebatque excedere urbe, & tendere in campos. Sed Perdicca ne pedites quidem secuturos ipsum desperabat. Itaque, ne abducendo equites abruptis à cætero exercitu videretur, in urbe substitit.

8. At Meleager Regem monere non destitit, jus imperii Perdiccæ morte sancendum esse, ne occupetur impotens animus rerum novarum: meminisse eum, quid de Rege meruisset. Neminem autem ei satis fidum esse quem metuat. Rex patiebatur magis, quam assentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit; misitque Regis nomine qui Perdiccam accerferent. Iisdem mandatum, ut occiderent, si venire dubitaret. Perdicca nuntiato satellitum adventu, sedecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus, in limine domus suæ constitit, castigatosque, & Meleagri mancipia identidem appellans, sic animi vultusque constantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros iussit equos conscendere; & cum paucis amicorum ad Leonatum pervenit, jam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum: & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant. Atque illi cum Regem adissent, interrogare eum cœpere, an Perdiccam comprehendi ipse iussisset. Ille, Meleagri instinctu se iussisse, respondit. Cæterum non debere tumultuari eos: Perdiccam enim vivere. Igitur concione dimissa, Meleager equitum maxime defectione perterritus, inopsque consilii (quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat) triduum fere consumpsit incerta consiliavolvendo. Et pristina quidem regiæ species manebat. Nam & legati gentium Regem adibant. & copia-

copiarum duces aderant, & vestibulum satellites armatique compleverant. Sed ingens sua sponte mœstitia ultimæ desperationis index erat; suspectique invicem, non adire propius, non colloqui audebant: secretas cogitationes intra se quoque volventes: & ex comparatione Regis novi desiderium excitabatur amissi. ubi ille esset, cujus imperium, cujus auspiciis secuti erant, requirebant. Destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot cladum suarum pœnas quando-cumque oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatum, equites qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylonem canapis, frumentum, quod in urbem invehebatur, retinuisse. Itaque inopia primum, deinde fames esse cœpit. Et qui in urbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum esse censebant. Fotte acciderat, ut qui in agris erant, populationem villarum vicorumque veriti, confugerent in urbem: oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, urbe excederent, & utrique generi tutior aliena sedes quam sua videretur. Quorum consternationem Macedones veriti, in regiam cœunt, quæque ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti, de finienda discordia, armisque ponendis. Igitur à Rege legatur Pafas Theffalus, & Amiffas Megalopolitanus, & Perilaus. qui cum mandata Regis edidissent, non aliter posituros arma equites, quam si Rex discordiæ autores dedidisset, tulere responsum. His renuntiatis, sua sponte milites arma capiunt. quorum tumultu è regia Philippus excitus, *Nihil, inquit, seditione est opus: nam inter se certantium præmia, qui quieverint, occupabunt. Simul mementote rem esse cum civibus, quibus spero gratia cito abrumpere, ad bellum civile properantium*

tium est. Altera legatione, an mitigari possent, experiamur: & credo nondum Regis corpore sepulto ad præstanda ei iusta omnes esse coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quam exercere civium sanguine. Et si nulla alia concordia spes est, oro, quæsoque, eligite potiozem. Obortis deinde lachrymis, diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut, si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitavit oratio. Itaque cuncti instare cœperunt, ut quæ agitasset, exequi vellet. Eosdem rursus legat, petituros ut Meleagrum tertium ducem acciperent. Haud ægre id impetratum est. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à Rege cupiebat, & unum duobus imparem futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam egresso, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Vtrumque agmen, mutua salutatione facta coit, in perpetuum (ut arbitrabantur) concordia & pace firmata.

9. Sed jam satis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & infociabile est regnum, & à pluribus expetebatur. Primum ergo collegere vires, deinde disperferunt, & cum pluribus corpus, quam capiebat, onerassent, cætera membra deficere cœperunt: quodque imperium sub uno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Proinde jure meritoque populus Romanus salutem se principi suo debere profiteretur; cui noctis, quam pene supremam habuimus, novum sidus illuxit. Hujus hercule, non solis ortus, lucem caligante reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo revirescit

cit solum, sed etiam floret imperium. Absit modo invidia, excipiet hujus sæculi tempora ejusdem domus, utinam perpetua, certe diuturna posteritas. Cæterum, ut ad ordinem, à quo me contem-
platio publicæ felicitatis averterat, redeam, Perdicca unicam spem salutis suæ in Meleagri morte deponebat: vanum eundem & infidum, celeriter-
que res novaturum, & sibi maxime infestum, oc-
cupandum esse. Sed alta dissimulatione consilium preme-
bat, ut opprimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copiis, quibus præerat, subornavit, ut quasi ignoraret ipse, conquererentur palam, Meleagrum æquatam esse Perdiccæ. Quorum ser-
mone Meleager ad se relato, furens ira, Perdiccæ, quæ comperisset, exponit. Ille, velut nova re ex-
territus, admirari, queri, dolentisque speciem ostentare ei cœpit. Ad ultimum convenit, ut com-
prehenderentur tam seditiosæ vocis autores. Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccam, fidem ejus in se ac benevolentiam collaudat. Tum com-
muni consilio rationem opprimendi noxios in-
eunt. Placet exercitum patrio more lustrari: & probabilis causa videbatur, præterita discordia. Macedonum Reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis viscera ultima in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraque abjicerentur parte. Intra id spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic sacro destinaverant, Rex cum equitibus elephan-
tisque confiterat contra pedites, queis Meleager præerat. Iam equestre agmen movebatur, & pe-
dites subita formidine ob recentem discordiam, haud sane pacati quidquam expectantes, parum-
per addubitavere, an in urbem subducerent co-
pias: quippe pro equitibus planities erat. Cæterum veriti, ne temere commilitonum fidem damna-
rent,

rent, subſtitere, præparatis ad dimicandum animis, ſi quis vim inferret. Iam agmina coibant, parvumque intervallum erat, quod aciem utramque divideret. Itaque Rex cum una ala obequitare peditibus cœpit, diſcordiæ autores, quos tueri ipſe debebat, inſtinctu Perdiccæ ad ſupplicia depoſcens: minabaturque, omneſturmas cum elephantis inducturum ſe in recufantes. ſtupebantque improvifo malo pedites. Nec plus in ipſo Meleagro erat aut conſilii aut animi. Tutiffimum ex præſentibus videbatur expectare potius quam movere fortunam. Tum Perdicca, ut torpentes & obnoxios vidit, trecentos fere, qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita eſt poſt mortem Alexandri, ſecuti erant, à cæteris diſcretos, elephantis in conſpectu totius exercitus objicit; omneſque belluarum pedibus obriti ſunt, nec prohibente Philippo, nec autore. apparebatque, id modo pro ſuo vendicaturum, quod approbaſſet eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus & omen, & principium fuit. Meleager, ſero intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem quia ipſius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus ſtetit: at mox, damnata ſpe ſalutis, cum ejus nomine, quem ipſe fecerat Regem, in perniciem ſuam abutenteis videret inimicos, confugit in templum. Ac ne loci quidem religione deſenſus, occiditur.

10. Perdicca, perducto in urbem exercitu, conſilium principum virorum habuit, in quo imperium ita dividi placuit, ut Rex quidem ſummam ejus obtineret, Satrapes Ptolemæus, Ægypti & Africæ gentium, quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data eſt: Philotæ Cilicia deſtinata: Lyciam cum Pamphilia & majore Phrygia obtinere juſſus Antigonus. In Cariam

Caſſan-

Cassander, Menander in Lydiam missi. Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam, Leonati provinciam esse iusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit. Præceptum est, ut regionem eam usque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Python Mediam, Lyfimachus Thraciam, appositasque Thraciæ Ponticas gentes obtinere iussi. Qui Indiæ, quique Bactris & Sogdianis, cæterisque, aut Oceani, aut Rubri maris accolis præerant, quibus quisque finibus habuisset, imperii etiam jus obtineret. Decretum est, ut Perdicea cum Rege esset, copiisque præesset, quæ Regem sequebantur. Credidere quidam, testamento Alexandri distributas esse provincias, sed famam ejus rei (quantum ab autoribus tradita est) vanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisque opes, divisim imperii partibus, tuebantur, quas ipsi fundaverant, si unquam adversus immodicas cupiditates terminus staret. quippe paulo ante Regis ministri, specie imperii alieni procurandi, singuli ingentia invaserant regna, sublatis certaminum causis, cum & omnes ejusdem gentis essent, & à cæteris sui quisque imperii regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse quod obtulerat occasio: quippe fordent prima, cum majora quæque sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna, quam fuisset accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus Regis jacebat in solio; curis omnium ad formandum publicum statum à tam solenni munere averfis. Et non aliis quam Mesopotamiæ regioni fervidior æstus existit: adeo ut pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est vapor solis, & cæli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Iphis usus patet, ignotus.

ignotus est advenis. Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit, nulla tabe, ne minimo quidem livore corruptum vidēre qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat. Itaque Ægyptii Chaldaique jussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admoveere, velut spiranti, manus: deinde precati, ut jus fasque esset mortalibus atrectare eum, purgavere corpus, repletumque est odoribus. Aureum solium, & capiti adjecta fortunæ ejus insignia. Veneno necatum esse credidere. Plerique, filium Antipatri inter ministros, Iollam nomine, patris jussu dedisse. Sape certe audita erat vox Alexandri, Antipatrum regium affectare fastigium, majoremque esse præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ inflatum, omnia à se data asserentem sibi. Credebant etiam, Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat. unguis jumentum duntaxat patiens esse constat. Stygem appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrum allatum traditumque fratri Iollæ, & ab eo supremæ Regis potioni inditum. Hæc, utcunque sunt tradita, eorum, quos rumor asperferat, mox potentia extinxit. Regnum enim Macedonia Antipater, & Græciam quoque invasit. Soboles deinde excepit, interfectis omnibus quicunque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Cæterum corpus ejus à Ptolemæo, cui Ægyptus cesserat, Memphim, & inde paucis post annis Alexandriam translatum est, omnisque memoriæ ac nomini honos habetur.

F I N I S

JANI RUTGERSII
EMENDATIONES

ALIQVOT

IN Q. CURTIO.

LIBRO III.

Pag. 20. vers. 21. *Cultu haud sane à vilioribus vulgatisque usu abhorrens. Lego, vulgatique usus.*

Pag. 38. v. antep. *Dein deùm templa ruinis & ignibus esse deleta. Ita vetusti impressi. Modius ex vestigiis membranarum suarum edidit, Dedita deis templa. Legendum dedicata, non dedita.*

Pag. 42. vers. 5. *Equi pariter equitesque Persarum, serie laminarum ob id genus grave, agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur. quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant. Sic veteres Editiones ante Modianam. Lego, serie laminarum graves, id genus agminis, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur. quippe in circumagendis equis suis Thessali multo occupaverant. Genus agminis quod celeritate maxime constat, est id, quod Græci περὶ ἑὸν ἄλῳ vocant, aut certe simile. Est autem usus voce occupo eodem modo, quo Varro apud Nonium: Quod si Actæon occupasset, & ipse prius suos canes comedisset, & non nugax saltatoribus in theatro fieret. Hoc ergo dicit, Barbaros ferreis tunicis graves suos ægre circumegisse, quod tam expedite faciebant Thessali, ut longe Barbaros anteyerent. Aliquanto post,*

Pag.

Pag. 46. vers. 9. de Darii filiabus, *Virgines reginas excellentis formæ tam sancte habuit, quam si eodem, quo ipse, parente genita forent.* Ita Modius. *Lego, Virgines regias.*

Pag. 48. vers. 16. *Vehicula quoque à suis destituta ingentis opulentia plena.* Mod. Ed. *gentis opul.* *Lego, Vehicula quoque suis destituta agentibus.* Tantum enim terrorem Barbarorum fuisse vult, ut omnia, etiam vehicula, quibus eorum opes portabantur, reliquerint, id solum agentes, ut se ipsos fuga fervare possent. Dixit autem *agentes pro aurigis*: eodem modo quo Ovidius in Phaëthonis fabula, *Non aget hos currus.*

LIBRO IV.

Pag. 69. vers. 29. *Lingua gravius castigatur, quam ullum probrum: nec magnam rem magis sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit.* Puto legendum, *Magi.* & hoc fortasse tam certum est, ut probatione non indigeat. Paulo post,

Pag. 71. vers. 24. *Linqui deinde animo, & submitti genu.* Puto, *subniti.*

Pag. 78. vers. 3. *Africa deinde, qua Ægypto juncta est, propositus Apollonius: vectigalibus ejusdem [Africa] Ægyptique Cleomenes.* Posterius *Africa* glossema est. delendum igitur.

Pag. 90. vers. 2. *In levo cornu Bactriani ibant equites mille admodum: Dahæ totidem, & Arachosii, Suanique quatuor millia explebant.* Ita Modii codices: sed scribendum, *Susianique*, aut *Susique*. Arrianus libro III. Τὸ μὲν δὴ ὠνόμαζον αὐτῆς κέρως οἵ τε Βάκτροι ἰππεῖς εἶχον, καὶ ξὼ αὐτοῖς Δάαι καὶ Ἀραχῶται. ἐπὶ δὲ τῆς τοῖς Πέρσαι ἐτετάχθητο, ἰππεῖς τὸ ὄμῃ καὶ

πτεροῖ

περὶ ἀνακελευστικῶν καὶ Σέσιον ἐπὶ Πέρσων,
καὶ ἐπὶ Σοσίον Καδύσιον.

LIBRO V.

Pag. 128. vers. 17. *Cyrus Pasergadam urbem condiderat, quam Alexandro praefectus ejus Gobares tradidit. Aliàs, Gobares. Legendum, Chobares; ut libro VII. pag. 195.*

Pag. 139. vers. 13. *Profusisque mutuis lachrymis inhaerentem sibi avelli jussit. Ita scribo: non perfusus, aut perfusus denique.*

LIBRO VI.

Pag. 157. vers. 14. *Crebri namque nodi nudaverant stipites, & in se implicati arborum rami suspensis circulis similes lento vimine frustabantur ictus. Delendum est τὸ nodi. quod librarius obsequentis vocis similitudinem importune iteraverat. Totum igitur locum lego hoc modo: Crebri namque nodaverant stipites, & in se implicati arborum rami, &c.*

LIBRO VII.

Pag. 214. vers. 20. *Hac Barbarus. Contra rex, fortuna sua, & consiliis eorum, se usurum esse respondit. Legendum est, suorum. non enim Scytharum, sed Macedonum suorum, consilio se usurum dicit.*

LIBRO VIII.

Pag. 265. v. pen. lego, *Ipse Porus humana magnitudinis prope excesserat normam; non, ut vulgo, formam.*

LIBRO IX.

Pag. 274. vers. 10. *Phegelis erat gentis proxima rex, &c.* Quod si verum id ejus principis nomen est, non video quomodo mox Curtius Orbilii ferulam effugiat, iis verbis: *Percontatus igitur Phegela, quæ noscenda erant. A Phegelis enim non nisi Phegelin, & Phegelida, declinari potest. Ego scribendum puto: Phegel, is erat gentis proxima rex, qui, &c.* Apud Diodorum quoque, quo loco αὐτὸς ἢ εἰς τὴν Φηγέως δυναστείαν ἐμβαλῶν legitur, Φηγέλ & legendum est. Nusquam securius grassata est veterum librariorum audacia, quam in propriis virorum ac fœminarum nominibus depravandis. Nec difficile esset aliquot centuriis exemplorum id ostendere, nisi & res ipsa pervulgata, & mihi alio quodam loco dicendum foret.

LIBRO X.

Pag. 307. vers. 20. *Igitur Mesopotamia pratoribus imperavit, materia in Libano monte casa deventaque ad urbem Syria Capsagas, ingentium carinas navium ponere, septiremes omnes esse, deducique Babylona.* Etiam hoc loco vocula ob præcedentis similitudinem inepte repetita est. Ea igitur ejecta, lego hoc modo: *septiremes omnes esse, deducique Babylona.* Hæc erant, quæ in Curtio emendasse mihi visus sum. Plura poteram, sed & cuivis obvia sunt: & erunt, quibus hæc quoque nimia videbuntur.

JOSEPHI SCALIGERI

palmaria correctio.

Lib. III. pag. 25. v. 21. *Distinguebant internitentes gemma jugum: ex quo eminebant duo aurea simulachra cubitalia; quorum alterum pacis, alterum belli gerebat effigiem. Interpolata à sciolis lectio. Veteres editiones habent: quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem. Quare non dubitabis cum Scaligero emendare, quorum alterum Ninu, alterum Beli gerebat effigiem. Per Ninum Assyriæ, per Belum Babyloniæ imperium conjunctum innuebant currus Darii artifices.*

FINIS.

INDEX

I N D E X
I N Q. C U R T I U M.

A.

A Basares rex Alexandro se permittit. 271 Abdonymus Rex constituitur. 53 Abulites Susæ præfectus. 115 Acesines fluvius 250. 281. 282 Achilles; è quo Alexander genus ducit. 72 Adulatio vatum. 76 Ægyptii Persarum opibus infensi. 72 Agenor Tyrum & Sidonem condidit. 65 Agidis, Lacedæmoniorum regis, animi magnitudo, & mors. 146. 147 Agis Agivus, pessimorum carminum post Chærilum conditor. 239 Agrammes, Pharrasiorum Rex. 275 Alexandria, in Ægypto condita. 77. 78. alia in radicibus Caucasi. 194. 302. alia in India. 295. alia ad Ta-	naim. 302 Alexander, Philippi frater. 1 Alexander M. sua demptum gloriæ existimabat, quicquid cessisset alienæ. 147 quem arma Persarum non fregerant, in peregrinos mores abeuntem vitia vicerunt. ibid. super uxoris Darii morte crebros edidit gemitus. 84. eamque honorifice humavit. 85 Alexandri cognati omnes ab Antipatro interfecti. 333. corpus Alexandriam in Ægypto translatum. ibid. Alexander sagitta ictus. 255. quo anno regni sui & ætatis Asiam subegerit? 290. in obsidione Gaza sagitta vulneratur, ejusque crus in obsidione Gaza saxo affligitur. 71. 72. Carthagini infensus. 307

I N D E X.

- Alexandro* *Babylonia* deditur. 111
- Alexandri ad Vxiorum urbem* virtus. 118. & propter *Syfigambis* intercessionem clementia. 119. ad *Darium* litteræ. 67. duces vulnerati. 107. in *Macedonas* missionem petentes indignatio. 311 & rabies. 314. super *Darii* morte lachryma. 144
- Alexander* pedes per nivem & concretam glaciem dolabra iter sibi facit. 129. sarcinas primum suas, deinde totius exercitus incendi præcipit. 160 à *Tyro* *Arabiam* petit. 59. semper bello quam post victoriam clarior. 249
- Alexandri* triumphus ad imitationem *Liberi Patris* 254
- Alexander* haud contentus mortali fastigio, *Iovis* filius credi volebat. 73. 77. 239
- Alexandri* in bibendo continentia mira. 200 & intolerabilis cupiditas vini. 129. 130. in captivas continentia. 45. 46. ingens mæror super morte *Clyti*. 228. 229
- Alexander* à muliere attonita servatus. 249
- Alexandri* super *Hephestionis* morte dolor. 316. milites *Babylonia* corrupti. 113. dextrum femur leviter mucrone perstrictum. 41
- Alexander* *Parmenionis* occidendi negotium *Polydamanti* dat. 189
- Alexandri* legati à *Tyriis* occisi. 57. exercitus pavor. 90. cervix à *Memacenus* saxo ita iecta, ut oculis caligine offusa collaberetur, ne mentis quidem compos. 206
- Alexandro* insidia à suis parantur. 163. 177. 242. 317
- Alexandri* ingressi amnem *Cydnium* artus horrore subito rigere cœperunt. 28. & inde pia lamentatio. 29
- Alexander*, genus ab *Achille*

I N D E X.

- chille deducens, ob id eum pœnam de hoste capiendâ imitatus. 72. Alexander sagitta vulneratur. 204. ad fines Hyrcania penetrat. 152. 153
- chille deducens, ob id eum pœnam de hoste capiendâ imitatus. 72. Alexander sagitta vulneratur. 204. ad fines Hyrcania penetrat. 152. 153
- rebus à Philippo patre gestis detrahit. 226. intra urbem Oxydracorum gravissime vulneratus. 285. 286. quando regnum adeptus. 9
- Alexandri in fallendo hoste dolus. 263. virtutum & vitiorum enumeratio. 320. 321
- Alexander solus omnium mortalium fortunam in potestate habuit. 321
- Alexandri nominis terror. 317
- Alexander vestem detrahit, vorticibus sese subducturus. 282. ad Mazagas è muro sagitta percussus. 255
- Alexandri in Porum regem liberalitas. 269. in Taxidem liberalitas. 261
- Alexander jacere humi prostratos venerabundos patitur, & Persica veste utitur. 159
- Alexandri ad Arbelam dimicaturi somnus. 94. & exercitus. 95
- Alexandri desiderium, ut Olympias mater immortalitati consecraretur. 291. in Græcos à Persis mutilatos beneficentia. 126. 127. ad Susidas Pyllas clades. 119. 120. Oceanum visendi pervicax cupido. 298. phalanx. 38, evellendi spiculi impos. 286. de Philota querela. 165
- Alexander dux, & idem miles. 40. 41. quando natus. 3
- Alexandri super valetudine Ptolemæi somnium. 297. in Tyrios ira, & expugnatio difficilis. 64. 65. morituri impia magnanimitas. 318. regnum divisum. 331. 332
- Alexandri militis virtus, & mors. 258
- Amiffas Megalopolitanus. 328
- P 3 Ammo-

I N D E X.

<i>Ammonis fatana Ora-</i>	<i>terfecit.</i>	333
<i>culum.</i> 73. 74. &	<i>Antiphanes, scriba equi-</i>	
<i>templum.</i> 74. 76. <i>effi-</i>	<i>tum.</i>	184
<i>gies.</i> 76.	<i>Aornon, petra.</i>	256
<i>Amnis tranandi consi-</i>	<i>Apollinis simulachrum</i>	
<i>lium novum.</i> 200.	<i>Pœni Syracusis Ty-</i>	
201	<i>rum deportarunt, ubi</i>	
<i>Amphoterus, classis Ale-</i>	<i>catenis vinctum.</i> 62	
<i>xandri præfectus.</i> 79	<i>Aquila aurea, à Dario</i>	
<i>Amyntas Philippi pa-</i>	<i>sacrificata.</i> 25	
<i>ter.</i> 1	<i>Aquila super Alexandri</i>	
<i>Amyntas Prator Alexan-</i>	<i>caput volans.</i> 103	
<i>dri transfuga.</i> 42. <i>ejus</i>	<i>Arabia fertilitas.</i> 110	
<i>mors.</i> 55	<i>Arachosii.</i> 192	
<i>Amyntas Philotæ ami-</i>	<i>Araxes amnis.</i> 121. 194	
<i>cus.</i> 183	<i>Arbella vicus, quem sua</i>	
<i>Ancyra urbs.</i> 21	<i>clade nobilem fecit</i>	
<i>Andromachi Syria præ-</i>	<i>Darius.</i> 81	
<i>fecti mors.</i> 78	<i>Arbores violare, apud In-</i>	
<i>Annona in castris Ale-</i>	<i>dos capitale est.</i> 252	
<i>xandri penuria.</i> 97	<i>Aridæus, Philippo geni-</i>	
<i>Antigonus, Lydiæ Præ-</i>	<i>tus, Alexandri frater.</i>	
<i>tor.</i> 55	324.	
<i>Antipater, Macedo-</i>	<i>Arimæzes, Sogdianus, an-</i>	
<i>niæ præfectus.</i> 55. <i>in</i>	<i>Alexander volare pos-</i>	
<i>Alexandrum conjur-</i>	<i>sit, interrogat.</i> 218.	
<i>rat.</i> 242. <i>Alexan-</i>	219. <i>se dedit.</i> 221.	
<i>drum veneno interfi-</i>	<i>suos cruci affigi jubet,</i>	
<i>cere statuit.</i> 316.	<i>Petra urbe capta.</i> 222	
<i>Macedoniæ regnum</i>	<i>Ariobarzanes.</i> 119. <i>stre-</i>	
& <i>Graciam invasit,</i>	<i>nuus militum præse-</i>	
<i>ac omnes, quisunque</i>	<i>ctus sub Alexandro oc-</i>	
<i>Alexandrum, etiam</i>	<i>cidit.</i> 124	
<i>longinqua cognatio-</i>	<i>Arisba Molosso rum rex.</i>	
<i>ne, contingebant, in-</i>	8.	

I N D E X.

Aristander, expertissimus
vates. 57. 70. 93. 94

Aristomenes, praefectus
classis Darii, superatur. 55

Aristonicus Methymnao-
rum Tyrannus, fraude
captus. 68. *necatus.*
78

Aristonis insignis pugna.
82

Armenia montes. 194

Arpalus. Vide, Harpalus.

Arsaces, Mediae praefectus. 235

Arsanes, Ciliciae Praetor.
26. 27

Artabazus, Dario fidis-
simus. 133. *olim Phi-*
lippi hospes. 155

Asclepiodorus in Alexan-
drum conjurat. 242

Aspastes satrapes Carma-
niae. 303. *interfici ius-*
sus. 364

Astaces Darii praetor. 73

Attalo graviolem ini-
micum Alexander non
habuit. 171

Athenodorus Graecorum
militum, qui ab A-
lexandro defecerunt,
princeps. 292. *per Bo-*
xum in convivio occi-

sus. 292

Atheniensibus infestus
Alexander. 310

Athenienses soli, ex A-
lexandri edicto, exules
non recipiunt. 310

Attinas, Alexandri pra-
fectus, cum trecentis
equitibus occisus. 224

B.

B *Abylonia, Alexan-*
dro deditur. 111.

ejus conditrix. 112.

muri bitumine inter-
liti. 111. 112. *descri-*
ptio. 112. *pons lapi-*
deus, inter mirabilia
Orientis opera nume-
ratus. 112. *horti pen-*
siles. 113

Babyloniorum turpissimi
mores. 113. 114

Bactra. 67. 198. *ultima*
Asia. 207

Bactriana terra. 197

Bactriana arx à Graecis
militibus, qui ab A-
lexandro defecerant,
occupata. 291. 292

Bactriani promptissimi.
69

Bactrianorum defectio.
205

INDEX.

- Bactrus, amnis.* 198
- Bagoas, spada, Alexandrum obsequio corporis sibi devinxerat.* 308. *hinc Orsinem in fontem ad supplicium rapit.* 309
- Bagophanes, arcis, & regia pecunie, in Babylonia custos.* 111
- Balana monstrosa.* 63
- Barbarus quidam Darii miles, simulato transfugio, Alexandri cervicem appetit.* 71
- Barsine, pellex Alexandri.* 323
- Barzentes defectionis Arachosius autor, victus ad Alexandrum perductus.* 261
- Batis, Vide Betis.*
- Bazaria, regio.* 224
- Belon strenuus miles, sed rudis, in Philotam invehitur.* 177
- Belus Babyloniam condidit.* 112
- Bessus, Bactrianorum dux.* 69. 74. 131. *cum Nabarzane regem suum Darium prode- re cogitat.* 133. 134. 135. *quem vincunt.* 140. & *confodiunt.* 142. *Bactra petit.* 142. *sumpta veste regia, se Artaxerxem appellari jubet.* 160
- Bessi in Cobarem indi- gnatio.* 196
- Bessus à Bactrianis mili- tibus desertus.* 196. *à Spitamene victus.* 201. 202. *ad Alexandrum perducitur.* 202. 203
- Bessi supplicium.* 204
- Betis, Gaza Prator.* 69. *ejus egregia virtus, & crudelissima mors.* 72
- Bezira urbs.* 255
- Bion transfuga.* 96
- Bituminis fons.* 111
- Byzantium urbs quando condita.* 6
- Boxus Macerianus Athenodorum in convi- vio occidit, mox ipse à militibus Gracis in- terfectus.* 292
- Branchida ad interne- cionem omnes caesi.* 202
- Bucephalus equus.* 5. *neminem præter Alex- andrum dorso in- sidere patitur.* 6. 157

Buce-

I N D E X.

- Bucephalus urbs ab Alexandro condita.* 281
- C.
- C** *Alis, reus factus.* 181
- Calisthenis gravitas, & libertas, Alexandro invisa.* 240
- Calisthenes ab Alexandro vinctus.* 244
- Calisthenis mors, quæ summam apud Græcos Alexandro excitavit invidiam.* 249
- Canes venatici.* 274
- Captivi Græci. Vide, Græci.*
- Carthagini insensus Alexander.* 307
- Carthago à Tyriis condita.* 57
- Carthaginenses Saturno, usque ad excidium urbis suæ, ingenuum puerum immolarunt.* 62
- Caspium mare, quod & Hyrcanum, dulcius cæteris.* 154
- Cassander venenum Alexandro dedit.* 317
- Castra Cyri, regio.* 26
- Catenes, & ejus sagittandi peritia.* 203. *ab Alexandro deficiens, in prælio occisus.* 238
- Caucasus Asiam perpetuo jugo dividit.* 194
- Ceballinus Philota insidias Alexandro paratas detegit.* 164
- Chaldaei vates Alexandrum monent, ne Babylonem ingrediatur.* 317
- Cartasis Scytharum regis frater.* 207
- Cedrosia, regio.* 303
- Chares Atheniensis.* 68. 69
- Chari virtus, & mors.* 258
- Chiliarchæ.* 115
- Choaspis amnis aqua delicata.* 116
- Charilus pessimorum carminum conditor.* 239
- Chrysolai Methymnaorū ducis mors.* 78. 79
- Cleander. 60. prætor regius. 189. Parmenionem jugulat.* 190
- Cleo, adulator.* 239
- Cleochares Alexandri ad Porum regem legatus.* 261
- Cleophes, Assacani, Mazagarum regis, mater. 255. Alexandro deditur.* 256
- Clytus apud Granicum prælio occisus.* 238
- P 5
- am-

I N D E X.

<i>amnem nudo capite Alexandrum dimicantem clypeo suo textit, & Rhosacis manū gladio amputavit.</i> 225 <i>Clyti cum Alexandro contentio, & pertinacia.</i> 226. 227 <i>Clytus ab Alexandro occisus.</i> 228 <i>Cobares, magus. 195. ad Alexandrum transfugit.</i> 196 <i>Cæle-Syria.</i> 67 <i>Cœnus sagittis prope occisus. 107. morbo extinctus.</i> 280 <i>Colonia Græcorum Carabactra deducta.</i> 291 <i>Cognati Regis, militum genus apud Persas.</i> 25 <i>Conjuraciones. 163. 164. 242. 317</i> <i>Cophes Artabaxi filius.</i> 219 <i>Copidæ, gladii.</i> 267 <i>Corycium nemus.</i> 27 <i>Corvi, Bellicæ machinæ.</i> 63 <i>Corvi in Gaza obsidione augurium.</i> 70 <i>Corvi Alexandro duces cum Ammonem satanam peteret.</i> 74 <i>Cossæi montes.</i> 90	<i>Craterus Alexandro carus, Philotæ adversus.</i> 166. <i>Ozinem & Zariaspem nobiles Persas defectionem molientes oppressit.</i> 303 <i>Crocodili.</i> 250 <i>Cydaris, Persarum diadema.</i> 25 <i>Cydaris amnis.</i> 27. 28 <i>Cyprorum reges à Dario ad Alexandrum desciscunt.</i> 79 <i>Cyri castra, regio.</i> 26 <i>sepulchrum.</i> 308. 309 <i>Cyropolis.</i> 206 D. D <i>Edala, in India regio.</i> 254 <i>Dahæ Alexandro se dedunt.</i> 224. 234 <i>Daharum pernicitas.</i> 210 <i>Damascenorum miserabilis fuga & captivitas.</i> 47. 48 <i>Darii armatorum numerus. 21. 22. somnium. 23. 24. agminis ordo.</i> 24. 25 <i>Darius invalidus quibusdam militibus manus amputat.</i> 35 Da-

I N D E X.

- Darii acies.** 37. fuga. 42. mater, conjux, liberi, captivi. 43. 44. 45. 46. Susa depositi. 116. uxoris mors. 84. & humatio. 85. ad Alexandrum littera. 66
- Darius omnia auxilia Babyloniam contrahit.** 79
- Darii littera, quibus Graci milites sollicitantur, ut Alexandrum interficiant, intercepta.** 84
- Darius legatos ad Alexandrum mittit.** 86. 87.
- Darii ad Arbellam militum numerus.** 89. 90. & fuga. 103. 104. fugientis praclare dictum. 105
- Darius natura simplex & mitis.** 34. 136. servorum suorum victus captivus. 140. a suis confossus. 142
- Darii morituri verba.** 143. 144.
- Darius, quomodo Rex Persarum factus.** 151
- Dataphernes, Spitame-**
- nis defectionis particeps, Alexandro deditur.** 234
- Democrates Atheniensis gladio se transfigit.** 156.
- Demophon vates.** 284
- Didymaon templum, violatum.** 202
- Dimacha, equites.** 141
- Dioxippus Atheniensis, pugil nobilis.** 293. falso a Macedonibus furti insimulatus, ignominia impatiens, ferro se interimit. 294
- Doryphori, Persarum milites.** 25
- Drangarum bellicosa natio.** 163
- Duellum.** 293
- Dyardenes fluvius.** 250
- Dymnus insidias Alexandro paratas Nicomacho exoleto aperit.** 163. gladio se interimere vult. 165
- E.
- Ecbatana, caput Mediae.** 135
- Epaminondas, strenuissimus Thebanorum dux, atq; Philosophus praestans.**

I N D E X.

<p><i>stantissimus.</i> 1</p> <p><i>Epimenes in Alexandrū</i>
<i>conjurat.</i> 242. <i>conju-</i>
<i>rationem detegit.</i> 243</p> <p><i>Equus Solis apud Per-</i>
<i>sas.</i> 24. 25</p> <p><i>Erigyicum Satibarzane</i>
<i>duellum.</i> 198. <i>mors.</i>
233</p> <p><i>Erimanthus, fluvius.</i> 250</p> <p><i>Erythrao mari non à co-</i>
<i>lore, sed ab Erythro</i>
<i>rege inditum nomen.</i>
250. 306. 307</p> <p><i>Erythri Regis monumen-</i>
<i>tum.</i> 307</p> <p><i>Erycis occisi caput atque</i>
<i>arma ad Alexandrum</i>
<i>delata.</i> 259</p> <p><i>Euctemon, unus Græco-</i>
<i>rum captivorum.</i> 125</p> <p><i>Eudemon, dux Thra-</i>
<i>cum.</i> 307</p> <p><i>Eudemus, Atheniensis</i>
<i>exul.</i> 22. <i>ejus interi-</i>
<i>tus.</i> 23</p> <p><i>Evergetæ, qui ante A-</i>
<i>griaspæ.</i> 192</p> <p><i>Eurydices, Amyntæ</i>
<i>uxoris, Philippi ma-</i>
<i>tris, parricidia.</i> 1. 2</p> <p><i>Eurylocho fratri conju-</i>
<i>rationem detegit Epi-</i>
<i>menes, & ab eo inje-</i>
<i>cta manu in regiam</i></p> | <p><i>trahitur.</i> 244. 245</p> <p><i>Eurylochi ob conjuratio-</i>
<i>nem detectam præmia.</i>
244</p> <p><i>Euryone, Philippi soror.</i> 1</p> <p><i>Excipinus.</i> 216</p> <p><i>Exules recipi jussit Ale-</i>
<i>xander.</i> 310</p> <p style="text-align: center;">F.</p> <p>F <i>Alcata quadriga.</i> 80</p> <p><i>Fames & pestilentia</i>
<i>in exercitu Alexan-</i>
<i>dri.</i> 302</p> <p><i>Fati inevitabilis fors.</i> 308</p> <p><i>Fons apud Ammonis tem-</i>
<i>plum mirabilis.</i> 75</p> <p><i>Fons bitumen effundens.</i>
III</p> <p><i>Fons in tabernaculo Ale-</i>
<i>xandri subito conspe-</i>
<i>ctus.</i> 218</p> <p><i>Fortuna ludibria.</i> 105</p> <p><i>Fortuna Alexandro in-</i>
<i>dulgendo nunquam</i>
<i>fatigata.</i> 233</p> <p style="text-align: center;">G.</p> <p>G <i>Ades Tyriorum co-</i>
<i>lonia.</i> 66</p> <p><i>Gamaxus Rex exigua</i>
<i>partis Indorum, ad</i>
<i>Alexandrum vinctus</i>
<i>per-</i></p> |
|---|--|

perductus. 261
 Gangaba Persarum ba-
 juli. 47
 Gangarida, quae natio?
 275
 Ganges, egregius fluvius.
 249. 250. maximum
 totius Indiae flumi-
 num. 275
 Gaza, urbs. 67. obside-
 tur. 69. ab Alexandro
 capitur. 71. 72
 Globares Pasergadam A-
 lexandro tradit. 128
 Gordium, Mida civitas
 regia, & Gordius no-
 dus. 20
 Gordyaei montes. 83
 Gortuae gentes. 90
 Graeci captivi ad qua-
 tuor millia, quos Per-
 sa variis suppliciorum
 modis affecerant. 124.
 125
 Graecorum temporaria
 ingenia. 67
 Graecorum in mentiendo
 licentia, in Iovis fe-
 more Liberum Pa-
 trem esse celatum. 254
 Graecorum militum ab
 Alexandro defectio.
 291
 Graecos exules recipi A-
 lexander iussit. 310

Hages, Pori Regis fra-
 ter. 264
 Halys, amnis. 87
 Harpalus, Alexandrum
 fugiendo, & Athenas
 petens, Athenis exce-
 dere iubetur, & à
 Graecis militibus tru-
 cidatur. 310
 Haustanes ab Alexandro
 deficit, & capitur. 238
 Hecatompilos. 149
 Hectoris, Parmenionis fi-
 lii, mors. 78
 Hellanice, Alexandri nu-
 trix, Clyti soror. 225
 Heneti, Veneti. 21
 Hephæstion, cui brachiū
 hasta ictum. 107. A-
 lexandro unice ac fra-
 tris loco dilectus, fe-
 bricitans moritur. 45.
 316. cui tanquam He-
 roi sacrificari iussit
 Alexander. 317
 Herculi Tyrii urbem di-
 caverant. 62
 Hercules Tyrius. 79
 Hercules simulachrum,
 maximum bellantibus
 Indis incitamentum.
 265
 Herculis scyphus. 317
 Her-

I N D E X.

<i>Herculis scyphus.</i>	317	<i>Indus fluvius.</i>	249
<i>Hermolaus, puer nobilis,</i> <i>apri causa in Alexandrum</i> <i>conjurat.</i>	242	<i>Indorum ritus.</i>	251. <i>Regis</i> <i>magnificentia.</i> 251
<i>Hipsidis mors.</i>	211	252. <i>Sapientes, dii,</i>	
<i>Hispania, quæ & Iberia.</i>		252. <i>Reguli Alexandro</i> <i>occurrunt.</i>	252
307		<i>Indi fatum occupant, se-</i> <i>que vivos cremari ju-</i> <i>bent.</i>	252
<i>Horitæ.</i> 301. <i>à Leonato</i> <i>superati.</i>	303	<i>Indi maritimi.</i>	302
<i>Horrata Macedonis, &</i> <i>Dioxippi Atheniensis,</i> <i>singulare certamē.</i>	293	<i>Insidiæ, & earum lex.</i>	163. 178. 244. 317
<i>Horti pensiles.</i>	113	<i>Iollas, Antipatri filius,</i> <i>Alexandro venenum</i> <i>præbuit.</i>	317. 333
<i>Hydasps amnis.</i>	260.	<i>Iovis cultus.</i> 94. <i>templa.</i>	20. 74.
261. 281. 282		<i>Isthmiorum solenne ludi-</i> <i>crum.</i>	67
<i>Hypases fluvius.</i>	274	<i>Tumentorum carne ve-</i> <i>scuntur milites Ale-</i> <i>xandri.</i>	197
<i>Hyraotes fluvius.</i>	272		
<i>Hyrçaniam Alexander</i> <i>penetrat.</i>	153		
<i>Hyrçanum, vel Caspium</i> <i>mare.</i>	154		

I.

I gnis apud Persas æter-	
nus.	24
<i>Immortales milites apud</i> <i>Persas dicti.</i>	25
<i>Incestus Nauranorū.</i>	230
<i>Indiæ sapientes.</i> 252. <i>si-</i> <i>tus.</i> 249. <i>sylvæ.</i>	271.
272	
<i>Indiam nives obruunt,</i> <i>cum aliæ terræ fervo-</i> <i>re solis exæstuant.</i>	250

L.

L acedæmoniorum &	
Macedonum cruen-	
tum bellum.	145. 146
<i>Lacedæmonii à Macedo-</i> <i>nibus fusi.</i>	146
<i>Lacedæmoniorū & Ma-</i> <i>cedonum casorum nu-</i> <i>merus.</i>	147
<i>Lacus salsus.</i>	301
<i>Lanificium apud Persas</i>	
cora-	

I N D E X.

contumeliosum. 117
Legati Alexandri à Ty-
riis occisi. 57.58
Leo magnitudinis rara,
ab Alexandro uno vul-
nere occisus. 225
Leonidas, Parmenionis
intimus; & ejus co-
hors. 191
Liber Pater in Iovis fe-
more celatus. 254. *ejus*
termini. 216. *trium-*
phum imitatur Ale-
xander. 303.304
Lignum igne duratum.
 22
Lyncestes Alexander.
 183
Lycius Alexandro via
dux Persidem intran-
ti factus. 121
Lysimachus, qui post A-
lexandrum regnavit,
& feram eximia ma-
gnitudinis solus occi-
dit, an ab Alexandro
leoni objectus. 225

M.

Macedonum contra
 Darium acies.
 26.95. *miseranda pœ-*
nitentia. 315
Macedonibus, privilegii

concessis, ignoscit Ale-
xander. 316
Macedonum lex, qua
cantum erat, ut pro-
pinqui eorum, qui Re-
gi insidiati erant, cum
ipsis necarentur. 178.
 244. *exercitus seditio-*
sis vocibus Alexan-
drum increpat. 283.
luctus super morte Re-
gis Alexandri. 318.
 319. *contentio, quis*
Alexandrum vulne-
ratum ferre debeat.
 204. *scitum, ne Ale-*
xander solus venetur.
 225. *à Spitamene edi-*
ta cades. 310.211
Macedones, jure interfe-
ctum Clytum, decer-
nunt. 230
Macedonum mos in ca-
pitalibus rebus. 169.
alloquendi Regē. 279.
sanctissimum coeun-
tium pignus. 238. *cum*
Lacedæmonis cruen-
tum bellum. 145.146
muris futura urbis
potentam destinandi
ritus. 78
Macedones liberos adul-
tos Regibus tradebant.
 114. *eorū munia.* 241
 Ma-

I N D E X.

<i>Macedonũ exercitus per</i>	<i>Maꝗæus, Darii Prator.</i>	80
<i>decem dies Libero Pa-</i>	<i>Maꝗæus Babyloniam A-</i>	
<i>tri operatus.</i>	<i>lexandro tradit.</i>	111
<i>254. confitetur, se unius Ale-</i>	<i>Medus, amnis.</i>	121
<i>xandri spiritu vivere.</i>	<i>Meleager.</i>	261. <i>infectus</i>
<i>288. solenne manus</i>	<i>Perdicca.</i>	324. <i>intem-</i>
<i>humandi suos.</i>	<i>plo occisus.</i>	331
<i>120. in faucibus Syria ca-</i>	<i>Melo, Darii interpres.</i>	
<i>forum numerus.</i>		141
<i>43. ad Arbellam caforum</i>	<i>Memaceni, Alexandri</i>	
<i>numerus.</i>	<i>legatos, vinoprius ob-</i>	
<i>107. & Lacedamonem.</i>	<i>rutos, occidunt; hinc</i>	
	<i>obsidio gravissima, &</i>	
<i>Macedones Lacedamonios</i>	<i>Alexander saxo gra-</i>	
<i>in fugam vertunt.</i>	<i>viter vulneratus.</i>	206
		146
<i>Macedones sub Persarum</i>	<i>Memnonis celebrata re-</i>	
<i>satellitum ministeria</i>	<i>gia.</i>	77
<i>reducti.</i>	<i>Memnon Arachosius da-</i>	
	<i>tus Prator.</i>	192. &
<i>Macedonũ mos lustrandi</i>	<i>ejus mors.</i>	303
<i>exercitus.</i>	<i>Memphis Alexandro tra-</i>	
<i>300. tumultus.</i>	<i>dita.</i>	73
	<i>Menedemus insidiis à</i>	
<i>Macedonas pœnitet, di-</i>	<i>Spitamene circum-</i>	
<i>vinos honores Alexan-</i>	<i>ventus.</i>	210
<i>dro negasse.</i>	<i>Menedemi cades.</i>	211
	<i>Menidas sagittis prope</i>	
<i>Magia, non ars, sed va-</i>	<i>occisus.</i>	107
<i>nissimi cujusque ludi-</i>	<i>Mennus, urbs.</i>	111
<i>brium.</i>	<i>Meros, mons.</i>	254
	<i>Mesopotamiz æstus.</i>	332
<i>Mallorum regio.</i>	<i>Metroni insidias Alexan-</i>	
<i>282</i>	<i>dro paratas detegit Ce-</i>	
<i>Maracanda, urbs.</i>	<i>ballinus.</i>	164. 165
<i>206.</i>	<i>Miletum captum.</i>	67
<i>207. 216</i>		
<i>Mardorum gens bellico-</i>		
<i>sissima.</i>		
<i>129</i>		
<i>Mareotis palus.</i>		
<i>73</i>		
<i>Marginia urbs.</i>		
<i>218</i>		
<i>Marsyas, fluvius.</i>		
<i>19</i>		
		<i>Mili-</i>

I N D E X.

<p><i>Militaris disciplina ab Alexandro reformata.</i>
115</p> <p><i>Minerva cultus.</i> 94</p> <p><i>Mirabile Orientis.</i> 112</p> <p><i>Mitylene Alexandro deditur.</i> 69</p> <p><i>Mæris, Pathalya Rex.</i>
297</p> <p><i>Monumenta expeditionis Alexandri in India.</i> 280</p> <p><i>Mullinus, scriba Alexandri.</i> 257</p> <p><i>Murices ferrei.</i> 96</p> <p><i>Musciani in ditionem redacti.</i> 295. ab Alexandro deficientes, rursus in potestatem redacti. 296</p> <p style="text-align: center;">N.</p> <p>N <i>Abarzanes, Darii prætor.</i> 33. ejus proditio. 133. occiso Dario Hyrcaniam petit 142. ejus ad Alexandrum litteræ. 153
154. accepta fide, Alexandro occurrit. 158</p> <p><i>Nasamones, natio.</i> 74</p> <p><i>Naurani parentes stupro coire cum liberis soliti.</i>
230</p> <p><i>Nicaa urbs ab Alexandro condita.</i> 281</p>	<i>Nicanoris, Parmenionis filii, mors.</i> 161 <i>Nicanorus, nobilis juvenis, temeritas atque audacia.</i> 262 <i>Nicomachus, exoletus, Ceballino fratri insidias Alexandro paratas detegit.</i> 164 <i>Nicostratus in Alexandrum conjurat.</i> 242 <i>Nysa, Indiae urbs.</i> 253 O. O <i>ceanum visendi Alexandri pervicax cupido.</i> 298 <i>Oceani æstus.</i> 299 <i>Ochus, octoginta fratres Sysgambis eodem die trucidavit. 320. ejus filia. 48. & neptis, captiva.</i> 148 <i>Ochus, amnis.</i> 218 <i>Olympias, Neoptolemi Molossorum Regis filia.</i> 3 <i>Olympiadis & Antipatri simultas.</i> 316 <i>Olympia, Alexandri mater, immortalitati consecratur.</i> 291 <i>Orientis mirabile.</i> 112 <i>Orita. Vide, Horita.</i> <i>Orsines, Pasargadarum Satta-</i>

I N D E X.

- Satrapes.* 307. *secreto à Bagoa spadone fit reus.* 308. *jussu Alexandri occisus.* 309
- Oxartes qualis Alexandri legatus?* 231
- Oxatres, Darii frater.* 142. 203
- Oxyatres, Prator Bactrianorum.* 295
- Oxydates, Mediae praefectus.* 235
- Oxus fluvius.* 195. 218
- Oxycanus Indorum Rex, occisus.* 296
- Oxydracorum regio.* 282
- Ozines Perses, defectionem moliens, à Crate-ro oppressus.* 303
- P.
- P** *Alatyron, Herculis templi sedes.* 56
- Parapamisadae, agreste hominum genus.* 192. 193
- Parmenio Philippum Alexandri medicum criminatur.* 30. *in occidendo Attalo minister Alexandri.* 183
- Parmenionis ad filios littera.* 170. *occidendi negotium Polydaman- ti ab Alexandro datur.* 189
- Parmenio à Cleandro occisus.* 190.
- Parmenionis truncum corpus militibus ad sepulturam datum, & caput ad Alexandrum delatum.* 191
- Paropamisus mons.* 198
- Parthiene, quondam ignobilis, nunc caput omnium, qui post Euphratem & Tigri- amnes siti, Rubro mari terminantur.* 149
- Pasas Thessalus.* 328
- Pasergadam conditum à Cyro.* 128
- Pasitigris fluvius.* 117
- Pathalya gens.* 297
- Patron, dux Graecorum militum.* 135
- Perdiccas sagittis prope occisus.* 107
- Perdicca infestus Melea- ger.* 324
- Perdiccas trecentos Macedonas elephantis in conspectu totius exercitus objicit.* 331
- Persagadam à Cyro conditum.* 137
- Persae satellites Macedonas ad supplicia tra- hunt.*

I N D E X.

<i>hant.</i> 315 <i>Perse arcana Regum mira celant fide, & linguam gravius quam ullum probrum castigant.</i> 69 <i>Persarum ad Arbellam caesorū numerus.</i> 107. <i>caesorum cadavera sepeliri jubet Alexander.</i> 45. <i>scæminæ non aliud magis in contumeliam accipiunt quam lanæ manus admovere.</i> 117 <i>luctus super morte Regis Alexandri.</i> 318. <i>in faucibus Syria caesorum numerus.</i> 43. <i>regia cedro ædificata incensa.</i> 130 <i>Persis corporis sui custodiam tradit Alexander, & Macedonica imposta nomina.</i> 315 <i>Persis, regio, sub Vergiliarum sita fidus.</i> 128 <i>Persepolis, caput regni Darii.</i> 67 <i>Pestilentia & fames in exercitu Alexandri.</i> 302 <i>Petra, quam occuparat Arimazes Sogdianus.</i> 218. 219 <i>Phalanx Alexandri.</i> 38	<i>Phegelas Rex.</i> 274 <i>Philippus, Amyntæ filius, Alexandri pater, primus omnium Regum ejus gentis, Macedonia regnum ad summam potentiam evexit, totam Græciam subegit, & Illyriis ac Thebanis obses datur.</i> 1. ab Epaminonda institutus. 1.2 <i>Philippi somnium super nativitate Alexand.</i> 3 <i>Philippus Acarnan, medicus Alexandri; quem criminatur Parmenio.</i> 30 <i>Philippi, Lysimachi fratris, indoles rara.</i> 232. <i>mors</i> 233 <i>Philotas in Alexandrum conjurat.</i> 164 <i>Philota catena injecta.</i> 168 <i>Philotas ad questionem tractus,</i> 178 <i>Philota in tormentis contumacia.</i> 178. 179. <i>confessio.</i> 179 <i>Phradates, 155. regnum affectasse suspectus, jussu Alexandri occisus.</i> 309 <i>Phrataphernes Alexandro</i>

I N D E X.

- drose dedit. 155
- P**ithon Musicanos rebel-
lantes in potestatem
redegit. 296. in comi-
tiis pro Adridæo. 325
- P**olydamanti, Parmenio-
ni longe acceptissimo,
negotium occidendi
Parmenionis ab Ale-
xandro datur. 189
- P**olypercon regionem, qua
Bubacene appellatur,
in deditionem redegit.
238. in custodiam tra-
ditus. 356
- P**olystratus, in Darium
confessum incidit. 143
- P**olytimetus, amnis. 217
- P**orus Rex. 261. in ulte-
riore ripa Hydaspis
confedit, transitu pro-
hibiturus hostem Ale-
xandrum. 261. Taxi-
lis Regis fratrem telo
transfigit. 268
- P**rometheus in rupe ad
Caucasum vinctus.
194
- P**tolemæus, Philippo ge-
nitus, telo venenato
saucius. 297
- P**uer ingenuus Saturno
immolari solitus. 62
- P**ugna nova forma. 281.
282
- P**ylæ Amanica. 36
- P**ylæ Susida. 119
- P**ylæ, arctissima fauces.
26
- P**yramus fluvius. 27
- P**ythagoras, Rex Cyprio-
rum. 60
- P**ython. Vide Pithon.
- Q.
- Q**uadriga falcata.
20
- R.
- R**hinoceros. 271
- R**hodi urbem suam
portusque Alexandro
dedunt. 67
- R**hidagus, fluvius. 163
- R**oxane, Alexandro con-
nubio juncta. 237.
ex eo pragnans. 322.
323
- S.
- S**abaces, prator Egy-
pti. 41
- S**abes rex. 296
- S**abraca, gens, populi, non
Regum imperio regi
solita, in fidem acce-
pti. 296
- Saca,

I N D E X.

<i>Saca</i> , gens <i>Scythica</i> . 216	<i>Scythis non</i> , ut <i>ceteris</i>
<i>Sagittarum Indicarum</i>	<i>Barbaris</i> , rudis sen-
<i>magnitudo</i> . 251.	<i>sus est</i> . 212
286	<i>Scytharum fuga</i> . 215
<i>Samaritæ Androma-</i>	<i>Scythæ petunt</i> , ut <i>Ale-</i>
<i>chum</i> , in <i>Syria Alex-</i>	<i>xander Regis sui fi-</i>
<i>xandri Præfectum</i> ,	<i>liam matrimonio sibi</i>
<i>cremarunt</i> . 78	<i>jungat</i> . 224
<i>Sangarius fluvius</i> . 20	<i>Semiramis</i> . 206. 291.
<i>Sanguis apud Macedonas</i>	<i>Babyloniæ condidit</i> .
<i>è pane mansit</i> , & ex	112
<i>fornacibus apud Ty-</i>	<i>Serpentes inusitata ma-</i>
<i>rios</i> . 57	<i>gnitudinis</i> . 271.
<i>Sapientes India</i> . 252	<i>squamis fulgentibus</i> .
<i>Saptina</i> , <i>Darii filia</i> . 66	272
<i>Sarcinas primum suas</i> ,	<i>Seuthes Odrýsas popula-</i>
<i>deinde totius exerci-</i>	<i>res suos Thracas ad</i>
<i>tus</i> , incendi præcipit	<i>defectionem compulit</i> .
<i>Alexander</i> . 160	310
<i>Sarissophori</i> , hastati.	<i>Sicilienses</i> , natura vitio
101	<i>adulatores</i> . 239
<i>Satibarzanes ab Alexan-</i>	<i>Sidon</i> , urbs, vetustate &
<i>dro deficit</i> . 192	<i>conditorum fama in-</i>
<i>Satibarzanis & Erigyi</i>	<i>clyta</i> . 52. eam condi-
<i>duellum</i> . 198	<i>dit Agenor</i> . 65
<i>Satrapene</i> , regio. 115	<i>Simmiæ</i> , <i>Philotæ ami-</i>
<i>Saturno olim ingenuus</i>	<i>cus</i> . 183
<i>puer immolari solitus</i> .	<i>Sisenes</i> , <i>Perses</i> . 23
62	<i>Situ in exercitu Alexan-</i>
<i>Scenitæ</i> , <i>Ethiopes</i> .	<i>dri</i> . 199
74	<i>Sogdianorum defectio</i> .
<i>Scythæ bellicosissima gens</i>	205. <i>deserta</i> . 217.
<i>rapto vivere assueti</i> .	<i>captivorum</i> , cum ad
69	<i>mortem ducerentur</i> ,
<i>Scythæ Abii</i> . 205	<i>latitia</i> . <i>ibid</i> .
	<i>Solis</i>

I N D E X.

Solis equus, apud Persas. 25	Susida Pyla. 119
Solis aqua, ad Ammonis satana templum. 75	Sustanorum deserta. 199
Somnium Alexandri, su- per valetudine Ptole- mai. 297	Symmachi temeritas at- que audacia. 262
Sophitis regnum. 273	Syracusani Africam u- runt. 62
Sopolis, Hermolai pater. 245	Sysigambis, Darii mater. 26. Alexandri capti- va, 43. 44. 46. constā- tia illius in mærore. 101. Susa ab Alexan- dro relicta. 116. ejus luctus super morte A- lexandri, fratres octo- ginta, & mors. 320
Sostratus cum Hermolao occidendi Alexandri consilium capit. 242	Sysmithres, Naura sa- trapes. 230
Spitamenis in Bessum in- sidia. 201	
Spitamenes ab Alexan- dro deficit. 205. transf- uga, Macedonũ præ- sidio dejecto, Mara- canda urbem occupat. 206. 207. Menedemo insidias tendit. 210. Macedonas cedit. 211 Bactra profugit. 216. ejus in uxorem amor. 233. & caput ab illa ad Alexandrum dela- tum. 234	
Stupro coire cum liberis, apud Nauram paren- tibus fas est. 230	
Sunium, promontorium Attica terra. 310	
Susam Alexander ingre- ditur. 116	
	T.
	TAbas, oppidum. 140
	Tanais, fluvius. 149
	Tarson, urbs. 28
	Tauron, Agrianorum Præfectus. 118
	Taurus, mons. 194
	Taxiles, Rex. 260
	Tenedos Alexandro dedi- tur. 68
	Terioltes, satrapes, Ale- xandri jussu interfe- ctus. 295
	Thaidis pellicis consilio, Persarum regia incen- ditur. 130 Tha-

I N D E X.

<i>Thalestris Amazonum</i>	<i>supplicia.</i>	65
<i>Regina.</i>	158	
<i>Theatus, Atheniensis.</i>		
126		
<i>Theba, Tyriorum colonia.</i>		66
<i>Thermodoon, fluv.</i>	158	
<i>Thracas Odrysas ad defectionem compellit Sentes.</i>	310	
<i>Thymodes Mentoris filius.</i>	23	
<i>Thymondas, dux.</i>	34	
<i>Tigris, fluvius, à celeritate dictus.</i>	81	
<i>Timai virtus, & mors.</i>	286	
<i>Titoni celebrata regia.</i>	77	
<i>Tranandi amnem consilium novum.</i>	200.201	
<i>Triumphus Alexandri, ad imitationem Liberi Patris.</i>	303.304	
<i>Troglodytae, Arabes.</i>	74	
<i>Typhonis specus.</i>	27	
<i>Tyriotes, spado, Dario uxoris mortem nunciat.</i>	85	
<i>Tyrii literas invenere.</i>	66	
<i>Alexandri legatos occidunt.</i>	57.	
<i>conjuges liberosque devehendos Carthaginem tradunt.</i>	62.	
<i>expugnatorum</i>		
	<i>Tyri conditor.</i>	65.
	<i>obstidione fatigatur Alexander.</i>	63
	<i>Tyrus Herculi dicata.</i>	62.
	<i>ab Alexandro capitur.</i>	65

V.

V	<i>Enatici canes nobilissimi.</i>	274
	<i>Venenum, quo Alexander extinctus est.</i>	333
	<i>Venetorum origo.</i>	21
	<i>Vergiliarum fidus.</i>	128
	<i>Victoria cultus.</i>	94
	<i>Vxii. 117. Alexandro deduntur.</i>	118

X.

X	<i>Enippa, regio.</i>	230
----------	-----------------------	-----

Z.

Z	<i>Ariašpes, Perses, defectionem moliens, à Cratero oppressus.</i>	303
	<i>Zioberis, amnis.</i>	153
	<i>Zopyrio, Thracia prapostitus, procellis cum toto exercitu oppressus.</i>	31

F I N I S.

110 984

